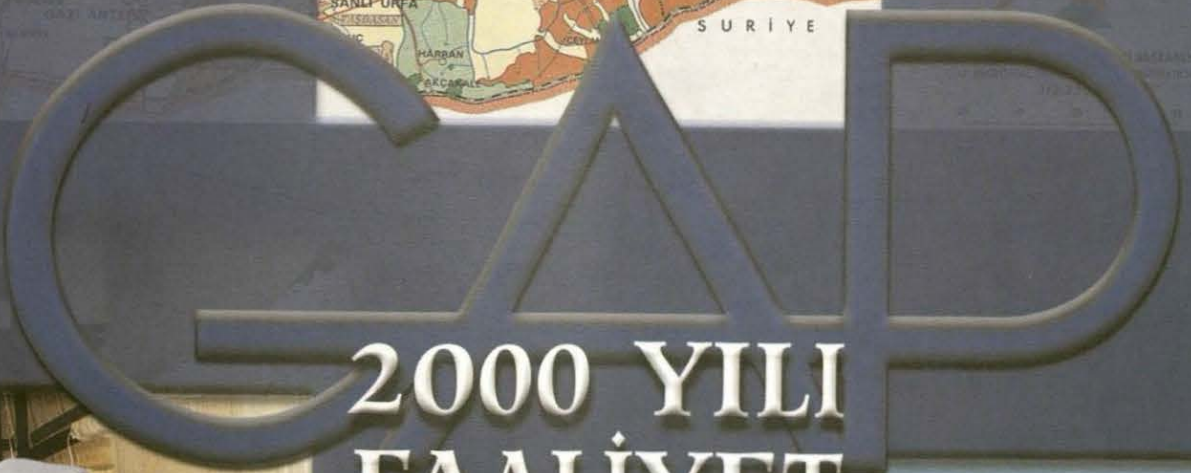
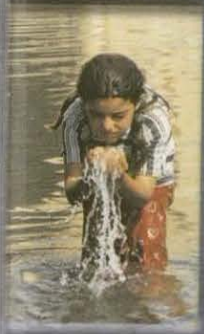
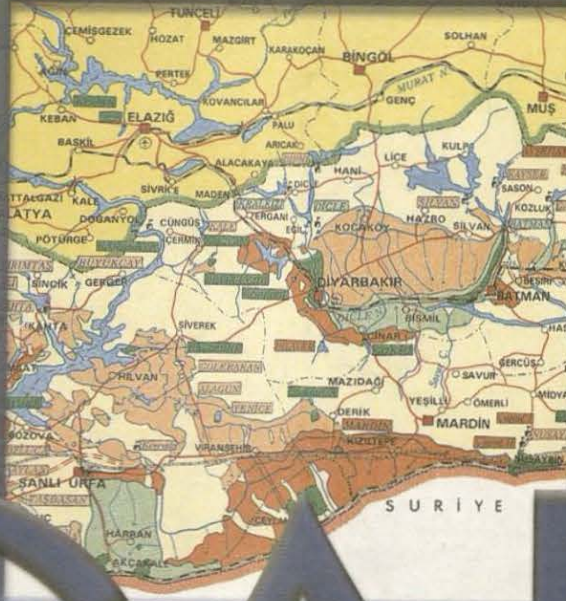

**T.C. BAŞBAKANLIK GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI**

**2000 YILI
FAALİYET
RAPORU**

ANKARA - 2001

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ
BAŞKANLIĞI

2000 YILI
FAALİYET RAPORU

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DOKÜMANTASYON MERKEZİ	
YER NO	16-C
DEMİRBAŞ NO	5144

ANKARA 2001

İÇİNDEKİLER

I - GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ	16
A. GAP BÖLGESİ VE SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİ	16
1. Yüzölçümü	16
2. Nüfusu	16
3. Göç Durumu	20
B. GAP'IN TARİHÇESİ	21
C. GAP'IN GELİŞME AŞAMALARI	22
1. GAP Su Kaynakları Geliştirme Programı	22
2. Entegre Proje Yaklaşımı	25
3. 1989 GAP Master Planı	25
4. Sürdürülebilir İnsani Gelişme	26
II - GAP YATIRIMLARI VE 2000 YILI DURUMU	30
A. GAP YATIRIMLARI	30
1. Enerji	30
2. Tarım	32
3. Sanayi	34
4. Altyapı Çalışmaları	38
5. Sağlık	41
6. Eğitim	42
B. GAP'IN FİNANSMAN BOYUTU	44
1. Kümülatif Yatırımlar	44
2. 2001 Yılı GAP Yatırım Tahsisleri	45
III - GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ TEŞKİLATI	48
A. MEVZUAT	49
1. 388 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname	49
2. 4314 Sayılı Kanun	49
B. ORGANLAR	50
1. GAP Yüksek Kurulu	50
2. GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (GAP İdaresi)	50
I. GAP İdaresi Merkez Teşkilatı Birimleri	53
a) İnsan Kaynakları Müdürlüğü	53
b) İdari ve Mali İşler Müdürlüğü	53
c) Proje Hazırlama ve Koordinasyon Koordinatörlüğü (PPCU)	54
d) İktisadi Planlama Koordinatörlüğü (İPK)	54
e) Basın-Yayın ve Koordinasyon Koordinatörlüğü (BAK)	54

f) Halkla İlişkiler Tanıtım Koordinatörlüğü (HİT)	55
g) Dokümantasyon Koordinatörlüğü	55
h) Dış Kaynaklı Projeler ve Uluslararası İlişkiler Koord. (DKP)	55
i) Tarım-Orman Koordinatörlüğü (TOK)	56
i) Sosyal Projeler Koordinatörlüğü (SPK)	56
j) Fiziksel Planlama Koordinatörlüğü (FPK)	57
k) İnşaat ve Altyapı Koordinatörlüğü (İAK)	57
l) Harita Koordinatörlüğü (HRT)	57
m) Çevre, Kültür Varlıkları ve Turizm Koordinatörlüğü (ÇKT)	58
n) GAP-GİDEM Koordinatörlüğü	58
o) Bilgi İşlem Merkezi Koordinatörlüğü (BİM)	59
ö) Coğrafi Bilgi Sistemleri Koordinatörlüğü (CBS)	59
p) Özel Projeler Koordinatörlüğü (ÖPK)	59
r) GAP Uluslararası Eğitim Programı Ad-Hoc Komitesi (UEP)	60
s) AB Koordinasyon Birimi	60
II. GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü	61
a) İdari ve Mali İşler Birimi	61
b) İnsan Kaynakları Şube Müdürlüğü	61
c) Bölge Müdürlüğü Basın Müşavirliği	61
d) Halkla İlişkiler-Basın ve Tanıtım Birimi (HİT)	61
e) Harita, İmar ve Altyapı Grubu (HİAG)	62
f) Tarım, Koordinasyon ve Sosyal Projeler Grubu	62
3) GAP Koordinasyon Kurulu	63
C. PERSONEL DURUMU	63
1. Genel Bilgiler	63
2. Memurlar	65
3. Sözleşmeli Personel	65
4. İşçiler	66
D. GAP İDARESİ 2000 YILI MALİ DURUMU	66
E. GAP İDARESİ 2000 YILI BÜTÇESİ	67
F. GAP İDARESİ 2000 YILI BİLANÇOSU	67
G. GAP İDARESİ 2000 YILI GELİR TABLOSU	68
2000 YILININ ÖNEMLİ GELİŞMELERİ	
GAP, İWRA MİLENYUM ÖDÜLÜNÜ ALDI	70
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI KATILIMCI METODLA HAZIRLANIYOR ...	71
ZEUGMA ACİL ARKEOLOJİ PROJESİ	72
KÖYE DÖNÜŞ PROJESİ'Nİ GAP İDARESİ KOORDİNE EDİYOR	74
GAP İDARESİ YENİDEN YAPILANIYOR	75
GAP ULUSLARARASI PLATFORMLARDA	76

IV- GAP İDARESİ'NİN ÇALIŞMALARI	80
A. EĞİTİM ÇALIŞMALARI	80
1. Hizmetiçi Eğitim	80
a) Yurtiçi Eğitim Programı	80
b) GAP İdaresi ile İsrail Uluslararası İşbirliği Merkezi (MASHAV) Tarafından Ortaklaşa Düzenlenen Kurslar	82
c) Yurtdışı Eğitim Programı	82
2. GAP İDARESİ'NCE UYGULANAN EĞİTİM PROGRAMI	83
a) Tarım Projeleri Kapsamında	83
b) Sosyal Projeler Kapsamında	83
c) GAP Seminerleri	84
d) GAP Uluslararası Eğitim Programları	85
B. PLANLAMA ÇALIŞMALARI	87
Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı	87
C. TARIMSAL FAALİYETLER	92
1. GAP Bölgesi Sulama Kanallarındaki Suyun Regülasyonu ve İşletilmesi İle Su Tasarrufu Sağlayan Sulama Metod ve Teknolojileri Projesi	92
2. GAP Bölgesi'ndeki Sulama Sistemlerinin İşletme Bakım ve Yönetimi Projesi (İBY)	93
3. Tarımsal Araştırma Geliştirme Proje Paketi	95
4. Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması Çalışmaları	98
5. GAP Bölgesi'nde Tarımsal Mekanizasyon İhtiyaçları Etüdü (Uygulama)	99
6. Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü	100
7. Yeni Sulama Metod ve Teknolojilerinin Tanıtılması ve Demonstrasyonların Kurulması	104
8. Sözleşmeli Hayvancılık Projesi	104
9. Organize Hayvancılık Projesi	107
10. Tarımsal Amaçlı Projeler için Strateji Belirleme ve Eylem Planı Hazırlama Toplantıları..	107
11. Tarımsal Amaçlı Toplantılar	107
D. SOSYAL AMAÇLI FAALİYETLER	109
1. Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM)	109
2. Birecik Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi İstihdamı ve Ekonomik Yatırımları için Planlama ve Uygulama Projesi	113
3. İlisu Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Sosyo-Ekonomik Yatırımları için Destek Projesi	118
4. Diyarbakır'da Sokakta Çalışan Çocukların Rehabilitasyonu	119
5. Gençten Gence Sosyal Gelişim Projesi	120
6. Kırsal Alanda Eğitim Kurumlarının Güçlendirilmesi ve Taşınabilir Eğitim	121
7. Kentsel Enformel Sektörde İstihdamın ve İş İmkanlarının Artırılması	122
8. Sıtma Birimlerinin Güçlendirilmesi	123
9. GAP Yöresi Halk Sağlığı Projesi	124

10. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi	124
11. Batman'da Sürdürülebilir Kentsel Yaşam ve Toplumsal Kalkınma	127
12. Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi	127
13. Diğer Çalışmalar	127
14. Sosyal Amaçlı Toplantılar	128
E. GAPTA SINAI GELİŞME VE YATIRIMLAR	129
1. GAP Girişimci Destekleme Merkezleri (GAP-GİDEM)	129
2. Sınai Gelişme ve Yatırımlarla İlgili Toplantılar	135
F. ALTYAPIYA İLİŞKİN FAALİYETLER	135
1. İçme Suyu- Kanalizasyon	135
a) Köy İçme Sularının Yaygınlaştırılması Projesi	135
b) Kanalizasyon ve Pissu Arıtma İnşaatları	136
c) Kanalizasyon Şebeke ve Atıksu Arıtma Etud-Proje İşleri	136
2. Halihazır Harita Alım Çalışmaları	136
3. İmar Planlama Çalışmaları	138
4. Diyarbakır Kentsel Gelişme Projesi	140
5. Mardin Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Peysaj Projesi	141
6. Şanlıurfa-Harran Ovaları Nazım İmar Planı	142
7. GAP Bölgesi Şanlıurfa İli Arazi Düzenlemesi	142
G. ÇEVREYE İLİŞKİN FAALİYETLER	143
1. Atatürk Baraj Gölü Alt-Bölge Gelişme Planı	143
2. GAP Çevre Araştırma Projesi	144
3. GAP Bölgesi'nin Günümüzdeki ve Yakın Gelecekteki İklim Durumunun İncelenmesi	144
4. Adıyaman Eko Kent Planlama Projesi	144
5. Küçük ve Orta Büyüklükteki Yerleşmelerde Kentsel Atık Suların Yeniden Kullanımı	145
6. Atatürk Baraj Gölü Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)	145
7. Organize Sanayi Bölgelerinde Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)	146
H. KÜLTÜR VE TURİZM FAALİYETLERİ	146
1. GAP Bölgesi'ndeki Kültür Varlıklarının Araştırılması, Korunması ve Tanıtılması	146
2. Antik Zeugma Kenti'ne İlişkin Acil Kurtarma Çalışması	146
3. Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma, Kazı ve Kurtarma Çalışması	148
4. Mardin'de Katılımcı Kentsel Rehabilitasyon Projesi	149
5. Acırlı (Mardin-Midyat) Ören Yeri Çevre Düzenleme Projesi	149
6. Cizre Abdaliye Medresesi ve Mem-u Zin Türbesi Restorasyon Projesi	150
7. Kasımiye Medresesi Restorasyon Projesi	150
8. Mardin Kentsel Tasarım Projesi	150
9. GAP İdaresi Proje Portföyünde Olup Finans Kaynağı Arayışı Devam Eden Projeler	150
a) Zeugma Antik Kenti Kazı ve Arkeolojik Park Projesi	150
b) GAP Bölgesi Tarihsel Ev Tiplerinin Korunması ve Yaşatılması Projesi	150
c) GAP Bölgesi İllerinin Halk Kültürünün Araştırılması ve Yayınlanması/	150

d) Bölge İlleri Taşınmaz Kültür Varlıklarının Belgenmesi Projesi	150
e) Mardin-Dara Ören Yeri Restorasyon ve Çevre Düzenleme Projesi	150
f) Siirt İli Cas Evlerinin Belgenmesi Projesi	151
g) Şanlıurfa Şuayb ve Soğmatar Ören Yerlerinin Restorasyon ve Çevre Düzenleme Projeleri	151
h) Kilis İli Ravanda Kalesi Sağlıklaştırma ve Çevre Düzenleme Projesi	151
I. DİĞER ÇALIŞMALAR	151
1. GAP-İTÜ Alker Pilot Yapı Ar-Ge Projesi	151
2. Diyarbakır Konvansiyonel Havaalanı Geliştirme Projesi	152
J. GAP ve ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ	152
1. GAP'a Uluslararası Katılım	152
1.1. Uluslararası Kuruluşlarla Yürütülen Programlar	152
a) UNDP Sürdürülebilir Kalkınma Programı	153
b) FAO	154
c) Avrupa Birliği	154
d) Dünya Bankası	156
1.2. Uluslararası Kuruluşlarla İşbirliği Anlaşmaları	158
1.3. Diğer Uluslararası İşbirliği Çalışmaları	161
1.4. Uluslararası Su Kuruluşları ile İlişkiler	162
2. Uluslararası Platformlarda GAP	167
2.1. GAP İdaresi Tarafından Düzenlenen Uluslararası Workshoplar	168
a) Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler	168
b) Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimi	169
2.2. Dış Basında GAP	170
K. TANITIMA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR	171
1. Ziyaretler	172
2. Tanıtım Faaliyetleri	172
3. Yayın Faaliyetleri	174

Güneydoğu Anadolu Projesi dendiğinde göz önünde tutulması gereken en önemli etken insana ne verdiği ve ne vereceğidir. Güneydoğu Anadolu Projesi, insanı merkez alan bir bölgesel kalkınma projesidir.

İlk defa 1977 yılında Güneydoğu Anadolu Projesi olarak adlandırılan GAP, Bölge halkının "sürdürülebilir insani gelişme" felsefesi çerçevesinde, gelir düzeyini ve hayat standardını yükselterek bu bölge ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak, kırsal alandaki verimliliğini ve istihdam imkanlarını artırmak, sosyal istikrar, ekonomik büyüme gibi milli kalkınma hedeflerine katkıda bulunmak için hayata geçirilmiştir.

Güneydoğu Anadolu Projesi'ni planlamak, yönlendirmek ve koordine etmek üzere 1989 yılında kurulmuş olan GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, geçmiş 11 yıl içerisinde insanı odak alan başarılı çalışmaları ile, Proje'nin yurtiçinde ve yurtdışında büyük ilgi ve destek görmesini sağlamıştır.

Hepimiz için büyük mutluluk ve gurur kaynağı olan Güneydoğu Anadolu Projesi'nin 2010 yılına kadar tamamlanması için gereken planlama görevi, bugüne kadar bu çalışmaları özveri ve başarı ile sürdüren GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığına verilmiştir.

Hükümet tarafından verilen bu yeni görevi, GAP İdaresi olarak elde ettiğiniz tecrübe ve birikimler sayesinde başarı ile sonuçlandıracağınızdan şüphem yoktur.

Çalışmalarınızın başarı ile devam etmesini dilerim.

Mustafa YILMAZ
Devlet Bakanı

Türkiye, Güneydoğu Anadolu Projesi'nin "sürdürülebilir insani gelişme" felsefesi"ne dayalı kalkınma uygulamalarıyla dünyaya örnek olmaya devam etmektedir.

GAP'ın amacı dev yatırımlarla salt refah yaratmanın da ötesinde, GAP Bölgesi'nde yaşayan halkın potansiyel ve tercihlerini eksiksiz bir şekilde yaşama geçirebilecekleri bir ortam yaratmaktır. Bu bakımdan su, toprak ve insan kaynaklarının, kalkınma amacına yönelik yönetilmesi, geliştirilmesi ve kullanılması, bu vizyonun hayata geçirilmesi, kalkınmaya kamu sektörünün yanı sıra özel sektörün ve halkın da katılımı gerekli olmaktadır. GAP İdaresi 11 yıldır, Proje'yi bu doğrultuda entegre bir anlayışla planlamakta ve değişik kurumların çalışmalarını koordine etmektedir.

İdare, kalkınma kavramını yaşama geçirme sürecinde, dünyadaki kalkınma yaklaşımının geçirdiği değişime örnek olmuştur. Bu bağlamda GAP çerçevesindeki eşit, adil, cinsiyet dengeli proje uygulamaları, suyun etkin kullanımına ve katılımcılığa dayalı sulama modelleri, ekonomik kalkınmanın yanı sıra sosyal yapıya, çevreye ve kültürel varlıklara duyarlı uygulama modelleri, kalkınmanın alt yapısını oluşturan fiziki projelerin, sosyal yapıya, çevreye ve kültür varlıklarına yönelik zararlarını minimuma indirmeye çalışan projeler, kadınlar, baraj göllerinden etkilenen nüfus, çocuklar, gençler, toprakları sulama alanı dışında bulunan çiftçiler gibi dezavantajlı grupların, kalkınmadan olumsuz etkilenmemelerini ve yaratılacak refahın ekonomik geçerliğini gözeterek uygulamalar...Tüm bu özellikleri ile GAP, uluslararası platformlarda her geçen yıl daha fazla yankı bulmaktadır. 2000 yılı faaliyetlerimizin çoğunluğunu bu tür çalışmalar oluşturmaktadır. Zeugma nedeniyle Mayıs 2000'de uluslararası medyada yoğunlukla yer alan eleştiriler, sergilediğimiz en modern ve hızlı arkeolojik operasyon nedeniyle yerini, sadece 4 ay gibi kısa bir süre sonra, takdire bırakmıştır. 2 nci Dünya Su Forumu'nun yapıldığı Lahey, baraj projelerinin protestolarına sahne olurken, GAP'a takdirler yağmıştır. 10 ncu Dünya Su Konferansı'nda, GAP birçok değişik takdime konu olmuştur.

Uluslararası Su Kaynakları Birliği (IWRA)'nin, 2000 yılında bir defaya mahsus olmak üzere vermesi kararıyla ödüllendirildiği Milenyum Ödülü'ne, Güneydoğu Anadolu Projesi layık görülmüştür.

GAP İdaresi, gerek bölgesel kalkınma bağlamında gerekse gelecekteki misyonu açısından 2000 yılı içinde yeni çalışmalar başlatmıştır.

Hükümetten **GAP'ın 2010 yılına kadar bitirilmesi için gerekli planlamayı yapma** görevi alan İdare, birikimini bugün, yeni "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı" hazırlama çalışması ile planlama alanında da uygulamaya geçirme fırsatı bulmuştur. Hazırlıkları bitmek üzere olan bu planlama çalışmasıyla GAP İdaresi yenilikçi bir çalışmaya daha imzasını atmaktadır. Yeni planın en büyük özelliği kalkınmanın odağına insanı yerleştirmesi ve katılımcı bir metotla yapıyor olmasıdır. Bugüne kadar Türkiye'de sergilenen tüm planlama çalışmalarından farklı olarak her kesimden paydaş, planın hazırlık çalışmalarına etkin olarak katılmaktadır.

Yeni çalışma da dikkate alınarak, İdaremizin çok daha özgün bir kimlikle yeniden yapılanması, çalışma ortamını bugünkünden çok daha etkin ve verimli kılacak yapıya kavuşabilmesi amacıyla bir reorganizasyon çalışması başlatılmıştır. Sürdürmekte olduğumuz bu çalışma ile, kurum içi koordinasyon ve iletişim kapasitemizi geliştirmeyi, böylece Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde daha katılımcı bir kalkınma planını uygulayabilme şansını artıracamıza inanıyorum.

Dr. İ.H. Olcay ÜNVER
GAP İdaresi Başkanı

M. Kaya YAŞINOK
GAP İdaresi Başkan Yardımcısı

Şerafettin HAMİDİ
GAP İdaresi Başkan Yardımcısı

Erkan ALEMDAROĞLU
GAP İdaresi Başkanlığı
Bölge Müdürü

I- GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ

Önceleri Fırat ve Dicle nehir havzasında sulama ve hidroelektrik enerji üretimine yönelik 13 proje paketinin toplamı olarak planlanan ve kapsamında 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali ve 1.7 milyon hektarda sulama şebekesi yapımını öngören GAP, bugün, su kaynakları geliştirme programının yanı sıra tarım, ulaştırma, sanayi, kentsel ve kırsal altyapı, eğitim, sağlık, konut, turizm ve diğer sektörlerdeki yatırımları da içine alan, sürdürülebilir insani kalkınmaya dayalı entegre bir bölgesel kalkınma projesi olarak ele alınmaktadır.

GAP'ın temel hedefleri, Güneydoğu Anadolu Bölgesi halkının gelir düzeyi ve hayat standardını yükselterek, bu bölge ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam imkanlarını artırarak, sosyal istikrar, ekonomik büyüme gibi milli kalkınma hedeflerine katkıda bulunmaktır.

A. GAP BÖLGESİ ve SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

1. Yüzölçümü

Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerini içine alan GAP Bölgesi, toplam ülke yüzölçümünün yaklaşık % 10'una tekabül eden 75 193 km²'lik bir alana sahiptir.

2. Nüfusu

1997 Nüfus Tespiti sonuçlarına göre GAP Bölgesi'nin nüfusu yaklaşık 6.1 milyondur (Grafik 1) ve bu miktar Türkiye toplam nüfusunun % 9.7'sini oluşturmaktadır.

1990-1997 yılları arasında GAP Bölgesi'nin yıllık nüfus artış hızı yaklaşık binde 24 iken Türkiye genelinde binde 15 olarak saptanmıştır (Tablo 1).

GAP Bölgesi, öteki bölge ve illere göç yoluyla nüfus veren bir bölge olmasına karşın, nüfus artış hızı ülke değerinin üzerinde olduğu için, ülke toplam nüfusu içinde

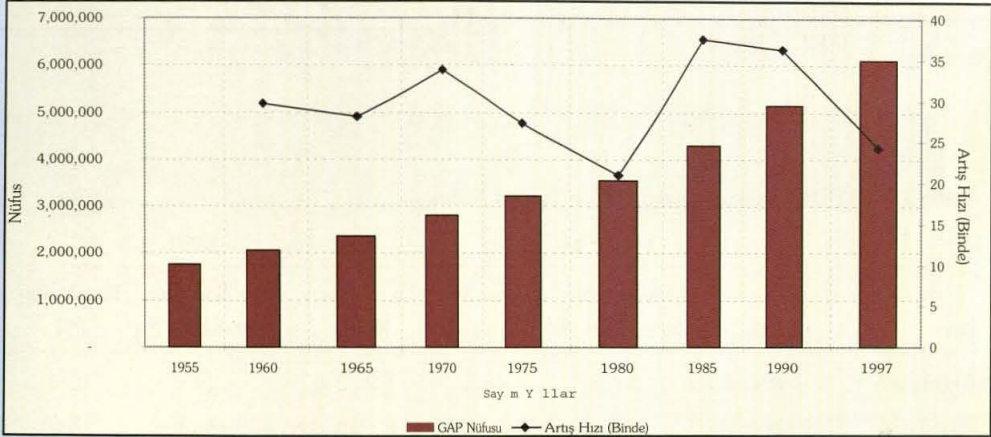

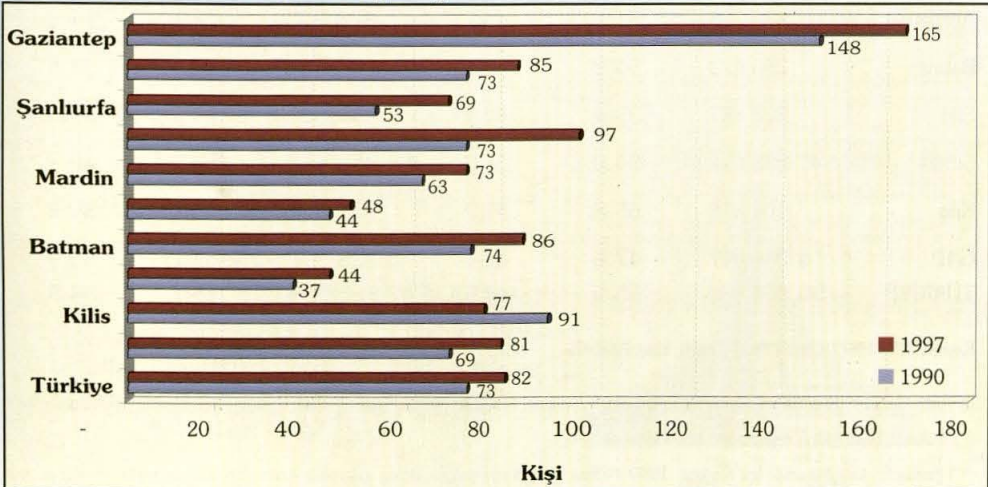
Tablo 1: GAP Bölgesi ve Türkiye Yıllık Nüfus Artış Hızları (Binde)

	1985-1990			1990-1997		
	İl ve İlçe Merkezleri	Bucak-Köy	Toplam	İl ve İlçe Merkezleri	Bucak-Köy	Toplam
GAP BÖLGESİ	65.6	0.8	34.3	44.1	-5.3	24.3
TÜRKİYE	43.1	-5.6	21.7	28.3	-6.6	15.1

Kaynak: DİE 1997 Genel Nüfus Tespiti, İdari Bölünüş

Grafik 1 : Sayım Yıllarına Göre Nüfus ve Yıllık Artış Hızları, GAP Bölgesi

Kaynak: DİE Nüfus Sayımları

Grafik 2 : GAP İllerinin Nüfus Yoğunluğu

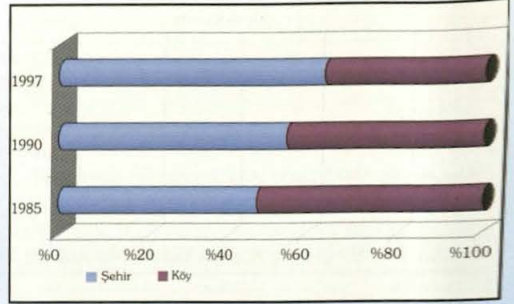
Kaynak: DİE Nüfus Sayımları

Bölge'nin payı giderek artmaktadır. Bölge'de kentsel nüfus artış hızı, kırsal nüfusa oranla daha yüksektir.

Ortalama nüfus yoğunluğu 1997 yılında Bölge'de 81 kişi/km², ülke genelinde ise 82 kişi/km²'dir. Yukarıdaki grafikte GAP Bölgesi illeriyle Türkiye'nin, 1990 ve 1997 yılları için ortalama nüfus yoğunlukları verilmektedir (Grafik 2).

Tablo 2'de GAP Bölgesi'nde iller itibariyle kırsal ve kentsel nüfusun, toplam nüfus içindeki oranı gösterilmektedir. 1997 yılında GAP Bölgesi'nde nüfusun yaklaşık % 64'ü kentlerde, % 36'sı ise kırsal alanda yaşamaktadır (Grafik 3).

Grafik 3 : GAP Bölgesi'nde Sayım Yıllarına Göre Şehir ve Köy Nüfusunun Oranı

Kaynak: DIE Nüfus Sayımları

Tablo 2: GAP Bölgesi'nde Kentsel ve Kırsal Nüfus

İller	1985(*)			1997		
	Nüfus(**)	İl ve İlçe Merkezleri (%)	Bucak-Köy (%)	Nüfus(**)	İl ve İlçe Merkezleri (%)	Bucak-Köy (%)
Diyarbakır	934 505	51.5	48.5	1 282 678	64.9	35.1
Gaziantep	865 100	68.4	31.6	1 127 686	76.8	23.2
Şanlıurfa	795 034	51.2	48.8	1 303 589	60.2	39.8
Mardin	490 044	41.1	58.9	646 826	56.0	44.0
Adıyaman	430 728	51.3	48.7	678 999	58.1	41.9
Batman	285 423	51.3	48.7	400 380	68.2	31.8
Siirt	228 681	39.7	60.3	262 371	60.5	39.5
Şırnak	215 614	34.0	66.0	(***) 316 536	59.1	40.9
Kilis	101 818	58.8	41.2	109 908	60.8	39.2
GAP	4 346 947	47.6	52.4	6 128 973	64.1	35.9
TÜRKİYE	50 664 458	55.5	44.5	62 865 574	65.1	34.9

Kaynak: DIE 1997 Genel Nüfus Tespiti, İdari Bölüntü

(*) 1985 Genel Nüfus Sayımı Kesin Sonuçları, 1997 Genel Nüfus Tespiti günündeki idari bölünüşe göre yeniden düzenlenmiştir

(**) Nüfusun İllere göre dağılımı için bkz. Grafik 4

(***) Şırnak İli, Güçlükönak İlçe Merkezi, 1997 Nüfus Tespiti'nde yargıya intikal eden bir konu yüzünden bu toplamın içinde yer almamaktadır

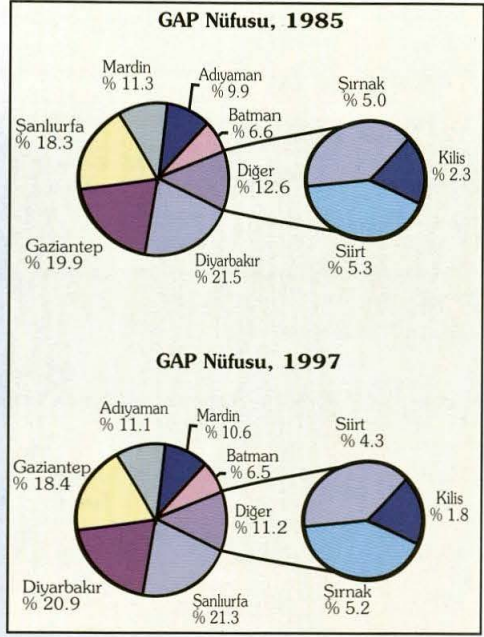
1985 yılında GAP Bölgesi nüfusunun yaklaşık % 48'i kentlerde yaşarken, 1997 yılında bu oran % 64'e yükselmiştir. Kentsel altyapı hizmetlerinin gelişme hızı dik-kate alındığında bu durum, kentte yaşayanlar açısından olumsuz yaşam koşullarını daha da arttırmaktadır.

GAP illeri nüfusunun Bölge toplam nüfusu içindeki payları aşağıdaki grafiklerde verilmektedir. 1997 yılındaki idari bölünüşe göre incelendiğinde, 1985 yılında Bölge'de en çok nüfus barındıran il Diyarbakır iken, 1997'de Şanlıurfa olmuştur. 1997 yılında Bölge nüfusunun yaklaşık % 60'ının Şanlıurfa, Diyarbakır ve Gaziantep illerinde yaşamakta olduğu saptanmıştır (Grafik 4).

GAP Bölgesi'nin 1997 yılı nüfus piramidi, Türkiye nüfus piramidinden oldukça farklı görülmektedir. GAP Bölgesi piramidinin yayvan tabanı, Bölge'deki yüksek doğurganlık hızının bir göstergesidir. GAP Bölgesi piramidinde 15-19 ve sonraki yaş gruplarında görülen hızlı azalış, genç nüfusun GAP Bölgesi dışına olan göçünün bir göstergesi iken, daha büyük yaş gruplarında görülen hızlı daralma ise, Bölge'de yaşam beklentisinin düşük olduğunun bir göstergesidir.

GAP nüfusu yaş yapısı ile Türkiye yaş yapısını karşılaştırdığımızda; 1997 yılında, Bölge'de 0-14 yaş grubunun toplam nüfusa oranı % 43 iken bu oran Türkiye'de % 31'dir. Çalışma çağı nüfusunun (15-64 yaş grubu) toplam nüfus içindeki oranları Bölge için % 53, Türkiye için % 63'dür. Yaşlı nüfusun (65+ yaş grubu) toplam nüfus içindeki oranları ise GAP Bölgesi'nde % 4, Türki-

Grafik 4 : GAP İlleri Nüfus Dağılımı

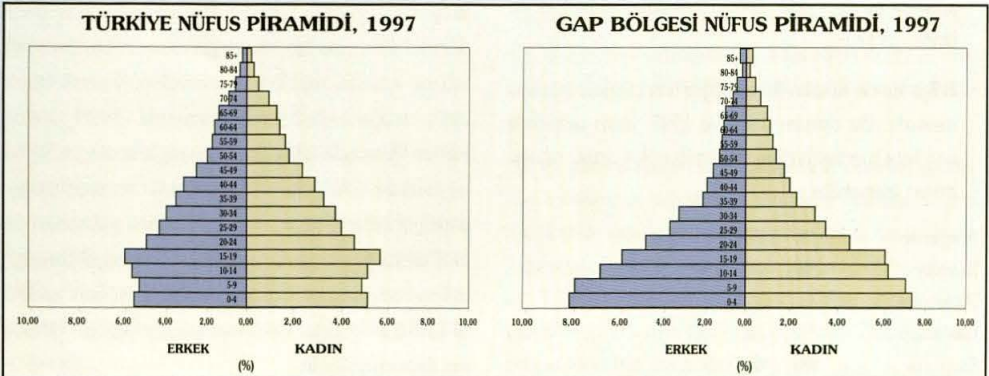

Kaynak: DIE 1997 Genel Nüfus Tespiti, İdari Bölünüş

ye'de % 6'dır. Bu karşılaştırma da, en genel anlamda GAP Bölgesi'ndeki yüksek doğurganlık, yüksek göç ve yüksek ölümlülük eğilimlerini göstermektedir.

Tablo 3'de 1990-1997 nüfus sayımlarına göre GAP Bölgesi'nde iktisaden faal nüfus, Tablo 4'de ise GAP Bölgesi'nin yıllara göre istihdam yapısı gösterilmektedir:

Grafik 5 : GAP/Türkiye Yaş Dağılımı

Tablo 3: Nüfus Sayımlarına Göre GAP Bölgesi'nde Ekonomik Faal Nüfus

	1990	1997
Toplam Nüfus, (A)	5 158 013	6 128 973
12+ Nüfus, (B)	3 145 693	3 881 278
Ekonomik Faal Nüfus*, (C)	1 964 015	2 554 422 (**)
(C/A), (%)	38.1	41.7

* Nüfus sayımı sonuçlarına göre son bir hafta içinde iktisaden faal olduğunu beyan edenler.

** Tahmin değeridir. 1985-1990 yılları arasındaki artış hızı sabit kabul edilerek hesaplanmıştır.

Kaynak: DIE Nüfus Sayımları

Tablo 4: GAP Bölgesi'nin Yıllara Göre İstihdam Yapısı (12 ve daha yukarı yaşta kişiler)

	Toplam		Tarım		Sanayi		Hizmet	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1980	1 284 849	100	905 617	70.5	71 930	5.6	307 302	23.9
1985	1 527 845	100	1 082 006	70.8	80 391	5.3	365 448	23.9
1990	1 799 014	100	1 210 617	67.3	113 617	6.3	474 780	26.4
1997	1 905 102	100	1 262 132	66.3	120 529	6.3	522 441	27.4

* Nüfus sayımı bilgilerinden gidilerek tahmin edilmiştir.

Kaynak: DIE Nüfus Sayımları

3. Göç Durumu

Güneydoğu Anadolu Bölgesi oldukça yüksek oranda göç hareketlerine sahne olmaktadır. Bölge'nin göç örüntüleri itibarıyla durumu 3 maddede özetlenebilir:

- Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Bölge dışına net göç vermektedir. Bölgede net göç hızı 1980-1985 yılları arasında binde - 22, 1985-1990 yılları arasında ise binde - 33'tür.
- Bölge içinde kırdan kente doğru hızlı bir göç gözlenmektedir. Bu durum 1990 ve 1997 yılları arasında bazı kent merkezlerinin dönem içi nüfus artış oranlarından izlenebilir:

Adıyaman	% 112
Batman	% 44
Diyarbakır	% 34
Gaziantep	% 18
Şanlıurfa	% 49

- Bölge içi göç hareketi aynı zamanda kuzeydeki dağlık bölgelerden, güneydeki ovalara doğru oldukça hızlı düzeydedir.

Ayrıca Bölge'de Gaziantep ve Şanlıurfa illeri büyük oranda göç almaktadır. Terör nedeniyle bu illere son on yılda Diyarbakır da katılmış bulunmaktadır.

Bölge'de mevsimlik göç de oldukça yüksek düzeydedir. Ancak 1995 yılından itibaren sulamaların başlamasıyla birlikte, sulanan alanlarda mevsimlik göçte çok büyük düşüş meydana geldiği anlaşılmaktadır. 1999 yılında, Harran Ovası'nda örneklem yöntemiyle seçilen 450 hane üzerinde GAP İdaresi'nce yapılan bir araştırmaya göre, göçtüren kişilerin % 70.4'ü sulama gelmeden önce Çukurova yöresine mevsimlik tarım işçiliğine gittiklerini söylerken, bugün göçtüren kişilerin sadece % 11.6'sı bu yöreye mevsimlik tarım işçiliği için gittiklerini ifade etmişlerdir.

Karakaya Barajı

B. GAP'IN TARİHÇESİ

Sularımızdan yararlanma düşünceleri 1930'lu yıllara dayanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun onuncu yıldönümünde, ülkenin maddi-manevi her alanda değişim ve gelişim çabası içinde bulunduğu sıralarda, özellikle elektrik enerjisi en belirgin ve öncelikli ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Böylece, yurdun boşa akıp giden su servetinden elektrik enerjisi elde edilmesi amacıyla büyük Atatürk'ün emri ile 1936 yılında Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİE) kurulmuştur.

EİE, Türkiye'nin bol ve ucuz elektrik enerjisine kavuşturulması hedefi doğrultusunda "Keban Projesi" ile ilgili keşif etütlerine başlamış ve Fırat Nehri'nin her açıdan tetkiki ve sonuçlarının tespiti için; Palu, Pertek, Keban Boğazı, Kömürhan, Karakaya ile Kemalide birer rasat istasyonu kurmuştur. İdarece 1938 yılında Keban Boğazı'nda jeolojik ve topografik etüdlere girişilmiştir. 1950-1960 yılları arasında gerek Fırat ve gerekse Dicle üzerinde EİE tarafından sondaj çalışmalarına ağırlık verilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı ve savaş sonrası ekonomik güçlükler, çalışmaların uzun süre aksatmış, bilahare yeni ihtiyaçların ortaya çıkması üzerine 1954 yılında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) kurulmuştur. Böylece, Türkiye'de havza çalışmaları yapılması fikri oluşmuş ve DSİ çalışmaları çerçevesinde, Türkiye 26 havzaya ayrılarak, etüd ve planlama çalışmalarına başlanmıştır. Çalışmaların verimli olabilmesi için yerel organizasyonlara gidilmesi benimsenmiştir. Fırat Havzası'nda su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesiyle ilgili ilk çalışmaları 1961 yılında Diyarbakır'da kurulan Fırat Planlama Amirliği'nce başlanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda 1964 yılında Fırat Havzası'nın sulama ve enerji potansiyelini belirleyen "Fırat Havzası İstikşaf Raporu" geliştirilmiştir.

1968 yılında Aşağı Fırat Projelerinde önerilen depolama tesisleri ve hidroelektrik santrallerin fizibilite, sulama tesisleri de master plan aşamasında olmak üzere bir yerli-yabancı firmalar grubuna ihale edilmiş ve bu çalışmalar 1970 yılında tamamlanmıştır. Diğer yandan Dicle Havzası için de aynı paralelde çalışmalar DSİ Diyarbakır Bölge Müdürlüğü'nce sürdürülmüştür.

Böylece, Aşağı Fırat Havzası ile Dicle Havzası'ndan ne şekilde faydalanılacağı açıklık kazanmış ve 1977 yılında bu iki havza projesinin "Güneydoğu Anadolu Projesi" olarak adlandırılması benimsenmiştir.

Bölge'nin su kaynaklarının geliştirilmesi ile sulamaların sağlayacağı sosyo-ekonomik değişimin büyüklüğü, bu değişimi bir bölgesel kalkınma projesi kapsamında ve entegre bir yaklaşımla yönlendirmek gereğini ortaya çıkarmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin entegre bölgesel planlama çerçevesinde ele alınması, yürütülmekte olan faaliyetlerin koordinasyonunun sağlanması ve yönlendirilmesi görevi 1986 yılında Devlet Planlama Teşkilatına verilmiştir.

DPT Müsteşarlığı 1988 yılında, GAP'ı entegre ve çok sektörlü bir sosyo-ekonomik kalkınma projesi olarak ele almak amacı ile GAP Master Plan çalışmasını başlatmıştır. Bu çalışma kapsamında, Proje için muhtemel yönetim sistemleri ve alternatifleri de ele alınmıştır.

Bölge'de yapılacak uygulamaların çok kapsamlı olması ve bölgesel kalkınmanın hızlandırılmasını sağlamak amacıyla, 6 Kasım 1989 tarih ve 20334 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı kurulmuştur.

Sanlıurfa Tüneli

C. GAP'IN GELİŞME AŞAMALARI

1) GAP Su Kaynakları Geliştirme Programı

Fırat Havzası ve Dicle Havzası Projeleri olmak üzere iki gruptan oluşan GAP su kaynakları geliştirme programı kapsamında 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali inşaatı ile 1.7 milyon hektar alanın sulanması öngörülmektedir (Tablo 5).

Tablo 5: GAP Bölgesi'nde Toprak ve Su Kaynaklarını Geliştirme Projeleri

Proje ve Üniteleri	Kurulu Güç (MW)	Enerji Üretimi (GWh)	Sulama Alanı (Ha)	Proje Durumu
A. FIRAT HAVZASI PROJELERİ				
I. KARAKAYA PROJESİ	1 800	7 354		
Karakaya Barajı & HES	1 800	7 354		İşletme
II. AŞAĞI FIRAT PROJESİ	2 450	9 024	706 281	
. Atatürk Barajı ve HES	2 400	8 900		İşletme
. Şanlıurfa HES	50	124		İnşa Halinde
. Şanlıurfa Tüneli ve Sul.				İnşa Hal. +İşletme
a) Ş.Urfa-Harran Sul.ve Yukarı Harran			120 000	İşletme
			47 729	İnşa Halinde
b) Mardin-Ceylanpınar Cazibe Sul.			94 929	Proje
c) Mardin-Ceylanpınar Pompaj Sul.			118 264	Planlama
d) YAS Sulamaları			104 589	Planlama
. Siverek-Hilvan Pompaj Sul.			188 778	Planlama
. Bozova Pompaj Sul.			47 368	Programda (Kredili)*
III. SINIR FIRAT PROJESİ	852	3 168		
. Birecik Barajı ve HES	672	2 516		İnşa Hal. +İşletme
. Karkamış Barajı ve HES	180	652		İnşa Hal. +İşletme
IV. SURUÇ-YAYLAK PROJESİ			146 500	
. Yaylak Ovası Sulaması			18 322	Programda (Kredili)*
. Suruç Ovası Sulaması			128 178	Programda (Kredili)*
V. ADIYAMAN-KAHTA PROJESİ	195	509	77 824	
. Çamgazi Barajı ve Sul.			7 430	İnşa Halinde
. Gömikan Barajı ve Sul.			6 868	Master Plan
. Koçali Barajı, HES ve Sul.	40	120	21 605	Master Plan
. Sırımtaş Barajı ve HES	28	87		Master Plan
. Fatopaşa HES	22	47		Master Plan
. Büyükkay Barajı, HES ve Sul.	30	84	12 322	Master Plan
. Kahta Barajı ve HES	75	171		Master Plan
. Atatürk Baraj Gölünden Pomj. Sul.			29 599	Plan. + İnşa Hal.
VI. ADIYAMAN-GÖKSU-ARABAN	7	43	71 598	
. Çataltepe Barajı			71 598	Planlama
. Erkenek HES	7	43		Planlama
VII. GAZİANTEP PROJESİ			89 000	
. Hancağız Barajı ve Sulaması			7 330	İşletme
. Kayacık Barajı ve Sulaması			14 746	İnşa Halinde
. Kemlin Barajı ve Sul.			1 969	Planlama
. Belkıs-Nizip Pom.Sul.			11 925	İnşa Halinde
. Birecik B.Göl.Pom.Sul.			53 030	Planlama

* Dış kredi temini ile ihale edilecektir.

Tablo 5: (Devam)

Proje ve Üniteleri	Kurulu Güç (MW)	Enerji Üretimi (GWh)	Sulama Alanı (Ha)	Proje Durumu
MÜNFERİT PROJELER *			75 965	
- İşletme	14.4	42	60 440	
- Planlama			15 525	
. Çağçağ HES	14.4	42		İşletme
. Nusaybin Sulaması			7 500	İşletme
. Akçakale YAS Sul.			15 000	İşletme
. Ceylanpınar YAS Sul.			27 000	İşletme
. Hacıhıdır Projesi			2 080	İşletme
. Dumluca Projesi			1 860	İşletme
. Suruç YAS Sul.			7 000	İşletme
. Besni Barajı ve Sul.			2 820	Planlama
. Ardil Barajı ve Sul.			3 535	Planlama
. Nusaybin II. Mer.Pro.			9 170	Planlama
B. DİCLE HAVZASI PROJELERİ				
VIII. DİCLE-KRALKIZI PROJESİ	204	444	130 159	
. Kralkızı Barajı ve HES	94	146		İşletme+İnşa Hal.
. Dicle Barajı ve HES	110	298		İnşa Halinde
. Dicle Sağ Sahil Cazibe Sul.			54 279	İnşa Hal.+Programda
. Dicle Sağ Sahil Pompaj Sul.			75 880	İnşa Hal.+Programda
IX. BATMAN PROJESİ	198	483	37 351	
. Batman Barajı ve HES	198	483		İnşa Halinde
. Batman Sol Sahil Sul.			18 758	İnşa Halinde
. Batman Sağ Sahil Cazibe Sul.			18 593	İnşa Halinde
X. BATMAN-SİLVAN PROJESİ	240	964	257 000	
. Silvan Barajı ve HES	150	623		Ön İnceleme
. Kayser Barajı ve HES	90	341		Ön İnceleme
. Dicle Sol Sahil Cazibe Sul.			200 000	Ön İnceleme
. Dicle Sol Sahil Pompaj Sulaması			57 000	Ön İnceleme
XI. GARZAN PROJESİ	90	315	60 000	
. Garzan Barajı ve HES	90	315		Ön İnceleme
. Garzan Sulaması			60 000	Ön İnceleme
XII. İLİSU PROJESİ	1 200	3 833		
. İlisu Barajı ve HES	1 200	3 833		Programda
XIII. CİZRE PROJESİ	240	1 208	121 000	
. Cizre Barajı ve HES	240	1 208		Programda
. Nusaybin-Cizre-İdil Sul.			89 000	Ön İnceleme
. Silopi Ovası Sulaması			32 000	Ön İnceleme
MÜNFERİT PROJELER *			29 887	
- İşletme			26 312	
- Planlama			3 575	
. Devegeçidi Projesi			7 500	İşletme
. Silvan I ve II Ks. Sul.			8 790	İşletme
. Nerdüş Sulaması			2 740	İşletme
. Çınar-Göksu Projesi			3 582	İşletme
. Garzan-Kozluk Sul.			3 700	İşletme
. Çınar-Dilaver Projesi			3 575	Planlama

Kaynak: DSI

2. Entegre Proje Yaklaşımı

Güneydoğu Anadolu'da çok geniş alanların sulamaya açılmasıyla başlayacak olan büyük değişim Bölge'nin sosyal ve ekonomik bütün sektörlerini etkileyecektir. İlk aşamada Bölge ekonomisinin sanayi, ticaret, ulaştırma gibi tarım dışı sektörlerinin tarımsal üretimdeki artıştan doğrudan etkilenmesiyle başlayacak olan değişim, ikinci aşamada tarım dışı sektörlerin birbirinden etkilenmeleriyle de birçok boyut kazanacaktır. Tarımda sulamayla başlayıp, sanayi ve giderek hizmetlere yayılacak olan bu zincirleme reaksiyon bir yandan çok değişik konularda geniş yatırım ve gelişme olanakları yaratırken, diğer yandan da sosyal ve fiziki altyapıda önemli ihtiyaçlar doğuracaktır.

Yatırımlarda etkinliğin ve sosyo-ekonomik kalkınmanın sağlanması, birbirlerini tamamlayıcı nitelikteki yatırımların zaman ve mekan itibarıyla koordineli bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu amaçla hazırlanan GAP Master Planı Nisan 1989'da tamamlanmıştır.

3. 1989 GAP Master Planı

Bölge kalkınmasının çerçevesini çizen GAP Master Planı, özellikle su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesini mali ve teknik kapasiteleri de dikkate alarak bir takvime bağlamış, bu değişimin ekonomik ve sosyal sektörlerde uyuracağı gelişmeyi, yaratacağı istihdamı, bunun getireceği nüfus büyüklüğü ile bu nüfusun kentler ve kırsal alanlarla muhtemel dağılımını saptamış, eğitim ve sağlık hizmetleriyle konut ve kentsel altyapı ihtiyaçlarını makro düzeyde belirlemiş ve yıllara göre finans ihtiyacını ortaya koymuştur. GAP Master Planı, çeşitli devlet kuruluşlarının kalkınma çabalarının bütünleştirilmesi ve eşgü-

dümlendirilmesini kolaylaştıran ve Bölge gelişmesinin alması gereken seyir ve alt ölçeklerde üretilecek plan, program ve projeler için de bir rehber niteliği taşımaktadır.

GAP Master Planı'nda plan dönemi başlangıcı olarak kabul edilen 1985 yılında, GAP'ta kişi başına düşen Gayrisafi Bölgesel Hasıla (GSBH)'nın, Türkiye kişi başına düşen Gayrisafi Yurtiçi Hasılası'nın (GSYİH) % 47'si düzeyinde olduğu tahmin edilmiştir. GAP Master Planı'nda maksimum gelişme senaryosuna göre, GSBH'nın yılda % 7.7 oranında artması tahmin edilmektedir. Sektörler itibarıyla bu artışın yıllık olarak aşağıdaki oranlarda gerçekleşmesi öngörülmektedir:

Bölge ekonomik yapısındaki değişimle, tarımın payı önemli katma değer artışına rağmen % 40'dan % 25'e gerilerken, sanayi % 16'dan % 24'e, hizmetler % 37'den % 47'ye yükselecektir.

- Gayrisafi Bölgesel Hasılanın % 7.7
- Tarım sektörünün % 4.9
- Sanayi sektörünün % 10.0
- İnşaat sektörünün % 6.6
- Hizmetler sektörünün ise % 9.0

Master Plan Hedefleri

- 1.7 milyon hektar alanda sulama
- 27 milyar kWh hidroelektrik enerji üretiminin sağlanması
- Kişi başına gelirin % 209 oranında artması
- 3.8 milyon kişiye istihdam olanağı sağlanması
- GSBH'da % 445 artış sağlanması
- Tarımsal Üretim Değeri (kişi başına) 4350 \$/yıl

**GAP MASTER PLANI'NIN TEMEL
KALKINMA SENARYOSU
"GÜNEYDOĞU ANADOLU
BÖLGESİ'Nİ, TARIMA DAYALI
İHRACAT ÜSSÜ"
HALİNE GETİRMEKTİR.**

Proje tamamlandığında, beraberce yılda toplam 50 milyar m³'ten fazla su akıtan Fırat ve Dicle Nehirleri üzerindeki tesislerle, Türkiye toplam su potansiyelinin % 28'i kontrol altına alınacak, Çukurova'nın 4.5 katı olan 1.7 milyon ha'nın üzerinde arazinin sulanması ve 7 460 megavatın üzerinde bir kurulu kapasitesiyle yılda 27 milyar kilovatsaatlik (kWh) hidroelektrik enerjisi üretilmesi sağlanacaktır. Planlanan toplam sulama alanı, Türkiye'de ekonomik olarak sulanabilir toplam alanın (8.5 milyon ha) % 20'sine ve toplam yıllık elektrik üretimi, Türkiye'de ekonomik olarak gerçekleştirilebilir hidroelektrik enerjisi potansiyelinin (118 milyar kWh) % 22'sine eşdeğerdedir. GAP enerji programının tamamıyla uygulanması sonucunda üretilen enerji, 1992 yılında Türkiye'de elde edilen toplam hidroelektrik enerjisine yaklaşık olarak eşit olacaktır.

Türkiye'nin bölgesel kalkınmaya yönelik en büyük yatırımı olan GAP'ın sulama projeleri tamamlandığında, Türkiye'de şimdiye kadar devlet eliyle gerçekleştirilen sulama alanına eşit bir alan daha sulu tarıma açılmış olacaktır. Böylece GAP'ın meydana getireceği yüksek tarım ve sanayi potansiyeli Bölge'de ekonomik hasılayı 4.5 misli artıracak, nüfusu 9-10 milyona ulaşacak Bölge halkının yaklaşık 3.8 milyonuna iş imkanı yaratacaktır.

Master Plan çalışmaları çerçevesinde 1985 yılındaki mevcut üretime göre 2005 yılında buğdayda % 87, arpada % 47, pamukta % 198, domateste % 432, mercimekte % 52, sebzede % 102 oranında üretim artışı öngörülmüştür. Sulama öncesinde Bölge'de üretilmeyen soya, yerbıstığı, mısır, ayçiçeği ve fasulye gibi sulamanın getirdiği ikinci ürünler, yağlı tohumlar ve yem bitkileri olarak tarıma dayalı sanayiinin gelişmesinin bazını oluşturacaktır.

4. Sürdürülebilir İnsani Gelişme

GAP, insanı merkez alan bir bölgesel kalkınma projesidir. GAP'ta tüm fiziksel yapılar (barajlar, santraller, yollar, OSB'ler v.s.) "insani gelişme"nin birer aracı durumundadır. Tüm kamu kaynaklı yatırımlar, eşit, adil, erişilebilir, sürdürülebilir bir kalkınmanın aracıdır. Asıl hedef insan mutluluğudur.

Sürdürülebilir insani gelişme; doğal ve beşeri kaynakların optimum kullanma yoluyla, gelecek kuşakların olanakları tüketilmeden, halkın tercih ve potansiyelini ek-

siz bir biçimde hayata geçirebilecekleri bir ortamın yaratılmasını ifade etmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma kamu sektörünün yanı sıra, özel sektör ve halk katılımından oluşan bir sacayağına dayalı olmaktadır. Kamu yatırımları sürdürülebilir kalkınmada gerekli altyapıyı oluşturmaktadır.

GAP, Bölge halkı için tercihlerini ve ekonomik potansiyellerini eksiksiz biçimde hayata geçirme olanakları yaratmayı amaçlamaktadır. Proje bölgesi ile Türkiye'nin daha gelişmiş bölgeleri arasındaki farkı ortadan kaldırmayı ve eşitlikçi bir gelişmeye katkıda bulunmayı hedefleyen GAP'ta, sosyal araştırmalar ve bunlara dayalı uygulamalar da bu anlamda en önemli bileşenlerdir.

Sürdürülebilir kalkınma, Brundtland Komisyonu tarafından "bugünkü kuşakların gereksinimlerini, gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılayabilme yeterliliklerini kısıtlamaksızın karşılayabilen kalkınma" biçiminde tanımlanmıştır. Bu geniş tanımlama çerçevesinde, göz önüne alınması gereken birçok konu vardır. Toplum, ekonomi, kültür, kalkınmada adil, kadın-erkek eşitliği, eğitim, sağlık, fiziksel planlama, tarım ve çevre ile ilgili konular bunlar arasındadır. Bütün bu konuların merkezinde ise, ister bir hedef, ister bir özne, ister her iki konuda birden olsun, insan yer almaktadır.

Sürdürülebilirlik, uluslararası kalkınma konularının gündemine nisbeten yeni giren bir kavramdır. Her ülke, özel koşullarından hareketle, kendi sürdürülebilir kalkınma ölçütlerini belirlemek durumundadır. Bu gerçekten hareketle, Türkiye'nin bu alandaki gereksinimlerini belirlemek amacıyla 1995 yılı Mart ayında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve GAP İdaresi'nin

ortak sponsorluğunda bir seminer gerçekleştirilmiştir. GAP Bölgesi'nin kalkınma süreciyle ilgili her kesimin katıldığı bu seminerde aşağıdaki konularda görüş birliğine varılmıştır.

Gerek bu seminerin sonuçlarına gerekse GAP Master Planı'nın amaç ve hedeflerine dayanarak, kalkınma süreci için, "sürdürülebilirlik" bağlamında aşağıdaki hedefler benimsenmiştir.

Sürdürülebilir Kalkınma ve GAP Semineri'nde (Mart 1995) Belirlenen İlkeler

1. Proje tasarımı ve uygulamasındaki karar alma sürecine halk katılımı; değişik nüfus kesimlerine eşit ve adil yaklaşım; sürdürülebilir bir nüfus yapısı oluşturulması, eğitim ve sağlık hizmetlerinde insan kaynaklarının geliştirilmesi gerekir,
2. Herkes için yeterli konut sağlanması; yerleşimlerin yönetiminin iyileştirilmesi; toprak kullanımının sürdürülebilirlik temelinde planlanması; içme suyu, sanitasyon, katı atık boşaltımı gibi alanlarda entegre hizmet verilmesi gerekir,
3. Kalkınma hedef ve girişimlerine yönelik insan etkinliklerinin yönlendirilmesi; insan etkinliklerinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin denetlenmesi gerekir,
4. Toprak ve su kaynakları, birbirleriyle etkileşim içinde, hatta birbirleriyle rekabet durumunda olabilen çeşitli amaçlar için kullanılır. Dolayısıyla, bütün kullanım biçimlerinin entegre bir tarzda planlanması ve yönetilmesi tercih edilir. Entegrasyon iki düzeyde gerçekleşmelidir: Birinci düzey toplumsal ve ekonomik etmenleri göz önüne alırken, ikinci düzey çevre ve kaynak bileşenlerini (su ve toprak kaynaklarının korunması) kapsar,
5. Sürdürülebilir tarımsal kalkınma yalnızca korumayı, kullanılmış maddelerin yeniden kullanımını ve çevre üzerindeki zararın asgariye indirilmesini değil, uygun üretim metodlarını ve teknolojiyi, karlılığı, teşvik sistemini ve ilgili yasalarla yönetmeliklerin yaşama geçirilmesini gerektirir,
6. Küçük ölçekli teşebbüsleri ve sanayi teşvik için ekonomik araçlardan yararlanılması ve buna yönelik kurumsal mekanizmalarla teşviklerin geliştirilmesi gerekir.

GAP Master Planı'nın "Sürdürülebilirlik" Bağlamında Belirlenen Hedefleri

1. Bölge'deki ekonomik koşulları mümkün olan en ileri düzeyde geliştirecek şekilde yatırımların artırılması;
2. Sağlık ve eğitim hizmetlerinin, ülke düzeyine ulaşılacak biçimde, geliştirilmesi;
3. Yeni istihdam olanakları yaratılması;
4. Kentlerdeki yaşam kalitesi ile kentsel ve toplumsal altyapının, daha sağlıklı kentsel çevreler yaratılmasına olanak tanıyacak biçimde iyileştirilmesi;
5. Kırsal altyapının, sulamada optimal gelişmeye olanak tanıyacak biçimde tamamlanması;
6. Bölge içi ve bölgelerarası ulaşılabilirliğin artırılması;
7. Mevcut ve yeni kurulacak sanayilerin altyapı gereksinimlerinin karşılanması;
8. Suyun, toprağın, havanın ve bunlarla ilintili eko-sistemlerin öncelikli olarak korunması;
9. Karar almada ve proje uygulamasında halk katılımının geliştirilmesi.

Sürdürülebilir İnsani Kalkınma Felsefesi: GAP, insani gelişme felsefesine dayalı bir kalkınma projesidir. Tüm kamu yatırımlarının gerçekleştirilmesinin ana hedefi insanların mutluluğunu sağlamaktır. Bu nedenle kalkınmadan olumsuz etkilenebilecek dezavantajlı kesimlerin kalkınmaya entegrasyonu, kamu sektörünün yanı sıra özel sektör ve halk katılımının Proje'ye entegrasyonu gibi kavramların dikkate alınması gerekmektedir. GAP İdaresi programlarını hazırlarken bu hususu özellikle dikkate almaktadır. ÇATOM, GAP-GİDEM Projeleri, Sulama Dışı Alanlardaki Nüfus Gelirini Artırıcı Projeler, Sokakta Çalışan Çocuklara İlişkin Proje, Halfeti Projesi bunlara örnek olarak gösterilebilir.

II- GAP YATIRIMLARI VE 2000 YILI DURUMU

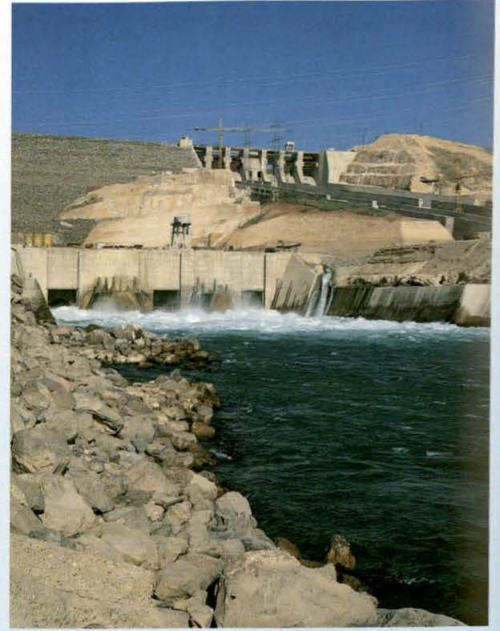
A. GAP YATIRIMLARI

1. Enerji

Türkiye'nin 2000 yılı itibarıyla ürettiği 30.9 milyar kWh'lik hidrolik enerji içinde GAP, yaklaşık 12.1 milyar kWh'lik hidroelektrik üretimiyle % 39'luk bir paya sahiptir (GAP enerji hedefi: 27 milyar kWh). Parasal olarak ifade edilmek istenirse, GAP'ta 2000'de üretilen enerjinin karşılığı 726 milyon 875 bin ABD dolandır.

Aynı dönemde Türkiye'nin 125.1 milyar kWh'lik toplam enerji üretimi (termik ve hidrolik) içinde GAP'ın payı ise % 9.7 olmuştur.

Enterkonekte sisteme giren enerjinin önemli bir bölümünü üretmekte olan Karakaya ve Atatürk Barajları ile Aralık 1999'da işletmeye açılan Kralkızı ve Karkamış Barajları'ndan gerçekleştirilen hidroelektrik üretimi, tesislerin açılışından 2000 yılı sonuna kadar ürettiği yaklaşık 10.4 milyar ABD doları değerindeki toplam 172.5 milyar kWh'lik enerjiyi üretebilmek için 33 milyar m³ doğalgaz veya 43 milyon ton fueloil ithal etmek gerek-

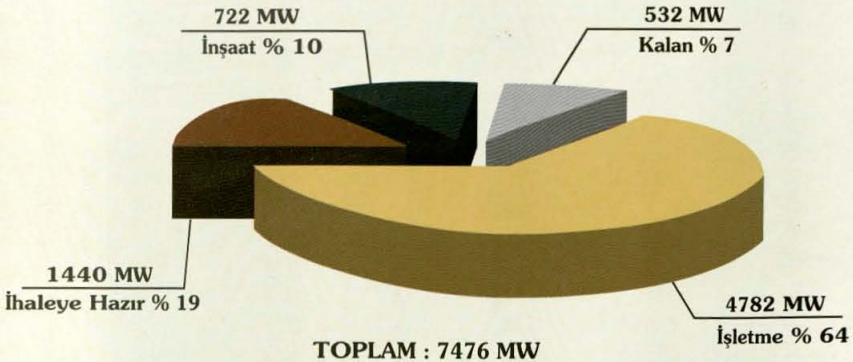

tiği göz önünde tutulursa, GAP Bölgesi'nde üretilen enerjinin ülke ekonomisine katkısının önemi daha iyi anlaşılacaktır.

2000 yıl sonu itibarıyla, GAP kapsamında toplam 12 baraj tamamlanmış ve 6 hidroelektrik santrali işletmeye açılmış durumdadır. Ayrıca, 2 baraj ve 2 HES'in inşaatı da devam etmektedir.

GAP Hidroelektrik Enerji Projeleri

Santral Kurulu Güçleri

İşletmedeki Baraj ve HES'ler

	Kurulu Güç (MW)	
Karakaya	1 800	
Atatürk	2 400	
Dicle (*)	110	
Kralkızı	94	
Batman (**)	198	
Karkamış	180	
<i>Toplam</i>	4 782	(% 64)

İnşa Halindeki Baraj ve HES'ler

	Kurulu Güç (MW)	
Birecik	672	
Şanlıurfa	50	
<i>Toplam</i>	722	(% 10)

Yatırım Programı'ndaki Baraj ve HES'ler

	Kurulu Güç (MW)	
İlisu	1 200	
Cizre	240	
<i>Toplam</i>	1 440	(% 19)

Geri Kalanlar

	Kurulu Güç (MW)	
Büyükçay	30	
Koçali	40	
Sırımtaş	28	
Kahta	75	
Silvan	150	
Kayser90		
Garzan90		
Fatopaşa	22	
Erkenek	7	
<i>Toplam</i>	532	(% 7)

(*) Dicle Barajı tamamlanmış ve deneme üretimine başlanmıştır.

(**) Batman Barajı ise tamamlanmış olup, santral montaj çalışmaları devam etmektedir.

Tablo 6: Enerji Üretiminde Türkiye-GAP Karşılaştırması
GWh = milyon kWh

YIL	TÜRKİYE ÜRETİMİ			GAP Hidrolik GWh	GAP / TÜRKİYE	
	Termik GWh	Hidrolik GWh	Toplam GWh		Hidrolik (%)	Toplam (%)
1995	52 548	31 973	84 521	16 114	50	19
1996 (ilk 6 ay)	23 520	21 805	45 325	10 211	47	22.5
1996	54 448	40 423	94 871	19 314	48	20
1997 (ilk 6 ay)	29 224	20 456	49 680	10 362	51	21
1997	63 299	39 764	103 063	19 385	48.7	18.8
1998 (ilk 6 ay)	32 571	21 135	53 706	9 959	47.1	18.5
1998	68 677	42 224	110 901	20 053	47.5	18
1999 (ilk 6 ay)	37 860	18 493	56 353	6 967	37.7	12.4
1999	81 800	34 629	116 429	14 781	42.7	12.7
2000 (ilk 6 ay)	43 531	17 632	61 163	6 992	39.7	11.4

Kaynak: DSI Genel Müdürlüğü

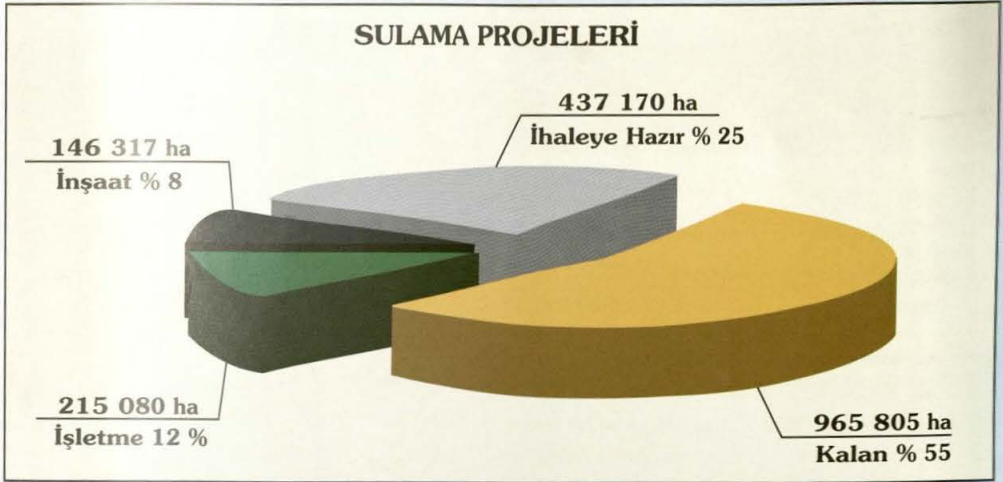

2. Tarım

Bölge'de 2000 yılı sonu itibariyle Fırat ve Dicle havzalarında toplam 215 080 ha alan sulamaya açılmış olup, 146 317 ha'lık alanın da halen sulama şebeke inşaatı devam etmektedir. GAP'ın sulama projeleri tamamlanmadığında, şimdiye kadar Türkiye'de devlet eliyle gerçekleştirilen sulama alanına eşit bir alan daha sululu tarıma açılacaktır. Böylece sululu tarım alanlarındaki artışa bağlı olarak ürün miktar ve deseninde önemli değişiklikler olacaktır hesaplanmıştır.

Harran Ovası'nda Sulamanın Ön Sonuçları

1995 yılından itibaren sulamanın başladığı Şanlıurfa-Harran Ovası'nda 1999 yılı sonu itibariyle sulanan alan 103 000 ha alana ulaşmıştır. Bu alanda sulama faydası 98 262 000 ABD doları olmuştur (GAP genelinde hedeflenen toplam sulama faydası 3 milyar ABD doları olarak öngörülmektedir). Harran Ovası'nda sulamaların gayrisafi üretim değeri (GSÜD) ve katma değerde sağladığı gelişme Tablo 7'de gösterilmektedir:

Tablo 7: Örnek Alan Harran Ovası'nda Sulama Sonucu Ortaya Çıkan Gayrisafi Tarımsal Üretim Değeri (GSÜD) ve Katma Değerler

Yıl	Alan (ha)	GSÜD*			Katma Değer**		
		(milyon \$/yıl)	(\$/ha)	(\$/Kişi)	(milyon \$/yıl)	(\$/ha)	(\$/Kişi)
Sulama Öncesi	30 000	31,50	1 050	1 044	18,0	600	596
1995	30 000	65,4	2 180	2 168	49,8	1 661	1 652
1996	40 000	87,5	2 187	2 229	67,4	1 685	1 717
1997	60 000	125,8	2 097	1 896	100,6	1 667	1 516
1998	90 000	178,8	1 987	2 388	148,8	1 653	1 987
1999	103 000	199,0	1 932	2 185	160,1	1 554	1 748

* GSÜD: Üretim Miktarı * Ürün Fiyatı

** Katma Değer: GSÜD - Üretim Masrafları

GAP Bölgesi'nde 1998 yılı tarım ürünleri üretimleri ve tam gelişme Tablo 8'de gösterilmiştir:

Ayrıca, Master Plan'a göre; Bölge'de, önümüzdeki yıllar içinde kalkınma çabalarının yoğunlaştırılacağı altı gelişme alanı saptanmıştır. Buna göre, Siirt'te hayvancılık sanayiini desteklemek, Mardin'de hayvancılık faaliyetlerini özendirmek ve çevresindeki alanlarla karşılıklı bağlantılarını güçlendirmek, temel stratejiyi oluşturmaktadır.

Toprağa daha az bağımlı faaliyetlerden olan hayvancılığın yaygınlaştırılması ile topraksız, az topraklı ve çeşitli nedenlerle göç etmek zorunda kalmış ailelerin yerleşimleri sağlanacak ve gelir düzeyleri artırılmış olacaktır. Tablo 9'da 1998 yılı sonu itibarıyla GAP Bölgesi'ndeki hayvan varlığı ile et ve süt üretimi görülmektedir.

Tablo 8: GAP Bölgesi'nde 1998 Yılı Tarım Ürünleri Üretimleri ve Tam Gelişme (bin ton)

Birinci Ürünler	1998 Yılı*	Tam Gelişme** (2005)	İkinci Ürünler	1998 Yılı*	Tam Gelişme** (2005)
Buğday	2 600	3 200	Mısır	37	150
Mercimek	433	700	K.Fasulye	2.8	53
Arpa	1 275	1 600	Soya	0.1	158
Pamuk	946	500	Yer Fıstığı	0.03	85
Sebzeler Topl.	1 650	2 200	Ayçiçeği	7.16	91
			Susam	13	70
			Pirinç	4.8	96

Kaynak: *DİE, Tarımsal Yapı, 1998 Geçici Sonuçları

** GAP Master Planı

Tablo 9: GAP Bölgesi'nde 1998 Yılı Hayvan Varlığı ve Et ve Süt Üretimi

GAP Toplamı	Adet	Et (Ton)	Süt (Ton)
Koyun	4 043 920	23 082	134 743
Kıl Keçisi	1 416 650	3 832	47 910
Tiftik Keçisi	52 870	19	515
Siğir	628 130	9 044	436 624

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı, 1998 Geçici Sonuçları

3. Sanayi

GAP Bölgesi'nde sanai gelişiminin sağlanması için gerekli kamu yatırımları, sanayi altyapısının tamamlanması hedefine yönelik yatırımlardır. Bu çerçevede Bölge'de illerin çoğunda (7 ilde) havaalanı bulunmakta olup, küçük sanayi siteleri ve organize sanayi bölgeleri, ihtiyacı karşılayacak durumdadır.

Bölge'de Mardin, Gaziantep I, Gaziantep II ve Şanlıurfa I Organize Sanayi Bölgeleri bitmiş, Diyarbakır ise tamamlanmamasına rağmen faal durumdadır. GAP Bölgesi'nde tamamlanan OSB'lerin Türkiye toplamı içindeki payı, alan büyüklüğü bakımından % 11'dir. Mevcut OSB'lerde 342 fabrika üretime geçmiş ve 34 400 kişiye iş imkanı sağlamıştır.

GAP Bölgesi'nde 18 adet Küçük Sanayi Sitesi tamamlanmıştır. Bunlardan 6'sı Diyarbakır, 6'sı Gaziantep, 3'ü Şanlıurfa, 1'i Batman, 1'i Siirt ve 1'i Mardin'dedir. GAP Bölgesi KSS'lerinin Türkiye toplamı içindeki payı % 8'dir. Bu sitelerde mevcut 5 514 işyerinde yaklaşık 33 000 kişi çalışmaktadır.

	Adet
Mevcut KSS	18
İşyeri sayısı	5 514
İstihdam	33 000
İnşaat halinde KSS	19
İşyeri Sayısı	4 527
Toplam İstihdam	60 000

	Adet	Hedef
Mevcut OSB (Faal)	5	
Fabrika sayısı	543	1 658
İnşaat Halinde	10	
İstihdam	40 000	126 000

GAP Bölgesi'nde iki serbest bölge mevcut olup, bunlardan Mardin Serbest Bölgesi, 21 Kasım 1995 tarihinde faaliyete geçmiştir. 34 adet firmanın bulunduğu Mardin Serbest Bölgesi'nde 1998 yılında ticaret hacmi 13.7 milyon ABD doları olarak gerçekleşmişken, 1999 yılında 5.3 milyon ABD doları, 2000 yılında ise 4 milyon ABD doları olmuştur.

Gaziantep Serbest Bölgesi ise; 14 Temmuz 1998 tarihli ve 23402 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu'nun 98/11368 sayılı kararı ile açılmış bulunmaktadır. 18 adet firmanın bulunduğu Gaziantep Serbest Bölgesi'nde 1999 yılındaki işlem hacmi 16 milyon ABD doları olarak gerçekleşmişken, 1999 yılında 15.7 milyon ABD doları, 2000 yılında ise 35.7 milyon ABD doları olmuştur.

Mardin Serbest Bölgesi

Firma	34 adet
Ticaret Hacmi	13.7 milyon ABD doları (1998)
	5.3 milyon ABD doları (1999)
	5.5 milyon ABD doları (2000)

Gaziantep Serbest Bölgesi

Firma	18 adet
İşlem Hacmi	16 milyon ABD doları (1998)
	15.7 milyon ABD doları (1999)
	35.7 milyon ABD doları (2000)

Bölge'nin sulu tarıma açılması ile beraber sanayide önemli gelişmeler meydana gelmiştir. 1995-1997 arasında sanayi tesisleri % 60 artmış, Bölge sanayinin Türkiye sanayii katma değeri içindeki payı ise % 2'den % 4'e yükselmiştir. Sanayideki gelişmenin başlıca nedenleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- GAP'a devlet tarafından yapılan 14 milyar ABD doları tutarındaki yatırımın Bölge'de kalan kısmı ile yaklaşık 1 milyar ABD doları tutarındaki kamulaştırma bedelleri, arazi değer artışları ve sulamadan dolayı tarımsal gelirden meydana gelen artışlar, Bölge'deki sermaye birikimini olumlu yönde etkilemiştir.

- Altyapıda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. 7 ilde STOL havaalanları yapılmış, Türkiye'deki en büyük kargo kapasitesine sahip olan Şanlıurfa uluslararası havaalanı ise halen inşa edilmektedir.
- Otoyol Gaziantep'e kadar tamamlanma aşamasındadır. Gaziantep-Şanlıurfa kesimi inşa halinde olup, tamamlandığında Bölge'ye önemli bir ulaşım kapasitesi yaratmış olacaktır. Sanayinin gelişmesindeki en önemli engel, enerji iletim hatlarının yetersizliğidir.
- 2 adet Serbest Bölge, 5'i faal 15 OSB ve 18'i tamamlanmış 37 KSS bulunmaktadır.
- Türkiye genelinde uygulanan teşviklere ilaveten özel teşvikler uygulanmaktadır.

Yatırım Teşvikleri

Sanayi gelişmesi amacıyla devletin öngördüğü önemli bir diğer tedbir ise teşviklerdir.

Ülkemizde çeşitli teşvik mevzuatı (Genel Teşvik Mevzuatı, KOBİ Teşvik Mevzuatı, Yarım Kalmış Yatırımların Ekonomiye Kazandırılmasına Dair Karar, 4325 Sayılı Vergisel Teşvikler ve en son Enerji Desteği gibi) mevcuttur. Bu nedenle birden fazla teşvik mevzuatı kapsamına giren illerdeki uygulamalarda ciddi karışıklıklar ortaya çıkmaktadır. Bu durum, GAP illeri için de geçerlidir (Tablo 10).

Tablo 10: Yürürlükteki Teşvik Mevzuatı Kapsamında GAP İllerinin Statüsü

	ADYAMAN	BATMAN	DIYARBAKIR	GAZİANTEP	KİLİS	MARDİN	SIİRT	SANLIURFA	ŞIRNAK
A GENEL TEŞVİK MEVZUATI									
I Kalkınmada Öncelikli Yörelere Kapsamındaki İller (50 İl)									
II Fon Kaynaklı Krediden Yararlanılacak Bölgesel Gelişmeye Yönelik Yatırımlar Kapsamındaki İller (13 İl)									
B KOBİ TEŞVİK MEVZUATI									
I KOBİ Yatırımlarında Acil Destek Kapsamındaki İller (33 İl)									
C YARIM KALMIŞ YATIRIMLARIN EKONOMİYE KAZANDIRILMASINA DAİR KARAR									
I Yarım Kalmış Yatırımların Ekonomiye Kazandırılmasına Dair Karar Kapsamındaki İller (26 İl)									
D 4325 SAYILI VERGİSEL TEŞVİKLER									
I 4325 Sayılı OHAL Bölgesinde İstihdam Yararlanması ve Yatırımların Kazandırılmasına Dair Karar Kap. İller (22 İl)									
E ENERJİ DESTEĞİ									
I OHAL Bölgesi nde Enerji Desteğinden İşleme ve Yatırım Döneminde Yararlanan İller (26 İl)									

*Parantez içinde yazılmış olan il sayıları Türkiye genelindeki il sayılarına göstermektedir.

Bir taraftan Kalkınmada Öncelikli Yörelere'in sayısı artarken öbür taraftan bu mevzuatın girişimciler açısından ortaya koyduğu karmaşa teşviklerin yeni bir şemsiye altında, basitleştirilerek uygulamaya konulması gereğini ortaya çıkarmış bulunmaktadır.

Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarda öngörülen hedefler ile **Avrupa Birliği normları ve uluslararası anlaşmalara** uygun olarak tasarrufları yatırıma yönlendirmek suretiyle, katma değeri yüksek, ileri ve uygun teknolojileri kullanarak bölgeler arası dengesizlikleri gidermek, istihdam yaratmak ve uluslararası rekabet gücü sağlamak için yatırımların desteklenmesi amacıyla Yatırımlarda Devlet Yardımlarına ilişkin mevzuat yeniden düzenlenmiştir.

- Sağlanan teşvik unsurları;
  - Yatırım İndirimi,
  - Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası,
  - Katma Değer Vergisi İstisnası,
  - Vergi Resim Harç İstisnası,
  - Yatırımların Teşvik Fonundan Kredi Tahsisi.
- Yatırımın teşvik belgesine bağlanabilmesi için; **Asgari sabit yatırım tutarı** Gelişmiş Yörelere 600 Milyar TL, Normal Yörelere 400 Milyar TL ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere 200 Milyar TL olarak belirlenmiştir.

- Teşvik belgesi işlemlerinde **Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne** bağlı mahalli Sanayi ve Ticaret Odalarına **yetki** verilmiştir.

Özel önem taşıyan sektör yatırımlarına uygulanacak yatırım indirimi oranları, Yöre farkı gözetmeksizin bütün yörelerde % 100, Normal yörelerde yapılacak diğer yatırımlar için % 60 olarak uygulanır.

Araştırma-geliştirme yatırımları, teknopark ve teknoparklarda yapılacak yatırımlar, çevre korumaya yönelik yatırımlar, hammaddelerini sözleşmeli üretim modeli ile temin eden tarımsal sanayi yatırımları, Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu veya Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu tarafından belirlenen öncelikli teknoloji alanındaki yatırımlar, **bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar** (Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Hatay, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van illerinde yapılacak komple yeni yatırımlar), organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinden oluşan organize küçük sanayi bölgelerine taşınacak yatırımlar ile ilgili diğer Bakanlar Kurulu kararlarında öngörülen yatırımlar için **Fon'dan kredi tahsisi**, tarımsal sanayi yatırımlarına sözleşmeli üretim için kullanılmak üzere ayrıca **işletme kredisi tahsisi** yapılabilir.

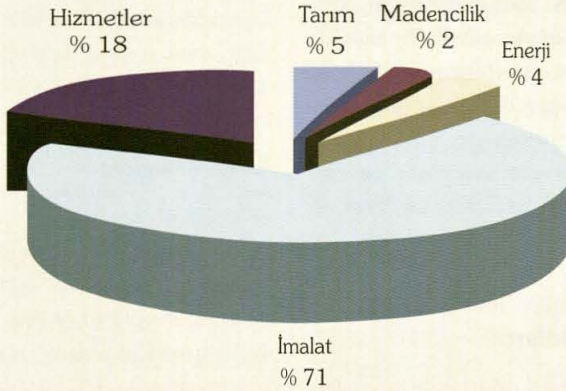
Serbest bölgelerde ar-ge yatırımları, çevre korumaya yönelik yatırımlar, Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu veya Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu tarafından belirlenen öncelikli teknoloji alanındaki yatırımlar ile **bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar** için sadece Fon kaynaklı kredi desteğini içeren teşvik belgesi düzenlenebilir.

Tarım sektöründe uygulanan teşvik tedbirlerinin düzenlenmesi çerçevesinde tarımsal sanayi yatırımı yapan ve bu yatırımı için gerekli hammaddeyi çiftçilerle sözleşmeli üretim yaparak temin eden yatırımcıların teşvik edil-

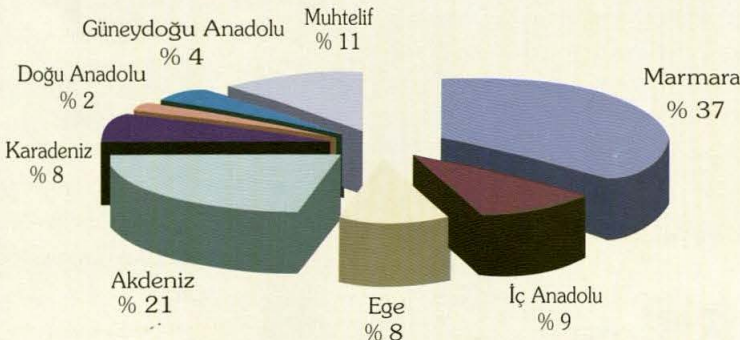
mesi çalışmalarına başlanmıştır. Bu şekilde, tarımsal ürünlerin pazarlanmasının kolaylaştırılması çiftçinin yerinde istihdam edilmesi ve çiftçi gelirinin yükseltilmesi düşünülmektedir.

2000 yılında toplam yatırım tutarı 285 milyar TL'lik teşvik belgesi verilmiştir. Bir önceki yıla oranla imalat sektörünün payı % 14 artarak % 71.1 olarak gerçekleşmiştir. Diğer sektörlerdeki durum ise sırasıyla tarım % 4.6, madencilik % 2.3, enerji % 4.3, hizmetler ise % 17.8'lik pay almışlardır.

GAP'TA 2000 YILI TEŞVİKLİ YATIRIMLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

2000 YILINDA GAP BÖLGESİ'NE VERİLEN TEŞVİKLİ YATIRIMLARIN YATIRIM TUTARLARI İTİBARIYLA ÜLKE İÇİNDEKİ PAYI (%)

Devlet yardımlarının uygulanmasında ortaya çıkan bazı aksaklıklara çözüm bulunmasını sağlamak amacıyla 7-8 Nisan 2000 tarihlerinde Diyarbakır GAP-GİDEM, Diyarbakır Valiliği ve Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'nın organizasyonu ile Diyarbakır'da "Devlet Yardımlarının Uygulanmaları" konulu panel ve eğitim programı düzenlenmiştir. Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü, Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracat Genel Müdürlüğü, Milli Emlak Genel Müdürlüğü, Gelirler Genel Müdürlüğü, Türkiye Kalkınma Bankası, Halk Bankası, TEDAŞ Genel Müdürlüğü Çevre Bakanlığı uzmanlarının eğitimi olarak katıldığı programda, Bölge illeri Vali Yardımcıları, Bölge illerinde çalışan Defterdarlık, TEDAŞ, Milli Emlak, SSK, Halk Bankası ve Vergi Dairesi çalışanlarından oluşan yaklaşık 120 kişiye eğitim verilmiştir.

Bilindiği üzere yürürlükteki devlet yardımlarının uygulanmasında bazı aksaklıklar bulunmaktadır. Bu aksaklıkların bir kısmı ise uygulayıcı kamu personelinin bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Buradaki eğitimin amacı, sözkonusu teşviklerin tasarımı yapanlar ile uygulayanları ve yararlanan özel sektör temsilcilerini bir araya getirerek aksaklıklara çözüm bulunmasını sağlamak olmuştur.

4. Altyapı Çalışmaları

GAP Bölgesi'nin ekonomisini geliştirmek için entegre planlamanın gereği olarak, su ve toprak kaynaklarının

harekete geçirilmesinin yanı sıra kalkınma ile ilgili enerji, ulaşım, haberleşme, sağlık, eğitim, kentsel ve kırsal altyapı sektörleri de ele alınmaktadır. Bölgesel kalkınmayı sağlamak için belirlenen zamanlamada öncelikli hedeflenen, büyük şehirlerin içme ve kullanma suyu ihtiyaçlarının teminine yönelik acil tedbirlerin alınması ve Bölge'de haberleşme altyapısının geliştirilmesidir. Bunu takip eden dönemde; Bölge'nin ekonomik olarak yeniden yapılanmasının tamamlanması ve gelişmeye hız verilebilmesi için, kentsel altyapı ihtiyacının karşılanması ve ana karayolları, endüstriyel altyapı, seçilmiş demiryollarının güçlendirilmesi, GAP Uluslararası Havalimanı, konteyner depoları ve hububat depolama tesisleri gibi stratejik önemi haiz temel altyapının tamamlanması ana hedeflerdir.

GAP İdaresi'nce 1992-1994 yılları arasında yapılan "GAP Bölgesel Ulaşım ve Altyapı Geliştirme Çalışması" kapsamında, artan yük ve yolcu talebini karşılayacak en uygun ulaşım sistemi tespit edilmiştir. Buna göre önce karayolu ağırlıklı ve 2005 yılı sonrasında ise demiryolu taşımacılığına önem veren bir ulaşım ağı öngörülmüştür.

Karayolu Ulaşımı

Bölge karayolu ağı 36 107 km.dir. Bunun 5 437 km.si devlet ve il yolu, 30 670 km.si ise köy yoludur. Halen inşa halinde olan Adana-Gaziantep Otoyolu'nun yaklaşık 80 km.lik bölümü de Bölge içerisinde bulunmaktadır. Türkiye devlet ve il yolu şebekesinin % 9'u, köy yolları şebekesinin % 9.5'i Bölge'dedir ve Bölge'deki bütün köylerin % 98'i, anayol ağına bağlanmış durumdadır.

- 313 km uzunluğundaki Tarsus-Adana-Gaziantep otoyolunun Nurdağı kesimindeki Ayrar, Kızlaç, Taşoluk ve Aslanlı tünellerinde çalışmalar devam etmekte olup, otoyolun tamamının Ağustos 2001'de bitirilmesi öngörülmüştür.
- Toplam 196 km uzunluğundaki Şanlıurfa-Gaziantep Otoyolu (Gaziantep Çevreyolu dahil) GAP'ın ulaşım ana arterini oluşturmaktadır. Otoyolun Haziran 1998 tarihindeki ihalesini müteakip, Hazine Müsteşarlığı ile 1 Şubat 1999 tarihinde 53.7 milyon ABD doları kredi anlaşması imzalanmıştır. Bu çerçevede Gaziantep çevreyolunda 25 Mayıs 1999 tarihinde, Birecik-Suruç kesiminde 13 Nisan 1999 tarihinde, Suruç-Şanlıurfa kesiminde 26 Nisan 1999 tarihinde ve Gaziantep-Birecik kesiminde 6 Temmuz 2000 tarihinde işe başlanmıştır. Gaziantep-Şanlıurfa otoyolunun 2002 yılında bitirilmesi hedeflenmiştir.
- Toplam uzunluğu 187 km olan Diyarbakır-Siverek-Şanlıurfa yolunun, 116 km'lik Diyarbakır-Hilvan arası, Diyarbakır ve Siverek Şehir Geçişleri ile birlikte tamamlanarak, asfalt olarak hizmete açılmıştır. Fiziki gerçekleştirme % 19'dur.
- Diyarbakır'ı, TETEK hattına ve Ceylanpınar'a en kısa mesafede başlayan ve tamamı 29 km olan mevcut Diyarbakır-Mardin Ayrımı-Ovabağ yolunda % 19 fiziki gerçekleştirme sağlanmıştır.
- Uzunluğu 56 km olan Şanlıurfa-Akçakale yolunun ilk 20 km'si ihale edilmiş ve çalışmalara başlanmıştır.
- 1999'da başlayan, 40.4 km'lik Yemişli-Geymişle-tepe-Biliçtepe yolunun yapım çalışmaları tamamlanmıştır.
- Mevcut Siirt-Eruh yolu İlisu Barajı'nın altında kalacağından, farklı bir güzergah üzerinden etüt-proje çalışmaları tamamlanmış olup fiziki gerçekleştirme % 14'dür.
- Midyat-Cizre yolunda, 1999 yılı sonuna kadar Midyat ve İdil şehir geçişleri dahil olmak üzere toplam 70 km'lik yol tamamlanmış ve hizmete açılmıştır. 2000 sonu itibarıyla fiziki gerçekleştirme % 90'dır.
- 46 km uzunluğundaki Cizre-Şırnak yolunun Şırnak şehir geçişi ile birlikte proje çalışmaları bitirilmiş olup 1998 yılında yol yapım çalışmalarına başlanmıştır. Çalışmalar devam etmektedir.
- 75 km'lik Diyarbakır-Silvan karayolu için proje çalışmaları sürdürülmektedir. Sadi II Köprüsü 1999 yılında bitirilmiş olup toplam 7 km'lik bölüm duble olarak trafiğe açılmıştır.
- Toplamı 37.4 km olan Ortabaş-Çiğli ayrımı-Beytüşşebap yolunda fiziki gerçekleştirme % 94 olmuştur.
- Toplam uzunluğu 55 km olan Çatakköprü-Sason-Yücebaş-Diyarbakır İl hudutunda fiziki gerçekleştirme % 55'tir.
- Malatya-Adıyaman bağlantısının sağlanacağı Adıyaman-Yeşilyurt-Malatya yolunda çalışmalar devam etmektedir.
- Gölbaşı-Adıyaman yolunda temel malzemesi asfalt mıcırı ve nakli işi 8 Mart 2000 tarihinde ihale edilmiş olup, çalışmalar tamamlanmıştır.
- 1998 yılında programa alınan Şanlıurfa-Viraneşehir yolundaki Sesiğ Köprüsü'nde proje çalışmaları devam etmekte olup, 2000 yılında üst yapısı ve bağlantı yolları bitirilerek trafiğe açılmıştır. Köprüde % 98 fiziki gerçekleştirme sağlanmıştır.
- Adıyaman-Gölbaşı yolunda Göksu köprüsünün 1999 yılında tamamlanmıştır.
- Dicle Barajı suları altında kalan Dicle ve Dipni köprüleri ile Ergani-Dicle-Hani yolunun 4 km'lik bağlantı yolları 1998 yılı sonunda tamamlanarak hizmete açılmıştır.

- Ilısu Barajı Gölü altında kalan yollar yerine yapılacak olan Reşat Baysal varyantı (Kurtalan-Siirt yolunun bir kesimine alternatif) ve Batman-Midyat yolu projeleri hazır olup, baraj inşaatının bitimine kadar, yol yapım işinin de bitirilmesi gerekmektedir.

Demiryolu Ulaşımı

GAP Bölgesi'nde, demiryolu bağlantılarının güçlendirilerek, karayolundaki trafik yükünü azaltmak amacıyla, Bölge'deki tarıma dayalı sanayi ürünlerinin ve kuru yüklerin (fosfat madeni, kömür) demiryolu ile taşınması ve böylece, bölgesel ekonomik gelişmenin hızlandırılması amaçlanmıştır.

Ancak, 1999 Ağustos ayında Türkiye'nin yaşadığı deprem felaketi nedeniyle; Ulaştırma Bakanlığı DLH Genel Müdürlüğü'nce; şimdiki kadar 137 km uzunluğundaki 'Güney Demiryolu' güzergahına yönelik herhangi bir gerçekleştirme sözkonusu değildir.

Aynı şekilde, maddi yetersizlikler nedeniyle ağırlıklı olarak Mardin Serbest Bölgesi'ne hizmet vermesi amaçlanan 'Mardin Serbest Bölgesi Demiryolu' ile ilgili etüt-proje çalışmaları; 2000 yılı sonrası ulusal makro ekonomik ve Mardin Organize Sanayi Bölgesi'nde kaydedilecek gelişmelere paralel olarak yürütülecektir.

Havayolu Ulaşımı

Halen Bölge'de bulunan 7 adet (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Siirt ve Şanlıurfa) havaalanından başka, Şanlıurfa'nın kuzeyindeki Taşdağı mevkiinde yapılmakta olan ve GAP İdaresi tarafından ABD Ticaret ve Kalkınma Ajansı (TDA) hibesi ile yer seçimi, ön projeleri ve fizibiliteyi tamamlanan GAP Ulus-

Şanlıurfa Stol Tipi Havaalanı

lararası Havalimanı inşaatına 9 Mayıs 1998 tarihinde başlanmış olup, çalışmalara devam edilmektedir.

Suyolu Ulaşımı

GAP kapsamında yapılan ve yapılmakta olan barajlar, sadece enerji ve tarımsal amaçlı olmayıp, aynı zamanda yük taşımacılığında düşük ulaşım maliyeti ve zaman tasarrufu sağlayıcı özellikleri ile Bölge'nin ekonomik gelişimine katkıda bulunmaktadır. Böylece, Bölge'de Kah-ta-Siverek arasındaki yük taşımacılığı, Atatürk Barajı feribot seferleri ile gün içerisinde sürekli olarak gerçekleştirilmekte, Adıyaman-Siverek arasında yük taşımacılığı da daha etkin gerçekleştirilmektedir.

Doğu Akdeniz limanları Mersin ve İskenderun'un, Bölge'nin ana ithal ve ihrac kapılarını oluşturması öngörülmektedir. GAP İdaresi'nce yapılan çalışmalarla, mevcut limanların kapasiteleri ve gerekli yan tesis ihtiyaçları incelenmiştir.

GAP İdaresi'nce yapılan ulaşım ve altyapı planı ile ulaşım sistemi içerisinde, konteyner taşımacılığı ve Şanlıurfa, Gaziantep, Diyarbakır, Kızıltepe, Viranşehir, Batman, Adıyaman ve Cizre merkezlerinde konteyner terminaleri programlanmıştır.

İmar Planı ve Harita

GAP Bölgesi'nde 2000 sonu itibarıyla 196 adet belediye bulunmaktadır. Bu belediyelerin % 82'sinin imar planı mevcuttur. Bölge'deki tüm mevcut imar planlarının % 92'si tamamlanmıştır. GAP İdaresi tarafından onaylanan toplam imar planı sayısı 46, çalışmaların devam edenlerin sayısı ise 3'dür. Ayrıca, 2001 yılı içinde ihale edilmesi programlanan 19 yerleşimin de ihale öncesi hazırlıkları devam etmektedir.

Bölge belediyelerinin 171 adedinin (% 87.2'sinin) halihazır haritası alınmış durumdadır. GAP İdaresi'nce 65 yerleşim yeri ve Harran Üniversitesi kampus alanı ile Şanlıurfa Uluslararası Havalimanı sahası olmak üzere toplam 43 bin hektarın üzerinde alan için halihazır harita alımı çalışması yapılmıştır.

İçmesuyu ve Kanalizasyon

GAP Bölgesi belediyeleri içmesuyu ve kanalizasyon şebekesi bakımından yetersiz durumdadır. 2000 yılı sonu itibarıyla 196 belediyeden içmesuyu tesisi tamamlananların sayısı 129'dur. Belediyelerin % 34'ünde ise hiç içmesuyu şebekesi bulunmamaktadır.

Durum kanalizasyon açısından daha da olumsuzdur. Belediyelerin % 84'ünde kanalizasyon tesisi yoktur. Belediyelerin sadece % 6'sında kanalizasyon tesisi varken, inşaatı devam edenler % 10 civarındadır.

Elektrik-Telefon ve TV-Radyo Yayını

Köylerin yaklaşık % 100'ünde elektrik vardır. Yine, bütün köylerin % 97.6'sı telefon bağlantısına kavuşturulmuştur, televizyon ve radyo yayınları kırsal kesimlere yaygın biçimde ulaşmaktadır.

Diğer

"GAP Bölgesel Ulaşım ve Altyapı Geliştirme Çalışması" ile ayrıca; gelişme potansiyeli yüksek 45 yerleşmeden başlayarak kent merkezlerinin karşılamada çok yetersiz kaldığı içmesuyu, kanalizasyon, arıtma, katı atık toplama, elektrik ve tele-iletişim ihtiyaçları dikkate alınarak 134 proje hazırlanmıştır. Bunlardan 30'u içmesuyu projesi, 29'u kanalizasyon, 9'u atıksu arıtma projesi, 4'ü katı atık projesi, 17'si orta gerilim elektrik projesi ve 45'i tele-iletişim projesidir.

GAP İdaresi'nce yapılan Gaziantep Katı Atık Kavramsal Projesi kapsamındaki Katı Atık Düzenli Depolama Sahası Proje ve İnşaatı 1995 yılında tamamlanarak, sahaya özel bir firma tarafından işletmeye açılmıştır.

5. Sağlık

Proje'nin başlatılmasından bu yana GAP Bölgesi'nde, sağlık hizmetleri önemli ölçüde yaygınlaşmış olmasına rağmen, sağlık sektörü göstergeleri halen ülke ortalamasının altındadır. Bölge'deki bebek ve anne ölüm oranları, bazı hastalıkların sıklığı, sağlık tesislerinin durumu, sağlık personeline düşen nüfus, sağlık hizmetlerine ulaşılabilirlik gibi veriler ülke ortalamasından farklılıklar göstermeye devam etmektedir.

Tablo 11: GAP Bölgesi Sağlık Kurumları (2000 Yılı)

İller	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı	Sağlık Ocağı	Sağlık Evi	AÇSAP Merkezi	Verem Savaş Dispan.	Halk Sağlığı Lab.	Sağlık Meslek Lisesi
Adıyaman	9	660	61	100	4	4	-	2
Batman	4	234	22	37	1	1	-	1
Diyarbakır	17	2 880	76	106	4	4	1	4
Gaziantep	13	2 245	68	110	4	4	1	2
Kilis	1	190	11	26	1	1	-	1
Mardin	5	475	58	110	2	2	1	1
Siirt	4	285	26	60	1	1	1	1
Şanlıurfa	14	1 214	63	122	7	5	1	3
Şırnak	6	215	24	34	1	1	-	1
GAP	73	8 398	409	705	25	28	5	16
TÜRKİYE	1 138	148 987	5 366	11 905	280	267		321

Kaynak: Sağlık Bakanlığı 2000 Yılı Faaliyet Raporu.

NOT: MSB kurumları hariçtir.

Bölge'de yataklı tedavi kurumu sayısı 73'e, hasta yatağı sayısı ise 8 398'e yükselmiştir. Bir yatağa düşen nüfus ülke genelinde 433 iken, Bölge'de 760'dır. Diğer bir ifade ile onbin nüfusa düşen yatak sayısı Türkiye geneli için 23, GAP Bölgesinde ise 13'dür (MSB'ye ait 15 900 yatak hariç).

Bölge'de planlanan sağlık ocağı sayısı 470'dir. 2000 yılı sonu itibarıyla mevcut olan 409 sağlık ocağının 318 adedi kendi binasında hizmet vermektedir. Geri kalanların 19'u sağlık merkezinde, 2'si belediye binasında, 6'sı hastane binasında, 4'ü kiralık binalarda ve 60'ı ise diğer binalarda faaliyetlerini sürdürmektedir. 43 adet sağlık ocağının inşaatı devam etmektedir.

Bölge'de planlanan sağlık evi sayısı 1099'dur. Bunlardan 705 adedinin binası mevcut olup, 83 adet sağlık evi inşaatı devam etmektedir.

Çeşitli yıllarda Yatırım Programı'na alınmış olan 4 adet AÇSAP Merkezi ve 6 adet verem savaş dispanserinin inşaatları ise devam etmektedir.

Sağlık Bakanlığı, Bölge insanının sağlık düzeyini yükseltmek ve halkın sağlık hizmetleri konusunda bilinçlenmesini sağlamak amacıyla bir dizi program yürütmektedir:

- İshalli Hastalıkların Kontrolü Programı,
- Akut Solunum Yolu Enfeksiyonlarının Kontrolü Programı,
- GAP İlleri Sıtma Kontrol Projesi,
- Anne Sütünün Teşviki/Bebek Dostu Hastaneler Programı,
- Fenilketonüri Taraması, İyot Yetersizliği Hastalıkları ve Tuzun İyotlanması Programı

Ayrıca, uluslararası kuruluşlarla birlikte yürütülen; Güvenli Annelik Programı ve Bilgilendirme-Eğitim-İletişim Projesi [Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNPF) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) desteğinde] ile Aile Sağlığı Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi de [Alman Teknik İşbirliği Kuruluşu (GTZ) desteğinde] Bölge'de yürütülen diğer projelerdir.

Diğer yandan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde sağlık düzeyini yükseltmenin yanı sıra sağlık alanında kurumsal gelişmeyi de desteklemek amacıyla uygulanmakta olan Birinci ve İkinci Sağlık Projeleri, Dünya Bankası tarafından finanse edilmektedir. Bu projeler çerçevesinde yeni sağlık evleri ve sağlık ocakları yapılmakta, mevcut ve yeni inşa edilen sağlık kuruluşlarının donanım ve araçları sağlanmakta, sağlık personelinin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik başlangıç ve hizmet içi eğitim programları uygulanmaktadır. Diyarbakır ve Mardin'in de dahil olduğu Birinci Sağlık Projesi tamamlanmıştır. Doğu Anadolu'daki illerle birlikte Adıyaman, Batman, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerinin de yer aldığı İkinci Sağlık Projesi ise devam etmektedir.

6. Eğitim

Ülkemizde eğitim düzeyi, genelde düşük olmakla birlikte, çeşitli nedenlere bağlı olarak özellikle GAP Bölgesi göstergeleri daha da düşüktür. Ülke genelinde 1985 yılı itibarıyla % 77.2 olan okuma-yazma bilenlerin oranı 3.3 puanlık bir artışla 1990 yılında % 80.5'e yükselmiştir. GAP Bölgesinde ise, aynı yıllarda okuma-yazma bilenlerin oranı % 55.8'den % 60.4'e doğru 4.6 puanlık bir artış göstermiştir.

Okur yazarlığın cinsiyete göre önemli değişimler gösterdiği ve il bazında okur-yazar olanlar arasında erkek nüfusun kadın nüfusa oranla çok daha yüksek olduğu görülmektedir. 1990 yılı itibarıyla ülke genelinde erkek

nüfusun % 84'ünün okur-yazar olmasına karşılık, kadın nüfus içinde bu oran % 72'dir. Bölge'de ise bu ayırım bü-yüyük yinelenmektedir. Erkek nüfusun % 75.5'i okur-yazarken, kadın nüfus arasında bu oran % 44.7'ye düş-mektedir.

1998-1999 öğretim yılı itibariyle Bölge'de 5 705 adet ilköğretim okulu, 36 adet yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO), 162 adet genel lise, 140 adet mesleki teknik li-se, 31 adet imam hatip lisesi, 8 adet özel eğitim kuru-mu ve 358 adet yaygın eğitim kurumu bulunmaktadır

Tablo 12: GAP İlleri İtibariyle Okullaşma Oranları (%) (1998-1999 Öğretim Yılı)

	Okul Öncesi	İlköğretim	Ortaöğretim
Adıyaman	2.1	63	32
Batman	1.2	75	27
Diyarbakır	1.4	65	25
Gaziantep	3.0	87	34
Kilis	6.0	77	35
Mardin	1.1	68	21
Siirt	2.2	62	25
Şanlıurfa	0.8	64	17
Şırnak	0.7	66	12
GAP Bölgesi	2.0	69	25

B. GAP'IN FİNANSMAN BOYUTU

1. Kümülatif Yatırımlar

GAP Master Planı'nın 1990-2005 dönemi sonu itibarıyla belirlediği hedef ve büyüklüklere ulaşabilmek için yapılması öngörülen kamu yatırımlarının finansman ihtiyacı 2001 yılı sabit fiyatlarıyla toplam 17 katrilyon 541 trilyon 589 milyar TL'dir.

GAP kapsamında 2000 sonuna kadar 8 katrilyon 090 trilyon 493 milyar TL harcama yapılmış* ve nakdi gerçekleşme % 46 düzeyine ulaşmış bulunmaktadır.

GAP'ın toplam proje maliyeti ve 2000 yıl sonu itibarıyla yatırım gerçekleştirmeleri Tablo 13'de gösterilmiştir.

Atatürk Barajı

(*) GAP kapsamında yatırım faaliyeti olan kamu kuruluşlarından alınan ilk değerlendirme sonuçlarına göre

Tablo 13: GAP Proje Maliyeti ve Sektörel Nakdi Gerçekleşme
2001 Yılı Sabit Fiyatlarıyla (Milyar TL)

Sektörler	Toplam Maliyet (İhtiyaç)	2000 Yılı Sonuna Kadar Harcama (Kümülatif Yatırım)	Nakdi Gerçekleşme (%)
Ekonomik Sektörler			
Tarım	5 309 208	767 977	14.5
Enerji	5 640 586	4 355 250	77.2
Madencilik	407 165	405 948	99.0
İmalat	783 845	317 927	40.6
Ulaştırma ve Haberleşme	3 883 269	1 259 582	32.4
Turizm	29 480	7 202	24.4
Toplam	16 053 553	7 113 886	44.3
Sosyal Sektörler			
Konut	169 682	59 695	35.2
Eğitim+Sağlık	465 319	371 652	79.9
Diğer Kamu Hizmetleri	853 035	545 260	63.9
Toplam	1 488 036	976 607	65.6
Toplam	17 541 589	8 090 493	46.1

2. 2001 Yılı GAP Yatırım Tahsisleri

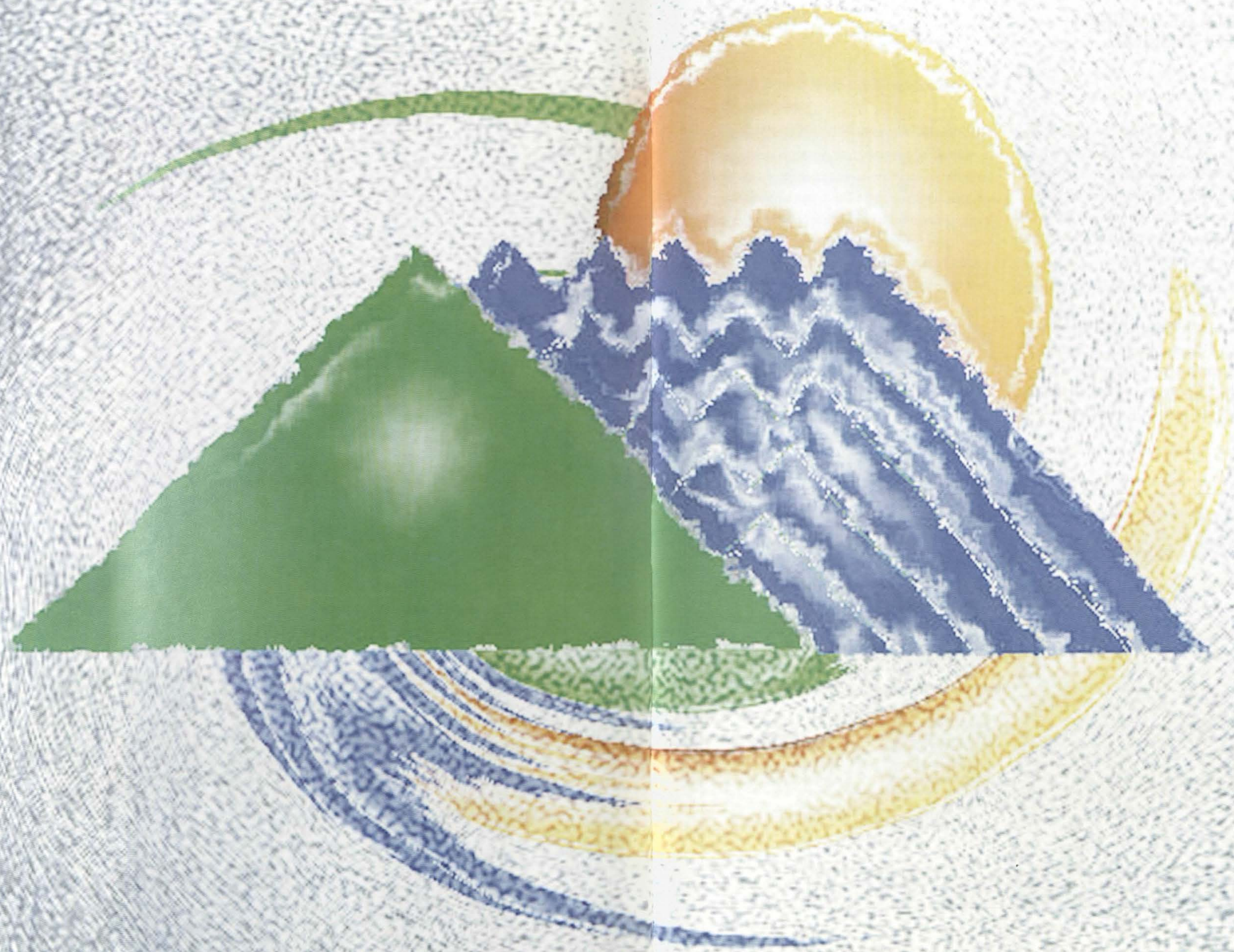
GAP kapsamında farklı sektörlerde yürütülmekte olan projeler, ilgili kuruluşların yıllık yatırım programlarında yer almakta ve proje tahsisleri bu kuruluşların bütçelerinden karşılanmaktadır.

2001 Yılı Yatırım Programı'nda GAP'a, geçici ilk sonuçlara göre 388 trilyon 887 milyar TL tahsis yapılmıştır. Bu tahsisin 237 trilyon 813 milyar TL'si tarım, madencilik, enerji, ulaştırma-haberleşme ve turizm gibi ekonomik sektör yatırımları için; 101 trilyon 074 milyar TL'si ise konut, eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetleri gibi sosyal sektör yatırımları için ayrılmıştır.

1990-2000 dönemi boyunca GAP kamu yatırım tahsislerindeki yıllık gelişme eğilimi incelendiğinde, ilk iki yıl hariç GAP'a toplam kamu yatırım kaynaklarından yılda ortalama 7.3 oranında pay ayrılmıştır.

2001 yılında ise fonların bütçeye dahil edilmesi ve istikrar program uygulamaları kapsamında, yatırımların kısıtlanması nedeniyle GAP kamu yatırımlarının ülke içindeki payı toplam tahsislerde bir önceki yıla göre % 32 oranında azalarak % 4.9 olmuştur.

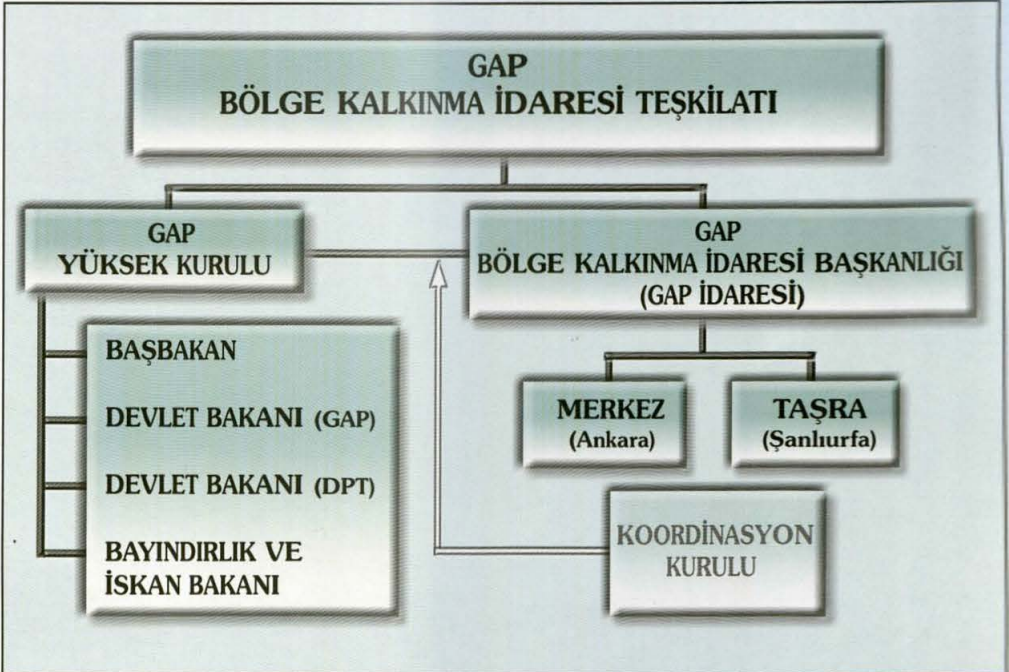
III- GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ TEŞKİLATI

Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde sırasıyla "Az Gelişmiş Bölgeler Daire Başkanlığı", "Müşteşarlık Araştırma Grubu" ve "GAP Grup Başkanlığı"nın sorumluluğunda yürütülen Güneydoğu Anadolu Projesi, daha sonra "Genel Müşavirlik Hizmetleri" çerçevesinde Türk Mühendislik, Müşavirlik ve Müteahhlik A.Ş. (TÜMAŞ) tarafından ihale yoluyla yürütülmüştür.

Ancak, Bölge'de yapılacak uygulamaların çok kapsamlı olması nedeniyle bölgesel kalkınmanın hızlandırılmasını sağlamak amacıyla, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı'nın kurulması Bakanlar Kurulu'nca 27 Ekim 1989 tarihinde kararlaştırılmış ve 6 Kasım 1989 tarih ve 20334 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulmuştur.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı, GAP Master Planı'nın bir sonucu olarak, GAP kapsamına giren yörelerin süratle kalkındırılması, yatırımların gerçekleştirilmesi için; plan, altyapı, ruhsat, konut, sanayi, maden, tarım, enerji, ulaştırma ve diğer hizmetleri yapmak veya yaptırmak, yöre halkının eğitim düzeyini yükseltmek için gerekli tedbirleri almak veya aldırarak, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere kurulmuştur.

Buna göre teşkilatın yapısı aşağıdaki gibidir:

A. MEVZUAT

1. 388 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı'nın Kurulması ve Görevleri Hakkında 388 Sayılı KHK; Başbakanlığa bağlı hükmi şahsiyeti haiz ve onbeş yıl süreli GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı'nın kuruluş ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektedir.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı'nın görevleri 2.maddede aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

a) Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Siirt ve Şanlıurfa illerini içine alan GAP Bölgesi (Batman, Kilis ve Şırnak da il statüsünü kazandıktan sonra buraya dahil olmuştur) için gerekli araştırma ve uygulama projelerini yapmak ve yaptırmak,

b) Bölge içindeki faaliyetleri yönlendirmek, uygulamalarını değerlendirmek ve takip etmek,

c) Bölge'de uzun vadeli planlar ve programlar muvacehesinde süratle kalkınmayı sağlamak için tarım madencilik, imalat sanayi, enerji, ulaştırma, haberleşme, inşaat, turizm gibi kamu hizmetleri, beşeri kaynaklar, sosyal ekonomi, bilim araştırma, geliştirme ve teknoloji, çevre ve şehircilik, bölge geliştirme ve kültür sektörlerinde yapılacak yatırımlar konusunda çalışmalarda bulunmak, çalışmalarını yönlendirmek, koordinasyonu ve uygulamaların gerçekleşmesini sağlamak,

d) Bölge'de sektörlerarası entegrasyonu sağlayacak şekilde bölge planlamasını gerçekleştirmek,

e) Bölge'de kaynakların kullanılması, dış ekonomik ilişkiler, finansman dengesi, krediler, bankalar, fiyatlar ve sermaye piyasası konularında gerekli çalışmalarını yapmak,

f) Nazım ve uygulama imar planları ile revizyonların tamamını veya bir kısmını plan değişikliği dahil ada ve parsel bazına kadar yapmak veya yaptırmak,

g) Yol, su, elektrik, kanalizasyon ile konut, sanayi ve ulaştırma hizmetlerini yürütmek,

h) Kamu kurum ve kuruluşlarına ait her türlü bina ve tesislerin yapılmasında koordinasyonu sağlamak,

i) Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile koordine edilerek, halkın tarımsal alan dahil her konuda eğitim düzeyinin yükseltilmesini ve her derecedeki eğitim kurumlarının açılmasını sağlamak,

j) Başbakanlıkça bu konuda verilecek diğer görevleri yapmaktır.

2. 4314 Sayılı Kanun

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 388 sayılı KHK'nin 9. maddesi, 11 Aralık 1997 tarihinde kabul edilen 4314 no.lu kanun ile değiştirilmiştir. Buna göre, İdare'nin gelirleri;

- Başbakanlık bütçesine konulacak ödenekler,
- Her türlü yardım, kredi, hibe ve bağışlar,
- Faiz, hizmet, kira gelirleri ile sair gelirler şeklinde belirtilmiştir.

GAP İdaresi Merkez Binası

B. ORGANLAR

1) GAP Yüksek Kurulu

GAP Yüksek Kurulu, Teşkilat'ın en yüksek karar organı olup, GAP İdaresi tarafından hazırlanacak her türlü plan, proje ve programları inceleyerek karara bağlar. GAP Yüksek Kurulu, Başbakan başkanlığında GAP'tan sorumlu Devlet Bakanı, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Devlet Bakanı ile Bayındırlık ve İskan Bakanı'ndan oluşmuştur. GAP Yüksek Kurulu'na, gerektiğinde konuları ile ilgili olarak diğer Bakanlar da davet edilebilir.

GAP Yüksek Kurulu'nun çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar, 26 Aralık 1989 tarihli ve 20384 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe konulan GAP Yüksek Kurulu'nun Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik ile belirlenmiştir.

Yüksek Kurul, sözkonusu yönetmeliğin 5.maddesi uyarınca, gündemindeki konuları görüşmek üzere iki ayda bir toplanır. Kurul Başkanı, gerekli gördüğü hallerde, GAP Yüksek Kurulu'nu toplantıya çağırabilir.

2) GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (GAP İdaresi)

Bir başkan ve iki başkan yardımcısı ile yeterli sayıda uzman ve memurdan oluşan GAP İdaresi, merkez teşkilatı Ankara'da, taşra teşkilatı Şanlıurfa'da olmak üzere örgütlenmiştir.

GAP İdaresi, ilgili Devlet Bakanı'nın sorumluluğunda, GAP Yüksek Kurulu kararları çerçevesinde, Bölge kalkınmasına dair planlama, araştırma ve uygulama çalışmalarını yürütmekle görevlidir.

GAP İdaresi, GAP Yüksek Kurulu'nun sekreteryası hizmetlerini de yürütmektedir.

388 sayılı KHK'ye göre Şanlıurfa'da örgütlenen GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü, GAP Bölgesi'ndeki uygulamaları ve araştırma çalışmalarını yürütmektedir.

GAP İdaresi Merkez Binası

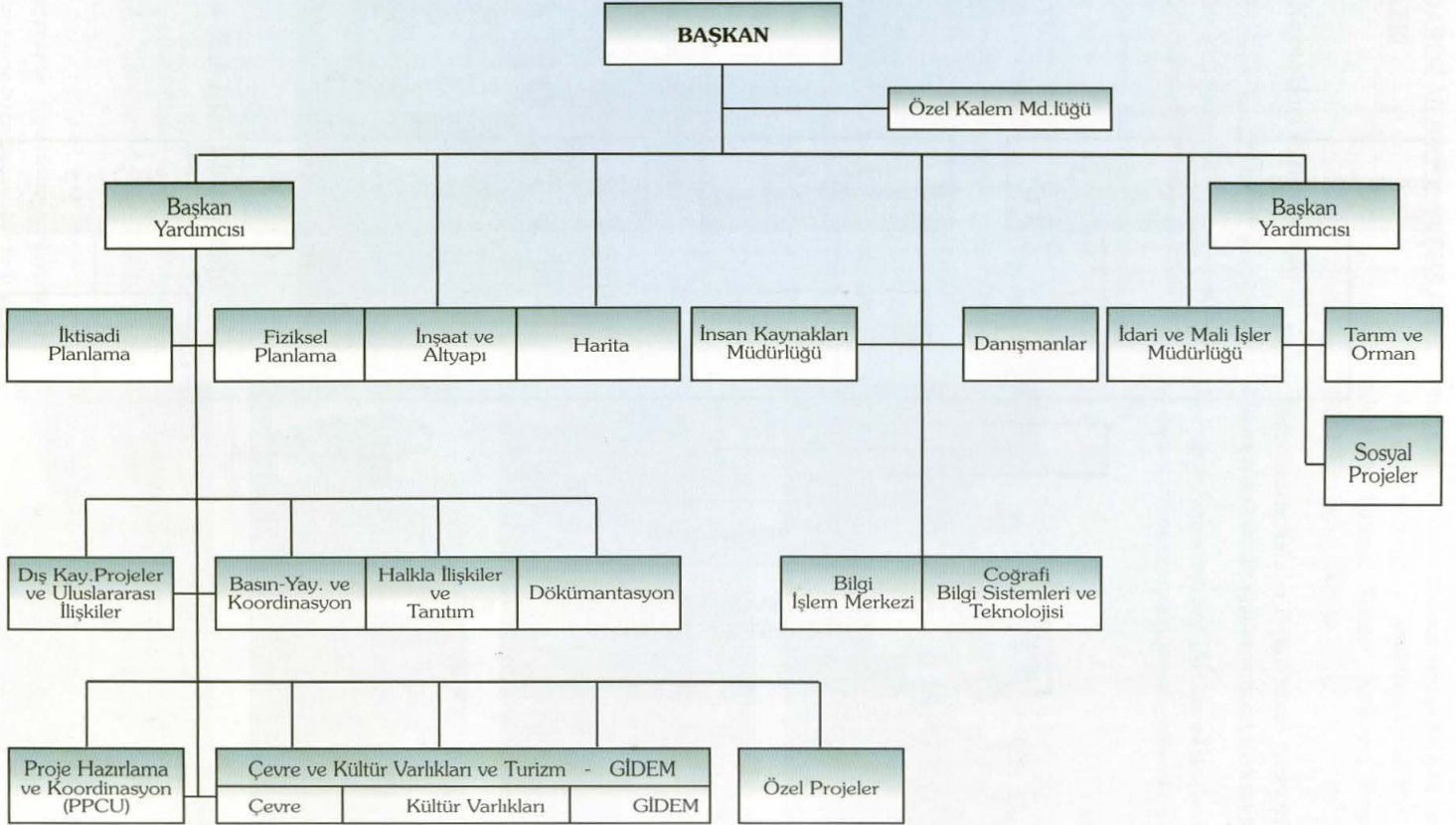
388 sayılı KHK'nin 3. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, GAP İdaresi'nin görev alanına giren konularda 1580 sayılı Belediye Kanunu ve 3194 sayılı İmar Kanunu ile diğer kanunların ilgili idarelere verdikleri imar ve altyapıya dair hak ve yetkiler bu İdare'ye devredilmiş sayılır.

GAP İdaresi'nin kuruluşuna ait 388 sayılı KHK'nin yürürlüğe girdiği 6 Kasım 1989 tarihinden itibaren, fiilen kuruluş çalışmalarına 1990 yılında başlanmış GAP İdaresi'nin Personel Sicil Amirleri Yönetmeliği, Disiplin Amirleri Yönetmeliği, Satınalma Esasları ile İhale Yönetmelikleri hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Ancak, ihtiyaca cevap vermemesi nedeniyle Satınalma Esasları ile İhale Yönetmelikleri gözden geçirilerek Satınalma ve İhale Yönetmeliği adı altında yeniden düzenlenerek 14 Ocak 1996 tarih ve 12523 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Kuruluş çalışmalarına esas teşkil edecek, idari ve mali konuları düzenleyen personel, muhasebe, avans gibi hususları kurala bağlayan yönetmelikler henüz düzenlenmemiştir. Eylül 1997'de yayınlanan bir iç genelge ile merkez teşkilatı organizasyon şeması yeniden düzenlenmiş ve yürürlüğe girmiş olup, muhtelif genelgelerle benzer uygulama 28 Ocak 1999 tarihinden itibaren Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü'nde de başlatılmıştır. Buna göre Ankara'da Cinnah Caddesi Willy Brandt Sokak No:5 Çankaya adresinde bulunan Merkez Teşkilatı ve Şanlıurfa Tüneli Çıkış Ağı, P.K. 155 adresinde bulunan Bölge Müdürlüğü organizasyon şemaları aşağıdaki gibidir:

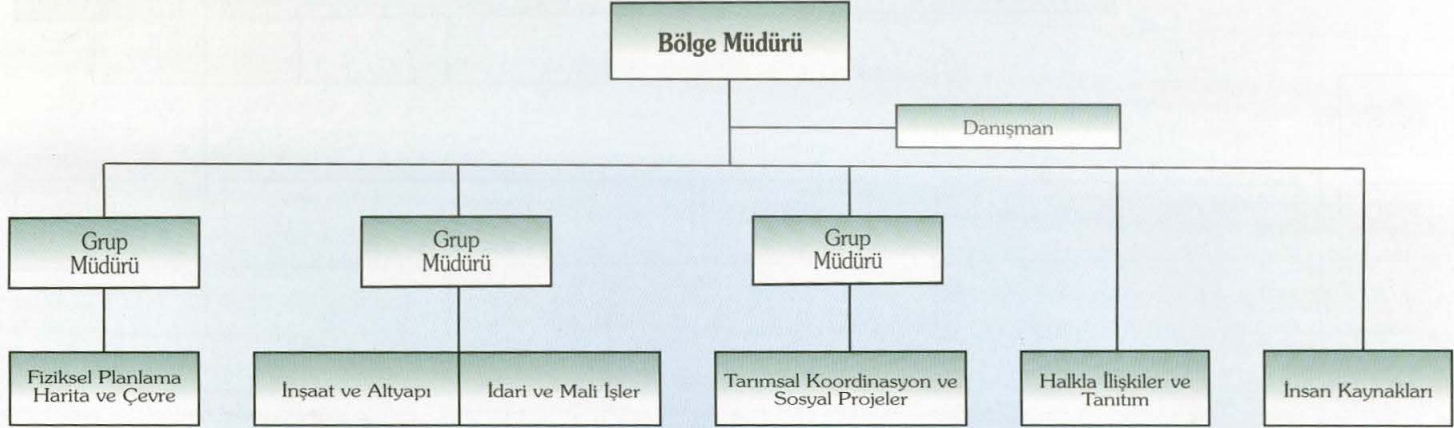

GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI
MERKEZ TEŞKİLATI ORGANİZASYON ŞEMASI

**GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI
BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ ORGANİZASYON ŞEMASI**

I. GAP İDARESİ MERKEZ TEŞKİLATI BİRİMLERİ

a) İnsan Kaynakları Müdürlüğü

Toplam kalite yönetimi standartları çerçevesinde GAP İdaresi'nin insan gücü planlaması, eğitimi ve personel politikasıyla ilgili çalışmalar yürütmekten sorumludur.

İnsangücü Planlaması, Eğitimi Kapsamında; İdare'nin personel ihtiyaçlarını, personelin iş tanımlarını ve kapsamlarını belirlemekte, personelin istek ve ihtiyacı doğrultusunda, hizmet içi eğitim ile ilgili çalışmalar yürütmekte, eğitimin değerlendirilmesini, takibini ve personelin performans değerlendirmesini yapmaktadır

Özlük İşleri Kapsamında; atama, nakil, geçici görevlendirme ve kurum içi atama işleri ve her türlü intibak, aylık, terfi, kadro ve izin işlemleri ile yasa gereği yapılması gerekli tüm işlemleri yürütmekte, özlük dosyalarını düzenlemektedir.

İnsan Kaynakları Müdürlüğü aynı zamanda İdare'nin yazı işlerini yürütmekten de sorumludur.

İnsan Kaynakları

b) İdari ve Mali İşler Müdürlüğü

GAP İdaresi'ne ait her türlü idari ve destek hizmetleri ile mali ve satınalma işlerini koordineli bir şekilde yürütmekten sorumludur.

Mali İşler Kapsamında; İdare'nin bütçesinin hazırlanması ve uygulanması ve bu çerçevede her türlü satın al-

ma işleri, muhasebe, tahakkuk ve ödeme işleri İdari ve Mali İşler Müdürlüğü'ne yürütülmektedir. Müdürlük, İdare'nin Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile birlikte yürüttüğü

"Sürdürülebilir Kalkınma Proje Paketi" çerçevesindeki ödeme işlerini de takip etmekte ve sonuçlandırmaktadır.

İdari İşler Kapsamında ise; GAP İdaresi'nin idari işleri ve destek hizmetlerinin yürütülmesini sağlamakla görevlidir.

Mali İşler

İdari İşler

Destek Hizmetleri

Soförler

c) Proje Hazırlama ve Koordinasyon Koordinatörlüğü (PPCU)

Bu birim, UNDP teknik işbirliğiyle yürütülen; "Sürdürülebilir Kalkınma Programı" kapsamındaki 29 alt projenin planlanması ve koordinasyonundan sorumludur. Görevleri arasında, sözü edilen projelerle ilgili fon yaratma, izleme ve değerlendirme, ilgili kuruluşlarla iletişim, raporlama, mali izleme ve koordinasyon faaliyetleri bulunmaktadır.

Proje Hazırlama ve Koordinasyon Koordinatörlüğü

d) İktisadi Planlama Koordinatörlüğü (İPK)

GAP kamu yatırımlarına ilişkin gelişmeleri takip etmek, GAP Bölgesi'ndeki sosyo-ekonomik göstergelerin izleme ve değerlendirilmesine ilişkin çalışmalarda bulunmak ve GAP yatırım teşvikleriyle ilgili mevzuat değişikliklerinin takibini yapmaktan sorumludur.

İktisadi Planlama Koordinatörlüğü

Bu çerçevedeki görevleri; GAP Master Planının gözden geçirilip güncelleştirilmesi, uzun vadeli planların yıllık uygulamalara dönüştürülmesi ve münferit projelerin yıllık yatırım programlarına girmesinin sağlanması, GAP yatırım tahsislerinin sektörler ve iller bazında gerçekleştirmelerinin izlenmesi, sosyo-ekonomik göstergeler itibarıyla bölge ile ilgili gelişmelerin izlenmesi ve raporlama gibi çalışmalarını yürütmektedir.

e) Basın-Yayın ve Koordinasyon Koordinatörlüğü (BAK)

İlgili kişi ve kuruluşları GAP ve GAP İdaresi'nin çalışmalarını hakkında bilgilendirmek, GAP'ın ve İdare'nin tanıtımına yardımcı olmak amacıyla her türlü doküman, rapor ve süreli yayınları üretmek ve İdare'nin kurumlararası ilişkiler ile ilgili koordinasyonu yürütmekten sorumludur.

Basın Yayın kapsamındaki görevleri; medya ile ilişkileri yürütmek, "GAP Dergisi"ni ve diğer süreli yayınları hazırlamak ve gerekli kitap, broşür ve dokümanların redaksiyonunu yapmaktır.

Koordinasyon Kapsamında ise; GAP Yüksek Kurulu ve GAP Koordinasyon Kurulu sekreteryasını yürütmek, GAP İdaresi Faaliyet Raporunu ve GAP brifinglerini hazırlamak, sempozyum, workshop ve seminer gibi toplantıların gerçekleştirilmesini sağlamak, genel raporlama işlerini yürütmekle görevlidir.

Basın-Yayın ve Koordinasyon Koordinatörlüğü

f) Halkla İlişkiler Tanıtım Koordinatörlüğü (HİT)

GAP'ın ve GAP İdaresi'nin yurtiçi ve yurtdışında halkla ilişkiler ve tanıtım faaliyetlerini planlamak, koordine etmek ve uygulamaktan sorumludur.

Bu kapsamda;

- GAP Bölgesi'ne ziyaretlerin programını yapıp uygulanmasını koordine eder,
- Bilgilendirme toplantıları organize eder,
- Fuar, sergi, konser, yarışma ve sportif faaliyetler gibi etkinlikler düzenler,
- Yazılı ve diğer tanıtım malzemelerini hazırlar,
- GAP WEB sayfasını (www.gap.gov.tr) hazırlar ve ilgili koordinasyonu yürütür,
- GAP İdaresi'nin faaliyet programını hazırlar ve günlük tutar ve bu gibi diğer etkinlikleri planlar, koordine eder ve yürütür.

Halkla İlişkiler ve Tanıtım Koordinatörlüğü

g) Dokümantasyon Koordinatörlüğü

GAP İdaresi'nin dokümantasyon ihtiyacının belirlenip sağlanmasından, kullanıma sunulmasından ve tanıtım etkinliklerinde gerekli desteğin temininden sorumludur. Bu çerçevede; yerli ve yabancı yayınları izleyerek abone olur, Dokümantasyon Merkezi'ne başvuranları bilgilendirip gerekli dokümanları sağlar, yerli ve yabancı yayınları tarayarak arşivler, tanıtım etkinliklerinde GAP Doküman Standı kurar, İdare'ye sağladığı dokümanların kaydını tutarak duyurusunu yapar.

Dokümantasyon Koordinatörlüğü

h) Dış Kaynaklı Projeler ve Uluslararası İlişkiler Koordinatörlüğü (DKP)

Uluslararası kuruluşlar, yabancı temsilcilikler ve firmalarla ilişkileri yürütmek, uluslararası işbirliği anlaşmalarıyla ilgili işleri yürütmek, Karma Ekonomik Kurul Toplantılarını izlemek ve İdare'nin uluslararası tanıtım etkinliklerine destek olmaktan sorumludur.

Bu çerçevede; ilgili birimlerin proje tekliflerini derleyerek, işbirliğine yönelik temaslarda bulunur ve protokol hazırlıklarını yapar ve izler, uluslararası su kuruluşları ile ilişkileri izler, bu kuruluşlara üyelikle ilgili koordinasyonu yürütür, ilgili uluslararası kuruluşla ilişkiler çerçevesinde düzenlenen toplantılarda GAP İdaresi'ni temsil eder, KEK toplantılarını izler ve yabancılarla yönelik tanıtım etkinliklerine destek verir.

Koordinatörlük ayrıca, GAP ulaşım sektörü ile ilgili gelişmeleri izlemekle görevlidir.

Dış Kaynaklı Projeler ve Uluslararası İlişkiler Koordinatörlüğü

1) Tarım-Orman Koordinatörlüğü (TOK)

Tarımsal gelişmenin gerçekleştirilmesi, üretimin yönlendirilmesi ve kaynakların etkin kullanılması için ilgili kurum ve kuruluşlar arasında etkin bir koordinasyonun sağlanması, sürdürülebilir kırsal kalkınmayı temin edecek her türlü tedbirin alınması ya da kaldırılması, arazi kullanım planlarının yapılması, sulu ve kuru koşullara adapte olabilecek tür ve çeşitlerin belirlenmesi, uygun sulama tekniklerinin tespit edilerek çiftçilere benimsetilmesi, sulama ve tarla içi geliştirme hizmetleri, teknik personel ve çiftçi eğitimi ile yayım hizmetlerinin etkinlik kazanması ve pazar taleplerine uygun bitkisel ve hayvansal üretim ile ilgili her türlü projenin yürütülmesinden sorumludur.

Bu çerçevede; ilgili kuruluşlarla gerekli koordinasyonu sağlayarak teknik personel eğitim programları hazırlar ve uygular, Bölge'de pilot projeler yürütür, tarımsal araştırmaları yönlendirir, sonuç bilgileri değerlendirir ve gerekli kurum ve kişilere ulaştırır, ilgili kuruluşlarla ortak projeler yürütür. Bunların yanında Bölge'de uygulanan tüm kırsal ya da tarımsal kalkınmaya yönelik projeleri izler, değerlendirir ve sonuçları duyurur, Bölge'ye yönelik tarımsal yayım ve eğitim sistemlerinin iyileştirilmesine ilişkin gerekli işbirliği çalışmalarında bulunur, tarımsal örgütlenme ve alternatif gelir getirici faaliyetleri teşvik edici çalışmalarda bulunur.

Ayrıca Bölge'de tarım-sanayi entegrasyonunu teşvik edici çalışmalar yapar ve tarımsal altyapı yatırımlarının planlanmasında ilgili kuruluşlarla işbirliği yapar.

Tarım-Orman Koordinatörlüğü

i) Sosyal Projeler Koordinatörlüğü (SPK)

GAP İdaresi'nin tüm projelerine sosyal ve insani boyuttan entegre edilmesi, dezavantajlı konumda bulunan toplumsal grupların, kalkınma sürecine entegrasyonu için özel projelerin geliştirilmesi ve uygulanması, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve yerel kapasitenin güçlendirilmesi yolu ile Bölge'de katılımcı, eşitlikçi ve sürdürülebilir sosyal ve insani gelişmeye katkı sağlamaktan ve GAP Bölgesi genelinde sosyal gelişme göstergelerini izlemek ve değerlendirmekten sorumludur.

Koordinatörlük bu çerçevede;

- Bölge'nin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısını, halkın sorunları, ihtiyaçları, öncelikleri, tutumları ve kalkınmanın özel hedef gruplarını nitelikleriyle birlikte belirlemeye yönelik araştırmaları planlar, yapar veya yaptırır,
- Tüm projelerde başlangıçta sosyal fizibilite ve ara dönemlerde sosyal etki değerlendirme çalışmalarını tasarlar, yapar veya yaptırır,
- Kadınlar, topraksız ve küçük topraklı çiftçiler, kent yoksulları gibi dezavantajlı konumda bulunan kesimlerin, kalkınma ile entegrasyonunun ve kalkınmanın getirilerinden daha fazla yararlanmalarının sağlanmasına yönelik projeler geliştirir ve uygular,
- Eğitim ve sağlık gibi sosyal hizmetlerin etkinliğinin artırılmasına ilişkin çalışmalar yapar,
- Kalkınmaya yönelik bir takım uygulamalardan olumsuz etkilenen toplum kesimlerinin zararlarının telafi edilmesine yönelik projeler geliştirir,

Sosyal Projeler Koordinatörlüğü

- Toplumun yoksul kesimleri için küçük ölçekli gelir getirci projeler geliştirir ve uygular,
- Başta gençler olmak üzere işsizlere yönelik meslek kazandırıcı eğitim programları hazırlar ve uygulanmasını sağlar.

j) Fiziksel Planlama Koordinatörlüğü (FPK)

GAP İdaresi'nce yaptırılan veya GAP İdaresi'ne değişik kurum ve kuruluşlardan intikal eden her tür ve ölçekteki imar planlarının değerlendirilerek sonuçlandırılmasında sorumludur.

Be çerçevede; GAP İdaresi'nce ihale yoluyla yaptırılan imar planı işlerini kontrol eder, Belediyelerden ve diğer kuruluşlardan gelen imar planı işlerini izler, değerlendirir ve sonuçlandırır. İhale edilerek yaptırılacak imar planı işlerinin ihale öncesi hazırlıklarını da yapar.

Fiziksel Planlama Koordinatörlüğü

k) İnşaat ve Altyapı Koordinatörlüğü (İAK)

Her türlü inşaat ve altyapı proje ve yapım işi, ilgili kuruluşlarla inşaat ve altyapı işleri için proje geliştirilmesi, uluslararası ihale hazırlıkları ve projelerin yürütülmesi, GAP kapsamındaki yerleşmelerde ortaya çıkacak acil altyapı sorunlarının çözümüne katkı amacıyla belediyelere aynı yardım yapılması çalışmalarından sorumludur.

İnşaat ve Altyapı Koordinatörlüğü

Bu kapsamda;

- Altyapı etüt ve yapım işleri ile ilgili her türlü metraj ve keşif çıkarır ve ihale dosyası hazırlar,
- Kanalizasyon şebeke ve arıtma tesisi, etüt, proje, mühendislik hizmetleri ve inşaatlarına ilişkin yapımçı ve/veya müşavir firmalara ait hakediş kontrolünü yapar,
- Bilgi derler, talepleri inceler ve sonuçlandırır, aynı yardım yapmak üzere Bölge belediyeleriyle iletişimi yürütür,
- Altyapı projeleriyle ilgili jeolojik raporları hazırlar ve/veya kontrolünü yapar,
- GAP İdaresi yönetim binası ve Bölge Müdürlüğü yerleşkesi ile ilgili her türlü tadilatın ihale veya emanet yöntemi ile gerçekleştirilmesi için hazırlık yapar,
- Yabancı kurum ve kuruluşlarla işbirliği imkanlarını araştırır, ortak proje geliştirip yürütür.

l) Harita Koordinatörlüğü (HRT)

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin harita gereksinimlerini en kısa zamanda, en ekonomik ve en doğru biçimde karşılamaktan sorumludur.

Koordinatörlük bu doğrultuda;

- Bölge belediyelerinin gereksinimi olan halihazır haritaları (1/1000 ve 1/5000 ölçekli) yersel ya da fotogrametrik yöntemle ve ihale yoluyla yaptırır, GAP İdaresi'nce yaptırılması uygun bulunan haritalar için keşif ve ihale dokümanlarını hazırlar, ihale sonrası işin arazi ve büro kontrollerini, kesin kabul ve onay işlemlerini yapar, yüklenicinin sözleşme hükümlerine göre hak edişlerini hazırlar,

Harita Koordinatörlüğü

- GAP Bölgesi'nde yapılan arazi toplulaştırma çalışmalarını izler,
- GAP İdaresi'nin gereksinim duyduğu tematik haritaları hazırlar ve basımını yaptırır,
- Altyapı projelerinde ölçmeyle ilgili sorunların çözümlerini sağlar.

m) Çevre, Kültür Varlıkları ve Turizm Koordinatörlüğü (ÇKT)

Çevre etkilerinin olumlu ve olumsuz yönlerini dikkate alarak ilgili kuruluşlarla koordineli çalışmalar yapmak, GAP'tan etkilenen kültür varlıklarına ilişkin kazı, kurtarma, belgeleme ve yayın çalışmaları yapmak, Bölge'de yer alan kültür varlıklarına yönelik, Bölge halk kültürünün araştırılması ve belgelenerek yayınlanması, yöre halkının kültür ve turizm yönelik bilinçlendirilmesi için eğitim programları düzenlemek, kültür ve doğal varlıklarının koruma-kullanma dengesi içerisinde değerlendirilerek turizm amaçlı kullanımının sağlanması ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktan sorumludur.

Çevre-Kültür Varlıkları ve Turizm Koordinatörlüğü

Çevre Kapsamında; GAP Master Planı'nın tespit ettiği proje ve makro seviyedeki çevre problemlerine yönelik çalışmalar yapar, Gündem-21 Dokümanında belirtilen hususların Bölge şartlarında irdelenmesi yönündeki çalışmaları yürütür, çevre boyutunun planlamanın her seviyesinde entegrasyonunu sağlamaya çalışır, çevre konusunda uluslararası politika ve gelişmeleri izler, Bölge'de çevre sorunları açısından özel önemi olan öncelikli alanları belirleyerek bu alanlarda uygulanacak eylem planlarını hazırlar, özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin çevre konusunda etkin katılımlarını sağlayıcı tedbirler alır ve Bölge'de çevre dostu teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması için çevre ile ilgili konularda seminer, konferans vb. etkinlikleri düzenler.

Kültür ve Turizm Kapsamında ise; Bölge'de yer alan kültür varlıklarına yönelik; "Restorasyon", "Kentsel Tasarım ve Restorasyon", "Belgeleme" ve "Yayın" çalışmaları ile kültür varlıklarının ve Bölge halk kültürünün gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla araştırma, belgeleme, yayın ve kuruluşlararası koordinasyonun sağlanması yönünde çalışmalar gerçekleştirir, yöre insanının kültür varlıklarına ve turizm yönelik bilinç düzeylerinin artırılması amacıyla eğitim programları ve çeşitli etkinlikler düzenler.

n) GAP-Girişimci Destekleme ve Yönlendirme Merkezleri (GAP-GİDEM) Koordinatörlüğü

Bölge'de yatırımların artması ve girişimciliğin gelişmesi için, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin ve Şanlıurfa'da açılan GAP-GİDEM'lerin GAP İdaresi bağlamında koordinasyonu ve sanayi sektörü gelişmesi ile ilgili hususların izlenmesinden sorumludur.

GAP-GİDEM Koordinatörlüğü

o) Bilgi İşlem Merkezi Koordinatörlüğü (BİM)

GAP İdaresi'ne ait her türlü donanım birimleri ve yazılımların sorunsuz çalışmasını sağlamaktan sorumludur.

Koordinatörlük bu çerçevede; GAP İdaresi'ne ait her türlü donanım birimleri ve yazılımların sorunsuz çalışmasını sağlamak için gerekli önlemleri alır ve bakımlarının yapılmasını sağlar, mevcut yazılım ve donanım birimlerinin personel tarafından doğru bir şekilde kullanılabilmesini sağlamak üzere eğitim verir, mevcut bilgisayar ve yazıcıların güncelleştirilmesini sağlar, virüs, koruyucu programları takip edip yeni çıkan versiyonlarını tüm kullanıcılara, yükleyebilecekleri şekilde iletir, bilgisayarların İnternet bağlantılarını yapar.

BİM Koordinatörlüğü ayrıca GAP WEB sayfasının içeriğindeki bilgileri güncelleştirerek düzenli çalışmasını sağlar.

Bilgi İşlem Koordinatörlüğü

ö) Coğrafi Bilgi Sistemleri Koordinatörlüğü (CBS)

GAP kapsamında yapılan, planlama, uygulama, yönetim, izleme ve değerlendirme fonksiyonlarını kapsayan faaliyet alanlarının herbiri için Coğrafi Bilgi Sistemi oluşturmak, yönetmek ve bu sistemi kullanarak kararlar vermek ve çalışmalarla ilgili olarak bir veri tabanı oluşturmak ve bu çalışmaların izlenmesini sağlamaktan sorumludur. Ayrıca, GAP ile ilgili olarak yapılan çalışma-

Coğrafi Bilgi Sistemleri Koordinatörlüğü

ların tanıtımının en son tekniklerden yararlanarak yapılmasına destek olmak da CBS Koordinatörlüğünün sorumluluk alanındadır.

Bu çerçevede Koordinatörlük;

- Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile ilgili olarak Coğrafi Bilgi Sistemi çalışmalarını sürdürür ve izler,
- Bu amaçla projeler geliştirerek proje teklifleri hazırlar,
- Kurum içi ve dışı sunuş, bilgi notu ve raporların hazırlanmasına destek verir,
- Dia arşivini tutar,
- Toplantı Salonu'nun teknik yönetimini sağlar,
- Kamera, Fotoğraf, Film, Takvim faaliyetlerini yürütür.

p) Özel Projeler Koordinatörlüğü

Kapsamlı planlama yaklaşımı gerektiren ve farklı uzmanlık alanlarından girdi alımını gerektiren özel nitelikli projeleri yürütmekle görevlidir.

Özel Projeler Koordinatörlüğü

Bu kapsamda;

- Birecik Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Ekonomik Yatırımları İçin Planlama ve Uygulama Projesi'ni, Sosyal Projeler Koordinatörlüğü ile koordineli olarak yürütür,
- Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi'ni, Sosyal Projeler ve Tarım Orman Koordinatörlükleri ile ortaklaşa yürütür.
- İmar Planı Uygulamalarına Destek Projesi'ni, Sosyal Projeler, Tarım Orman ve HİT Koordinatörlükleri ile ortaklaşa yürütür.

r) GAP Uluslararası Eğitim Programı Ad Hoc Grubu (UEP)

GAP Uluslararası Araştırma Geliştirme ve Eğitim Merkezinin oluşturulmasına yönelik çalışmaların başlatılması ve bu çatı altında yer alacak bileşenlerden "Uluslararası Eğitim Programlarının" organizasyonundan sorumludur. Bu doğrultuda Grup, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde, GAP İdaresi'nin deneyiminin ve bilgi birikiminin, uluslararası ve ulusal ilişki ve işbirliği potansiyelinin, kalkınma yaklaşımlarının, insan kaynakları kapasitesinin uluslararası ve ulusal camiaya aktarımını olanaklı kılacak bir yapılanma sağlamaya çalışmaktadır. Bu çerçevede; GAP İdaresi'nin uluslararası eğitim ihtiyacının belirlenmesi, işbirliği olanakları ve kaynak yaratılması, eğitim programlarının uygulanması, gerekli koordinasyonun sağlanması, programların izlenip değerlendirilmesi ve uluslararası eğitim programına yönelik kurumsal yapı oluşturulması çalışmalarını yürütür.

UEP ve AB Koordinasyon Birimleri

s) AB Koordinasyon Birimi

GAP İdaresi'nin kuruluşu ile ilgili 388 sayılı KHK'de belirtilen eşgüdüm görevlerini yerine getirme kapasitesinin, AB adaylık sürecinin getirdiği yükümlülüklerle paralel olarak artırılması ile sorumlu olan AB Koordinasyon Birimi'nin görevi;

- AB, bölge kalkınma ve bölge planlama yaklaşım ve politikalarının incelenmesi,
- AB projelerinin geliştirilerek uygulanması,
- AB uyum sürecinde eğitim programları, teknik yardım ve AB'ye aday ülkeler ile üye ülkelerdeki muadil kurum ve kuruluşlar arasında eşleştirme yoluyla hayata geçirilecek olan kurumsal gelişme desteğinden yararlanma konusunda olanakların değerlendirilmesi,
- Kamu kurum ve kuruluşlarının AB ile ilgili çalışmalarına ilişkin GAP İdaresi'ndeki koordinasyon, yönlendirme ve bilgilendirmenin gerçekleştirilmesi doğrultusunda çalışmalar yapmaktır.

II. GAP İDARESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ BİRİMLERİ

a) İdari ve Mali İşler Birimi

GAP Bölge Müdürlüğü'nün her türlü idari, mali ve satınalma işlerini yürütmek ve bununla ilgili koordinasyonu sağlamaktan sorumludur.

Mali İşler Kapsamındaki Görevleri;

Bölge Müdürlüğü'nün satınalma işlerini yürütmektir.

İdari İşler Kapsamındaki Görevleri ise;

- Resmi araçlarla ilgili her türlü düzenleme,
- Bölge Müdürlüğü kampüsünün ve lokalinin yönetimi,
- Sekreteryaya işlerini yürütmektir.

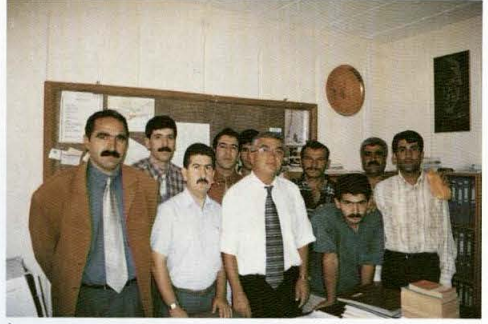
İdari ve Mali İşler Birimi

b) İnsan Kaynakları Şube Müdürlüğü

Başkanlığın insan gücü planlamasına bağlı olarak personel politikası ile ilgili çalışmalarda bulunmak ve personel sisteminin geliştirilmesi hususunda Başkanlığa tekliflerde bulunmakla görevlidir. Bu kapsamda Müdürlük, Bölge Müdürlüğü'nün personel politikasını planlamak ve

yürütmek, eğitim planlaması yapmak ve uygulamak ve özlük işlerini yürütmekle görevlidir.

İnsan Kaynakları Şube Müdürlüğü

c) Bölge Müdürlüğü Basın Müşavirliği

Bölge Müdürlüğü'nün medya ile ilişkilerini yürütmekten sorumludur. Bu çerçevede;

- GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü çalışmalarını ile ilgili basın açıklamalarını hazırlar,
- GAP İdaresi Basın Yayın Bölümü ile koordinasyonu sağlar, bilgi akışını gerçekleştirir,
- Basın toplantılarını düzenler,
- GAP Dergisi ve Son Durum Raporu'na Bölge Müdürlüğü çalışmalarına ilişkin haber derler.

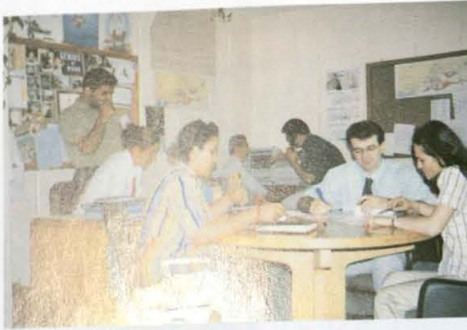

Bölge Müdürlüğü Basın Müşavirliği

d) Halkla İlişkiler ve Tanıtım Birimi (HİT)

GAP İdaresi'nin halkla ilişkiler ve tanıtım faaliyetlerinin uygulanmasından sorumludur. Bu çerçevede;

- Bölgeyi ziyaret eden heyetlere gerekli bilgilendirmeleri yapar,

Halkla İlişkiler ve Tanıtım Birimi

- Açılış törenleri, konferans, sempozyum, seminer, toplantı, sportif ve kültürel faaliyetler, sergi, fuar gibi organizasyonlarda programın uygulanmasını sağlar,
- GAP Dergisi, Tarım Bülteni ile diğer dergi, broşür ve gazetelerde yayınlanmak üzere yazı makale, fotoğraf vb. hazırlar,
- Yayın ve fotoğraf arşivini yapar,
- Etkinlik organizasyonlarında gerekli iletişim ve koordinasyonu sağlar.

e) Harita, İmar ve Altyapı Grubu (HİAG)

GAP İdaresi adına yaptırılan harita, imar ve altyapı, proje ve yapım işleri kontrollüğünü yapmak veya yaptırmaktan sorumludur.

Bu çerçevede; Bölge'de yürütülen her türlü yapım işleri, altyapı projeleri, imar planları ve harita alımları ile ilgili olarak gerekli tüm çalışmaları yürütür, koruma-kul-

Harita, İmar ve Altyapı Grubu

lanma ilkesini fiziksel planlama ve altyapı projelerinin her ölçeğinde uygular, Çevresel Etki Değerlendirilmesi çalışmasını GAP Bölgesi içinde yaygınlaştırır.

Ayrıca, GAP Master Planı'nın tespit ettiği proje ve makro seviyesindeki çevre problemlerine yönelik çalışmalarını, taşınmaz kültür varlıklarının korunması amacıyla, korunma amaçlı imar planları v.b. çalışmalarını izlemek, Diyarbakır Kentsel Gelişme, Harran-Şanlıurfa Alt Bölge Gelişme, Birecik, Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projeleri gibi özel projeleri kontrol etmek ve GAP Bölgesi'ndeki Taşınmaz Eğitim uygulamaları ile GAP Bölgesi'nde yer alan susuz ve az sulu küçük ölçekli yerleşim birimlerinde köy içme sularını yaygınlaştırmak da bu birim tarafından gerçekleştirilir.

f) Tarım, Koordinasyon ve Sosyal Projeler Grubu

Bölge'de tarım, sosyo-ekonomi ve sanayi konusunda planlama, projelendirme ve uygulama çalışmalarını gerçekleştirmek, izleme ve değerlendirmelerini yapmak ve ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamakla sorumludur.

Bu çerçevede, Bölge'de tarım-sanayi entegrasyonunu teşvik edici çalışmalar yapar ve tarımsal altyapı yatırımlarının planlanmasında ilgili kuruluşlarla işbirliği yapar, Ayrıca, tarımsal ve sosyal anlamda örgütlenmeyi sağlayarak, Bölge'deki illerin tarım envanterlerini çıkarır, tarım konusunda yeni teknolojilerin Bölge'de uygulanmasını teşvik eder.

Tarım, Koordinasyon ve Sosyal Projeler Grubu

Tarımsal, sosyal ve iktisadi konularda Başkanlığın yaptığı veya yaptırdığı projelerin kontrolünü ve izleme-değerlendirmesini yapar. Ayrıca yapılan tüm faaliyetlere toplumsal katılımı sağlamanın yanısıra bu anlamda örgütlenmeyi geliştirme yönünde çalışmalar da yapar.

Tarımsal gelişmenin gerçekleştirilmesi, üretimin yönlendirilmesi ve kaynakların etkin kullanılması için ilgili kurum ve kuruluşlar arasında etkin bir koordinasyonun sağlanması, sürdürülebilir kırsal kalkınmayı temin edecek her türlü tedbirin alınması ya da kaldırılması, arazi kullanım planlarının yapılması, sulu ve kuru koşullara adapte olabilecek tür ve çeşitlerin belirlenmesi, uygun sulama tekniklerinin tespit edilerek çiftçilere benimsetilmesi, sulama ve tarla içi geliştirme hizmetleri, teknik personel ve çiftçi eğitimi ile yayım hizmetlerinin etkinlik kazanması, pazar taleplerine uygun bitkisel ve hayvansal üretim ile ilgili her türlü projenin yürütülmesinden de sorumludur.

3) GAP Koordinasyon Kurulu

GAP'ın çok sektörlü, entegre bir kalkınma projesi oluşu, birçok kurum ve kuruluşun birlikte ve birbirleri ile koordineli bir biçimde çalışmasını gerektirmektedir. Bu koordinasyon ihtiyacının, ilgili kuruluş yetkililerinin oluşturacağı bir kurul ile karşılanacağını düşünen GAP'tan sorumlu Devlet Bakanlığı, 1988 yılında ilgili kuruluş yetkililerine çağrıda bulunarak, GAP Koordinasyon Kurulu'nu oluşturmuştur.

GAP İdaresi'nin, Proje ile ilgili koordinasyon ve izleme görevini yerine getirmesi ve Proje'nin ilgili tüm kuruluşlarca senkronize bir şekilde idaresi bağlamında Kurul önemlidir.

GAP Koordinasyon Kurulu, GAP İdaresi'nin yürüttüğü çalışmalar ve GAP'ın gelişmesine ilişkin bilgileri bir bütünlük içinde ve devamlılığını koruyarak ilgili kuruluşlara ileten bir araç olduğu kadar, Proje konusunda merkezi ve mahalli kuruluşları bir araya getiren bir platform olarak da önemli bir fonksiyona sahiptir.

GAP Koordinasyon Kurulu, 1988'den itibaren, periyodik olarak 27 kez toplanmıştır. Ancak, Koordinasyon

Kurulu'nun Çalışma Usul ve Esasları ile ilgili yönetmelik çıkarılamamış ve bugüne kadar kurul "Ad-Hoc" olarak çalışmıştır.

İki ayda bir Ankara'da toplanan GAP Koordinasyon Kurullarının üç toplantısından birinin Bölge illerinde yapılması ve Kurul'a Bölge illeri valileri, belediye başkanları ile ticaret ve sanayi odaları temsilcilerinin de katılımı ilk toplantıdan itibaren teamül haline gelmiştir. GAP Koordinasyon Kurulu'na temsilci gönderen kuruluş sayısı da 170 civarındadır. GAP Koordinasyon Kurulu en son 13 Mart 1998 tarihinde Batman'da toplanmıştır.

C. PERSONEL DURUMU

1. Genel Bilgiler

GAP İdaresi Başkanlığı'nda istihdam edilen personele ilişkin hususlar 388 sayılı KHK'nın 5., 6., 7. ve 8.maddelerinde belirtilmiştir.

5.maddenin 2.fıkrası gereği; Başbakan tarafından atanan Başkan ve Başkan Yardımcıları hakkında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 59.maddesi hükümleri uygulanır. 6.maddeye göre ise; GAP İdaresi Başkanı'na bakanlık müsteşarları, Başkan Yardımcıları'na genel müdürler için öngörülen ek göstergeler uygulanır ve bunlara verilen zam ve tazminatlar uygulanır.

Başkan ve Başkan Yardımcısı kadroları karşılık göstermek kaydıyla, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın sözleşmeli personel çalıştırılabilir.

Ayrıca, özel bilgi ve ihtisası gerektiren konularda kadro aranmaksızın ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın yerli ve yabancı elemanlar sözleşmeli olarak çalıştırılabilir.

Bu suretle çalıştırılacakların sözleşme usul ve esasları ile ücret miktarı ve her çeşit ödeme Bakanlar Kurulu'na tespit edilir. Sözleşme ile çalıştırılacak personel, isteği halinde T.C.Emekli Sandığı ile ilgilendirilir.

Genel ve katma bütçeli daireler, iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları ile bunlara bağlı kuruluşlar ve müesseselerde çalışanlar, GAP İdaresi Başkanlığı'nda sözleşmeli olarak istihdam edilebilirler. Başkanlığın bu konudaki talepleri, ilgili kurum ve kuruluşlarca öncelikle sonuçlandırılır. Bu personel, ilgili kurumlarından aylıksız izinli sayılırlar. İzinli oldukları sürece memurlukları ile ilgili özlük hakları devam ettiği gibi, bu süre-

ler terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır. Terfileri başkaca bir işleme gerek kalmaksızın süresinde yapılır.

Ayrıca yukarıda belirtilen kurumlarda görevli personel; aylık, ödenek, her türlü zam ve tazminatlar ile diğer mali, sosyal hak ve yardımları kurumlarınınca ödenmek kaydıyla geçici olarak GAP İdaresi Başkanlığı'nda görevlendirilebilirler.

7.maddede GAP İdaresi'nin, planların yapılması, tatbiki ve koordinasyonuyla ilgili olarak araştırma, etüt ve proje tetkiki gibi işleri, üniversite öğretim üyesi ve yardımcıları ile yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilere, sözleşme ile yaptırabileceği ve bu hususta Devlet İhale Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Tablo 14: 2000 Yılı Personel Durumu

Personel Kişi	1999		2000	
	Çalışan Personel		Çalışan Personel	
	Ortalama Kişi	Yılsonu Kişi	Ortalama Kişi	Yılsonu
A- MEMURLAR				
1- Genel İdare Hizmetleri	5	5	5	5
2- Teknik Hizmetler	11	11	12	12
3- Sağlık Hizmetleri				
4- Eğitim ve Öğretim Hizm.				
5- Avukatlık Hizmetleri				
6- Yardımcı Hizmetler	1	1	1	1
TOPLAM (A)	17	17	18	18
B- SÖZLEŞMELİLER				
1- 399 s. KHK'ya Göre Çalış.				
2- 657 s. Kanun'a Göre Çalış.				
3- Diğer Sözleşmeliler	82	87	85	82
TOPLAM (B)	82	87	85	82
TOPLAM (A+B)	99	104	103	100
C- İŞÇİLER				
1- Sürekli İşçiler				
a) Aylıklar				
b) Gündelikçiler (saat ücr.)				
2- Geçici İşçiler	133	134	135	141
TOPLAM (C)	133	134	135	141
GENEL TOPLAM (A+B+C)	232	238	238	241

GAP İdaresi'nde istihdam edilen personel kadroları da, 8.madde ile 190 sayılı KHK'nın eki cetvellere GAP İdaresi bölümü eklenmek suretiyle ihdas edilmiş, sözleşmeli personel kadrolarının ise aynı KHK'nın 6.maddesinde Bakanlar Kurulu Kararıyla belirlenmesi öngörülmüştür.

2000 yılında GAP İdaresi Başkanlığı'nda çalışan memur, sözleşmeli personel ve geçici işçi kadroları, ortalama yıl sonu kişi sayısı bir önceki yıl ile birlikte Tablo 14'de gösterilmiştir:

2000 yılı sonu itibarıyla 18 memur, 82 sözleşmeli personel ve 141 adet de geçici işçi olmak üzere toplam 241 kişi çalışmıştır. Çalışan tüm personelin toplam 78'i Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü'nde görev yapmaktadır.

2. Memurlar

Memurlara özlük ve mali konular yönünden 657, 5434 ve 6245 sayılı kanunlar ile ek ve değişikliklerine ilişkin kanun ve KHK hükümleri uygulanmaktadır.

3. Sözleşmeli Personel

Sözleşmeli personele, GAP İdaresi'nin kuruluşuna ait 388 sayılı KHK hükümleri ile, "GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nda Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Hizmet Sözleşmesi Esasları" nı belirleyen 9 Mart 1990 tarih ve 90/229 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na göre işlem yapılmaktadır.

Öte yandan, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nda Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Hizmet Sözleşmesi Esasları çerçevesinde, sözleşmeli personele 4 maaş tutarında ikramiye ile devlet memurlarına ödenen diğer sosyal yardımlarla birlikte, Olağanüstü Hal Bölgesi'ndeki personele % 15, dışında görev yapanlara ise % 10 oranında ücret artırımını konusundaki Başkan yetkisine göre, Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü'nde görevli personele ayrıca % 10 oranında ücret artışı verilmektedir.

GAP İdaresi bünyesinde istihdam edilen memur ve sözleşmeli personelin öğrenim durumları Tablo 15'de gösterilmiştir:

Tablo 15: Memur ve Sözleşmeli Personelin Öğrenim Durumları

(Kişi)

ÖĞRENİM DURUMLARI	1999	2000
1- YÜKSEK		
Mimarlık	2	1
Şehir ve Bölge Plancısı	11	10
Jeoloji Mühendisi	3	3
Sosyoloji	3	2
İktisat	4	5
Ziraat Mühendisi	15	15
İşletmecilik	6	4
Kimya Mühendisi	1	1
İnşaat Mühendisi	5	5
Harita Mühendisi	4	4
Açıköğretim Fakültesi	4	7
Açıköğretim Fakültesi (2 yıllık)	5	6
Diğer	25	24
2- LİSE vb.	16	13
TOPLAM	104	100

GAP İdaresi'nin kuruluşuna ait 388 sayılı KHK ile merkez için 43, taşra için ise 45 adet kadro ihdas edilmiş, bilahare 527 sayılı KHK'nın 1.maddesi uyarınca, hizmetli, dağıtıcı ve bahçıvan kadrolarından 14'ü iptal edilmiş, merkez ve taşra teşkilatı olmak üzere personel kadrosu toplam 74 adede düşmüştür.

Söz konusu kadrolardan başkan ve başkan yardımcılarının 388 sayılı KHK'nın 6.maddesi gereği kadro karşılık gösterilmek suretiyle sözleşmeli olarak çalıştırılması öngörüldüğünden, bu kadrolar, memurlar ve sözleşmeli personel kadroları arasında yer almakla birlikte, yıl sonu ve ortalama personel sayısı yönünden, sözleşmeli personel bölümünde gösterilmiştir.

4. İşçiler

Yardımcı hizmetleri yürütmek amacıyla, Maliye Bakanlığınca alınan yıllık vizelerle geçici işçi istihdam edilmektedir. İşçilerin özlük hakları konusunda GAP İdaresi

ile personel arasında yapılan hizmet sözleşmesiyle 1475 sayılı İş Kanunu ve 506 sayılı Kanun ve ilgili ek ve değişikliklerine göre işlem yapılmaktadır. İşçi alımları, İş ve İşçi Bulma Kurumu'na gönderilen adaylar arasından yapılmaktadır.

D. GAP İDARESİ 2000 YILI MALİ DURUMU

GAP İdaresi'nin 2000 yılı mali durumu önceki dönem değerleriyle karşılaştırmalı olarak Tablo 16'da gösterilmiştir:

İdare'nin bir hizmet kuruluşu olması ve işletmecilik faaliyetlerinin olmamasının yanı sıra tahsis edilmiş bir sermayesinin de bulunmamasından dolayı mali durum ve mali analizleri yapılmamıştır.

Tablo 16: 2000 Yılı Mali Durumu

(Milyon TL)

MALİ DURUM	1999	%	2000	%	Fark
VARLIKLAR (AKTİF) :					
1- Dönen Varlıklar					
a) Hazır Değerler	87 656	8.6	649 222	99.9	561 566
b) Kısa Sürede Paraya Çevrilebilir Değerler	928 791	91.4	406	0.1	(928 385)
Toplam (1)	1 016 447	100.0	649 628	100.0	(366 819)
2- Duran Varlıklar					
a) Uzun Sürede Paraya Çevrilebilir Değerler	-	-	-	-	-
b) Bağlı Değerler	-	-	-	-	-
Toplam (2)	-	-	-	-	-
Varlıklar Toplamı	1 016 447	100.0	649 628	100.0	(366 819)
KAYNAKLAR (PASİF) :					
1- Yabancı Kaynaklar					
a) Kısa süreli	1 002 693	98.6	696 347	100.7	(306 346)
b) Uzun süreli	-	-	-	-	-
Toplam (1)	1 002 693	98.6	696 347	100.7	(306 346)
2- Öz Kaynaklar	13 754	1.4	(46 719)	(0.7)	(60 473)
Kaynaklar Toplamı	1 016 447	100.0	649 628	100.0	(366 819)

E. GAP İDARESİ 2000 YILI BÜTÇESİ

388 sayılı KHK'nin 9.maddesi gereği GAP Bölge Kalkınma İdaresi'nin bütçesi; GAP Yüksek Kurulu'na kabul edildikten sonra, Başbakan onayına sunulur. Bu bütçe prosedürü dahilinde 2000 yılı işletme bütçesi GAP Yüksek Kurulu'nun 2000/1 sayılı kararı ile onaylanarak uygulamaya konulmuştur.

GAP İdaresi'nin 2000 yılı gelir-gider kalemleri, ilk ve son duruma göre ödenekleri, ödeneklere göre sapmalar, geçen yıl gelir ve gider rakamları ile karşılaştırmalı olarak aşağıdaki Tablo 16'da gösterilmiştir.

GAP İdaresi'nin 2000 Mali Yılı Bütçesi, 2000/1 sayılı GAP Yüksek Kurulu Kararı ve 25 Nisan 2000 tarih, B.02.0.010/093.04-5755 sayılı Başbakanlık Kararı ile 9 800 000 000 000 TL olarak karara bağlanıp onaylanmıştır.

F. GAP İDARESİ 2000 YILI BİLANÇOSU

Muhasebe kayıt ve işlemleri GAP İdaresi Başkanlığı'nda bilgisayar ile yürütülmektedir. Bölge Müdürlüğü'nde, 388 sayılı KHK'de ita amiri olarak belirlenen Başkan'ın yetkisini Bölge Müdürü'ne devredebileceği konusunda bir hüküm bulunmadığından, bağımsız bir muhasebe ünitesi oluşturulamamıştır. Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü'ndeki tüm gider harcamaları, bir mutemete verilen iş avansı ile yürütülmekte, sarf belgeleri ise merkezde muhasebeleştirilmektedir.

Tablo 16: Bütçeye İlişkin Toplu Bilgiler

(Milyon TL)

BÜTÇEYE İLİŞKİN TOPLU BİLGİLER	1999		2000			
	Gerçekleşme	Bütçeye göre sapma ilk (%)	BÜTÇE		Gerçekleşme	Bütçeye göre sapma ilk (%)
			İlk durum	son durum		
A- Gelirler						
Fonlardan Alınan	-	-	-	-	-	-
Başbakanlık Bütçesinden	2 950 000	(53.9)	9 746 000	9 746 000	9 671 786	(0.08)
Maliye Bakanlığından Transfer	3 080 000	-	-	-	-	-
Diğer Gelirler	107 788	(78.7)	54 000	54 000	142 065	63.0
Toplam (A)	6 138 288	(11.1)	9 800 000	9 800 000	9 813 851	(0.01)
B- Giderler						
Personel Giderleri	998 782	(0.1)	1 500 000	1 451 492	1 451 492	(0.3)
Malzeme Alım Giderleri	284 928	14.0	350 000	361 806	361 806	0.3
Dışarıdan sağ. fayda ve hizm.	750 487	0.1	2 279 000	1 141 743	1 141 743	(49.9)
Yolluk Giderleri	72 758	21.3	100 000	101 384	101 384	0.1
Maddi Duran Varlık Alımları	59 005	18.0	50 000	47 715	47 715	(0.4)
Yatırım Harcamaları	4 146 686	(13.2)	5 496 000	6 740 750	6 740 750	22.6
Diğer Giderler	16 911	12.7	25 000	29 435	29 435	0.2
Toplam (B)	6 329 557	(8.3)	9 800 000	9 874 325	9 874 325	0.08

G. GAP İDARESİ 2000 YILI GELİR TABLOSU (Kar ve Zarar Hesabı)

GAP İdaresi kar amacı olmayan bir hizmet kuruluşu olduğundan, maliyet ve satış unsurları bulunmamakla birlikte gelir tablosuna uygun olması yönünden, çizelgede tüm bölümlere yer verilmiştir. GAP İdaresi'nin 2000 y-

lı faaliyet dönemine ait gelir ve giderleri önceki dönem değerleriyle karşılaştırmalı olarak Tablo 18'de gösterilmiştir:

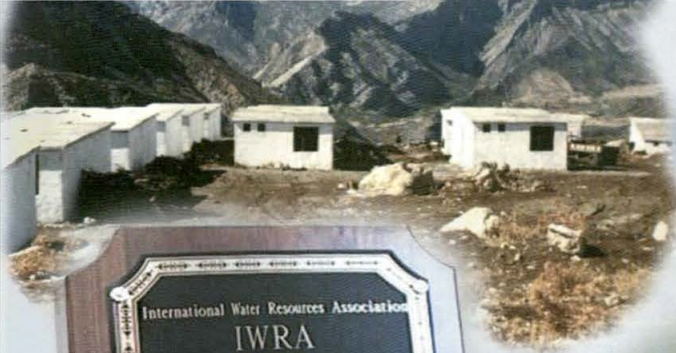
GAP İdaresi'nce yapılan faaliyetlerle ilgili harcamalar, uygulamaya konulan yeni Tek Düzen Hesap Planı'na uygun olması açısından, genel yönetim giderleri gibi dü-
şünülmüş olarak bu hesapta muhasebeleştirilmiştir.

Tablo 18: GAP İdaresi'nin 2000 Yılı Gelir-Gider Hesabı

(Milyon TL)

GELİR VE GİDERLER	1999	2000	Fark
A- Brüt Gelirler	6 030 500	9 671 786	3 641 286
B- Gelirlerden indirimler (-)	-	-	-
C- Net Gelirler	6 030 500	9 671 786	3 641 286
D- Gelir karşılığı giderler	-	-	-
Faaliyet öncesi gelir-gider farkı	6 030 500	9 671 786	3 641 286
E- Faaliyet Giderleri	6 329 557	9 874 325	3 544 768
Faaliyet gideri sonrası gelir-gider farkı	(299 057)	(202 539)	96 518
F- Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelirler	14 242	8 586	5 656
G- Diğer Faaliyetlerden Olağan Giderler (-)	-	-	-
H- Finansman Giderleri (-)	-	-	-
Olağan gelir-gider farkı	(284 815)	(193 953)	90 862
İ- Olağandışı Gelirler (-)	93 546	133 479	39 933
J- Olağandışı Giderler (-)	-	-	-
Dönem net gelir-gider farkı	(191 269)	(60 474)	(130 795)

Development Marketplace

2000

GAP IWRA MİLENYUM ÖDÜLÜNÜ ALDI

Uluslararası Su Kaynakları Birliği (International Water Resources Association-IWRA)*, bir defaya mahsus olmak üzere 2000 yılında, su kaynaklarının yönetiminde çağdaş değerleri uygulayan kişi ve kuruluşlara vermeye kararlaştırdığı Milenyum Ödülünü Güneydoğu Anadolu Projesine verdi.

GAP İdaresi Başkanı Dr.Olcay ÜNVER'e, IWRA Başkanı Benedito BRAGA tarafından gönderilen mektupta GAP'ın, su kaynaklarının iyi yönetilmesinin yanı sıra, kalkınmada modern tekniklerin kullanılması, çevrenin korunması ve kadınların kalkınmaya katılımı konularında gösterdiği başarılı çalışmalar nedeniyle ödüle layık görüldüğü bildirildi.

17 Ağustos 2000 tarihinde yapılan Stokholm Su Sempozyumu sırasında bu değerli ödül, GAP İdaresi Başkanı Dr. ÜNVER'e verildi. (Ayrıntılı bilgi için bkz. sf. 162)

IWRA Başkanı Prof. Beu Braga'nın, GAP'a IWRA Milenyum Ödülü verildiğini bildiren mektubu

13 Temmuz 2000

Dr. Olcay Ünver

GAP İdaresi Başkanı

Sayın Ünver

Uluslararası Su Kaynakları Birliği (IWRA) bir defaya mahsus olmak üzere **Milenyum Ödülü** adı altında bir ödüllendirme ihdas etmiştir. Söz konusu ödül, entegre su kaynakları planlaması ve yönetimi çerçevesinde insan yaşamının ve doğal çevrenin kalitesine önemli etkilerde bulunan seçkin katkılar dolayısıyla iki kişiye, iki kuruluşa ve iki programa verilecektir. Ödüller, sahiplerine, 17 Ağustos 2000 tarihinde Stockholm'de yapılacak Stockholm Su Sempozyumu sırasında, su kaynakları alanındaki seçkin kişilerin de hazır bulundukları bir törende sabah saat 10.30'da takdim edilecektir.

IWRA Yönetim Kurulu, GAP'ı Programlar kategorisinde verilecek iki ödülün birine layık görmüştür. Başında bulunduğumuz proje, su kaynakları yönetimi alanında iyi bir örnek oluşturmaktadır. Su yönetimi, çevre koruma ve kadınların katılımı alanındaki çağdaş kavramları yaşama geçirmede gösterdiğiniz etkin ve kararlı çalışmalar IWRA tarafından içtenlikle takdir edilmektedir.

Bu ödülü kabul edeceğimizi ve sizi Ağustos ayında Stockholm'de aramızda göreceğimizi umuyoruz.

Benedito Braga

Başkan

Stockholm Sempozyumu - IWRA Milenyum Ödülü Töreni

* IWRA, bilimsel bakış açısıyla su ile ilgili konularda çalışmalar yapan disiplinler üstü bir uluslararası kuruluştur. 1972 yılında kurulmuştur ve su yönetiminin sürdürülebilirliği ile ilgili küresel boyutta araştırma çalışmaları sürdürmektedir. Merkezi ABD Illinois-Carbondale'de bulunmaktadır.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI KATILIMCI METOTLA HAZIRLANIYOR

Haziran 1998'de hükümet, GAP'ın 2010 yılında tamamlanmasını öngören bir karar almış ve bu doğrultuda planların hazırlanması görevini de GAP İdaresi'ne vermiştir. Öte yandan 1989'da tamamlanan GAP Master Planı'nın da, kalkınma konusunda gelişen yeni kavramları içerecek şekilde ve gerek Türkiye, gerekse GAP Bölgesi'nde meydana gelen değişimler çerçevesinde yenilenmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu gerekçelerle GAP İdaresi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile birlikte yürüttüğü "GAP Bölgesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Programı" paketi içinde yer alan "GAP Master Planı'nın Güncelleştirilmesi" projesi kapsamında yeni bir çalışma başlatmıştır.

Çalışmanın kapsamını sürdürülebilir insani gelişmeyi temel alan, GAP Bölgesi halkının yaşam kalitesini, sosyal, ekonomik, çevresel ve kültürel açılardan artırmayı hedefleyen, sadece kamu kuruluşlarının değil özel sektör ve halkın da kalkınmaya katılmasını olanaklı kılan katılımcı bir plan yapılması oluşturmaktadır.

GAP İdaresi *Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı*'nı hazırlamak üzere ayrı bir çalışma grubu oluşturmuş ve katılımcı bir metotla, kalkınmada yer alacak tüm paydaşların katılımını mümkün kılan bir çalışma sürdürmüştür. Mayıs 2000'de tamamlanması öngörülen plan, aynı zamanda yıllık uygulama programları için de bir temel niteliğindedir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. sf. 87)

Şırnak Bilgilendirme Toplantısı

ZEUGMA ACİL ARKEOLOJİ PROJESİ

Fırat Nehri üzerinde inşası tamamlanarak su tutmaya başlayan Birecik Barajı suları altında kalacak Zeugma antik kenti ile ilgili, 2000 yılı Mayıs'ında New York Times'de yayınlanan makale üzerine yerli ve yabancı medya organlarının, bu değerli arkeolojik alana ilgisi ani olarak yoğunlaşmıştır. Baraj sularının hızla yükselmekte olması nedeniyle, Zeugma'da Kültür Bakanlığı tarafından 1987 yılından itibaren sürdürülmekte olan kurtarma kazılarının hızlandırılması gereği ortaya çıkmıştır. Bu noktada GAP İdaresi yabancı kaynak arayışına girmiş ve Amerikan Packard Vakfı (Packard Humanities Institute- PHI)'nin, konuya ilgi duyması üzerine, bu vakıfla temas kurarak 7 Haziran 2000 tarihinde bir protokol imzalamıştır. Böylece dünya arkeoloji literatürüne geçecek büyük bir kazı, kurtarma ve koruma çalışmasının Zeugma'da, mümkün olabilecek en hızlı sürede gerçekleştirilmesi sağlanmıştır.

Acil arkeoloji projesi için GAP İdaresi'ne 5 milyon ABD doları veren PHI, Zeugma'da çok uluslu kurtarma mis-

yonunun eşgüdümünü sağlamak üzere Oxford Arkeoloji Birimi (OAU)'ni görevlendirmiştir. Kültür Bakanlığı'nın izin ve denetimi ile Haziran başında başlayan acil kazı ve kurtarma çalışmalarında; Türk, İngiliz, İtalyan ve Fransız kurumlarından oluşan çok uluslu ekip, değişik ülkelerden 100'ü aşkın arkeolog ve 250'ye yaklaşan kazı işçisinden oluşmuştur. Çalışmanın koordinasyonunu

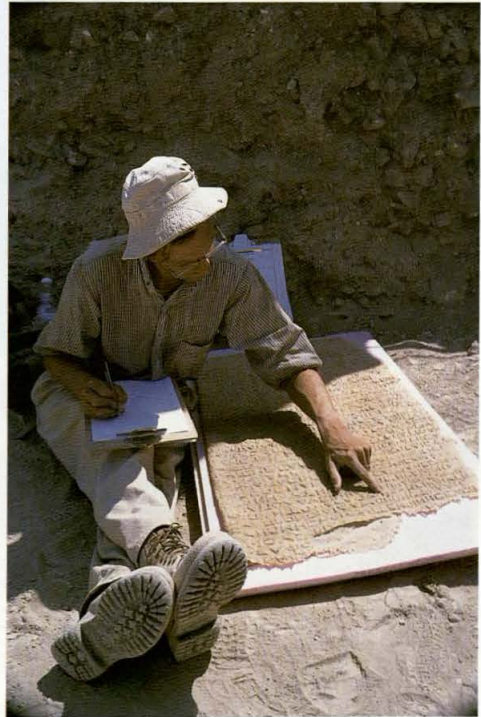
Okeanos ve Tethys

Proje kapsamında restorasyon çalışmaları Birecik Kazı Evi ve Gaziantep Müzesi'nde GAP İdaresi tarafından yaptırılan laboratuvarlarda devam etmektedir.

(Ayrıntılı bilgi için bkz. sf. 146)

üstlenen GAP İdaresi, 5 hafta gibi çok kısa bir süre içerisinde Birecik'te bir kazı evi kurarak konaklamadan, çalışma bürolarına, laboratuvarlara ve ulaşım sisteminden bilgisayar ve internet sistemine kadar her türlü donanımı sağlamıştır.

Ekim başında Birecik Barajı'nın su tutma işlemi tamamlanmaya kadar süren zaman içerisinde, ortalama 50 derece sıcaklıkta ve aralıksız süren çalışmalar sonunda, Zeugma antik kentinin sular altında kalacak olan % 30'luk bölümünden bir çok mozaik, duvar resimleri, küçük objeler çıkartılmış, çıkartılmayanların korunmaları yapılmış ve şehrin geneline ilişkin önemli bilgilere ulaşılmıştır. Arkeoloji alanında dünyanın en son teknikleri kullanılarak yapılan çalışmalar hakkında bilgilere OAU'in (www.zeugma2000.com), GAP İdaresi Başkanlığı'nın (www.gap.gov.tr) ve Kültür Bakanlığı'nın (www.kultur.gov.tr) internet sitelerinden ulaşılabilir.

KÖYE DÖNÜŞ PROJESİ'Nİ GAP İDARESİ KOORDİNE EDİYOR

Terör nedeniyle köylerini terketmek zorunda kalan nüfustan, isteyenlerin geri dönüşlerinin sağlanması ve bu yerleşimlerde sürdürülebilir yaşam koşullarının oluşturulmasını öngören projenin koordinasyonu için hükümet, GAP İdaresi'ni görevlendirmiştir.

Kapsamında 17 il bulunan proje, dönüş sürecinin sağlıklı gerçekleşebilmesini ve uygulamalarda çeşitli kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasını

İslamköy, Kulp-Diyarbakır

temel almaktadır. Bu doğrultuda Proje, yeniden yerleşim, kırsal kalkınma, altyapı temini, sosyal donatı ve arazi kullanım planlaması gibi bileşenleri kapsamaktadır.

Bir süredir boş kalmış yerleşimlerde ve ekonomik faaliyet alanlarında, sürdürülebilir kalkınma ve katılımcı planlama ilkeleri çerçevesinde, yaşamın yeniden başlaması, kalıcı hale gelmesi ile tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin ıslahı amaçlı çalışmalar sürdürülmektedir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. sf. 124)

Kaymakamçeşme-Şırnak

GAP İDARESİ YENİDEN YAPILANIYOR

GAP'ın entegre bir bölgesel kalkınma projesi olarak uygulanması safhasına ulaşan 1989 yılı Kasım ayında 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile geçici bir süre için kurulmuş bulunan GAP İdaresi, 11 yıllık çalışma süresi içinde GAP'ı bir sürdürülebilir insani gelişme projesine dönüştürmüştür.

GAP İdaresi'nin 10. Kuruluş Yıldönümü Nedeniyle Dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i Ziyareti

GAP İdaresi'nin işleyişi gözden geçirilerek daha verimli ve etkili hizmet üretmesini sağlamak amacıyla Temmuz 2000 tarihinden itibaren bir dizi yeniden yapılanma çalışması başlatılmıştır.

GAP'ın 2010 yılına kadar tamamlanması amacıyla, Başbakanlığın 09.07.1998 tarih ve 11910/1998/20 sayılı genelgesiyle GAP İdaresi'ne verilen "GAP Bölge Kalkınma Planı" çalışmalarında öngörülen idari örgüt, İdare'nin 2004 yılında görev süresinin sona erecek olması ve yetersizlikleri nedeniyle 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararıyla değişiklik çalışmaları hazırlıkları da içine alan yeniden yapılanma çalışmalarıyla;

- Kurum vizyon ve misyonunu yeniden değerlendirmek,
- Amaçlara yönelik bir yönetim sistemi oluşturmak,
- Çağdaş etkin, verimli ve dinamik bir organizasyon yapısı oluşturmak,
- Öğrenen ve sürekli gelişen bir organizasyon yapısı oluşturmak,
- Katılımcı bir yönetim anlayışı yerleştirmek,
- İş ilişkileri ve çok yönlü iletişimin artırılarak organizasyon içinde görev, yetki ve sorumlulukları belirlemek,
- Kişilere bağlı olmayan, kendiliğinden çalışan kalıcı bir sistem oluşturmak,
- Performans değerlendirme sistemi geliştirmek,
- Personelin eğitim ihtiyaçlarını belirleyerek yetenek ve başarılarını artırmaya yönelik eğitim ve gelişme programları oluşturmak, gibi hedeflere ulaşmak amaçlanmıştır. Çalışmanın Haziran 2001 sonunda tamamlanması öngörülmektedir.

Yeniden Yapılanma Çalışmaları - Misyon, Vizyon

GAP ULUSLARARASI PLATFORMLARDA

Güneydoğu Anadolu Projesi'nin sürdürülebilir insani gelişme felsefesine dayalı eşit, adil, cinsiyet dengeli proje uygulamaları, suyun etkin kullanımına ve katılımcılığa dayalı sulama modelleri ve ekonomik kalkınmanın yanı sıra sosyal yapıya, çevreye ve kültürel varlıklarla duyarlı kalkınma yaklaşımları uluslararası boyutta, bölgesel kalkınma planlaması için bir model olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Güneydoğu Anadolu Projesi bu niteliği ile her geçen gün artan oranda pek çok uluslararası kuruluşun üyeliğine davet edilmekte veya pek çok uluslararası toplantının özel konuğu olmaktadır.

Bu toplantılardan bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

GAP İdaresi Başkanı Dr. İ.H.Olcay ÜNVER'in GAP'ı tanıttığı toplantılar

08-11 Kasım 1999	"Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler" Workshop, Şanlıurfa
11-13 Ocak 2000	"Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimleri" Workshop, Ankara
10-11 Şubat 2000	Academy D'Leau Paris-Fransa
17-18 Şubat 2000	"İlisu Barajı ve GAP Semineri" Türkiye Büyükelçiliği, Londra-İngiltere

Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler Workshop Katılımcıları

9-15 Mart 2000	10. Dünya Su Kongresi Melbourne- Avustralya	24-27 Eylül 2000	Tokyo Klübü Toplantısı Tokyo-Japonya
16-25 Mart 2000	2. Dünya Su Forumu Lahey- Hollanda	18-20 Ekim 2000	WWC Teknik Oturumlar Marsilya-Fransa
20-26 Mayıs 2000	"Süper Projeler Konferansı" Atlanta-ABD	22-23 Kasım 2000	"GAP Konferansı"; Türkiye Büyükelçiliği, Londra-İngiltere
	"GAP Konferansı" Türk-Amerikan Derneği Atlanta-ABD		
	"GAP Tanıtımı" Türkiye Büyükelçiliği Washington-ABD		
17-23 Ağustos 2000	"Stockholm Su Sempozyumu" İsveç	6-9 Şubat 2000	Türkiye-İsrail 1.Dönem Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı; İsrail
	"Kalmar Üniversitesi: GAP Tanıtımı" İsveç	1-3 Mayıs 2000	Toplum Katılımı 9.Dünya Konferansı; Washington-ABD
17-19 Eylül 2000	WWC Büro Toplantısı; Kahire-Mısır	2-7 Eylül 2000	"Entegre Su Kaynakları Yönetiminde Politikalar" Workshop, Brezilya
		28 Kasım 2000	Bölgesel Gelişme, İstihdam ve Sosyal Politika Alt Komite Toplantısı, Brüksel-Belçika

Başkan Yardımcısı M. Kaya YAŞINOK'UN Katıldığı Toplantılar

Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimleri Workshop Katılımcıları

IV- GAP İDARESİ'NİN ÇALIŞMALARI

GAP İdaresi'nin çalışmalarını; eğitim, planlama, tarımsal amaçlı, sosyal amaçlı, sınai gelişme ve yatırımlar, alt yapı, çevre, kültür ve turizm, dış ilişkiler ve GAP'a yabancı katkısı, tanıtım ve diğer çalışmalar şeklinde ifade etmek mümkündür.

A. EĞİTİM ÇALIŞMALARI

Sürdürülebilir Kalkınma'yı misyon olarak kabul eden ve "entegre bölgesel kalkınma"yı planlamak üzere kurulmuş olan GAP İdaresi, öğrenmeyi, çalışma zamanının doğal bir parçası olarak değerlendirmektedir.

İdare, eğitim ile GAP'ın ulusal ve uluslararası çevrelere açılmasının hem GAP Bölgesi'nin hem de Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada bir cazibe merkezi olması yönündeki çabaları güçlendireceğini ve Bölge'nin stratejik önemini artıracığını da öngörmektedir. Bu nedenle GAP İdaresi'nin eğitim çalışmalarını, hem kendi insan kaynaklarını geliştirmek, hem de Proje'nin birikimlerini uluslararası etkileşimlere açmak yönündeki faaliyetler oluşturmaktadır.

İdare, özellikle eğitim işbirliği amacıyla birçok ülke ve uluslararası kuruluş ile ilişkiler kurmuştur. İsrail Uluslararası Eğitim Merkezi (MASHAV), Kurak Alanlarda Tarımsal Araştırmalar Uluslararası Merkezi (ICARDA), Arizona Devlet Üniversitesi, San Diego Devlet Üniversitesi, Tennessee Vadisi Otoritesi, Kent Devlet Üniversitesi gibi kuruluşlar ile yapılan işbirliği protokolleri bu amaca yöneliktir.

Mevcut işbirliği potansiyelini değerlendirmek ve uygulamak amacıyla 1998 yılında İdare bünyesinde Uluslararası Eğitim Programı (GAP-BKİ UEP) Çalışma Grubu oluşturulmuştur

GAP-BKİ UEP konu ile ilgili yerli ve yabancı kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde, GAP İdaresi'nin ve Bölge'de

görev yapan diğer kamu/özel kuruluşların (DSİ, GAP Sulama Birlikleri, Türkiye Kalkınma Vakfı, vb) deneyim ve bilgi birikiminin, kalkınma yaklaşımlarının, insan kaynakları kapasitesinin uluslararası ve ulusal boyutta aktarımını olanaklı kılacak ve teknik kapasitelerini geliştirecek bir yapılanma oluşturmayı ve Güneydoğu Anadolu Projesi'nin sürdürülebilirliğini sağlama hedefine, eğitim bileşeniyle hizmet etmeyi amaçlamaktadır.

GAP İdaresi personeline yönelik kapasite geliştirme çalışmalarını ise İnsan Kaynakları Müdürlüğü yürütmektedir. Müdürlüğün 1999-2000 yılı içinde yürüttüğü yoğun eğitim programı aşağıda sunulmuştur.

1. Hizmetiçi Eğitim

GAP İdaresi personeline yönelik hizmetiçi eğitimi üç başlık altında incelenebilir:

a) Yurtiçi Eğitim Programı

GAP İdaresi'nde yurtiçi eğitimler, personelinin hizmetiçi becerilerini geliştirmek ve personelinin kabiliyetlerine göre kurumiçi motivasyonu artırmak için profesyonel kuruluşlarla işbirliği içinde verilmektedir. Eğitimin kalitesini artırmak ve istenilen hedeflere ulaşmak için, sene başında yapılan analiz çalışmasına göre bir program belirlenmektedir.

Bugüne kadar, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), ODTÜ, Hazine Müsteşarlığı, Academy International, Avrupa Topluluğu Atıştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM), Marketweb (Fidan A.Ş.), Panel Eğitim ve Danışmanlık gibi kuruluşların eğitim programlarına katılan İdare personeline ilişkin bilgi Tablo 19'da sunulmaktadır.

Tablo 20'de ise GAP-GİDEM uzmanlarının faydalandığı eğitim programları yer almaktadır.

GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü'nde de hizmetiçi eğitimlerin yanısıra İngilizce eğitimi sürekli verilmektedir.

Tablo 19: GAP İdaresi Personeli İçin Hizmetçi Eğitim Programı

Eğitim Veren Kurum	Konu	Tarih	Katılan Sayısı
TODAİE	Finansal Tablo Analizi	19-21 Mart 1999	1
TODAİE	Lider Sarmalında Vizyon	27-28 Şubat 1999	4
TODAİE	Türk ve Dünya Finansal Piyasalarına Giriş	27-28 Şubat/06-07 Mart 1999	5
TODAİE	Yönetici Becerilerini Geliştirme	09-19 Mart 1999	17
TODAİE	Yönetici Sekreteri Yetiştirme	6-7-13-14-20 Şubat 1999	1
TODAİE	Yöneticilerde Stres ve Kriz Yönetimi	25-26 Şubat 1999	1
TODAİE	Halkla İlişkiler	3-7 Mayıs 1999	29
TODAİE	Dosyalama ve Arşiv Hizmetlerinin Geliştirilmesi	24-28 Mayıs 1999	9
TODAİE	Uluslararası İhale Satın Almalara Hazırlık ve Teklif Verme	28-29 Mayıs 1999	1
TODAİE	Fizibilite Raporu Hazırlama Esasları	3-4-5 Haziran 1999	1
ATAUM	Temel Eğitim	8 Mart-9 Haziran 1999	2
ATAUM	Uluslararası İlişkiler-Uzmanlık	8 Mart-9 Haziran 1999	1
ATAUM	Temel Eğitim	4 Ekim 1999-6 Ocak 2000	3
ATAUM	Uluslararası İlişkiler-Uzmanlık	4 Ekim 1999-6 Ocak 2000	1
ATAUM	Temel Eğitim	6 Mart-7 Haziran 2000	1
ATAUM	Uluslararası İlişkiler-Uzmanlık	6 Mart-7 Haziran 2000	4
Harita ve Kadastro Müh. Oda.	Mesleki Bil. Kur. Netcad, Eghas, KartoCad	Şubat 1999	3
Hazine Müsteşarlığı	Dünya Bankası-Satınalma	19-22 Nisan 1999	4
TMMOB Çevre Müh.Odası	ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi	8-9 Nisan 1999	8
Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ)	GAP-YTÜ Eğitim Programı	8 Mart-14 Mayıs 1999	19
PANEL Eğit.ve Danışman.	Bütçeleme ve Bütçe Kontrolü	21-23 Mayıs 1999	3
PANEL Eğitim ve Danışman	Yönetici Becerilerini Geliştirme	18-20 Haziran 1999	1
PANEL Eğitim ve Danışman.	Yönetimde Karar Verme Problem Çözme	26-27 Haziran 1999	1
BITAV-SİNERJİ LTD. (TÜBİTAK)	Kurumsal Bilgi Teknolojisi Eğitimi	29 Haziran 1999	29
BITAV	Web Sayfası Hazırlama Kursu	20-31 Aralık 1999	12
Ank. Üniv.- SBF	Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Kullanımı	19 Ekim-25 Kasım 1999	4
Ank. Üniv.- SBF	Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Kullanımı	30 Ekim-05 Aralık 1999	5
ODTÜ	Temel İngilizce Eğitimi	Ekim 1999-Ocak 2000	16
ODTÜ	Temel İngilizce Eğitimi	Şubat-Haziran 2000	11
Academy International	Etkili Sunuş Teknikleri	13-22 Aralık 1999	15
Academy International	Photoshop Kursu	20-24 Mart 2000	11
Academy International	Etkili Sunuş Teknikleri (Bölge Md.)	21-25 Şubat 2000	11
Academy International	Dış Ticaret (İthalat-İhracat)	22 Nisan-11 Haziran 2000	1
Academy International	Photoshop Kursu-2	17-21 Nisan 2000	11
Academy International	İnsan Kaynakları Yönetimi	11 Eylül - 10 Kasım 2000	4
Milli Güvenlik Akademisi	48. Dönem	1999-2000	1
GAP Bölge-Endüstri Meslek L.	Windows, Word, Excel, İnternet	18 Ocak-18 Şubat 2000	9

Tablo 20 : GAP-GİDEM Uzmanları İçin Hizmetçi Eğitim Çalışmaları

Eğitim Veren	Konu	Tarih	Yer
GAP-GİDEM	COMFAR	27-29 Ocak 1999	Mardin
Türkiye Kalkınma Bankası	Proje Değerlendirme	04-15 Ekim 1999	Ankara
Milli Prodüktivite Merkezi	Verimlilik	25-26 Aralık 1999	Gaziantep

b) GAP İdaresi ile İsrail Uluslararası İşbirliği Merkezi (MASHAV) Tarafından Ortaklaşa Düzenlenen Kurslar

Tablo 21: GAP İdaresi Personelinin Katıldığı Eğitim Programı

Eğitim Verilen Yer	Konu	Tarih	Katılan Sayısı
Türkiye-Şanlıurfa	İleri Yönetimsel ve Ekonomik Açından Tarımsal Kalkınmaya Bakış (B) (MASHAV)	01-05 Şubat 1999	14
İsrail	Çok Sektörlü Bölge Kalkınma Programı (MASHAV)	10-21 Ekim 1999	10
İsrail	Çok Sektörlü Bölge Kalkınma Programı (MASHAV)	01-15 Aralık 1999	15
Türkiye-Şanlıurfa	İleri Yönetimsel ve Ekonomik Açından Tarımsal Kalkınmaya Bakış (B) (MASHAV)	07-11 Şubat 1999	22
Türkiye-Şanlıurfa	Entegre Kırsal Bölgesel Kalkınma Planlaması (B) (REHOVOT DSC)	26 Ocak-17 Mart 1999	7
Türkiye-Şanlıurfa	Pazarlama ve Yönetimsel Açından Tarımsal Kalkınmaya Bakış (B) (MASHAV)	23-28 Ağustos 1999	7
Türkiye-Şanlıurfa	Pazarlama ve Yönetimsel Açından Tarımsal Kalkınmaya Bakış (B) (MASHAV)	30 Ağustos-04 Eylül 1999	17

c) Yurtdışı Eğitim Programı

Tablo 22: GAP İdaresi Personelinin Katıldığı Yurtdışı Eğitim Programı

Ülke/Eğitim Veren Kurum	Konu	Tarih	Katılan Sayısı
A. B. D.	Çevresel Koruma Gayretleri Eğitim Programı	29 Mayıs-19 Haziran 1999	1
A. B. D.	Sulama ve Hayvan Yetiştirme Yönetim Programı	14 Eylül-01 Ekim 1999	3
A. B. D.	Proje Yönetimi, Sulama ve Su Yönetimi	25 Mart-12 Ekim 2000	2
Almanya	Kırsal Kalkınmada Arazi Kullanımı Planlaması	07 Nisan-11 Mayıs 1999	1
Almanya	Kırsal Kalkınmada Arazi Kullanımı Planlaması	03 Nisan-05 Mayıs 2000	1
İtalya	FAO Merkezi'nde GAP CD-ROM'unun Teknik Haz. Yapılması amaçlı Eğitim Prog.	05-12 Aralık 1999	3
Japonya	Bölgesel Kalkınma Planlaması 27. Uluslararası Eğitim Kursu	31 Mart-31 Mayıs 1999	1
Japonya	Bölgesel Kalkınma Planlaması 28. Uluslararası Eğitim Kursu	11 Mayıs-16 Haziran 2000	1
İngiltere	Equitable and Sustainable Access to Water	10-14 Temmuz 2000	1
İsrail	Mandıra-Sığır Üretimi konulu eğitim	08 Ağustos-07 Eylül 1999	1
ICARDA	Mera Islahı, Yem Bitkileri /Şanlıurfa	05-07 Haziran 2000	

2. GAP İdaresi'nce Uygulanan Eğitim Programı

Eğiticilerin eğitiminin öneminden hareketle, 1999-2000 yılları, eğitim etkinlikleri ve çalışma grubu toplantıları açısından oldukça hareketli geçmiştir. Bu çerçevede, çeşitli tarihlerde değişik konularda eğitim amaçlı etkinlikler ve çalışma grubu toplantıları düzenlenmiştir.

a) *Tarım Projeleri* kapsamındaki etkinlikler, eğiticilerin eğitimi ve çiftçi eğitimine yönelik olmuştur.

GAP İdaresi Tarım ve Orman Koordinatörlüğü sorumluluğunda yürütülen projeler aşağıda sunulmaktadır:

1) GAP Bölgesi'nde Tarımsal Mekanizasyon Gereksinimleri Etüdü Projesi II. Aşama Ortak Makina Kullanımı Pilot Uygulama Projesi kapsamında;

- 25 Ocak-5 Şubat 1999 tarihleri arasında Şanlıurfa-Harran Ovalarındaki 10 Sulama Birliği Genel Sekreterine Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makineleri Bölümünde sertifikalı bilgisayar kursu,

- 13 Mart 1999'da 10 adet Sulama Birliği'nde görev yapan personele, OMAK (Ortak Makine Kullanımı) ünilerinin tanıtılması ve Sulama Birliklerine üye çiftçiler hakkındaki bilgilerin bilgisayar ortamında muhafaza edilmesi amacıyla, TEMAV tarafından geliştirilen bilgisayar programı hakkında bilgilendirme toplantısı.

2) GAP Bölgesi'nde Sulama Sistemlerinin İşletme, Bakım ve Yönetimi Projesi (İBY) kapsamında;

- 1999 Haziran-Temmuz aylarında; suyun ekonomik ve adil dağılımını sağlamak ve ürünlere ihtiyacı olan suyu verebilmek amacıyla; Fırat Sulama Birliği Pilot Sahasında, Şanlıurfa Ana Kanalına bağlı UY1 tersiyer kanalından sulama suyu alan çiftçilere yönelik su rotasyonu konusunda eğitim,

- İBY Projesi çerçevesinde II. pilot alan olarak seçilmiş ve 5 köyü kapsayan Kayacak'da, sulama başlamadan önce, arazisi olan çiftçilere arazi toplulaştırmasının önemi ve gerekliliği ile ilgili bilgilendirme toplantısı,

(Bilgilendirilen çiftçiler toplulaştırmayı kabul etmişlerdir.)

- Şanlıurfa'da bulunan Sulama Birlikleri ve Tarım İl Müdürlüğü teknik elemanları başta olmak üzere tarımla ilgili diğer kuruluş temsilcilerine, sulu tarım agronomisi ve sulama sistemlerinin işletme, bakım ve yönetimi ile ilgili eğitim programı uygulanması.

b) *Sosyal Projeler* kapsamındaki 1999-2000 yılı eğitim ve bilgilendirme etkinlikleri aşağıda sunulmaktadır;

- Bölge'de sayılan 22'ye ulaşan ÇATOM'larda Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) ile birlikte yürütülen eğitim programları sürdürülmüş ve bu programlardan yararlananların sayısı yaklaşık 25 000'e ulaşmıştır.

- TKV Diyarbakır Bölge Müdürlüğü'nün işbirliği ile, Şırnak Uludere ÇATOM'da ve çevre köylerde, yöre ürünlerinin (ceviz/tüzüm sucuğu yapımı) değerlendirilmesi amacıyla 300 kişiyi kapsayan bir eğitim çalışması yapılmıştır.

- 21-23 Temmuz 2000 tarihlerinde Diyarbakır'da, 25-27 Kasım 2000 tarihlerinde de Şanlıurfa'da ÇATOM saha elemanlarına yönelik bir eğitim programı uygulanmıştır.

- "Birecik Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Ekonomik Yatırımları İçin Planlama ve Uygulama Projesi" kapsamında, söz konusu nüfusa yönelik olarak başlatılan ehliyet, fotoğrafçılık, satranç, saz ve resim kursları ile, arıcılık, entegre hayvancılık, balıkçılık, konservecilik, mantar üretimi, kapari üretimi, fayans ustalığı, İngilizce dil kursları sürdürülmüştür.

Tablo 23: GAP-GİDEM'lerce Yürütülen Bölge Çiftçi ve Sanayicileri İçin Eğitim ve Seminer Çalışmaları

Tarih	Yer	Katkıları ile	Konu
04-05 Mart 1999	Şanlıurfa	DSİ, Tarım Bakanlığı, Özel Sektör	Su ürünleri
22-23 Mart 1999	Mardin	İGEME	İhracat
07 Haziran 1999	Diyarbakır	Şişe-Cam A.Ş.	Cam ambalaj
01-02 Şubat 2000	Diyarbakır	Diyarbakır TSO, GÜNSİAD	Irak Ambargosu'nun etkileri
07-11 Şubat 2000	Gaziantep	GAP İdaresi	GAPODEF 2000
07-08 Nisan 2000	Diyarbakır	Diyarbakır TSO, GÜNSİAD	Devlet Yardımları Uygulamaları
27-28 Haziran 2000	Diyarbakır	Diyarbakır TSO	Mermercilik sektörü

- "Türkiye'de Sıtma Birimlerinin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında çeşitli tarihlerde; larva kontrolü konusunda 20, kalıcı ev içi ilaçlama konusunda 20, yüzey ilaçlama konusunda 20, sıtma konusunda 20, temel sıtma konusunda 13, entomoloji konusunda 17 kişi eğitilmiş, il yöneticileri ile bilgilendirme toplantısı yapılmıştır.

Ayrıca, çeşitli seminer ve eğitim programları organize eden GAP-GİDEM'ler, kendi personelinin yanı sıra, sanayici ve yatırımcıları ortak hedef etrafında geleceğe hazırlamaktadır. Bu çerçevede yürütülen çalışmalar Tablo 23'de gösterilmektedir.

c) *GAP Seminerleri:* GAP ile ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyona yönelik bilgilendirme çalışmaları

GAP Seminerleri - Kamu Kuruluşları

nının, planlı ve programlı gelişmesi büyük önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, GAP İdaresi'nce; çeşitli kurumları, Güneydoğu Anadolu Projesi ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın gerçekleştirdiği faaliyetler hakkında bilgilendirmek, GAP çerçevesinde, kurumlar arasında ortak bilinç ve anlayış oluşturmak, Proje'ye katkı ve katılım sağlamak amacıyla periyodik seminer programları düzenlenmiştir. Program 5 ana başlıktan oluşmaktadır:

1. Güneydoğu Anadolu Projesi'ne Genel Bakış
2. GAP İdaresi Programı
3. GAP'ta Bölgesel Kalkınma Yaklaşımı ve Örnek Projeler
4. GAP Bölgesi'nin "Tarıma Dayalı Sanayi Merkezi Olma" Potansiyeli
5. GAP'ın Uluslararası Boyutu

Seminer Programı, 05 Ocak - 31 Mayıs 2000 tarihleri arasında iki dönem halinde gerçekleştirilmiştir.

Kamu Kuruluşları, Üniversiteler, Özel Sektör ve Finans Kuruluşları, Yabancı Misyon ve NGO'lar olarak tespit edilen hedef gruplarına yönelik olarak düzenlenen Seminer Programı ile toplam 493 kişi bilgilendirilmiştir.

GAP Seminerleri - Yabancı Misyon

3. GAP İdaresi'nin uzmanlığı dışındaki alanlarda da, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği halinde, GAP Bölgesi'nin ve Türkiye'nin stratejik konumunu ve göreceli üstünlüklerini (Türk Cumhuriyetlere dil ve kültür açısından yakınlığı, Doğu Avrupa ülkeleri ile tarihi bağları ve coğrafi yakınlığı gibi) eğitim hizmetine yönelik olarak değerlendirmek,

4. Bilgi ve teknoloji transferinde uluslararası etkileşimi sağlamak.

GAP İdaresi'nce, 2000 yılı içinde bu kapsamda üç seminer düzenlenmiştir :

"Çevre Yönetimi Semineri"... Şanlıurfa

Arizona Devlet Üniversitesi (ASU) işbirliği ile GAP İdaresi'nce 12 -17 Ocak 2000 tarihleri arasında Şanlıurfa'da düzenlenmiştir. Üniversiteler, kamu kuruluşları, Birleşmiş Milletler, gönüllü kuruluşlar, özel sektör ve ticaret ve sanayi odalarından toplam 35 kişinin katıldığı "Çevre Yönetimi" konulu uluslararası eğitim seminerinde; sulanan alanlarda sürdürülebilir tarımsal gelişme, su ve toprak kaynaklarının korunması ve çevre ekonomisi gibi konular ele alınmıştır. Seminerde ayrıca, GAP İdaresi ve diğer kamu kuruluşlarının GAP Bölgesi'nde su ve toprak kaynaklarının korunması konusunda yaptıkları projeler sunulmuş, Amerikan deneyimleri aktarılmıştır.

Arizona Devlet Üniversitesi ile GAP İdaresi arasında bu kapsamda geliştirilen işbirliğinin kapsamı aşağıdadır;

Bu programın dışında düzenlenen 2 seminer ile GAP İdaresi merkez teşkilatı mensubu 37 kişi bilgilendirilmiştir.

d) GAP Uluslararası Eğitim Programları: GAP İdaresi'nin sürdürülebilir insani kalkınma felsefesi doğrultusunda ulusal kuruluşlarla geliştirdiği eğitim işbirliği çalışmalarını geniş bir yelpazede yer almaktadır.

GAP-Uluslararası Eğitim Programının (GAP-UEP) amaçları aşağıda verilmiştir:

1. Mevcut uluslararası stratejik işbirliği olanaklarını araştırıp, değerlendirerek GAP'ın ve GAP Bölgesi'nin tanıtımını yapmak,
2. GAP'ta edinilen bilgi birikimi ve deneyimleri ulusal ve uluslararası kuruluş, uzman ve üniversitelerle paylaşmak,

Çevre Yönetimi Semineri Katılımcıları, 12-17 Ocak 2000

Çevre Yönetimi Semineri Katılımcıları, 12-17 Ocak 2000

- *Ortak Eğitim Programları Düzenlemek.* GAP Bölgesi'nde Turizm Planlaması, Tanımsal Sanayii, Çevre-Mimarlık konularında; ayrıca 2000 yılında ABD'de, disiplinlerarası olmak üzere 4-5 kurs planlanmaktadır. ASU ile bu çerçevede düzenlenecek kurslarda, ASU-GAP İdaresi ortak sertifika verecektir.
- *Ortak Proje Geliştirme.* ASU ile işbirliğinin bir diğer boyutu da, üçüncü taraflara sunulmak üzere, ortak proje geliştirilmesi ve bu projelerin ortak yürütülmesi olacaktır.

"Gençlik Eğitim Semineri"... Mardin

Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilen ve GAP Bölgesi'nin tüm illerinde tekrarlanacak olan Gençlik Eğitim Seminerleri dizisinin ilki 14-17 Mayıs 2000 tarihlerinde Mardin'de gerçekleştirilmiştir. Seminerlerin temel hedefi; Avrupa Birliği programları aracılığı ile gençliğin etkinliğinin artırılması, toplumsal yaşama katılımının desteklenmesi ve bu programların uygulanması sürecinde edinilecek deneyimin paylaşılacağı bir platform yaratılmasıdır.

Seminerler; gençlik kuruluşları, yüksek öğrenim gençliği, eğitim ve öğretim kuruluşları, kamu kuruluşları, iş çevreleri ve diğer ilgili çevreler arasında etkileşim ve iletişim ortamı yaratacak etkinlikler dizisi olarak tasarlanmıştır.

Gençlik Eğitim Semineri Katılımcıları Piknikte, Mayıs 2000

GAP İdaresi'nce oluşturulan Mardin Gençlik ve Kültür Evi'ne devam eden 15-25 yaş arası gençliği, Bölge üniversitelerinden davet edilen katılımcıları ve Mardin Meslek Yüksek Okulu öğrencilerini kapsayan bu ilk seminerin hedefleri aşağıda sıralanmıştır,

- Gençleri, Avrupa Birliği'nin Gençlik Programları (Socrates, Youth, Leonardo da Vinci) ve Euro Med Gençlik Eylem Programı konusunda bilgilendirmek ve bu programları kullanabilme konusunda yerel kapasitenin gelişmesine katkıda bulunmak,
- Mardin Gençlik ve Kültür Evi kadrolarının proje hazırlama ve yönetme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmak,
- Türkiye'de Avrupa Birliği gençlik programları ile ilgili çalışan gençlik kuruluşlarının arasında ağ yapılımasına katkıda bulunmak,
- Değişik gençlik programları ve gençlik kuruluşlarına ilişkin veri tabanı oluşturmak.

Seminerin önemli bir özelliği de sivil toplum örgütlerinin desteği ile gerçekleştirilmiş olmasıdır. Seminere katkıda bulunan sivil toplum kuruluşları; Avrupa Gençlik Forumu (AEGEE), Uluslararası İktisat Öğrencileri Birliği (AI-SEC), Türk Demokrasi Vakfı, Mülkiyeliler Birliği, Konrad Adenauer Vakfı, Türkiye Avrupa Birliği Derneği ve ODTÜ İletişim Topluluğu'dur.

"Kalkınmada Kadın: GAP Deneyimi Semineri"... Diyarbakır

Kadının kalkınmadaki rolü ve "toplumsal cinsiyet" kavramı konusunda duyarlılık geliştirmek, kurumsal teknik kapasiteleri yükseltmek ve GAP'ta kadın konusundaki proje deneyimlerini tanıtmak amacıyla, GAP İdaresi'nce 27 Haziran - 1 Temmuz 2000 tarihleri arasında Diyarbakır'da "Kalkınmada Kadın: GAP Deneyimi" konulu bir seminer düzenlenmiştir.

Seminere ağırlıklı olarak sivil toplum kuruluşlarından olmak üzere, üniversitelerden büyükelçiliklerden ve özel sektörden toplam 28 kişi katılmıştır.

Kalkınmada Kadın: GAP Deneyimi Semineri, 27 Haziran-1 Temmuz

Seminerde; kalkınma ve sosyal kalkınmanın genel çerçevesi çizilmiş, kalkınma konusu olarak "toplumsal cinsiyet" kavramı ele alınmış ve kalkınmada kadının rolü konusunda uluslararası kuruluşların politikalarındaki kaymalar konusu gündeme getirilmiştir.

Ayrıca, Türkiye'nin "toplumsal cinsiyet"i ana politikalara dahil etme çabaları, GAP'ın sosyo-kültürel yapısı içinde kadının yeri, GAP İdaresi'nin sosyal kalkınma yaklaşımı "toplumsal cinsiyet" perspektifi ile GAP İdaresi'nin kadın konulu projesi olan ÇATOM'ların anlatıldığı Seminer'de, Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV), Ana-Kültür Kooperatifi, Türkiye Aile Planlaması Derneği Kadın Merkezi, KAMER gibi diğer sivil toplum kuruluşlarının Güneydoğu Anadolu'da gerçekleştirdikleri kadın çalışmalarını da geniş ölçüde yer almıştır.

Kalkınmada Kadın: GAP Deneyimi Semineri Sertifika Töreni

B. PLANLAMA ÇALIŞMALARI

GAP Master Planı'nın Revizyonu ve Güncelleştirilmesi

"GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI"

GAP İdaresi, GAP'ın sürdürülebilir kalkınma ilke ve kurullarıyla gerçekleştirilmesini ve Proje çerçevesindeki kamu yatırımlarının 2010 yılında tamamlanmasını sağlayacak bir planlama çalışması içinde bulunmaktadır. Yeni "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı"nın hazırlanması, bir taraftan hükümet direktifi, diğer taraftan da dünyada, ülkemizde ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ortaya çıkan gelişmelerin bir sonucudur.

1989 yılında hazırlanan GAP Master Planı ile; Bölge'nin kalkınması için yapılması önerilen tüm faaliyetler, ön projeler - kalkınma alternatifleri ve senaryolar tespit edilmiştir. Ancak GAP Master Planı'nın yapımından bu yana geçen süre içerisinde, Bölge'de ve Türkiye'de Plan kapsamındaki varsayımlara ve öngörülere uymayan çok önemli gelişmeler meydana gelmiş ve projeksiyonların bir bölümü gerçekleşmemiştir. Bölge çok önemli demografik değişikliklere ve önemli oranda kentleşmeye sahne olmuştur. Bunların yanı sıra, 1990'larda Yap-İşlet-Devret gibi yeni finansman modelleri önem kazanmış, çevre konularına duyarlılık artmış, katılımcılık, kalkınmanın sürdürülebilirliği, cinsiyet dengeli kalkınma ve özel sektörün katılması gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Tüm bu nedenlerle 1990'ların başından bu yana ortaya çıkan yeni gelişmeler ve önem kazanan kavramlar çerçevesinde, Bölge kalkınmasına yeni bir yaklaşım getirecek, yeni bir perspektif çizecek, öncelikleri ve stratejisi yeniden gözden geçirecek bir çalışmayla mevcut GAP Master Planı'nın yenilenmesi ihtiyacı doğmuştur.

Haziran 1998'de alınan Bakanlar Kurulu kararı ile GAP'daki tüm yatırımların tamamlanması için 2010 yılı hedef yılı olarak belirlenmiş ve GAP'ın tüm sektörel bileşenleri ile birlikte 2010 yılında tamamlanması için gerekli koordinasyon ve planlamaları yapma görevi GAP İdaresi'ne verilmiştir. GAP İdaresi, belirlenen hedef yılı itibarıyla yıllar itibarıyla yapılacak tüm çalışmaların planlanmasının yanı sıra, ortaya çıkan yeni kavram ve yaklaşımları da içerecek şekilde GAP Master Planı'nın revize edilerek yenilenmesi amacıyla bir çalışma başlatmıştır.

GAP BÖLGESİ İLLERİNDE YAPILAN "GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI" BEYİN FIRTINASI TOPLANTILARI

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı çalışmasına ilişkin olarak GAP İdaresi'nce sürdürülen hazırlık çalışmalarının, kalkınmada rol alması öngörülen tüm grupların görüşlerine sunulması ve katılımlarının alınması amacıyla, 2000 yılı ilkbaharında aşağıdaki bilgilendirme ve görüş alma toplantıları düzenlenmiştir:

- 14 Nisan 2000, Diyarbakır
- 16 Nisan 2000, Gaziantep
- 26 Nisan 2000, Şanlıurfa
- 16 Mayıs 2000, Şırnak
- 17 Mayıs 2000, Mardin
- 22 Mayıs 2000, Batman
- 23 Mayıs 2000, Siirt
- 29 Mayıs 2000, Kilis
- 30 Mayıs 2000, Adıyaman

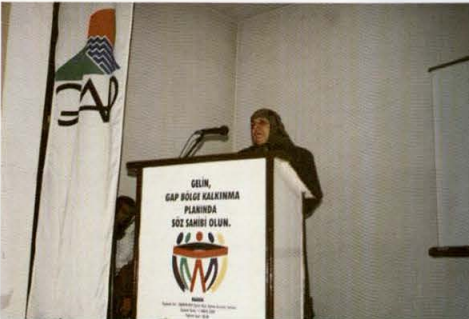
Bilgilendirme toplantılarının yanısıra ilgili tüm kesimlerden temsilcilerin davet edildiği bir çalışma toplantısı da 24-25 Nisan 2000 tarihlerinde Şanlıurfa'da yapılmıştır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı'nın hazırlık süreci ve izlenecek çalışma yöntemleri hakkında bilgilerin sunulduğu ve illerin sorunlarına ilişkin görüşlerin alındığı toplantılarda, katılımcı planlama yaklaşımı olumlu karşılanmış, çeşitli kesimlerin temsilcileri birçok konuda GAP İdaresi ile işbirliğine hazır olduklarını ifade etmiştir. Toplantıların 'beyin fırtınası' oturumlarında söz alan katılımcılar, genel olarak;

- yerel yönetimlere plan ve proje açısından destek verilmesinin,
- projenin finansmanı için ek mali kaynak sağlanmasının,

- ağaçlandırma ve erozyon kontrolünün hayati öneme sahip olduğunun,
- Bölge'ye ve KOBİ'lere yönelik teşvik sisteminin yeniden düzenlenmesinin,
- sınır ticaretindeki kısıtlamaların kaldırılmasının,
- tarım ve hayvancılığın geliştirilmesinin,
- köye dönüş projelerinin gerçekleştirilmesinin,
- çiftçilerin özellikle sulama konusunda eğitiminin,
- sağlık hizmetlerine önem verilmesinin,
- altyapı sorunlarının giderilmesinin,
- alt bölgelerin özelliklerine göre farklı programların hazırlanmasının,
- üniversitelerle işbirliği yapılmasının,
- kültürel varlıkların ve çevrenin korunmasının,
- Bölge'deki demiryolu ağının yaygınlaştırılmasının,
- turizm kaynaklarının değerlendirilmesinin,
- kentsel gelişme projeleri hazırlanmasının,
- kadının karar alma sürecine katılımının sağlanmasının,
- kız çocuklarının okutulması, meslek liseleri açılması vb. eğitim konularına öncelik verilmesinin,
- eğitim hizmetlerinin geliştirilmesinin,
- Bölge'deki el sanatlarına sahip çıkılmasının,
- pazarlamanın önemini ve bu yönde tedbirler alınmasının önemini vurgulamışlardır.

Bu özet bilgilerin yanında, toplantılara katılanların isimleri, temsil ettikleri kuruluşlar ve dile getirdikleri konular, ayrıntılı toplantı notları halinde bir araya getirilerek yayınlanmıştır. Doküman ilgililere dağıtılmaktadır.

Bilgilendirme ve Görüş Alma Toplantıları, Mardin

İlgili tüm kesimlerin katılımıyla hazırlanmakta olan bu plan, aynı zamanda, hangi projelerin hangi kuruluşlar tarafından ve ne şekilde yapılacağını gösteren yıllık uygulama programının da temelini oluşturması bakımından önemli bir belge niteliğindedir. 2000 yılının ilk aylarında başlayan bu çalışmanın, bir yıl içerisinde tamamlanması öngörülmüştür.

Bölge Kalkınma Planı Proje Ekibi

GAP İdaresi kendi bünyesi içinde planlama çalışmalarını yürütmek üzere, konularında uzman, deneyimli ve uygulama tecrübesi olan kişilerden oluşan bir Bölge Kalkınma Planı Proje Ekibi kurmuş ve altı çalışma grubu halinde örgütlenmiştir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı hazırlama çalışmaları sonucunda iki önemli dokümanın ortaya çıkması öngörülmektedir:

- Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı
- Uygulama Programı

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı yenilenirken; ulusal planla bütünlük ilkesi gözetilerek, ilgili tüm kesimlerin (paydaşların), çalışmanın bütün aşamalarına etkin katılımı sağlanarak katılımcı planlama tekniği ile hazırlanması esas alınmıştır. Plan; bilgilendirme, danışma, ortak çalışma, yönetim ve delegasyon teknikleri ile gerçekleştirilecektir.

Bilgilendirme ve Görüş Alma Toplantıları

Çalışmanın ilk aşamasında, GAP Bölgesi'ndeki tüm illerde, ilgili tüm kuruluş ve kişilere (mülki ve yerel idare, kamu kuruluşları, hükümet dışı kuruluşlar, meslek kuruluşları, üniversiteler v.s.); Güneydoğu Anadolu Bölgesi Bölgesel Kalkınma Planı'nın hazırlık süreci ve izlenecek çalışma yöntemleri hakkında bilgilerin sunulduğu ve illerin sorunlarına ilişkin görüşlerin alındığı toplantılar düzenlenmiştir. Toplantılarda Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Ekibinin sunduğu bilgilerin yanı sıra katılanların tümü, görüşlerini açıklamak fırsatını bulabilmiştir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı'nın iş tanımları ve çalışma yönteminin ayrıntılı olarak tartışıldığı bir çalışma toplantısı ise 24-25 Nisan 2000 tarihlerinde Şanlıurfa'da yapılmıştır. Tüm kesimlerin temsil edildiği çalışma, GAP İdaresi personelinin de katılımıyla yaklaşık 30'ar kişilik üç ayrı çalışma grubu halinde iki gün sürmüş Kalkınma Planı'nın hazırlanmasına ilişkin iş tanımları ve yöntem konusundaki görüş ve öneriler alınmıştır. Tüm görüşlerin değerlendirilmesiyle, Bölge Kalkınma Planı'nın iş tanımı revize edilmiş ve yeni planın aşağıda belirtilen aşamaları belirlenmiştir:

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı İş Planı Aşamaları

Yeni plan hazırlanırken aşağıdaki aşamalar uygulanmaktadır:

- 1) Veri toplama ve güncelleştirme,
- 2) 1989 GAP Master Planı ve Sosyal Eylem Planı'nın değerlendirilmesi ve bugünkü durumun çözümlenmesi,
- 3) Kalkınma ihtiyaçlarının ve sınırlarının belirlenmesi,
- 4) Hedef ve stratejilerin belirlenmesi,
- 5) Kalkınma seçeneklerinin hazırlanması,
- 6) Kalkınma seçeneklerine ilişkin finansman modellerinin hazırlanması ve taslak Bölge Planı'nın oluşturulması,
- 7) Bölge Kalkınma Planı ve Uygulama programının oluşturulması,
- 8) İzleme-değerlendirme sisteminin kurulması.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı

Vizyon;

Refahın arttığı ve yaygınlaştığı ve bunun herkese ekonomik faaliyetlere katılma fırsatı vererek sağlandığı, Bölge'nin diğer bölgelerle olan gelişmişlik farklarının ortadan kalktığı, Bölge'deki kaynakların etkin kullanıldığı, sürdürülebilir büyüme ve toplumsal istikrarın bir gereği olarak verimlilik ve istihdamın arttığı, güçlü, özgüvenli, donanımlı, eğitilmiş bireylerden oluşan, ulusal ekonomiyle bütünleşmiş, dışa açık, fırsat eşitliğinin etkin olduğu, demokratik bir toplumsal yapının gerçekleştirilmesidir.

Genel Amaç;

Bölge'de tüm insanlar için yaşam kalitesini yükseltmek ve katılımcılık temelinde bunu sürdürülebilir kılmaktır.

Planın Amaçları;

Planlana Ekibi tarafından belirlenen bölge kalkınması ile ilgili 16 adet amaç seti, Bölge'de yapılan toplantı ve paydaşların öncelikleri doğrultusunda 3 temel amaç etrafında belirlenmiştir;

1. sürdürülebilir insani kalkınmanın sosyal-ekonomik, kültürel ve çevresel ortamının hazırlanması,
2. insan kaynaklarının ve yerel kurumsal kapasitenin geliştirilmesi suretiyle toplumsal yapının güçlendirilmesi,
3. adil ve dengeli bir kalkınma için mekansal düzenlemelerin etkinleştirilmesi.

Belirtilen amaçlara ulaşmak için hedefler seti de hazırlanmıştır.

Plan Stratejisi;

- pazar ekonomisini tüm kurum ve kuralları ile oluşturacak altyapının sağlanması,

- Bölge'nin ulusal pazarla bütünleşmesi, pazarın çözümlenemediği alanlarda, pazarın etkin işleyişini bozmayacak biçimde kamu inisiyatifinin kullanılması,
- Bölge mekansal yapısının, çevre boyutunu ön plana çıkaracak şekilde düzenlenmesi,
- sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi için beşeri, doğal ve ekonomik kaynakların uyum içinde ve birbirlerini tamamlayacak şekilde geliştirilmesi,
- öncelikli hedef grupların desteklenmesi,
- çağdaş kurumsal yapıların oluşturulması ve güçlendirilmesi amacıyla gerekli düzenlemelerin ve yönlendirmelerin yapılması,
- özel girişimin giderek, kalkınmada öncü rolü üstlenmesidir.

Yeni planın temel özellikleri;

- Bölge ve dünyada meydana gelen gelişmeleri dikkate alması,
- katılımcılığa önem vermesi, projeden etkilenen kesimlerin plan hazırlama ve uygulama sürecinde etkin rol almalarını benimsemesi,
- ekonomik-sosyal ve çevresel gelişmeyi birlikte ele alması,
- sürdürülebilir kalkınma ilkelerini esas almasıdır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Planlama Ekibinin hazırladığı Vizyon, Amaç, Hedef ve Politikalar dokümanı, Ankara ve Bölge illerinde yapılan ve dökümü aşağıda verilen katılımcı toplantılar ile geniş bir kesimin görüş ve önerilerine sunulmuştur.

Vizyon Dokümanı Arama Toplantısı, 13 Eylül 2000, Ankara

Vizyon Dokümanı Genel Bölge Arama Toplantısı, 21 Eylül 2000, Diyarbakır

Vizyon Dokümanı İl Bazında Arama Toplantıları, 27-28-29 Eylül 2000, Gaziantep, Batman, Kilis, Siirt, Adıyaman, Şanlıurfa, Şırnak, Mardin ve Diyarbakır.

Medya ve Etik Paneli, 30 Eylül 2000, Diyarbakır

Katılımcı Planlama tekniği ile hazırlanan yeni planda paydaşların aktif katılımı benimsenmiş ve bu yönde çeşitli konular, ilgili hükümet dışı kuruluşlar, üniversiteler

vb. toplum örgütlerine delege edilmiştir. Delege edilen işler aşağıda verilmiştir:

Delege Edilen İşler

1. Güneydoğu Medyası Eğitim Projesi	: Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti, AB Türkiye Temsilciliği, Diyarbakır GAP-GİDEM)
2. Kentsel Yönetim Modeli İle Belediyelerin Kurumsal Kapasitelerinin Geliştirilmesi Model Etüdü	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
3. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı'nda Bilişim Sektörü	: Türkiye Bilişim Vakfı
4. Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetleri Alternatif Modellerin Araştırılması	: TMMOB-Ziraat Mühendisleri Odası
5. Önder Çiftçi Yayım Projesi'nin GAP Bölgesi'nde Uygulama Olasılıklarının Değerlendirilmesi	: Türkiye Ziraat Odaları Birliği
6. Arazi Ofisi ve Arazi Edindirme Fonu'nun GAP Bölgesi İçin Uygulanabilirlik Model Etüdü	: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Vakfı
7. GAP Bölgesi'nde Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü İçin Havza Yönetimi Model Etüdü	: TMMOB-Orman Mühendisleri Odası
8. Toprak ve Su Kaynakları Kirliliğinin Boyutları, Nedenleri ve Çözüm Yollarına İlişkin Çalışma	: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Vakfı
9. Pazarlama Olanakları	: Gaziantep Ticaret Odası
10. KOBİ'lere Yönelik Destek Politikalarının Değerlendirilmesi ve Öneriler	: TOBB
11. Özel Kesim Kapasitesi ve Yeni Yatırım Olanaklarının Tespiti ve Finansman Olanakları	: GAP-GİDEM
12. Bölge'nin Esnaf ve Sanatkarlarının Toplumsal Değişme Sürecine Entegrasyonu	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu, Diyarbakır Şubesi
13. Bölge'nin Yaygın ve Örgün Eğitim Yapısı	: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı
14. Bölge'nin Sağlık Profili	: Türkiye Tabipleri Odası
15. Bölge'deki Sivil Toplum Örgütlerinin Kapasitelerinin Artırılması ve Kalkınma Sürecine Entegrasyonu	: Diyarbakır Sanatseverler ve Edebiyatçılar Derneği (DİSED), Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Fişek Enstitüsü
16. Tarihi ve Kültürel Varlıkların Saptanması, Korunması ve Değerlendirilmesi ve Hasankeyf Danışma Sürecinin Başlatılması	: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı

Delege edilen işleride amaçlanan ilgili paydaşların; kendi sorunlarını nasıl gördükleri, çözüm önerileri ve bölge kalkınmasında sektörlerin ne şekilde yer alması gerektiği konusundaki görüşlerini almaktır. Bahsi geçen konularla ilgili olarak Bölge'de çeşitli illerde 23 adet arama ve danışma toplantısı yapılmıştır. Ayrıca 22 köyde hızlı değerlendirme tekniğiyle çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmalara örnek vermek gerekirse, önder çiftçi çalışmasında 38 köyde ve 94 kırsal işletmede inceleme ve köy toplantıları yapılmıştır. Tarihi ve Kültürel Varlıklarla ilgili çalışmada, beş toplantısı ve iki İstanbul ve Ankara toplantısı yapılarak 280 paydaşın görüşleri alınmıştır. Hasankeyf konusunda ilgili tüm paydaşların katılımı ile sorun yerinde tartışmaya açılmış ve paydaşların birbirini anlama süreci başlatılmıştır. Esnaf ve Sanatkarların sorunları ile ilgili arama toplantısına 140 paydaş katılmıştır. Medya Eğitimi çalışmasında 25 bölge ili gazetecisi eğitim programına katılmış ve Diyarbakır'da yapılan genel medya sorunları toplantısına 24 gazeteci katılmış ve sorunlarını tartışmıştır.

Delegasyon işinin dışında yaklaşık 120 kuruluş ile temas kurularak ortak çalışılmış veya Plana sektörleri ile ilgili katkı verecek raporları veya çalışmalarını istenmiştir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı'nın çıktılarının ele alınıp tartışıldığı bir uluslararası çalışma toplantısı ise 03-05 Ocak 2001 tarihinde Antalya'da yapılmıştır.

C. TARIMSAL FAALİYETLER

1. GAP Bölgesi Sulama Kanallarındaki Suyun Regülasyonu ve İşletilmesi İle Su Tasarrufu Sağlayan Sulama Metod ve Teknolojileri Projesi

Türkiye'nin en büyük sulama kanalı olan Harran Ana kanalı ile Şanlıurfa Ovası'nda yer alan 3 000 ha'lık pilot sahayı kapsayan Proje ile; (a) Ana kanal üzerindeki suyun hidrolik esaslara göre çalışan otomatik kapaklar ile mansap kontrollü olarak regüle edilmesi, (b) Su tasarrufu sağlamak amacıyla sulama sistemlerinin birbiriyle mukayese edilmesi amaçlanmıştır.

Ülkemizde bugüne kadar yapılan regülasyon uygulamaları memba kontrollüdür. Yürütülen proje ile, Türkiye'de ilk defa ve en büyük sulama kanalında mansap kontrollü regülasyon yöntemine geçilmiştir. Kanalda arz-talep dengesi esasına dayalı otomatik açılıp kapanabilen radyal kapaklar kullanılarak suyun dağıtımı sağlanmıştır.

Dünyada ve Türkiye'de kullanılan bütün su dağıtım sistemleri incelenmiş ve bunlar arasından dört adedi belirlenmiştir. Belirlenen bu sistemler Harran Ovası'nda 3 000 ha'lık bir pilot sahada uygulanmaya alınmıştır. Pilot alanda uygulamaya alınan yöntemlerden "birim alan birim su" ve "klasik sulama sistemi"nde denemeler ve demonstrasyonlar devam etmektedir.

2. GAP Bölgesi'ndeki Sulama Sistemlerinin İşletme Bakım ve Yönetimi Projesi (İBY)

Sulama projelerinin temel amacı, ekonomik ve sosyal boyutta çiftçi refah düzeyinin yükseltilmesidir. Bunun için, iyi bir işletme, bakım ve yönetim düzenlemesinin yanı sıra etkin bir eğitim ve yayım sistemi ile yine etkin bir girdi sağlama ve pazarlama sisteminin kurulması gerekir. Bu noktadan hareketle GAP İdaresi, ilgili kuruluşlarla eşgüdüm içinde sulamaların işletme, bakım ve yönetim modeli ile ilgili olarak GAP Sulama Sistemlerinin İşletme Bakım ve Yönetimi Projesi'ni (İBY) başlatmıştır.

İBY Projesi ile aşağıdaki hedeflere varılması öngörülmektedir:

- suyun üretim değerini maksimize eden iletim, dağıtım ve uygulama yöntemlerinin belirlenmesi; sulama ve drenaj faaliyetlerinin çevreye olan kötü etkilerinin minimize edilmesi,
- sulama sistemini oluşturan fiziksel alt yapının, zaman içinde değişim gösterecek üç faktöre (su varlığı, iklim koşulları, bitki deseni) adaptasyonunu sağlayacak uygun yönetimin belirlenmesi,
- yönetim kurallarının hem normal rejimde hem de beklenmedik olaylarda sistemin bütün elemanlarına uygulanması,

- fiziksel alt yapının devamlı ve tam randımanlı çalışabilmesi için işletmenin performansının düzenli kılınması.

Proje; tanımlama, uygulama ve izleme-değerlendirme olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Projenin uygulama aşamasında, Bölge'deki hızlı değişim sonucunda ortaya çıkan yeni duruma göre tadilat yapılarak, proje ikiye ayrılmıştır:

- Mevcut kurulmuş Sulama Birliklerinin organizasyonel yapısında iyileştirme ve etkin su kullanımına dönük programların hazırlanması,
- Henüz sulamaya açılmamış sahada örgütlenmenin de içinde bulunacağı çalışmaların yürütülmesi.

İBY Workshop, 21-26 Şubat 2000

Proje 31 Ocak 2000 tarihinde resmi olarak tamamlanmış, 1 Şubat 2000 günü yapılan Yönlendirme Kurulu toplantısında Taslak Sonuç Raporu tartışılmış, 21-26 Şubat 2000 tarihleri arasında Şanlıurfa'da yapılan çalışma toplantısı sonucunda da Proje'ye ilişkin eylem planı oluşturulmuştur.

Eylem Planı'ndan çıkan sonuçların ışığında, projenin III. Aşaması için Nisan 2000'de Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve GAP İdaresi arasında bir protokol imzalanmıştır. Protokol çerçevesinde Yönlendirme Kurulu oluşturulmuş ve yönlendirme kurulunun yılda 3 kez toplanmasına karar verilmiştir. Ayrıca projede yapılacak faaliyetler ve kurumların iş tanımları belirlenmiş, yapılan incelemeler sonucu Şanlıurfa ana kanalının mansabında yer alan Tahılalan Sulama Birliği III. pilot alan olarak seçilmiştir.

İlk Yönlendirme Kurulu toplantısı 20 Temmuz 2000 tarihinde Şanlıurfa'da yapılmıştır. Sulama sistemlerinin dizaynı ve projelendirilmesi konusunda Göktepe firması tarafından 25 Temmuz 2000 tarihinde GAP-İBY elemanlarına hizmet içi eğitim verilmiştir. Fırat Sulama Birliği ve Tahılalan Sulama Birliği'nin bütün sekonderlerinde, giren ve çıkan suyun kontrol altına alınması için su ölçümleri yapılmış ve sulama birliği personeline, GAP-İBY elemanlarınca gerekli teknik destek verilmiştir. Rotasyon uygulamaları için, Tahılalan Sulama Birliği ve Fırat Sulama Birliği'nde çiftçi toplantıları düzenlenmiştir. Toplantıda alınan kararlar gereği GAP-İBY'nin tersiyer bazındaki rotasyon uygulamaları ile DSI'nin Ana Kanal bazındaki rotasyon uygulamaları karşılaştırılmıştır. Eylül ayına kadar yapılan faaliyetlerin değerlendirilmesi ile ilgili raporlar hazırlanmış, ilgili yerlere dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

II. Yönlendirme Kurulu Toplantısı Ekim 2000'de yapılmıştır. Toplantıda 2000 yılı faaliyet raporu gözden geçirilmiş ve 2001 yılı faaliyetlerinin ana hatları belirlenmiştir. Toplantıda çalışma planı çerçevesinde, 2001 sulama sezonunda sulamaya açılacak olan sulama alanının tespit edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu amaçla DSI Genel Müdürlüğü'nün de katılımıyla Dicle-Kralkızı Pompoj sulaması PII. Kısmı, IV. pilot alan olarak seçilmiştir. Pilot alanlardaki çalışmalar devam etmektedir.

3. Tarımsal Araştırma Geliştirme Proje Paketi

GAP ile sulamaya açılacak olan 1.7 milyon ha alanda yetiştirilebilecek ürün çeşitlerinin ve türlerinin tespit edilmesi amacıyla Tarımsal Araştırma Projesi yürütülmektedir.

Projeye ilişkin çalışmalar TÜBİTAK, Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve ICARDA (Uluslararası Kurak Alanlarda Tarımsal Araştırma Merkezi) ile yapılan işbirliği çerçevesinde yürütülmektedir.

a) TÜBİTAK Çalışmaları

GAP İdaresi, Dünya Bankası'nca ülkemize verilen 4 milyon ABD dolarlık araştırma kredisinin 1 milyonluk

kısımının GAP Bölgesi'nde kullanılabilmesi amacıyla, Koruklu Mevkii'ndeki Araştırma İstasyonu'nu bu kapsamda kullanılmak üzere TÜBİTAK'a tahsis etmiştir. İki yıl süre ile yürütülecek olan projenin ilk etabı başlatılmıştır. TÜBİTAK tarafından Bölge'de yürütülmekte olan projeler Tablo 24'de verilmiştir.

b) Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Çalışmaları

Proje kapsamında Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve diğer tarımsal araştırma enstitülerince çalışılmamış konular içeren 13 adet proje ile çalışmalara başlanmış (Harran Üniversitesi, çalışmalarını Ziraat Fakültesi kampüsünde oluşturulan Araştırma İstasyonun'da sürdürmektedir) ve ilk 5 proje tamamlanarak sonuç raporları GAP İdaresi'ne ulaşmıştır.

Tablo 24: Koruklu Tarımsal Araştırma İstasyonunda Yürütülen Tarımsal Araştırma (TARPA) Projeleri

PROJE NO	PROJE ADI	YÜRÜTÜCÜ	BAŞLAMA-BİTİŞ
TARP-1774	Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Sulanabilir Koşullarda Uygulanabilecek Ekim Nöbeti Sistemlerin Geliştirilmesi	Doç.Dr.Harun Baytekin Harran Ü.Z.F.Tarla Bitkileri Böl.	01.04.1998 01.04.2001
TARP-1879	GAP Bölgesi'nde Antepfıstığına Entegre Mücadele Sisteminin Yayılaştırılması Üzerinde Araştırmalar	Doç.Dr. Abuzer Yücel Harran Ü.Z.F.Bitki Koruma Böl.	01.04.1998 01.04.2001
TARP-1883	Şanlıurfa İli Fatik Dağları Doğal Mer'a Alanlarının Islahı	Y.Doç.Dr. Tahir Polat Harran Ü.Z.F.Tarla Bitkileri Böl.	01.04.1998 01.04.2000
TARP-1894	Yerli ve Yabancı Antepfıstığı Çeşit ve Tiplerinin Ceylanpınar Tarım İşletmesinde Sulanan Koşullarda Adaptasyonu Üzerinde Araştırmalar	Doç.Dr. Bekir Erol Ak Harran Üniv. Antepfıstığı Arşt. ve Uygulama Mrk.	01.04.1998 01.04.2001
TARP-1895	GAP Bölgesi'nde Bazı Kışık Baklagillerin Ara Ürün Olarak Üzerinde Araştırmalar Yetiştirilmeleri	Prof.Dr. İsmet Baysal Harran Ü.Z.F.Tarla Bitkileri Böl.	01.04.1998 01.04.2001
TARP-1962	Harran Ovası Koşullarında Farklı Sıra Üzeri Aralıklarının İki Pamuk Çeşidinde (Gossypium hirsutum L.) Verim ve Kalite UNSURLARINA ETKİSİ ÜZERİNDE ARAŞTIRMALAR	Y.Doç.Dr.M.Atilla Gür Harran Ü.Z.F.Tarla Bitkileri Böl.	01.08.1998 01.08.2001
TARP-1980	Şanlıurfa Kıraç koşullarına Uygun, Aspir (Carthamus Tinctorius L.) Çeşitleri, Ekim zamanı ve Bitki Sıklığının Belirlenmesi	Y.Doç.Dr.Abdulhâbip Özel Harran Ü.Z.F.Tarla Bitkileri Böl.	01.08.1998 01.08.2001
TARP-1986	Harran Ovası Koşullarında Marul (Lactuca sativa var. Longifolia) ve Patlıcanda (Solanum melongena L.) Tohumluk Üretimi Üzerine Araştırma	Doç.Dr.A.Yıldız Pakyütrek Harran Ü.Z.F. Bahçe Bitki. Böl.	01.08.1998 01.08.2001
TARP-2085	GAP Bölgesi'nde Çilekte Damla Sulama Yönteminde Farklı Sulama Düzeyi İle Sulama Arahklarının Verim, Kalite ve Bitki Besin Elementi Alımına Etkileri	Doç.Dr.İbrahim Bolat Harran Ü.Z.F.Bahçe Bitki. Böl.	01.08.1998 01.08.2001
TARP-2120	Harran Ovası Koşullarında Kışık Ara Ürün Olarak Yetiştirilebilecek Bazı Buğdaygıl, İskenderiye Üçgülü Ve Yembezelyesi Karışımları Üzerinde Araştırmalar	Doç.Dr.Yunus Şilbir Harran Ü.Z.F.Tarla Bitkileri Böl.	01.08.1998 01.08.2000
TARP-2121	Bazı Uçucu Yağların Depolanmış Ürün Zararlılarına Biyolojik Etkilerinin Saptanması	Doç.Dr. Abuzer Yücel Harran Ü.Z.F.Bitki Koruma Böl.	01.08.1998 01.02.2000
TARP-2187	GAP Bölgesi'nde Saf Hat Seleksiyon Yöntemiyle Susamın Verim ve Verim UNSURLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ	Dr. Erkan Boydak Harran Ü.Z.F.Tarla Bitkileri Böl.	01.02.1999 01.02.2002

Devam eden projelere ait sonuç raporları Başkanlığa sunulmuş ve Üniversite tarafından da GAP İdaresi koordinasyonunda, ilgili tüm kurum ve kuruluşlara raporların sözlü sunuşu Aralık ayında yapılmıştır. Ayrıca teklif edilen 5 yeni proje için ek sözleşme imzalanmış ve projelere başlanmıştır.

Harran Üniversitesi ile yürütülmekte olan ve biten projeler aşağıda yer almaktadır.

1. Harran Ovası Topraklarında Tuzluluğun Yayılma Olasılığının Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar,
2. Harran Ovası'nda Ayçiçeği Tarımında En Uygun Ekim Zamanı ve Sıklığının Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar,
3. Harran Ovası Koşullarında Yonca Ekim Sıklığı ve Gübre Uygulamasının Tohum Verim ve Verim Unsurları Üzerine Etkileri,

4. GAP İllerinde Tavukçuluğun Bugünkü Durumunun Belirlenmesi,
5. Şanlıurfa'da Çeşitli Ticari Broilerlerin Bazı Verim Özellikleri Yönünden Karşılaştırılması,
6. Harran Ovası Koşullarında Farklı Ekim Zamanlarının, Pamuk (*Gossypium hirsutum* L.) Bitkisinde Verim ve Kalite Unsurlarına Etkisi Üzerine Araştırmalar,
7. Şanlıurfa Koşullarında Bazı Ekmeklik ve Makarnalık Buğday Çeşitlerinde Farklı Azot ve Fosfor Dozlarının Verim ve Verim Unsurlarına Etkisi ile Beslenme-Verim İlişkilerinin Saptanması Üzerine Araştırmalar,
8. GAP Bölgesi'nde Yaygın Olarak Yetiştirilen Yerel Sorgum Hatlarının Toplanması, Genetik ve Tarımsal Karakterlerinin Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar,
9. Harran Ovası Koşullarında Açıkta Yetiştirilen Domates, Patlıcan ve Biberde Farklı Sıra Arası ve Sıra Üzeri Mesafelerinin Verimi ve Kalite Üzerine Etkileri,
10. Harran Ovası Koşullarında Kornişon (Turşuluk) Hıyarında Çeşit-Verim Adaptasyon ve Farklı Ekim Zamanlarının Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar,
11. Urfa Yerli Patlıcanının Seleksiyon Yoluyla Islahı,
12. Sulanan Koşullarda Antepfıstıklarında Sık Dikimin Büyüme, Verim ve Kalite Üzerine Etkileri,
13. Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Araştırma ve Geliştirme İstasyonu ve Araştırma Altyapı Projesi.

2000 yılı sonu itiban ile başlatılan projeler;

1. GAP Alanında Tarımsal Mücadele Sorunları, Çözüm Önerileri ve Çiftçi Eğitimi,
2. Şanlıurfa İli'nde Satılan Süt ve Süt Ürünlerinin Kimyasal ve Mikrobiyolojik Kalitesinin Belirlenmesi ve Sonuçlarının Hedef Kitleye Yayımları,
3. GAP Alanındaki Tarım Kooperatifleri ve Diğer Çiftçi Örgütlerinin Bölge Kalkınmasındaki Etkinliği,

4. Harran Ovası Koşullarında Bazı Baharat Bitkilerinin de Optimum Tohumluk Miktarının Belirlenmesi,
5. Uzaktan Algılama Teknikleri Yardımıyla Harran Ovası'nda Sulama Sonrası Meydana Gelen Arazi Kullanım Değişimlerinin Belirlenmesi.

c) *Uluslararası Kurak Alanlarda Tarımsal Araştırma Merkezi (ICARDA) İle Yapılan Çalışmalar*

GAP İdaresi ile Uluslararası Kurak Alanlarda Tarımsal Araştırma Merkezi (ICARDA) arasında 26 Haziran 1998 tarihinde, GAP Bölgesi'nde sulama dışı alanlardaki tarımsal faaliyetlerin iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, bu alanlarda yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik düzeylerinin geliştirilmesi çalışmalarının yürütülmesi amacıyla, bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu işbirliği çerçevesinde ilk olarak, ICARDA ile GAP İdaresi tarafından, tarımsal araştırma ve yayım hizmetleri konusunda 13-15 Mayıs 1999 tarihleri arasında Şanlıurfa'da bir workshop gerçekleştirilmiştir.

Protokol kapsamında 1999 yılı sonunda pilot alanlarda uygulanmasına başlanan iki proje bulunmaktadır. Bu projeler ve gerçekleştirilen faaliyetler aşağıda verilmiştir:

1) *"GAP Bölgesi'nde Yemelik Baklagil ve Tahıl Çeşitlerinin Denenmesi ve Uygun Tohumluk Üretim Sisteminin Geliştirilmesi Projesi"*'nin ana amacı, Bölge'de geliştirilmiş yeni tahıl (buğday, arpa) ve yemelik baklagillerin (mercimek, nohut) çiftçilere tanıtılması, tohumluk üretimi yeterli olmayan bu çeşitlerin tohumluk miktarlarının artırılması ve sürdürülebilir tohumluk sisteminin kurulmasıdır.

Proje kapsamında, Projeyi yönetecek, izleyecek ve tavsiyede bulunacak bir "Koordinasyon Kurulu" oluşturulmuştur. Kurulda GAP İdaresi'nin yanı sıra Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK), Dicle Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü ile Diyarbakır ve Şanlıurfa Tarım İl Müdürlüğü temsilcileri bulunmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü tarafından yeni geliştirilmiş tahıl (buğday) ve yemelik baklagil (mercimek) çeşitlerinin çiftçilere tanıtılması ve Bölge'de kalıcı bir tohumluk sisteminin oluşturulması amacıyla, Diyarbakır'da 2 ve Şanlıurfa'da 3 köy olmak üzere toplam 5 köy ve her köyden birer çiftçi seçilmiştir.

Demonstrasyonda kullanılacak tohum çeşitleri belirlenmiş ve bedeli GAP İdaresi tarafından ödenmiştir. Ekili alanların düzenli kontrolleri ve hasadı GAP İdaresi'nin koordinatörlüğünde Tarım İl Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. Projenin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından, çiftçi tarafından üretilen tohumların satışı ve gelecek yıllardaki tohumluk ihtiyaçlarının sağlanması için, TKK ile Agro GAP Önder Çiftçi Birliği'nin bir araya gelmesi sağlanarak "sözleşmeli tohumluk üretimi" uygulamasına geçilmesine karar verilmiş ve çiftçi tarafından üretilen tohumların satışı ve gelecek yıllardaki tohumluk ihtiyaçlarının sağlanması için TKK ticari şirketi olan TA-REKS ile bir anlaşma imzalanmıştır.

Projenin son durumu ve GAP Bölgesi için kendi kendine dölenen bitkiler için uygun tohumluk üretim ve pazarlaması sistemlerinin belirlenmesi amacıyla, 13-15 Kasım 2000 tarihleri arasında Şanlıurfa'da, "GAP Bölgesi'nde Buğday, Arpa, Mercimek ve Nohut için Uygun Tohumluk Üretim ve Pazarlama Sistemlerinin Belirlenmesi Çalışma Toplantısı" düzenlenmiştir.

2000-2001 yılı üretim dönemi için buğday ve arpada çiftçi tarlalarında demostrasyonlar kurulmuştur.

2) *"GAP Bölgesi'nde Mera Islahı, Yem Bitkileri ve Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi"*'nin amacı; küçükbaş hayvancılığın geliştirilmesi ve meraların besin kaynaklarını iyileştirmek için entegre, sürdürülebilir, etkili bir çalışma içine girmektedir.

Proje kapsamında yem blokları uygulaması başlatılmıştır. Böylece küçükbaş hayvanların beslenmesinde ucuz, kolay ve yeterli bir besleme sağlanmış olacaktır.

Proje sahası olan Adıyaman Kuyulu Köyü'nde, köyün sosyo-ekonomik yapısını ve hayvansal üretim potansiyelini belirlemek amacıyla, 2000 Nisan ayında bir çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmanın ön değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkan sonuçlar ve belirlenen problem-

lerin detaylı çalışması amacıyla 10 üretici belirlenmiş ve ilk görüşmeler tamamlanmıştır.

ICARDA'dan gelen eğitimciler ile, Bölge'deki Tarım İl Müdürlükleri personeline yönelik olarak, 2000 yılı Haziran ve Ağustos aylarında hayvan besleme ve mera yönetimi konusunda kurslar düzenlenmiştir. Bu eğitim çalışmalarının izlenmesi sürmektedir.

Projenin Şırnak'da da geliştirilmesi amacıyla 2000 yılı Aralık ayında Şırnak İkiçe Köyü'nde ön anket çalışması yapılmıştır.

1999 yılı sonunda GAP İdaresi, Hollanda Büyükelçiliği, Çevre Bakanlığı ve ICARDA arasında yapılan görüşmeler sonucunda söz konusu projenin, özet dökümanı Hollanda Hükümeti'ne ait MATRA finansal destek fonundan yararlandırılmak üzere Çevre Bakanlığı'na sunulmuştur.

Her iki projenin genel değerlendirmesi ve faaliyetlerin belirlenmesi için I. Teknik Komite Toplantısı 7-8 Haziran 2000 Halep'te ve Yönlendirme ve II. Teknik Komite Toplantısı 17 Kasım 2000 tarihinde Şanlıurfa'da yapılmıştır.

4. Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması Çalışmaları

GAP'ın tamamlanması ile birlikte, GAP Bölgesi'ndeki toplam 3.1 milyon ha'lık tarım arazisinin 1.7 milyon ha'lık kısmı sulamaya açılacaktır. Geriye kalan 1.4 milyon ha alanda ise kuru tarım yapılacaktır.

Arcılık

Yüksek Tünel

Sulama alanları dışında kalan nüfusun mevcut sosyo-ekonomik durumlarının, doğal ve toplumsal çevre ile ilişkilerinin, potansiyellerinin saptanarak gelir getirci yeni faaliyet alanlarının ve bunların geliştirilmesi yollarının belirlenmesi amacıyla GAP İdaresi'nce bir proje (Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması Projesi) yürütülmektedir. Bu projede, Bölge illeri genelinde seçilen örnek çiftçilerle pilot çalışmalar yapılması ve bu çalışmaların Tarım İl Müdürlükleri ile işbirliği içerisinde yürütülmesi öngörülmüştür. Bu kapsamda; örnek bahçe tesisi, yabancı ağaç aşılama, arıcılık, su ürünleri, sözleşmeli hayvancılık, kümes hayvancılığı gibi faaliyetler ile bugüne kadar toplam 1 469 çiftçiye ulaşılmıştır.

Yine bu kapsamda GAP Bölgesi'nde Örtüaltı Tarım Çalışma Toplantısı, 19-21 Temmuz 2000 tarihleri arasında Şanlıurfa'da yapılmıştır.

Su Ürünleri

Tablo 25: Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması Projeleri Kapsamında Bugüne Kadar Yapılan Çalışmalar

Yabani Ağaçların Aşılmasını ve Örnek Bahçe Tesisi	Mantarçılık	Ancılık	Yüksek Tünel	Su Ürünleri	Küçükbaş Hayvancılık	Kümes Hayvancılığı
151 bin Bittım Ağaç (Mardin)	24 Çiftçi	100 Çiftçi, 1000 Kovan	7 çiftçi 100 m ² 'lik Yüksek Tünel (Şanlıurfa-Harran Otası)	Kültür Baitkılığı Tesisi (Mardin-Savur-Hamzağa mevkii)	8 Çiftçi 80 Baş İvesi Koyun 8 Baş Koç (Mardin)	14 Çiftçi 500 Tavuk (Mardin)
248 230 Adet Meyve Fidanı 1 039 Çiftçi	12 Çiftçi Mardin (Merkez, Dargeçit, Derik, Mazdağı, Midyat, Savur, Ömerli)	(Mardin Merkez, Dargeçit, Derik, Kızıltepe, Midyat, Savur, Ömerli, Yeşilli)	94 Çiftçi, 210 m ² 'lik Yüksek Tünel (Adıyaman 8, Batman 22, Mardin 10, Siirt 7, Şanlıurfa 7, Şırnak 40)	2 000 Adet Sazan 8 000 Adet Alabalık Üretimi		
	12 Çiftçi Adıyaman (Merkez, Besni, Göbbaşı, Kahta, Samsat, Sincik)	11 Çiftçi 117 Kovan (Şırnak)	27 Çiftçi, 240 m ² 'lik Yüksek Tünel (Batman 10, Mardin 7, Diyarbakır 3, Ş. Urfa 10)	Adıyaman-Tekağaç Su Ürünleri Kooperatifine tekne alınmıştır.		
		45 Çiftçi 450 Kovan (Şırnak Uludere)	3 adedi deneme amaçlı olarak Köy Hizmetleri araş. Koruklu Araştırma ve GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü'ne kurulmuştur.)			
1 039 Çiftçi	24 Çiftçi	156 Çiftçi	128 Çiftçi		8 Çiftçi	14 Çiftçi

Not : Deneme Amaçlı olarak kurulan yüksek tüneller toplama dahil değildir

5. GAP Bölgesi'nde Tarımsal Mekanizasyon İhtiyaçları Etüdü Projesi (Uygulama)

GAP Bölgesi'nde bir traktöre düşen alan 70 ha/traktör iken ülke genelinde bu değer 30 ha/traktör, Çukurova Bölgesi'nde 20.2 ha/traktör'dür. Şanlıurfa'da bu değer 98 ha/traktör ile halen ülke ortalamasının yaklaşık 3 katı büyüklüğündedir.

GAP Bölgesi'nde 1999 yılı itibari ile birim alana düşen traktör gücü 0.5 kW/ha olup, 1000 ha'a düşen traktör sayısı 14 adettir. Türkiye'de birim alana düşen traktör gücü 1.2 kW/ha olup 1000 ha'a düşen traktör sayısı ise 33 adettir. Bölge mekanizasyon seviyesinin ülkemiz seviyesine ulaşması için yaklaşık 2.5 kat artması gerekmektedir.

Tarım sektöründe ileri ülkelerde yoğun olarak uygulanmakta olan ortak makina kullanım modelinin GAP Bölgesi'nde uygulanması ile, üreticilerin elinde bulunan tarım alet ve ekipmanlarının artık zamanlarında, ihtiyaç

duyan diğer üreticilere bedeli karşılığında kullanılmalarını sağlayacak "Ortak Makina Kullanım Pilot Uygulama Projesi"ne GAP İdaresi'nce başlanmıştır.

Proje kapsamında çalışılacak olan birliğin tespit edilmesi amacıyla Şanlıurfa-Harran Ovalarında yer alan onbir sulama birliğinde yapılan anket sonucunda; "Ortak Makina Kullanım Programı" (OMAK) seçilen pilot Sulama Birliklerinde uygulanmaya başlanmıştır.

OMAK çerçevesinde, Proje sahasında seçilen sulama birliklerinde Birlik Bilgi Formu anket çalışmalarının yanısıra, Proje kapsamında statü ve mevzuatın belirlenmesi, banka ile ilgili mevzuat işlemleri ve tarımsal eğitim için gerekli materyal hazırlıkları da tamamlanmıştır.

Harran Ovası'ndaki 10 sulama birliği genel sekreterine 25 Ocak-5 Şubat 1999 tarihleri arasında Ankara'da TEMAV tarafından "Temel Bilgisayar Kursu" verilmiştir. Eğiticilerin ve çiftçilerin eğitim çalışmaları her iki pilot sahada belirli periyotlarla devam etmektedir.

Proje çerçevesinde hazırlanan OMAK bilgisayar programının yer aldığı 3.Ara Rapor GAP İdaresi'ne sunulmuştur.

Hazırlanan bilgisayar programı ve proje hakkında bilgilendirme toplantıları, Sulama Birliği Başkanları, Genel Sekreterleri, DSİ yetkilileri ve GAP İdaresi uzmanlarının katılımı ile, GAP İdaresi'nde ve pilot alan Kısas Sulama Birliği'nde, Mayıs 2000 içerisinde yapılmıştır.

Proje çerçevesinde, TEMAV tarafından 22-25 Haziran 2000 tarihleri arasında; çiftçilere yönelik eğitim programlarından biri olan, yeni makinelerin demonstrasyonlarıyla çiftçilere tanıtılması kapsamında, 20 dönüm araziye sahip gönüllü bir çiftçi seçimi yapılmıştır. TRAKMAK uzmanları tarafından, seçilen alanda, kendi traktörleri ve toprak işleme aleti ile toprak kabartılmış, tesviye makinası ile tarlada hesaplamalar yapıldıktan sonra toprak yüzeyssel olarak düzeltilmiştir.

Kısas Sulama Birliği çiftçileri, 23 Haziran tarihinde TRAKMAK'ın bayileri vastası ile, makina tesviye işlemine başlamıştır.

Proje sahasında yürütülen faaliyetler, kuruluşlarla yapılan toplantılar, hedeflere yönelik tanımlamaların yer aldığı 4.ara rapor 28 Temmuz 2000 tarihinde GAP İdaresi'ne teslim edilmiştir.

25 Haziran 2000'de GAP İdaresi'nde makina edinim ve kullanım konularında alternatif modellerden kiralama (leasing) yönteminin uygulanabilirliği hususunda çiftçilerin bilgilendirilmesi amacıyla, kamu ve özel bankaların leasing kuruluşlarının katılımı ile bir toplantı yapılmıştır.

6. Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü

Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü projesi ile, GAP Bölgesi'nde orman kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi, genişletilmesi, verimli ve sürekli olarak çok yönlü işletilmesi, baraj gölleri altında kalacak endemik bitkilerin şimdiden toplanarak belirli merkezlerde üretimlerinin sürdürülmesi, hayvancılık için büyük öneme sahip mer'aların korunması ve ıslah edilmesi amaçlanmıştır.

GAP Bölgesi topraklarının bir kısmı erozyon ile taşınmaktadır. Erozyonun önlenmesi, barajların dolarak ekonomik ömürlerinin kısalmaması, toprak, su ve bitki arasında bozulan doğal dengenin yeniden kurulabilmesi için Türkiye'nin en büyük baraj göl aynasına sahip Atatürk Barajı'nın etrafında ağaçlandırmalar sonucu bir koruma kuşağının yaratılması da bu projenin amaçları arasındadır. Başlangıç ve bitiş tarihi 1998-2002 olarak belirlenmiştir.

Orman Bakanlığı, Türkiye Erozyonla Mücadele ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) ve GAP İdaresi arasında 4 Mart 1998 tarihli işbirliği protokolü imzalanmış ve sözleşme gereği bir "Yönlendirme Komitesi" oluşturulmuştur. Yönlendirme komitesinin toplantıları sonucunda 8 alt projeden oluşan bir proje paketi belirlenmiştir. 2000 yılı başında iki proje daha pakete ilave edilmiş (Birecik Baraj Göl Alanlarının Floristik Yapısı ve Regülatör Ağzının Ağaçlandırması) ve 10 alt projeye çıkmıştır.

Kuyulu Köyü

Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Kapsamındaki Alt Projeler

1. Adıyaman-Gerger İlçesi Diran Çayı Mikro Havza Islah Projesi,
2. Adıyaman-Merkez İlçesi Erozyon Önleme Amaçlı Turuş Köyü Erozyon Kontrol Uygulama Projesi,
3. Tuzlanan Alanlarda Bitkilendirme Araştırma Projesi,
4. Atatürk Barajı Çevresinde Ağaçlandırma Projesi,
5. Birecik ve Karkamış Baraj Göl Alanlarının Floristik Yapısı,
6. Regülatör Ağzının Ağaçlandırması,
7. Drenaj ve Sulama Kanalları Boyunca Galeri Kavak Ağaçlandırma Projesi,
8. Ağaç Tanımı Endüstriyel Plantasyon Projesi,
9. Şahıs Arazilerinde Ortaklık Anlaşması ile Ağaçlandırma Projesi,
10. Tarım Dışı V. VI. ve VII. Sınıf Arazilerde Ağaçlandırma Projesi

Belirlenen bu çalışmalar çerçevesinde yukarıda yer alan ilk 6 proje bu güne kadar uygulamaya konmuştur.

a) Adıyaman-Gerger İlçesi Diran Çayı Mikro Havza Islah Projesi

Proje alanı olan Diran Çayı Mikro Havzasında, arazi kullanımının usulüne uygun yapılmayışi tarımı olumsuz yönde etkilediği gibi, 5 620 ha büyüklükte olan bu alandan taşınan sediment ile "Atatürk Baraj Gölü" dolmaktadır. Havzada bulunan 6 adet köy yerleşiminde (Açma, Dağdeviren, Çamiçi, Koşarlar, Burçaklı ve Ağaçlı) kırsal kalkınma, hayvancılığın geliştirilmesi, yem bitkileri üretimi, bozuk meşe alanlarında rehabilitasyon, ağaçlandırma, erozyon önleme konularında kurslar ve eğitim çalışmalarını ile ekim ve dikim uygulamaları planlanmıştır. Plan çerçevesinde uygulamaya konan faaliyetler aşağıdadır:

Erozyon Önleme Faaliyetleri

Yamaç Arazi Islahı: Kasım 1999 yılı içerisinde 480 ha'lık yamaç arazi ıslahı, 500 m³'lük kuru taş duvar yapımı için yerler tespit edilmiş ve çalışmalara başlanmıştır. Ancak, Ağaçlı köyünde başlanılan bu çalışmalar köylüler arasında çıkan ihtilafın dolaylı şimdilik durdurulmuştur. İhtilafın çözümü için köylülerle, Kaymakamlık, Valilik ve müftülük nezdinde görüşmeler devam etmektedir. İhtilafın çözümü halinde çalışmalara devam edilecektir.

Yem Bitkileri Üretimi

Yem Bitkisi Tohumu Alımı: Yem bitkileri üretimi kapsamında 350 ha alanda korunga tohumu, 50 ha alanda da fiğ tohumu ekimi ve 10 ha alanda da silajlık mısır tohumu ekimi için 11 ton korunga ve 2 ton macar fiği tohumu satın alınmıştır. Alınan tohumlar (4 ton korunga ve 500 kg macar fiği) Açma, Dağdeviren, Çamiçi, Burçaklı, Koşarlar ve Ağaçlı köylerindeki çiftçilere dağıtılmış ve ekimi gerçekleştirilmiştir. Bitkiler çimlenmiş ve büyüme devam etmektedir.

Arıcılık Faaliyeti: Bölge'de alternatif geçim kaynağı temin etmek açısından projeye dahil edilen 12 ünite arı (12*20=240 kovan) alımı yapılmış ve Mayıs 2000'de Açma, Dağdeviren, Burçaklı, Çamiçi, Koşarlar ve Ağaçlı köylerindeki çiftçilere ulaştırılmıştır.

Ağaçlandırma Faaliyeti: Bu kapsamda 40 000 adet olarak öngörülen fidan alımlarının tamamı (zeytin, antepfıstığı, kayısı, erik, elma, armut, nar ve kiraz) yapılmıştır. 1999 yılı içerisinde dikilen 2 500 adet ceviz ile birlikte toplam 37 500 adet fidan dikimi Ocak 2000'de tamamlanmış ve 300 ha alanı kapsayan bu çalışmada 150 ha alana ulaşmıştır.

Projeye ilgili teknik kontroller ve bilgilendirme çalışmalarını TEMA Vakfı proje Koordinatörü ve GAP İdaresi yetkililerince yapılmıştır.

b) Adıyaman-Merkez İlçesi Erozyon Önleme Amaçlı Kuyulu Köyü Erozyon Kontrol Uygulama Projesi

Proje kapsamına alınan 125 ha büyüklüğündeki alanda çok şiddetli erozyon vardır. Aşırı ve düzensiz otlatmanın yapıldığı bu alanda önce koruma tedbirleri ile birlikte erozyon önlemleri alınacak, dere ve dereciklerde kuru duvar eşikleri ve yamaç arazilerde teraslar yapılarak, toprak stabil hale getirilecek ve saha bitkilendirilecektir. Proje uygulama alanının Şanlıurfa-Adıyaman karayolu üzerinde olması nedeni ile yapılacak çalışmalar görselliği nedeni ile de bu yöre için örnek teşkil edecektir. Ayrıca, mera alanından faydalanan sürü sahiplerine de yem bitkileri üretim alışkanlığı kazandırılması amaçlanmıştır.

Erozyon Önleme Faaliyetleri

Kuru Eşik Taş Duvar Yapımı: Proje sahası içerisinde mevcut derelerde oyulmaları önlemek amacıyla, denge meyilini yaratacak şekilde, kuru taş duvar seki yapımı öngörülmüştür. 121 mera sahasındaki derelerde oyulmanın önlenmesi amacıyla 653.4 m³ olarak yapımı planlanan kuru taş duvar yapımının 350 m³'ün tamamı 1999 yılında tamamlanmıştır.

Yamaç Arazi Islahı: 50 ha'lık problemlili alandan, 20 ha'lık alanında iş gücü ile 65 500 m teras yapılarak, yüzeysel akıştan korunması planlanmış, planlanan işin tamamı 1999 yılında bitirilmiştir.

Yem Bitkileri Üretimi: Toplam 20 ha alanda 2 ton kuru ekimi yapılmıştır. Ayrıca 5 000 kg Macar fiği tohumu temin edilmiş olup, talep eden çiftçilere dağıtılmıştır.

Teras Yapımı: Toplam 165 ha alanda planlanan teraslama çalışması tamamlanmıştır.

Mera Islah Çalışmaları

İhate: Toplam 125 ha alanda, 5.9 km'lik ihate hatının tamamı 1998 yılında tamamlanmıştır. Sadece dikenli tel çitin düzenli bakımı ve korunması takip edilmektedir.

Bitkilendirme: Tamamı 125 ha'lık sahanın bitkilendirilmesi tamamlanmıştır. Ayrıca deneme amaçlı 1.2 dekar alanda biyodinamik yöntemle bitkilendirme yapılmış ve

başarılı olunmuştur. Yine bitkilendirme çalışmalarında kullanılmak üzere TEMA tarafından 5 000 kg Kayseri yoncası, 200 kg koyun yumağı ve 200 kg üçgül türleri tohumları temin edilmiş olup, Kuyulu Köyü'nde toprak işleme müteakip ekim gerçekleştirilmiştir.

Svat Yapımı: Proje sahasında mevcut su gözlerinden birinde üç gözlü svat (birbirine bağlı hayvan sulama amaçlı küçük havuzlar) inşaatı tamamlanmıştır.

Aynı bölgede 125 ha alana ilaveten 175 ha'lık alanda benzer çalışmaların yapılabilmesi için etüd ve planlama çalışmaları yapılmış ve Kasım ayında teras tesisi çalışmalarına başlanmıştır.

Projeye ilgili teknik kontroller ve bilgilendirme çalışmalarını TEMA Vakfı proje Koordinatörü ve GAP İdaresi yetkililerince yapılmıştır.

c) Tuzlanan Alanlarda Bitkilendirme Araştırma Projesi

"Şanlıurfa Akçakale İlçesi'nde Tuzlanan Alanlarda Tuza Dayanıklı Bitkilendirme" projesi kapsamında dikilecek olan 400 adet Fırat Kavağı (tuza dayanıklı) fidanları Elazığ Ormancılık Araştırma Müdürlüğü'nden temin edilmiş ve Gündoğan Köyü'nde arazisi tuzlanmış örnek ve önder bir çiftçinin arazisine dikilmiştir. Ancak yapılan son incelemede fidanların uyum sorunu yaşadığı gözlemlenmiştir.

d) Birecik ve Karkamış Barajları Göl Alanlarının Floristik Yapısı Projesi

Birecik ve Karkamış Baraj gölü altında kalacak olan ve kurtarılması gereken bitkileri saptayabilmek için su altında kalacak alanların floristik kompozisyonunu sağlamak ve varsa lokal endemik bitkilerle ekonomik değeri olan, dar yayılışlı baklagil ve buğdaygil familyalarına ait bitkilerden gerekli olanların korunması amacıyla TEMA ve GAP İdaresi ortak bir çalışma başlatmıştır.

4-6 Mayıs 2000 tarihleri arasında, TEMA Vakfı adına Uludağ Üniversitesi öğretim üyesi Doç.Dr.Zeki Aytaç başkanlığında bir heyet tarafından, Birecik ve Karkamış Barajlarının yapımının yer aldığı bölgelerde bu durumdan etkilenen bitki örtüsünün tespit çalışmalarına başlanılmıştır.

Birecik Baraj Göl Alanlarının Floristik Yapısı

Bu çerçevede, Halfeti-Birecik ilçeleri arasındaki Fırat nehri yatağının ve çevresinin floristik yönden araştırılması ve bitki envanterinin çıkarılması doğrultusunda arazide gözlemler yapılmış ve bitki örnekleri toplanmıştır. Alan 300-350 m'lik yükseltilerde yer almakta olup tamamen tarım amaçlı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle doğal bitki örtüsü yok denecek kadar azdır. Özellikle her yıl işlenen bağ bahçe kenarlarında tek yıllık otsu bitkiler bulunmaktadır. Bunun yanında çok yıllık gruplardan ağaç ve çalı formundaki meyve ağaçları da oldukça fazladır. Ancak bu meyve ağaçları baraj nedeniyle kesilmektedir. Yine bağ ve bahçe kenarlarında süs bitkilerinin bulunduğu göze çarpmaktadır. Bunlardan *Melia azederah* ağacı ülkemizde park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirildiği halde alanda doğal halde bulunmaktadır. Yine değişik formlarda güllerin ve zeytin ağaçlarının görüldüğü alanda Antepfıstığı bitkisi de oldukça fazla miktarda bulunmaktadır.

Kültürü yapılan hem otsu hem de ağaç ve çalimsi formların benzerlerinin yine aşağı yukarı aynı iklimsel özelliklere sahip yerlerde yetiştirilme imkanı olduğundan genetik kayıp diye bir durum söz konusu değildir.

Bu kültür formlarının yetiştirildiği alanlar bu çevrede bulunmaktadır. Vadiden biraz yukarıya doğru çıkıldıkça (400-500 m) alanın bitki örtüsü değişmekte ve genelde tek yıllık otsu ve geniş yayıllı türler hakim konuma geçmektedir. Alanda tanınan türler gözlem olarak yazılmış, tanınamayanlardan da herbaryum örnekleri alınmıştır.

Karkamış Baraj Göl Alanlarının Floristik Yapısı

Fırat nehri üzerindeki Karkamış Barajı, Karkamış ile Birecik ilçeleri arasında kalan nehir havzası boyunca su toplayacaktır. Nehir yatağı kenarında bulunan Belde Mezre Kasabası tarafından tarım arazisi olarak kullanılan alanlar tamamen su altında kalacaktır. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi bu alan tarım arazisi olarak kullanıldığı için doğal bitki örtüsü bakımından oldukça fakirdir. Belde'nin güneyine doğru çıplak, yoğun otlatma baskısı altında bulunan hemen hemen hiçbir bitki türünün çiçeklenemediği ve bu yüzden zayıf bitki örtüsüne

sahip tepeler bulunmaktadır. Bu tepeler barajda biriktirilecek olan su seviyesinin yükselmesinden etkilenmeyecektir. Ancak bu alanlarda, yöre halkının da durumu göz önüne alınarak, ekolojik şartlara uygun ağaçlandırma ve benzeri faaliyetler yapılabilir. Yine bu alanın bazı kesimlerinde susuz tarım ve Antepfıstığı tarımı da yapılmaktadır.

Birecik-Karkamış yönünde su seviyesinin yükseleceği alanın sağ tarafları tamamen tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu alanda doğal bitki örtüsünden bahsetmek mümkün değildir.

Sonuç olarak şu ana kadar sular altında kalan kısımlarda kaybolan bir bitki örtüsü mevcut değildir. Çalışmalar sürekli olarak devam edecektir.

e) Atatürk Barajı Çevresinde Ağaçlandırma Projesi

Atatürk Barajı Çevresinde Ağaçlandırma Projesi; Adıyaman'da Valilik, 2. Ordu Komutanlığı ve Üniversitelerin işbirliği ile faaliyete geçirilmiş ve "Mehmetçik-Üniversite Geçliği Elele GAP Ağaçlandırma Projesi" çerçevesinde ilk adımlar atılmıştır. Yapılan faaliyetlere GAP İdaresi de katkı sağlamıştır. Çalışmalar 2001 yılında ağırlıklı olarak devam edecektir.

f) Regülatör Ağzının Ağaçlandırması

Şanlıurfa civarında DSİ'ye ait Şanlıurfa Tünel Çıkış ağızı ile regülatör ağızı arasında bulunan kanal boylarında 50 ha'lık alanda ağaçlandırma yapılması planlanmıştır. Proje kapsamında Orman Bakanlığı'ndan 57500 ve Türkiye Ziraatçılar Derneği'nden 2000 deneme amaçlı *Paolwnia* fidanı olmak üzere toplam 59500 adet fidan temin edilmiştir. Devlet Su İşleri XV Bölge Müdürlüğü'nün katkılan ve halkın katılımı ile fidanlar dikilmiştir.

g) Diğer Ağaçlandırma Faaliyetleri

GAP İdaresi, 1999 yılından beri, 9 ilde küçük çaplı erozyon kontrolüne, rekreasyona ve özellikle Bölge'nin mevcut orman varlığını artırmaya yönelik olarak ağaçlandırma faaliyetlerinde de bulunmaktadır. Bölge'nin orman alanlarını artırmak amacı ile GAP illeri genelinde "Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Projesi" çerçevesinde ağaçlandırma çalışmaları yapılmaktadır. 1999-2000 yılı itibarıyla bu güne kadar toplam 173 778 fidan ile katkı sağlanmıştır.

GAP İdaresi tarafından yapılmış olan ağaçlandırma çalışmalarını aşağıda verilmiştir.

Batman İli Ağaçlandırması: Batman İli'nde Belediye Su Deposu Sahasında 18 900, Nato Sahasında 23 825, Çamlıca da 40 950 ve Atatürk Parkında 7 200 adet olmak üzere toplam 57 075 adet fidan dikilmiştir.

Mardin İli Nusaybin İlçesi Park Alanı Ağaçlandırması: Mardin İli'nde Nusaybin Belediyesi'nin talebi üzerine 18 000 m²'lik park alanına 12 000 adet fidan alınmış ve Mardin Belediyesi tarafından dikimi gerçekleştirilmiştir.

Siirt İli Termal Mevki ve Park Alanı Ağaçlandırması: Siirt İli'nde, belediyenin talebi üzerine Termal Mevkii bitişiğindeki park alanlarına katkı sağlamak amacıyla 2 883 adet fidan alınmış ve Belediye tarafından dikimi gerçekleştirilmiştir. 2000 yılı güz döneminde Siirt İli'ndeki ağaçlandırma faaliyetlerine devam edilmiştir. Bu çerçevede ilde yeşil alan oluşturmak amacıyla 5 965 adet fidan alınarak dikimi Belediye tarafından gerçekleştirilmiştir.

Mardin İli Kızıltepe İlçesi Park Alanı Ağaçlandırması: Mardin İli'nde Kızıltepe Belediyesi'nin talebi üzerine park ve cadde refüjlerinin ağaçlandırılması için 3 850 adet fidan alınmış ve Kızıltepe Belediyesi tarafından dikimi gerçekleştirilmiştir.

Mardin İli Şehir Merkezi Ağaçlandırması: Mardin Belediyesinin talebi üzerine park, cadde ve refüjlerinin ağaçlandırılması için 8 855 adet fidan alınmış ve Mardin Belediyesi, Orman Bakanlığı Mardin Fidanlık Müdürlüğü ve halk tarafından dikimi gerçekleştirilmiştir.

Mardin Taçlandırma Projesi: Mardin kent yerleşimi ile Hava Radar Komutanlığı arasında kalan boş alanın açılması amacıyla "Mardin Taçlandırma Projesi"ne başlanmıştır. Bu çerçevede toplam 21 850 adet fidanın dikimi Orman Bakanlığı Mardin Fidanlık Müdürlüğü, askerler ve halk ile birlikte gerçekleştirilmiştir.

Şanlıurfa Siverek İlçesi: Şanlıurfa İli Siverek İlçesi'nde 7. Kolordu Komutanlığının başlattığı ağaçlandırma çalışmalarına 1 800 adet fidan ile katkı sağlanmıştır.

7. Yeni Sulama Metod ve Teknolojilerinin Tanıtılması ve Demonstrasyonların Kurulması

Proje kapsamında; sulamanın başlamasıyla birlikte, çiftçilere su tasarrufu sağlayan sulama metod ve teknolojilerinin kullanılmasının temini ve tanıtılması amacıyla demonstrasyon faaliyetlerine başlanmıştır. GAP İdaresi'ne firmalarca hibe edilmiş olan sulama ekipmanları örnek ve önder nitelikteki çiftçilere yıllık sözleşme karşılığı ücretsiz olarak verilmektedir.

Bu sayede örnek teşkil edecek işletmelerin kurulması ve su tasarrufu sağlayan sulama metod ve teknolojilerinin yaygın olarak Bölge'de kullanılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, Dicle Üniversitesi, Nusaybin, Batman, Silopi, Şanlıurfa, Akçakale, Bozova, Bismil, Derik, Diyarbakır ve Kızıltepe'de iki olmak üzere toplam 13 adet demonstrasyon kurulmuş olup bunun sürekli takibi yapılmaktadır.

8. Sözleşmeli Hayvancılık Projesi

GAP Bölgesi'nde çeşitli nedenlerden dolayı önemini ve ağırlığını kaybetmiş olan hayvancılığın yeniden canlandırılması amacıyla, 1998 yılında GAP İdaresi, Şırnak Valiliği ve Tarım İl Müdürlüğü tarafından ortaklaşa "Şırnak Sözleşmeli Hayvancılık Projesi"ne başlanmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından sağlanan finansman ile başlanan projede, GAP İdaresi

proje faaliyetlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi çalışmalarını yürütürken, Tarım İl Müdürlüğü de teknik destek sağlamaktadır.

Proje kapsamında, ilk etapta Tarım ve Köyüşleri Bakanlığı'na bağlı Ceylanpınar Tarım İşletmesi'nden 900 baş koyun ve 90 baş koç olmak üzere toplam 990 adet İvesi ırkından hayvan alımı yapılmış ve Şırnak İli'nin Şenoba, Taşdelen, İkizce köylerinde seçilen 90 çiftçiye dağıtılmıştır.

Uygulanan projenin başarılı olmasından dolayı, Şırnak İli İlçelerini Geliştirme Vakfı (ŞİRGEV) ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından sağlanan finansman ile projenin devamına karar verilmiştir. Bu amaçla, Şırnak İli Uludere İlçesi Taşdelen Köyü'nde seçilen 50 çiftçi ailesine verilmek üzere, 500 baş koyun ve 25 baş koç olmak üzere, Ceylanpınar Tarım İşletmesi'nden toplam 525 İvesi ırkından hayvan satın alınmıştır.

Bu proje için, çiftçiler ile birebir ve yerinde çalışma yapmak, 3 ayda bir rutin olarak toplanan İzleme ve Yönlendirme kuruluna projenin gelişme durumunu rapor etmek amacıyla, GAP İdaresi önerisi ile, Şırnak Valiliği bünyesindeki ŞİRGEV tarafından Veteriner Hekim ve Ziraat Mühendisi istihdam edilmiştir. Böylece bir özel yayım servisi ile programa dayalı yayım hizmetlerine süreklilik kazandırılmıştır. Ayrıca, çiftçilerce karşılanması mümkün olmayan ilaç, aşı ve diğer sağlık girdileri ve hizmetleri proje bütçesinden karşılanmaktadır. Ağıl ve diğer barnak koşullarının iyileştirilmesi yönünde gerekli aynı ve teknik destekler, söz konusu yayım servisinde

sunulmaktadır. İlin özel koşulları ve mer'a otlatmasına yönelik tedbirler doğrultusunda, gerektiğinde ve sadece kritik periyotlar için yem desteğinde bulunmaktadır.

Proje, GAP İdaresi koordinasyonunda her üç ayda bir yapılan izleme ve değerlendirme toplantıları ile takip edilmektedir. Yapılan saha gezilerinde Bölge'de, daha önceki dönemlerle karşılaştırıldığında, küçük ve büyük baş hayvan sayısında gözle görülür bir artış olduğu ve projenin yürütüldüğü İkizce ve Taşdelen köylerinde hayvanların genel durumunun önceki dönemlere kıyasla daha iyi olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, Bölge'de bahçe ve tarla tarımının yapılmaya başlandığı tespit edilmiştir.

Mer'aların bir kısmının kullanılmaya açılmasıyla hayvanların Mayıs-Temmuz 2000 döneminde daha iyi beslendiği, verimlerinin arttığı izlenmiş, mer'aların geri kalan bölümünün de kullanıma açılmasıyla bu olumlu gelişmelerin artarak süreceği izlenimi edinilmiştir.

Çiftçilere sözleşmeli çiftçilik esaslan uygulanarak GAP Halkalan olarak isimlendirilen yöntemle dağıtılan canlı materyal;

- Bir yıl geri ödemesiz,
- İkinci yıl iki hayvan,
- Üçüncü yıl dört hayvan,
- Dördüncü yıl üç hayvan,
- Beşinci yıl iki hayvan olmak üzere dağıtılan 10 Koyun ve 1 Koç geri alınarak diğer çiftçilere aynı şekilde verilerek projenin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Projenin sürekliliğini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla sözleşmeli çiftçilik esasları uygulanarak her aileye tahsis edilen İvesi materyalin geri dönüşümü, yine verilen hayvan sayısı kadar kuzunun, 5 yıllık bir süre içerisinde aynı tahsili ile sağlanacaktır. Projenin başlangıcında çiftçilerle yapılan sözleşmeye göre; projenin ikinci yılının sonunda yapılması gereken geri dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Geri alınan kuzular İkizce, Taşdelen ve Şenoba'da seçilen yeni çiftçilere (15 çiftçi) sözleşme karşılığı dağıtılmıştır.

Projede son durum itibarıyla; Taşdelen Köyü'nde 1543, İkizce Köyü'nde 292, Şenoba Köyü'nde 535 baş olmak üzere 2107 baş canlı hayvan bulunmaktadır.

Projenin çiftçinin ekonomik durumuna nasıl yansıdığı konusunda yapılan analiz sonucunda; bir yıl içerisinde 10 koyun ve 1 koç olarak başlanılan sürüden erkek kuzu satışının ortalama 5 adet olduğu ve tanesini ortalama 60 milyon TL'den sattıkları (köyler arası farklılıklar mevcuttur), süt üretiminden ise koyun başına günde ortalama 1.5 litre üretim gerçekleştirdiği, süt fiyatının da 250-275 bin T.L arasında olduğu, bunun yanında yapağı üretiminin koyun başına 2.5 kg olduğu ve değerinin 700 bin TL olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında projenin başlangıç yılında çiftçiye yansıyan yıllık gelir

aşağıda verilmiştir (yem ve ilaç masrafları projeden karşlanmıştır).

Kuzu satışı	:	300 000 000 TL
Süt üretim geliri	:	780 000 000.TL
Yapağı üretim geliri	:	19 250 000 TL
Toplam	:	1 099 250 000 TL

Projede geçen süre zarfında çiftçiler süt ve yapağını kendi ihtiyaçları için kullanmışlardır.

Mardin: 1999 yılı sonu itibarıyla GAP İdaresi teknik kontrolü ve gözlemciliği altında Mardin Valiliği ve Tarım İl müdürlüğü ile işbirliği içinde küçükbaş hayvancılığının yaygınlaştırılması amacıyla sözleşmeli hayvancılığa geçilmiştir. Bu amaçla 80 adet koyun ve 80 adet koç olmak üzere toplam 88 adet İvesi ırkından hayvan alımı yapılmış ve Mardin İli Kayadere Köyü'nde 8 adet çiftçiye dağıtılmıştır. Halihazırda sürü sayısı 188'e ulaşmıştır. Çiftçiler koyundan elde ettikleri sütü peynir ve yoğurt yaparak tüketmektedirler.

Başarı ile yürütülmekte olan sözleşmeli hayvancılık projesinin GAP geneline yaygınlaştırılması çalışmaları devam etmektedir.

Tablo 26: Köylere dağıtılan hayvan sayıları

Dağıtım Tarihi	Köy Adı	Hayvan Sayısı	Çiftçi Sayısı
*Proje Başlangıcı 1998	Şenoba	561	51
	Taşdelen	231	22
	İkizce	176	16
**1999 Yılı Dağıtım	Taşdelen	525	50
Geri Dönüşüm ile Dağıtılan 2000	Şenoba	78	8
	Taşdelen	32	3
	İkizce	42	4
***2000 Yılı Dağıtım	Taşdelen	263	30
TOPLAM		1908	184
Projede Ulaşılan Toplam Hayvan Sayısı		2107	

* Finansman Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu tarafından sağlanmıştır.

** Finansman Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu ve ŞİRGEV tarafından sağlanmıştır.

*** Finansman GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından sağlanmıştır.

9. Organize Hayvancılık Projesi

Proje ile; Siirt kent merkezinde hayvancılık ile uğraşan çiftçilerin, kent dışında bir organize hayvancılık bölgesine taşınması suretiyle, teknolojisine uygun kontrollü bir üretimle, daha kaliteli ürün elde etmek ve kentin sağlıklı gelişimine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Siirt İli'nde 11-12 Aralık 2000 tarihinde yapılan toplantıya Siirt Valiliği, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Teşkilatı, Çevre Bakanlığı, Ziraat Bankası GAP Kredileri Müdürlüğü, Siirt Defterdarlık Milli Emlak Müdürlüğü, Siirt Tapu Kadastro Müdürlüğü ile GAP İdaresi temsilcileri katılmıştır.

Siirt Valisi başkanlığında yapılan toplantıda, hazırlanan proje profilinin tartışılması ve projenin uygulanacağı sahaların belirlenmesi hususunda görüşmeler yapılmış, çeşitli alternatifler arasından en uygun yerin Beştebira mevkiî olduğu ortak görüşü oluşmuştur.

10. Tarımsal Amaçlı Projeler için Strateji Belirleme ve Eylem Planı Hazırlama Toplantıları

GAP İdaresi, tarımsal amaçlı projeler için strateji belirlemek ve eylem planı hazırlamak amacı ile bir dizi toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantıların sonunda ortaya çıkan eylem planları hazırlanmakta olan GAP Bölgesi Kalkınma Planı için de bir veri niteliği taşımaktadır.

- "Güneydoğu Anadolu Bölgesi için Tarımsal Araştırma ve Geliştirme Stratejileri: GAP'ın Rolü" workshopu, 12-15 Mayıs 1999, Şanlıurfa
- "GAP Bölgesi'nde Hayvancılığın Bugünkü Durumu

Hayvancılık Çalışma Toplantısı, 15-17 Şubat 2000

ve Geliştirme İmkanları" konulu çalışma toplantısı, 15-17 Şubat 2000 tarihlerinde Batman'da düzenlendi. Belediye Konferans Salonu'ndaki toplantıya Van Et Entegre A.Ş., Yaşar Holding Gıda Grubu (PINAR), TIKVEŞLİ Tarım İşletmeleri A.Ş. gibi özel sektör kuruluşları, çeşitli kamu kuruluşları, üniversite ve hükümet dışı kuruluşlardan 40 uzman katıldı.

- "GAP Bölgesi'ndeki Sulama Sistemlerinin İşletme Bakım ve Yönetimi Projesi (İBY)" çalışma toplantısı, 21-26 Şubat 2000, Şanlıurfa
- GAP Bölgesi'nde Su Ürünleri'nin Bugünkü Durumu ve Geliştirme İmkanları konulu çalışma toplantısı, 15-17 Mayıs 2000 tarihleri arasında DSİ 16. Bölge Müdürlüğü'nde (Atatürk Barajı) kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılımıyla yapıldı. Toplantıda DSİ Genel Müdürlüğü, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Türkiye Su Ürünleri Vakfı, Kırıkkale Üniversitesi ve Harran Üniversitesi temsilcileri çalışma gruplarına katılarak, sunuş yaptılar.
- "GAP Bölgesi'nde Buğday, Arpa, Mercimek ve Nohut için Uygun Tohumluk Üretim ve Pazarlama Sistemlerinin Belirlenmesi" çalışma toplantısı, 13-15 Kasım 2000, Şanlıurfa.

11. Tarımsal Amaçlı Toplantılar

GAP İdaresi, tarımsal amaçlı projelerinin bünyesinde gerçekleştirdiği toplantılar dışında farklı kurum ve kuruluşlarca gerçekleştirilen tarımsal amaçlı toplantılara da katılmıştır.

- Tarım Kongresi, 26-28 Mayıs 1999, Şanlıurfa
- Tarım seminerleri, 8-15 Haziran 1999, Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanlığı, Şanlıurfa
- "Küçük Su Hazırlarında Sürdürülebilir Sulama İşletmeciliği için Kurumsal Destek Sistemleri Araştırma Programı" çalışma toplantısı, 7-10 Temmuz 1999, Uluslararası Su Yönetimi Enstitüsü (IWM), İzmir
- "XI. Akdeniz Ülkeleri Antepfıstığı ve Badem Araştırmaları (G.R.E.M.P.A. Meeting on Pistachios and Almonds) toplantısı, 1-4 Eylül 1999, Şanlıurfa
- "Sulama Suyu Yönetimi" konulu Türk-Fransız Çalışma Grubu Toplantısı, 8-13 Kasım 1999, Ankara

- Tohumculuğun Geliştirilmesi Toplantısı, 4 Şubat 2000, Şanlıurfa
- Gıda Güvencesizliği ve Hassaslık Olasılığı Bilgi Hari-talama Sistemi (FIVIMS) toplantısı, 22 Şubat 2000 tarihinde Tarım Bakanlığı'nda yapılmıştır. Dün-ya/Gıda zirvesi çerçevesinde FAO tarafından ülke-mizde uygulanacak FIVIMS Ulusal Merkez Noktası olarak Tarım Bakanlığı, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü belirlenmiştir.

FIVIMS sisteminin hedefleri arasında: beslenme ek-sikliğinin giderilmesi; hayvansal üretimin artırılma-sı; gıda mevzuatı ve kontrolünün güçlendirilerek tü-keticinin bilinçlendirilmesi; gıda üretimi ve dağıtı-mundaki sorunların azaltılması; yayınlarla topluma doğru bilgi verilmesi yer almaktadır.

- Tarımsal Araştırma Projeleri Dokümantasyonu Top-lantısı, 2 Mart 2000, Harran Üniv., Şanlıurfa
- "Sulama ve Toprak Muhafaza" Paneli, 22 Mart 2000, Şanlıurfa
- Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği Tanıtım Çalışma-sı, 26 Mayıs 2000, Şanlıurfa
- Tohumculuk Projesi Tarla Günü, 12 Haziran 2000, Kahraman Köyü, Kısas Yolu 17 km.
- "Meslek Standartları İçin Soru Bankası Oluşturma" Projesi (1-Zırai Sulamacılık ve Örtüaltı Sebze Yetiști-riciliği, 2-Sulama ve Fidan Yetiştiriciliği) Toplantıları, 12-18 Haziran 2000, Şanlıurfa
- "GAP Bölgesi'nde Yapılan Tarımsal Araştırmalar ve Eylem Planı Oluşturma" Toplantısı, 13 Haziran 2000, Harran Üniv., Şanlıurfa
- "GAP ve Toprak Tuzluluk Sorunları" konulu toplan-tı, 14-16 Haziran 2000, Şanlıurfa
- Sözleşmeli Üretim Değerlendirme Toplantıları, Ha-ziran 2000, Hazine Müst., Ankara
- Çayır-Mera Konusunda Çalışma Toplantısı, 21-27 Ağustos 2000, ICARDA, Kuyulu Köyü
- Yayım Toplantısı (TEMAV ile), 19 Ekim 2000, Şan-lıurfa
- Ekolojik Tarım Bilgilendirme Semineri, 26 Ekim 2000, Şanlıurfa
- Önder Çiftçi Projesi Workshop'u, 30 Ekim 2000, Şanlıurfa

D. SOSYAL AMAÇLI FAALİYETLER

GAP Sosyal Eylem Planı

GAP, sadece Türkiye'ye değil, vizyon, amaç ve hedefle-ri itibariyle içinde bulunduğu coğrafyada geniş bir bölge-ye sosyal ve ekonomik istikrar sağlayıcı nitelikte bir böl-gesel kalkınma projesidir. GAP'ın odağında insan vardır ve temel olarak sürdürülebilir insani kalkınma hedeflen-mektedir. Bu çerçevede insan kaynaklarının geliştirilme-sine, toplumsal katılımın güçlendirilmesine ve eşitlikçi bir kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. 1992-1994 yılları arasında, GAP İdare-si tarafından Bölge'nin sosyo-kültürel yapısını tanıyaya, sorunlarını, eğilimlerini, tutum ve önceliklerini belirle-meye yönelik bir dizi araştırma yürütülmüştür.

GAP Bölgesi'nde yapılan bu araştırmaların bulguları ışığı-nda, sosyal gelişmenin sağlanmasına yönelik çerçeve-yi ortaya koyan bir GAP Sosyal Eylem Planı hazırlan-mış ve bu plan uygulamaya aktarılmıştır. Plan'da temel olarak toplumsal örgütlenme ve katılım, nüfus hareket-leri ve yerleşme, eğitim, sağlık, istihdam ve gelir, tarım-sal yayım, mülkiyet ve arazi kullanımı gibi temel çalışma alanları belirlenmiş ve bu alanlara ilişkin politika, strateji ve eylem planları geliştirilmiştir.

Akademisyenler, meslek odaları, gönüllü kuruluş ve ka-mu kuruluş temsilcilerinin katılımı ile hazırlanan GAP Sosyal Eylem Planı'nın amaçları, GAP Bölgesi'nde;

- ekonomik büyüme sürecini sosyal gelişme ile des-tekleyerek kalkınma sürecini hızlandırmak ve denge-li bir kalkınmayı sağlamak,
- sosyal hizmetlerin etkinliğini ve yaygınlığını artırarak, bu bölge ile diğer bölgeler arasındaki sosyal ge-lişmişlik farkını orta vadede en aza indirmek, uzun vadede ise ortadan kaldırmak,
- teknolojik gelişmelerin toplumsal olarak benimsen-mesini sağlayacak yol ve yöntemleri tanımlamak,
- farklı sosyal grup ve katmanların, özellikle dezavan-tajlı konumda bulunanların kalkınma süreci ile büt-ünleşmelerini sağlamak,
- kalkınma sürecinde ortaya çıkabilecek olumsuz etki-leri en aza indirmek,

- kalkınma çabalarında, planlama aşamasından uygulama ve uygulamaların izleme ve değerlendirme aşamalarına kadar halkın etkin katkı ve katılımını sağlama yolunda uygun yöntemleri belirlemek ve hayata geçirerek sürdürülebilir bir kalkınmanın koşullarını yaratmak,
- planıcı ve uygulayıcılara ışık tutacak strateji ve politika seçenekleri üretmektir.

GAP İdaresi, Plan doğrultusunda uygulama projeleri geliştirmekte ve katılımcı bir yaklaşımla hayata geçirmektedir. Bu bağlamda sürdürülen uygulamalar şunlardır:

- Mevcut 22 ÇATOM'un işletilmesi ve 2010 yılı sonuna kadar 62 ÇATOM'a ulaşılması,
- Küçük ölçekli gelir getirici program uygulamaları,
- Sağlık ve eğitime yönelik uygulamalar,
- Sosyal gelişmeye yönelik proje geliştirme ve uygulama faaliyetleri,
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesine ilişkin eğitim programları ve uygulama faaliyetleri,
- GAP Girişimci Destekleme Yönlendirme Merkezleri (GAP-GİDEM).

Ayrıca, 1997 yılında başlayan ve hızla gelişen, 29 alt projeden oluşan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile GAP İdaresi'nin Ortaklaşa Gerçekleştirdiği Sürdürülebilir Kalkınma Programı, temel sosyal hizmetler (eğitim, sağlık, konut), cinsiyet grupları arasında eşitlik, kentsel yönetim, çevresel sürdürülebilirlik, kurumsal ve toplumsal düzeyde kapasite oluşturulması ve halk katılımı alanlarındaki pilot projeler aracılığıyla kalkınmanın insani boyutunu vurgulamaktadır.

Bu bölümde hem Sosyal Eylem Planı hem de Sürdürülebilir Kalkınma Programı kapsamında yer alan sosyal içerikli projeler ayrıntılı bir şekilde anlatılmaya çalışılmaktadır.

1. Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM)

ÇATOM'un amacı, eğitim ve sosyal-kültürel etkileşim yoluyla; kadının statüsünü yükseltme, cinsiyet dengeli kalkınma ve sürdürülebilir insani gelişmeye katkıdır.

ÇATOM'lar, GAP Bölgesi'ndeki kentlerin daha çok kırdan göç etmiş yoksul hanelerin oluşturduğu geçekondü mahallelerinde ve kadınların marjinalleştiği merkezi nitelikli köy yerleşimlerinde kurulan topluma dayalı merkezlerdir.

Şanlıurfa Sağlık Köyü ve Yakubiye Mahallesi'nde UNICEF'in desteği ve GAP dairesi-Şanlıurfa Valiliği işbirliği ile 1995 yılı Kasım ayında başlatılan ÇATOM uygulamaları genişleyerek sürdürülmüş ve 2000 yılı itibarıyla Proje kalıcı bir yapıya kavuşmuştur. ÇATOM'larda programların doğrudan hedef grupları 14-50 yaş arasındaki kadın ve genç kızlardır. Ayrıca kadına yönelik bakış ve hizmetlerin sunulmasında katılımcı ve entegre bir yaklaşımın benimsenmesi açısından kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve bu alanlarda yaşayanlar da dolaylı hedef gruplarını oluşturmaktadır.

Projenin kısa ve orta vadeli hedefleri, Bölge'de kadınların;

- okuma-yazma oranını yükseltmek,
- sağlık bilincini ve bilgisini geliştirmek,
- sağlıklı beslenme konusunda bilgilenmelerini sağlamak,
- çocuk bakımı ve eğitimi konusunda bilgilenmelerini sağlamak,
- gelir getirici alanlarda becerilerini geliştirmek,
- kendini ifade gücünü artırmak,
- birlikte iş yapma (örgütlenme) bilincini geliştirmek,
- toplumun ve bizzat kendilerinin ortak sorunlarının farkına varmalarını sağlamak,
- özgüven duygusunu geliştirmek ve,
- kamu hizmetlerine ulaşabilirliğini artırmaktır.

ÇATOM'lar bu süreç için sadece zemin hazırlamakta ve süreci hızlandırmaktadır. Temel ilke kadınlara ne yapacaklarını değil, hangi koşullarda neler yapılabileceğini göstermektir. Çeşitli alternatifler içinde seçimi yapacak olan veya yeni seçenekleri ortaya koyacak olan kadınların kendisidir.

Haziran 2000 itibarıyla ÇATOM sayısı 22'ye ulaşmıştır. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır:

GAP BÖLGESİ'NDE AÇILAN ÇATOM'LAR

Şanlıurfa

1. Yakubiye Mahallesi (Kasım 1995)
2. Sağlık Köyü (Kasım 1995)
3. Halfeti İlçesi (Eylül 1997)

Mardin

4. Merkez (Kasım 1996)
5. Evren Mahallesi (Kasım 1996)
6. Saraçoğlu Mahallesi (Aralık 1996)
7. Ömerli İlçesi (Kasım 1996)
8. Dargeçit İlçesi (Kasım 1996)

Batman

9. Seyitler Mahallesi (Aralık 1997)
10. Çevrimova Köyü (Aralık 1998)

Adıyaman

11. Varlık Mahallesi (Aralık 1997)

Siirt

12. Merkez (Eylül 1997)
13. Kurtalan İlçesi Uluköy (Eylül 1997)
14. Şirvan İlçesi (Aralık 1998)
15. Kurtalan İlçesi (Aralık 1998)

Kilis

16. Merkez (Nisan 1998)

Gaziantep

17. Oğuzeli İlçesi Yeşildere (2000)

Şırnak

18. Cizre İlçesi (Eylül 1997)
19. Merkez (Şubat 1998)
20. Uludere İlçesi (Ekim 1998)
21. İdil İlçesi (Ekim 1998)
22. Beytüşşebap İlçesi (Ekim 1998)

Bunlara ek olarak Valilikler ve Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından da Bölge'de ÇATOM/Toplum Merkezleri açılmaya başlanmıştır.

Mayıs 2000 itibarıyla, ÇATOM'larda uygulanan, sağlık, gelir getirici, sosyal programlar ve gezici sağlık kabini hizmetleri ile yaklaşık 25 000 kişiye ulaşılmıştır. Özellikle gezici sağlık kabini hizmetlerinden sadece kadınlar değil erkekler ve çocuklar da yararlanmıştır.

ÇATOM faaliyetleri ÇATOM binası ile sınırlı değildir. Bu çerçevede saha elemanları tarafından yapılan "Ev Ziyaretleri" ile hedef kitle ile daha yakın ve kalıcı ilişkiler kurulmakta, tanışma ve paylaşma süreçleri çok hızlı bir şekilde gelişmektedir.

Gelir getirici programlar kapsamında el ürünlerinin -kilim dokuma, oltu taşı işleme, keçe işleme vb.- kalitesinin artırılmasına yönelik eğitim çalışmaları yapılmıştır. Bu eğitimler sonucunda ve Bölge illerinde düzenlenen toplantı, fuar ve konferanslarda sergilenen ÇATOM ürünlerine talepler artmaya başlamıştır. Bu bağlamda, örneğin Mardin Valiliğine çeşitli boyutlarda kilim ve perde, ayrıca katılımcılar, arkadaş, akraba ve komşularına ve ÇATOM'lara gelen ziyaretçilere farklı el ürünleri satışı yapmışlardır. Bu satışlardan elde edilen gelir katılımcılara gitmektedir.

ÇATOM çalışanları ve katılımcılar arasında bir iletişim ağı oluşturmak amacıyla 1999 yılında her üç ayda bir "ÇATOM Bülteni" çıkarılmaya başlanmıştır.

ÇATOM'ların sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektör katılımı ile yürütülen işbirliklerine devam edilmiştir. Bu çerçevede Mardin-Dargeçit İlçesi Kılavuz Beldesi'nde yerel yönetim inisiyatifinde bir ÇATOM açılmış ve bazı ÇATOM'ların bulunduğu yerleşimlere yakın mahallelerde de şube ÇATOM'lar olarak nitelendirilebilecek, sınırlı hizmetlerin verildiği yeni ÇATOM'lar doğmaya başlamıştır.

Sosyal ve kültürel etkinlikler çerçevesinde özel gün kutlamaları, bütün ÇATOM'larda yerel ve ulusal sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile kutlanmıştır. Örneğin Gaziantep-Oğuzeli-Yeşildere Beldesi, Kilis-Merkez ve Şanlıurfa Yakubiye Mahallesi ÇATOM'larda 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlanmıştır. Artık pek çok ÇATOM, bu etkinlikleri kendi başına uygulayacak kadar kurumsallaşmayı başarmış ve bölgenin sosyo-kültürel kalkınmasında kadının rolünün önemini tanıtmaya ve tanınmaya, kadının bu süreçte katılımının artırılmasında rol oynamıştır.

ÇATOM uygulaması kapsamında, ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) işbirliği ile, Adıyaman ve Kilis illerinde "Güneydoğu Anadolu'daki Kadınlar İçin Gelir Getirici Aktiviteler ve Yönetim Becerilerinin Güçlendirilmesi

Dünya Kadınlar Günü Kutlamaları

Projesi" yürütülmüştür. Proje çerçevesinde kadın aday girişimciler için "Duyarlılık Eğitimi" toplantıları yapılmıştır. Kısaca, "Kendi İşini Kur" (KİK) olarak da isimlendirilen bu proje ile, ayakta kalabilecek küçük ölçekli işlerin ve bir iş kurmanın ilk adımlarının yaratılmasına katkı sağlamaktır. 1999 yılında tamamlanan bu projede Kilis'te 16, Adıyaman'da 15 olmak üzere toplam 31 kadın eğitimden yararlanmış ve sertifika almıştır. Eğitim ve danışmanlık hizmetlerini takiben 31 kadından 24'ü bir iş kurmaya karar verip, planlama yapmış ve planlarını uygulamak üzere somut adımlar atmışlardır. Kilis'te iki genç kız, evde nakış ve ev tekstili üzerine iş kurmaya karar vermişler ve Halk Bankası'ndan 500 milyon TL kredi alarak çalışmalarına başlamış, Adıyaman'da da iki genç kız "KİK Çeyiz Evi" açmıştır. Eylül ayında, valiliğin ve diğer kamu ve özel kuruluşların desteği ile Batman ÇATOM'a bağlı bir dikiş atelyesi açılmıştır. Bu atelyede 20 kadın iş imkanına kavuşmuş ve ilk ayda kadın başına ortalama 150 milyon TL gelir elde edilmiştir. Ayrıca

Dünya Kadınlar Günü Kutlamaları

Batman Seyitler Mahallesi ÇATOM'un yürüttüğü etkinlikler çerçevesinde de bir dikiş ve bir yemek atölyesi kurulmuştur. Dikiş atölyesinde 15 kadın ihale usulü ve parça başı iş alıp dışarıya iş yapmaktadırlar.

9 Aralık 2000 tarihinde Anakültür Kooperatifi kendi binasında İstanbul'da ÇATOM'lar yararına "Atamadıklarımız ve Satamadıklarımız" kampanyası düzenlemiştir. Bu çerçevede Mardin - Merkez, Şanlıurfa-Yakubiye Mahallesi, Batman Seyitler Mahallesi ve Dargeçit ÇATOM'larda üretilen el sanatları ürünleri (kilim, minder, keçeden nazarlık/çanta, gözlük kaplan gibi.) satışa sunulmuştur. Yaklaşık 1 milyar 200 milyon TL gelir elde edilmiştir. Elde edilen bu gelir, ürün sahipleri kadın/genç kızlara gönderilmiştir. Ayrıca bu kampanya çerçevesinde giysi, oyuncak1, kitap ve biçki dikiş kursları için araş-gereç (nakış ipliği, kalıp gibi) desteği de sağlanmıştır.

ÇATOM'lardaki etkinlikler o yöreden lise mezunu bir genç kız ve/ya kadın tarafından yürütülmektedir. Saha elemanı olarak adlandırılan bu genç kız ve/ya kadınlara yönelik olarak, Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) tarafından her üç ayda bir periyodik olarak eğitim programları hazırlanmaktadır. Yerel kapasitenin güçlendirilmesi hedeflenen bu eğitim programlarının içerikleri her dönem farklı olmaktadır. Örneğin, kadın ve kalkınma, toplumsal cinsiyet rolleri, proje hazırlama ve uygulama, izleme ve değerlendirme gibi. Bu yıl içinde düzenlenen eğitim programlarında ÇATOM kurullarının oluşturulması ve işlevleri, kendi kendini değerlendirme konuları ele alınmıştır.

Şanlıurfa Yakubiye ÇATOM saha sorumlusu Adalet Budak mahalle ve merkez düzeyindeki başarılı çalışmalarından dolayı, Newyork'ta yaşayan Anakültür dostu Aylin Emeksiz bursu ile Newyork'a gitmiştir.

Mardin Dargeçit ÇATOM katılımcılarından kilim doku-macılığı bölümünü tamamlayan katılımcılardan 2'si Mardin Merkez ÇATOM'da, 2'si Kılavuz Beldesi'ndeki atölyede, 2'si Midyat'taki atölyede ve 2'si de Dargeçit ÇATOM'da "USTA ÖĞRETİCİ" olarak göreve başlamışlardır.

İletişimi güçlendirmek için zaman zaman sohbet toplantılarına da ev sahipliği yapan ÇATOM'lar kadın odaklı bir kalkınma projesi olmakla birlikte, 2000 yılı itibarıyla programların çeşitlendirilmesine ve özellikle erkeklerin de kadınlarla birlikte programlara dahil edilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda Şırnak-Beytüşşebap ÇATOM'da erkeklerle yönelik saz kursu, Adıyaman-Varlık Mahallesi ÇATOM'da da SHÇEK Toplum Merkezi işbirliği ile "Baba Eğitimi Programı" başlatılmış ayrıca yine bu kapsamda Siirt-Şirvan, Merkez ve Adıyaman Merkez ÇATOM'larda 5-6 yaş grubu çocuklar için "Okul Öncesi Eğitim" programı başlatılmıştır.

Anakültür Koopertai ve ÇATOM işbirliği ile "Ayda 10 milyon lira ile Sizde Bir Kız Çocuğu Okutabilirsiniz" konulu kampanya çerçevesinde 80 kız çocuğuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda ÇATOM saha elemanları aracılığı ile ailelerle görüşülüp, kız çocukları tespit edilmekte ve sağlanan burs onlar aracılığıyla çocukların eğitim ihtiyaçları için kullanılmakta ve izlenmektedirler.

Adıyaman ÇATOM

Adıyaman ÇATOM

1999 Yılı ÇATOM etkinliklerini değerlendirmek üzere 29 Ocak 2000 tarihinde bir toplantı yapılmıştır. Toplantıya; GAP Bkl Başkanlık ve Bölge Müdürlüğü, TKV Merkez ve Diyarbakır Bölge Müdürlüğü yetkilileri ile proje danışmanı katılmıştır.

21-23 Nisan 2000 tarihleri arasında Şanlıurfa İli'nde ÇATOM'larda idari ve mali konuların netleştiği, izleme ve değerlendirme kriterlerinin hayata geçirildiği ve ÇATOM kurullarının iş tanımının belirlendiği her bir ÇATOM'un SWOP analizi (kendi kendini değerlendirme ve proje yönlendiriminde yararlanılan bir araç) ile değerlendirilmesinin yapıldığı "ÇATOM Eğitim ve Koordinasyon Toplantısı" yapılmıştır. 21-23 Temmuz 2000 tarihleri arasında Diyarbakır'da, 24-27 Kasım 2000 tarihleri arasında da Şanlıurfa'da 1999 Yılı etkinliklerini değerlendirmek ve 2000 Yılı İş Programının hazırlama ve yürütülmesine ilişkin detayların işlendiği "ÇATOM Eğitim ve Koordinasyon Toplantısı" yapılmıştır.

ÇATOM Eğitim ve Koordinasyon Toplantısı

Verem Savaş Dispanserleri ve ÇATOM faaliyetlerinin durumunu değerlendirmek ve olası işbirliği alanlarını belirlemek üzere 29 Şubat – 2 Mart 2000 tarihlerinde Sağlık Bakanlığı ve GAP İdaresi temsilcileri Şanlıurfa'ya gitmiş ve GAP Bölgesi'ndeki Verem Savaş Dispanseri Hekimlerinin hizmet içi eğitimleri ve GAP İdaresi ile işbirliği içinde yapılabilecek çalışmalar hakkında bilgi alışverişinde bulunmak üzere 24 Mart 2000 tarihinde Şanlıurfa'da yapılan toplantıya GAP İdaresi temsilcisi de katılmıştır. Bu kapsamda Siirt ÇATOM katılımcılarına PPD (tüberküloz) testi yapılmıştır.

Ayrıca, İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü'nün işbirliği ile Bölge'de "Toplum Katılımlı Sağlıklı Başlangıçlar Projesi" ile ilgili ön çalışmalar tamamlanarak ilk etkinlik olan eğitim toplantısının 2-7 Nisan 2001 tarihlerinde İstanbul'da yapılması planlanmıştır.

Projenin genel amacı çocuk sağlığı hizmetlerinin güçlendirilmesi olmakla birlikte GAP Bölgesi'nde yapılan bu çalışma ile, ÇATOM katılımcılarının sağlık kuruluşları ve sağlık personeli ile iletişimlerini geliştirmek ve özellikle kadınların sağlık hizmetlerini kullanım oranlarını yükseltmektir. Bu çalışmada il seçiminde ÇATOM'lardaki ambulans kriter olarak belirlenmiş ve buna göre Batman, Siirt, Şırnak-Merkez, Şırnak-Cizre ile konumu ve koşulları itibarıyla beşinci il olarak Mardin seçilmiştir.

2. Birecik Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Ekonomik Yatırımları için Planlama ve Uygulama Projesi

Proje, Birecik Barajı'nın göl aynası altında kalacak veya kısmen etkilenecek yerleşim yerlerindeki halkın yeniden yerleşimlerine yardımcı olmak ve yeni yaşamlarına sosyal, ekonomik ve kültürel uyumlarını kolaylaştırmak ve daha önceki benzer uygulamalarda yaşanan olumsuzlukları önlemek amacıyla yürütülmektedir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na desteklenen "GAP Bölgesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Programı" içinde yer alan 29 alt projeden biri olan Proje GAP İdaresi tarafından Ağustos 1997'de başlatılmıştır.

Başbakanlık Makamı'nın 27 Kasım 1997 tarih ve 3053 sayılı oturuyla da, çeşitli kurum, kuruluş ve hükümet dışı kuruluşun Proje alanında yapacakları çeşitli çalışmalarını koordine etme ve yürütme görevi GAP İdare-si'ne verilmiştir.

Proje ile, sürdürülebilir kalkınma ve katılımcı planlama ilkeleri çerçevesinde barajdan etkilenen halkın sosyo-ekonomik durumunun desteklenmesi ve konutları baraj suları altında kalan vatandaşların yeniden iskanına ilişkin çalışmalar yapılmaktadır. Her aşamasında halk ve ilgili tüm taraflar bilgilendirilerek karar alma sürecine katılmaları sağlanmaktadır.

Yeniden yerleşim dışındaki bileşenleri Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) desteğinde ve yürütülen proje kapsamında, 4-7 Mayıs 1999 tarihinde ilgili tüm kuruluşların katılımı ile "Ekonomik Yatırım Seçenekleri" çalışma toplantıları yapılmış, çalışma alanı içindeki tüm veriler ve altyapı durumu değerlendirilerek 1/25000 ölçekli Alt Bölge Gelişme Planı hazırlanmış ve ilgili kuruluş temsilcilerinin görüşleri alındıktan sonra 31 Mayıs 1999 tarihinde onaylanmıştır.

Proje kapsamında; barajın göl aynasından tamamen ve kısmen etkilenen köyler ve Halfeti ilçe merkezi için yeni yerleşim alanları katılımcı yöntemlerle belirlenmiş, devlet eliyle iskan ve köy nakli için gerekli yasal prosedür ile halihazır harita alımı, imar planı hazırlanması, arazi uygulaması ve parsel tahsisleri ilgili kuruluşlarla eşgüdüm içinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar uzantısında halen Gaziantep iline bağlı 1 köyde (Kavunlu - Belkıs) konut inşaatları Köy Hizmetleri

Birecik Barajı'ndan Etkilenen Yerleşimlerle İlgili Köy Toplantıları

Birecik Barajı'ndan Etkilenen Yerleşimlerle İlgili Toplantılar

Genel Müdürlüğü tarafından yapılırken Şanlıurfa İline bağlı 4 köyde (Kesince, Dorucak, Savaşan ve Güzeli) konut inşaatları devletin tip konut projesi, kredi, malzeme ve teknik desteğinde vatandaşlar tarafından inşa edilmiştir. Yeni yerleşim alanlarında yol, içme suyu, kanalizasyon, elektrik, telefon vb. altyapı temini Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve diğer ilgili kuruluşlar tarafından program çerçevesinde sağlanmaktadır.

Halfeti İlçe merkezinin göl altında kalan bölümlerinin yeniden yerleşimi için seçilen Karaozlak'ta ise konut inşaatları Şanlıurfa Valiliği tarafından tamamlanmış olup, kentsel altyapı temini ve çevre düzenleme çalışmaları Valilik ve Belediye tarafından yürütülmektedir.

Yerleşim alanları barajdan etkilenen köylerden Şanlıurfa İli'nde Geçittepe ile daha önce yeniden yerleşim istemeyip de diğer köyler için yapılan çalışmalar sonucunda bu yönde talepte bulunan Bahçeönü Mezrası, Kavaklıca Köyü ve Gaziantep İli'nde Erenköy için vatandaşların istekleri doğrultusunda uygun alanlar belirlenmiş olup, çalışmalar ilgili prosedür çerçevesinde yapılmaktadır.

Barajın göl aynası altında kalan taşınmazların kamulaştırma çalışmaları Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı adına Elektrik İşleri Etüd İdaresi tarafından yapılmaktadır. Kamulaştırma bedellerinin ödenmesi konusunda kaynak sıkıntısı nedeniyle yaşanan sorunlar yakın geçmişte aşılmış ve su altında kalmış olan köy ve arazilere ait kamulaştırma bedelleri tümtüyle ödenmiş bulunmaktadır.

4-7 Mayıs 1999 tarihinde yapılan "Ekonomik Yatırım Seçenekleri" konulu çalışma grubu toplantısı

Birecik Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Ekonomik Yatırımları için Planlama ve Uygulama Projesi kapsamında, Birecik Barajı göl aynası nedeniyle çeşitli şekillerde etkilenen tüm yerleşmelerin kaybedilen ekonomik değerlerinin ve tarım pratiklerinin yerine yeni alternatiflerin önerilmesi çalışmaları sürmektedir. Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) desteğinde düzenlenen ikinci Çalışma Grubu Toplantısı (workshop) 4-7 Mayıs 1999 tarihlerinde Halfeti ve köylerinde gerçekleştirilmiştir. Toplantıya; Nizip, Birecik ve Halfeti Kaymakamları, Halfeti Belediye Başkanı, GAP İdaresi Uzmanları, Ziraat Bankası Bölge Müdürlüğü Yetkilileri, GAP-GİDEM Uzmanları, Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) Bölge Temsilcileri, KOSGEB, Birleşmiş Milletler Gıda Ve Sağlık Örgütü (FAO), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) temsilcileri, Tarım İl Müdürlüğüne bağlı görevli uzmanlar, Müşavir Grup uzmanları ile yerel girişimci adayları, uzmanlar, muhtarlar ve halk katılmış, hazırlanan öneriler tartışılmış ve modern tarım pratikleri konusunda gerçekleştirilen demonstrasyon amaçlı uygulamalar vatandaşlara tanıtılmıştır.

Nizip İlçesi'ne bağlı Aşağı Çardak Köyü'nde mera hindiciliği çalışması tanıtılmıştır. Hedef gruba, gönüllü seçilen örnek çiftçilerin kümeslerinde uygulamalı tanıtım yapılmıştır. 4 aileye 100'er tane olmak üzere FAO desteğiyle satın alınarak dağıtılan 400 hindi palazı ve bu gelir getirici tarımsal faaliyet hakkında GAP Bölge İdaresi Başkanlığı ve Bölge Müdürlüğü uzmanları tarafından ayrıntılı bilgi aktarılmış, karşılıklı diyaloglar kurulmuş ve alanda konuyla ilgili video gösterimi yapılarak konu daha iyi anlaşılabilir düzeye getirilmiştir. Yapılan faaliyetin kar ve maliyet analizleri ve Ziraat Bankası'nın bu alanda kredi temin şartlarının ne olduğu da çiftçilere anlatılmıştır.

Birecik İlçesi'ne bağlı Altınova Köyü'nde özel bir tarımsal mekanizasyon firması yetkilileri ile teknik uzmanlar ve bakım şeflerinin katılımıyla yeni teknolojiye sahip tarım alet ve makinelerin tanıtımı yapılmış ve uygulamalı olarak çiftçilere gösterilmiştir.

Altınova Köyü'ne çevre köylerden gelen kalabalık bir toplulukla birlikte arazinin sürüm tekniği, toprak işlemede kullanılan kombineler, ekim - dikim aletleri ve tarım makinelerinin kullanırken tasarruf yöntemleri ve teknikleri konularında çiftçilere arazi üzerinde uygulamalı ve ayrıca sinevizyon gösterileri yapılarak detaylı olarak anlatılmıştır. Birecik İlçesi Meteler Köyünde "örtüaltı sebze yetiştiriciliği ve seracılık" konusunda bilgiler verilerek, FAO - GAP İdaresi işbirliği ile yapılan demonstrasyon amaçlı kurulan seralar gezdirilerek konuyla ilgili kar/maliyet analizleri ve kredi imkanları ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Halfeti İlçe Merkezi'nde yapılan çalışmalara çevre köylerden gelen köylüler katılmış ve tarımsal faaliyetlerin sinevizyon gösterimiyle tanıtımı ve bilgilendirilmesi yapılmıştır. Katılımcılara tarım alet ve makineleri, kafes balıkçılığı (alabalık yetiştiriciliği), süt ve besi hayvancılığı, büyük ve küçükbaş hayvancılık, arıcılık, hindicilik, meyve ağaçlarını hastalık ve zararlardan koruma, tarlalarda sürüm tekniği, sulama teknikleri ve su kullanımı, ilaçlama ve gübreleme konularında bilgiler verilmiş ve Halfeti İlçe Merkezi'ne bağlı Çekem Mahallesi'nde Arıcılık uygulaması köylülere tanıtılmıştır. Bu alanda Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) aracılığıyla 4 aileye yapılan arı kovana dağıtımı, sağlanan teknik bilgi desteği ve faaliyetin maliyet, kar ve kredi konularında bilgilendirme yapılmıştır.

Halfeti İlçe Merkezi'nde Gençlik Merkezi olarak düzenlenen mekanda yapılan çalışmalarda; GAP-GİDEM uzmanlarına proje kapsamında önerilen, halkın gelir seviyesini yükseltici faaliyetler hakkında genel bilgilendirme ve KOSGEB yetkilerince Halfeti'de tarıma dayalı küçük ölçekli sanayilerin gelişmesi için gerekli ön koşullar hakkında bilgi verilmiş ve katılımcıların soruları yanıtlanmıştır. Oturumda ayrıca, özel bir firma tarafından bölgede uygulanacak besi ve süt hayvancılığı ile mera islahına dayalı (GAP, TEMA, TIKVEŞLİ İşbirliği) GAP-TETİK Projesi için pilot uygulama alanı olarak seçilen Bozova İlçesine bağlı Kırışlı Köyü'nde kaydedilen gelişmeler, köyde bu amaçla oluşturulan kooperatif ve Ziraat Bankası'ndan hayvancılık kredisi temini için imzalanan protokol konularında ayrıntılı bilgilendirme de yapılmıştır.

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin 1978 yılından beri alternatif bir yapı malzemesi olarak geliştirmekte olduğu AL-KER (Alçılı Kerpiç) Yapı Teknolojisi hakkında bir tanıtım konferansı izlenmiş ve yerel toprak ile örnek Al-Ker üretimi vatandaşların aktif katılımıyla uygulamalı olarak gerçekleştirilmiştir.

Birecik Barajı İnşaatı

Fırat Nehri üzerindeki Birecik Barajı, 1984'te DSI tarafından yapımı planlanan ve Enerji Bakanlığı'nca 1993 yılında yap-işlet-devret modeli ile inşa edilmek üzere uluslararası bir konsorsiyuma (Birecik A.Ş) ihale edilmiş bulunan, GAP kapsamındaki büyük barajlardan biridir.

Birecik Barajı inşaatı, programa uygun olarak gerçekleştirilmiş olup su tutma süreci maksimum su seviyesi 385 m olan barajda 30 Kasım 2000 tarihi itibarıyla tamamlanmıştır. Etkilenen tüm köyler ile Halfeti İlçe merkezinin alt kotları sular altında kalmış bulunmaktadır. Bir kısım köylerin ise yolların su altında kalmış olup ulaşım yeni açılan yollar üzerinden sağlanmaktadır.

Bir müşavir grubun desteğiyle katılımcı planlama ve sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ışığında yürütülmekte olan projenin sosyal bileşeninde proje çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalardan bilgi vermek ve proje önerilerinin hazırlanması, irdelenmesi ve hayata geçirilmesi

Halfeti

için ilçe merkezleri ve köylerde toplantılar düzenlenmektedir.

Çalışma alanında yeniden yerleşim çabaları da büyük ölçüde tamamlanmış olup vatandaşlar yeni konutlarının içine taşınmıştır. Baraj gölünden etkilenen alanda farklı kamu kuruluşları eliyle yapılmakta olan hizmetler arasındaki eşgüdümü sağlamak amacıyla Başbakanlığın 21 Kasım 1997 tarih ve 3053 sayılı yazısı ile oluşturulan "Birecik Barajı Yeniden İskan Üst Kurulu" 8. toplantısını 4 Aralık 2000 tarihinde Halfeti'de gerçekleştirmiştir. Toplantıda karşılaşılan ve ihtiyaç duyulan çalışmalar ile çözüm önerileri görüşülmüş, baraj gölü çevresinde yaşamın pürüzsüz devamı için hazırlanan eylem planı ve gerekli önlemler gözden geçirilmiş ve çeşitli kuruluşlar tarafından yapılması gerekli işler konusunda kararlar alınmıştır.

Yeniden yerleşim sonrası sosyal, kültürel ve ekonomik entegrasyonu sağlamak ve yeni yaşamlarına uyumlarını kolaylaştırmak üzere hedef grubun talepleri doğrultusunda oluşturulan eğitim programları sürdürülmektedir. Bu çerçevede uygulanan eğitim programları ve katılımcı sayıları aşağıdaki çerçeve içerisinde görülmektedir.

Bu alanda hedef grupla yapılan toplantılardan elde edilen bilgiler ışığında eğitim programı sürekli güncellenmektedir ve uygun zamanlarda çeşitli kurslar açılmaktadır.

Projenin ekonomik kalkınma boyutu, büyük ölçüde ilgili alt bölgeye girdi olacak kamulaştırma bedellerine dayanmakta ve bu meblağın ekonomideki üretken sektörlerle yönlendirilmesi hedeflenmektedir. GAP-GİDEM uz-

Halfeti ÇATOM Saz Kursu

Proje Kapsamında Gerçekleştirilen Eğitim Programları

Ehliyet Kursu	Şubat 1998	16 kişi (4 Kadın)
Arcılık Kursu	Mart 1998	80 kişi
Konservecilik Kursu	Ağustos 1998	16 kişi (Hepsi Kadın)
Fotoğrafçılık Kursu	Ağustos-Eylül '98	15 kişi (14 Kadın)
Satranç Kursu	Eylül 1998	20 kişi (15 Kadın)
Saz Kursu	Ekim 1998	20 kişi (12 Kadın)
Resim Kursu	Kasım 1998	10 Kişi (6 Kadın)
Mantar Yetiştirme Demonstrasyonu	Kasım 1998	3 Kişi
Fayans Ustalığı Kursu	3 Aylık-2 Dönem	24 + 22 Kişi
İngilizce Kursu	Ağustos 1999	57 Kişi (Çeşitli yaşta)
Biçki Dikiş Kursu	Ekim 2000	25 Kişi (Devam ediyor)

Halfeti ÇATOM Fotoğrafçılık Kursu

manları işbirliğinde yürütülen bu çalışmalarda sınırlı sayıda örnek gelişme ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Bunun yanında, proje kapsamında Baraj Gölü nedeniyle kaybedilen tarım arazileri ve ürün desenini karşılayacak yeni tarımsal ve tarım dışı ürünlerin kazandırılması,

Birecik Barajı Yeniden İskan Üst Kurulu 8. Toplantısı

üretim pratiği, örgütlenme ve ilgili altyapının sağlanması yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Bu amaçla Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), TEMA Vakfı ve Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) gibi kuruluşlar desteğinde ve işbirliği içinde proje alanında entegre hayvancılık, mera ıslahı, mantar yetiştiriciliği, kafes balıkçılığı, arcılık, hindicilik ve yüksek tünelde sebze yetiştiriciliği gibi demonstrasyon nitelikli faaliyetler uygulanmakta ve hedef gruba tanıtımı yapılmaktadır.

Su tutulma aşaması tamamlanmış olan Birecik Barajı'nın yapımı nedeniyle tarihi ve kültürel dokuya yönelik zararların giderilmesi amacıyla Baraj sahasındaki alanlarda, Kültür Bakanlığı tarafından 1992 yılından itibaren kazı ve kurtarma çalışmaları başlatılmış ve yakın bir geçmişte antik Zeugma kentine ilişkin rastlanmıştır.

Belkıs/Zeugma Antik Kenti 20 000 dönümlük bir alana yayılmış olup, 7 000 dönümü Birecik Baraj gölünden etkilenecektir. Kazı ve kurtarma çalışmalarının gerçekleştirildiği alt teraslar (A bölgesi) Haziran 2000 (B bölgesi) Ekim 2000 sonu itibarıyla sular altında kalmıştır.

Belkıs/Zeugma Antik Kenti'nin kurtarılması ve acil arkeolojik kazı ve kurtarma çalışmalarının başlatılması amacıyla GAP İdaresi ile Packard Humanities Institute arasında bir Protokol imzalanmıştır. Bu çerçevede; GAP İdaresi'nin koordinasyonunda, Kültür Bakanlığı'nın denetiminde çok uluslu kurtarma kazıları Zeugma'da sürdürülmüştür. (Ayrıntılı bilgi Kültür ve Turizmle İlişkin Faaliyetler Bölümü'nde bulunmaktadır).

3. Ilısu Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Sosyo-ekonomik Yatırımları İçin Destek Projesi

İnşaatı programda olan Dicle Nehri üzerindeki Ilısu Barajı'ndan etkilenen kırsal yerleşimler ve Hasankeyf İlçe merkezindeki nüfusun yeniden yerleşimi ve istihdamı ile yeni yaşamlarına sosyal, ekonomik ve kültürel uyumlarının kolaylaştırılması için bir özel proje hazırlanmıştır. Proje'nin yeniden yerleşim konuları dışındaki bileşenleri "Batman'da Sürdürülebilir Kentsel Yaşam ve Toplumsal Kalkınma Programları" başlığı altında GAP İdaresi ile UNDP tarafından ortaklaşa yürütülen "Sürdürülebilir Kalkınma Programı" kapsamındaki 29 alt proje arasında bulunmaktadır. Halen yürütülmekte olan "Halfeti Projesi" kapsamında yapılan çalışmalar ile elde edilen deneyimden büyük ölçüde yararlanılacak ve benzer çalışmalar gerçekleştirilecek olan sözkonusu Proje'nin yeniden yerleşim bileşeni ulusal kaynaklardan karşılanacaktır.

Hasankeyf Kalesi'nden Bir Görünüm

Londra'da GAP ve Ilısu Barajı Semineri:

Güneydoğu Anadolu Projesi ve Ilısu Barajı hakkında İngiltere kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla 17 Şubat 2000 tarihinde Londra Büyükelçiliğimizce bir seminer düzenlenmiştir. DSI ve GAP İdaresi yetkilileri ve konuyla ilgili akademisyenlerin katıldığı seminerde, GAP İdaresi Başkanı Dr.İ.H.Olcay Ünver'in "Genel GAP" sunuşunun ardından, Başkan Yardımcısı Kaya Yaşınok tarafından "GAP'ta Katılımcı Yeniden Yerleşim Örneği Olayı-A Case Study of Participatory Resettlement in GAP" başlıklı bir sunuş yapılmıştır. Seminer sırasında GAP İdaresi'nce fotoğraf, resim ve yayınların sergilenmesi amacıyla bir de stand açılmıştır.

20 Ekim 2000 tarihinde de seminerdeki bildirimlerin yer aldığı kitabın basımı dolayısıyla bir toplantı düzenlenmiş ve GAP İdaresi Başkanı Dr. Ünver toplantıda, GAP ve baraj gölleri altında kalacak alanlara yönelik uygulamalara ilişkin bir konferans vermiştir.

Öte yandan, "Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi"nin başlatılması amacıyla, 1998 yılında, Kültür Bakanlığı, DSI Genel Müdürlüğü ve ODTÜ Tarihsel Çevre Araştırma Merkezi (TAÇDAM) arasında bir protokol imzalanmıştır. Söz konusu protokol çerçevesinde Türk ve yabancı kazı başkanlarının bilimsel başkanlığında Ilısu ve Karkamış Baraj gölü altında kalacak alanda yüzey araştırmaları, kazı ve kurtarma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Protokol kapsamına giren Hasankeyf'te de haritalama, rölevo, jeoteknik araştırmaları TAÇDAM tarafından yapılmıştır.

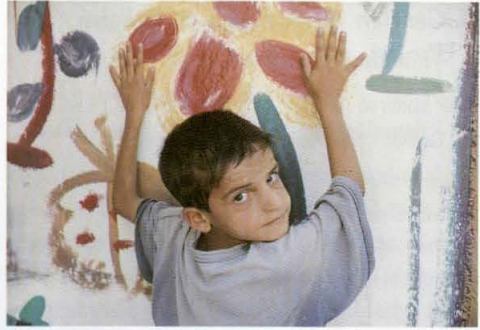
Proje'ye paralel olarak "1/25 000 ölçekle Ilısu Baraj Gölü Çevresi Alt Bölge Gelişme Planı", ilgili tüm kişi ve kuruluşların katılımı ile GAP İdaresi tarafından hazırlanacaktır. Alt Bölge Gelişme Planı, çalışma alanı bütünündeki tüm doğal, çevresel, sosyal ve ekonomik verilerin analizi ile hazırlanacak ve seçilecek planlama dönemi sonu için "En iyi Durumu" sergileyecektir. Plan kapsamında hazırlanacak ayrıntılı Uygulama Programı ve Acil Eylem Planı ile, barajdan etkilenen çevrede çeşitli kuruluşlar tarafından yapılması gerekli çalışmalar arasında eşgüdümün sağlanması hedeflenmektedir. Bu amaçla iş tanımı hazırlanmış olup ihale öncesi hazırlıklar sürdürülmektedir.

4. Diyarbakır Kentinde Sokakta Çalışan Çocukların Rehabilitasyonu

Sokakta çalışan çocukların ve ailelerinin yaşam standartlarını iyileştirmeyi, yerel kapasiteyi güçlendirmeyi, çocuk işçiliğini kademeli olarak azaltmayı amaçlayan Proje, GAP İdaresi genel koordinasyonunda Diyarbakır Valiliği, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), GAP İdaresi ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK) işbirliği ve Amerikalı bir sivil toplum örgütünün sağladığı teknik ve finansal katkı ile yürütülmektedir. GAP İdaresi projenin genel koordinasyonunu yürütmektedir. SHÇEK'a bağlı olarak Diyarbakır'da kurulmuş olan ve 15 Mart 1999 tarihinde faaliyetlerine başlayan "75. Yıl Çocuk ve Gençlik Merkezi"nde yürütülen projenin süresi 2 yıldır.

Haziran 2000 itibarıyla Merkez'e kayıtlı 201 sokak çocuğu bulunmaktadır. Bu çocukların 101'i Merkez'deki faaliyetlerden direk olarak yararlanmakta, diğer 100 çocuğa ise sokaklarda ulaşılmaktadır.

Çocuk psikolojisi, çocuğa karşı tutum ve davranışların nasıl olması gerektiği ve çocukların polis ve zabıta ile karşılaşınca neler yapması gerektiği konusunda Merkez'de 'çocuklara, Emniyet ve Zabıta Müdürlüklerinde polislere ve zabıta memurlarına yönelik "Çocuk Psikolojisi" eğitimi başlatılmıştır. Ayrıca ODTÜ İletişim Topluluğu, Merkez'i "kardeş merkez" ilan edip buraya devam eden çocuklarla mektup ağını başlatmışlardır.

Merkez'de çocuklar masa tenisi, halk oyunları, futbol, tiyatro gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca çalışma kapsamında lider eğitimi ve el sanatları faaliyetlerinin yanı sıra, çocukları eğitime başlatmak ve yönlendirmek için okuma-yazma ve etüt programları da yapılmaktadır. Çocuklar ile aileleri arasındaki bağın güçlendirilmesi, ailelerin bilinçlendirilmesi, çocuklara ilginin artırılması ve sokakta destek ağının güçlendirilmesi amacıyla, Merkez dışında aile ziyaretleri ve sokak çalışmaları yapılmaktadır.

Merkez'e destek sağlamak, sokakta çalışan çocukların yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalarda bulunmak amacıyla "Sokak Çocukları Rehabilitasyon Merkezi Derneği" kurulmuştur.

75. Yıl Çocuk ve Gençlik Merkezi

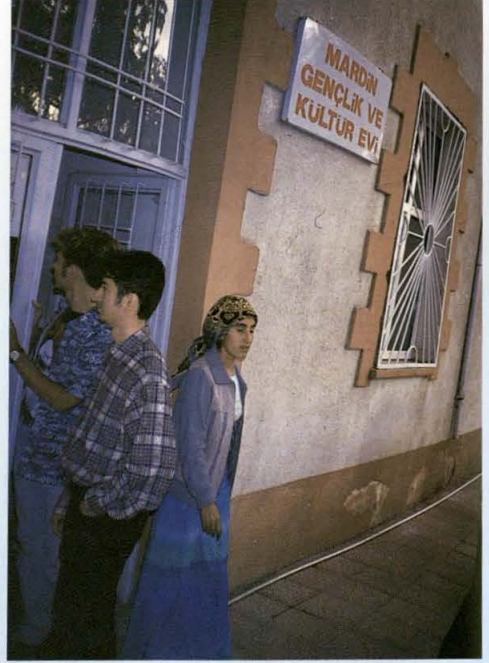

5. Gençten Gence Sosyal Gelişim Projesi

GAP İdaresi ve AIESEC (Türkiye İktisadi ve Ticari İlimler Talebeleri Staj Komitesi Derneği) işbirliği ile Mardin'de Valilik ve Belediye'nin desteğinde yürütülen Projenin amacı, GAP Bölgesi'nde farklı sosyal katmanlardaki 15-25 yaş arasındaki gençlerin değişmeye açık, üretken, çağdaş ve girişimci olmalarına yardım edecek bir ortam sağlamaktır. Gençlerde inisiyatif geliştirme yolu ile hem kendi sosyal gelişmelerine hem de sürdürülebilir toplumsal-insani gelişmeye katkı sağlama doğrultusunda kurulan Mardin Gençlik ve Kültür Evi'nde gençlerin farklı ilgi alanlarında etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinlikler çerçevesinde 26 Ekim 1999 tarihinde karikatürist Halil Ustaoglu ve ressam Müteber Yügnük'ün eserlerinin yer aldığı karikatür ve resim sergisi açılmıştır. Yerel yöneticilerin ve yöre halkının yoğun ilgisinin olduğu bu sergide, ressam M.Yügnük gençlerle bir hafta atölye çalışmaları ve sohbet toplantıları yapmıştır.

Ülkemiz gençleri ile Avrupa Birliği üyesi ülkelerindeki gençlik arasında etkileşim ve deneyim paylaşımı ortamının yaratılması amacıyla Mayıs 2000 içinde Mardin'de düzenlenen "Gençlik Eğitim Semineri"nde Mardinli gençler "Gençten Gence Sosyal Gelişim Projesi"ni sunmuşlardır. Ayrıca gençler, yöre dışından bu seminere katılan yaklaşık 40 genç ile bu projeyi tartışıp, geleceğe yönelik etkinlikler üzerinde yoğunlaşmışlardır.

Gençlik ve Kültür Evi'nde düzenlenen etkinlikler -bilgisayar, matematik, ve İngilizce kursları, edebiyat sohbetleri- gönüllü gençler tarafından belirli gün ve saatlerde ve

ılmaktadır. Haziran 2000 itibarıyla, bilgisayar eğitiminden 25, İngilizce eğitiminden 15 genç yararlanmış. Ayrıca sportif etkinlikler çerçevesinde 30 genç masatenisi etkinliğine katılmaktadır.

Gençler tarafından kendi aralarında bir kurul oluşturulmuş olup sosyal, kültürel, eğitsel ve sportif faaliyetler bizzat kendileri tarafından planlanmakta ve izlenmektedir. Faaliyetler gönüllülük temelinde uygulanmaktadır. Yöre gençlerinin dış dünya ile yakın sosyal ilişki ağını kurabilmesi ve genişletebilmesi için Gençlik ve Kültür Evi'nde internet bağlantısı da kurulmuştur.

GAP Bölge'sinde sağlık, eğitim, girişimcilik, kültür ve turizm konularında çalışmalar yapmayı amaçlayan ve "Gönül Köprüsü" adı verilen bir hükümet dışı kuruluş ile işbirliği yapmak amacıyla, GAP İdaresi'nce 3 Ağustos 2000 tarihinde bir toplantı düzenlenmiş ve bu toplantıda "GAP Tanıtım" yapılmıştır. Bu girişimin somut bir adımı olarak da 30 Ağustos 2000 tarihinde Mardin İli'nde "Mardin Gençlik ve Kültür Evi"nde GÜNŞİAD, KOSGEP ve çeşitli sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ve gençlerin katılımı ile "Gençlerde Girişimcilik Kültürünün Geliştirilmesi" üzerine bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

Gençten Gence Sosyal Gelişim Projesi Toplantısı

Gençten Gence Sosyal Gelişim Projesi Toplantısı

Ayrıca GAP İdaresi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği'nin organizasyonu ve İsviçre Hükümetinden sağlanan hibe ile 12 Ekim 2000 tarihinde, Diyarbakır'da projenin diğer GAP illerinde de yaygınlaştırılması ve bölge gençliğinin ekonomik ve sosyal yönden gelişimi amacıyla ilgili tarafların katılımı ile durum değerlendirilmesi ve ihtiyaç analiz içerikli çok geniş katılımlı bir toplantı yapılmıştır.

13-17 Kasım 2000 tarihleri arasında da, İstanbul ve Bölge üniversiteleri öğrencileri, GAP İdaresi'nin desteği ve Diyarbakır, Mardin, Urfa valiliklerinin işbirliğinde "Buluşuk" adı altında bir organizasyon yapmışlardır. Bu çerçevede Dicle ve Harran Üniversiteleri ve Mardin Gençlik Kültür Evi'nde çeşitli etkinlikler (fotoğraf, halk bilimleri ve sanatları, mizah, folklor kent ve ketileşme gibi) gerçekleştirilmiş, bu etkinlikler çerçevesinde gençler karşılıklı olarak deneyimlerini aktarırken, kültür kurma zorluklarını, gençler arasında etkileşim/iletişim yaygınlaştırmanın yollarını ve araçlarını tartışma imkanı da bulmuşlardır.

Mardin Gençlik ve Kültür Evi

6. Kırsal Alanlarda Okul Servis Otobüsü Hizmetleri Uygulaması ve Eğitim Kurumlarının Güçlendirilmesi

GAP Bölgesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Programı kapsamındaki "Eğitimde Kurumsal Sistemin Güçlendirilmesi ve Kırsal Alanlarda Okula Erişimin İyileştirilmesi" projesi, yaygın olarak kullanılan adı ile "Taşınabilir Eğitim Projesi" Milli Eğitim Bakanlığı ve Şırnak Valiliği tarafından, Silopi İlçesi'nde 2 yıldır sürdürülmektedir.

1998-1999 öğretim yılında başlayan ve 2000-2001 öğretim yılında tamamlanacak olan proje ile, Silopi İlçesi'nin kırsal alanlarında ilköğretime erişimin otobüs sistemi ile gerçekleştirilmesinin yanısıra Merkez Okulun onarımı ve modern eğitimsel donanım malzemelerinin temini de GAP İdaresi ve UNDP tarafından karşılanmaktadır.

Proje kapsamında Merkez Okul olan Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu'na kurulan kütüphane

Proje kapsamında Silopi İlçesi'nin Aktepe, Kapılı, Özgen, Çardaklı, Yamaç, Orta, Çukurca, Kavaközü, Bostancı ve Yankale köylerinden, Şırnak İlçe merkezinde bulunan Mehmet Akif Ersoy ilköğretim okuluna 77 öğrenci taşınmaktadır. Taşıma işlemi 4 bölgeden üç minibüs ve bir otobüs ile yapılmaktadır.

Ayrıca, seçilmiş köylerin, gelişme potansiyellerinin, antropolojik, etnografik, sosyal, iktisadi ve nüfus yapılarının analizi ve ailelerin taşınabilir eğitime ilişkin beklenti, istek, tutum ve düşüncelerinin belirlenmesi ve özellikle kız çocuklarının bu durumdan yararlandırılmasını sağlayıcı sosyolojik bir çalışmanın yanısıra, hizmetçi eğitim ile pedagojik yöntemler konusunda eğitimcilerin eğitimi de planlanan çalışmalardan bazılarıdır.

7. Kentsel Enformel Sektörde İstihdam ve İş Potansiyelinin Artırılması

"GAP Bölgesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Programı"nda "Ekonomik Geçerlilik İçin Yerel Girişimcilik Desteklenmesi" başlığı altında yer alan bu proje ile, Diyarbakır kentinde bir pilot uygulama yapılması yoluyla, enformel sektörde üretkenliğin ve işgücü emme kapasitesinin artırılmasına yönelik bütün GAP Bölgesi'ne yaygınlaştırılabilecek bir model geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca bu uygulama, enformel sektörün ekonomiye etkili biçimde entegrasyonu için kurumsal, yerel ve ulusal kapasitenin güçlendirilmesini de hedeflemektedir. Proje katılımcı bir şekilde Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK), KOSGEB, Halk Bankası ve diğer ilgili sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliği ve eşgüdüm mekanizmalarının geliştirilmesine de katkı sağlayacaktır.

Diyarbakır'da TESK tarafından yürütülmeye başlanmış olan Proje'de, çalışacak danışmanlar ve yönlendirme komitesinin üyeleri belirlenmiştir. Proje çerçevesinde Diyarbakır'da enformel sektörde gelişme potansiyeli gösterebilecek sanayi ve hizmet sektörleri ve ilin sosyo-kültürel yapısına ilişkin bir ön çalışma yapılmıştır.

Diyarbakır'da Bakırcılar

Proje kapsamında 20 Temmuz 2000 tarihinde Diyarbakır'da TESK ve GAP İdaresi arasında bir işbirliği protokolü imzalanmış ve ilgili tarafların yer aldığı, enformel sektörün sorunlarının ve bu sektöre ilişkin ulusal politikaların tartışmaya açıldığı çok geniş katılımlı "1. Genişletilmiş Yönlendirme Kurulu Toplantısı" yapılmıştır.

Aralık 2000 içerisinde uygulanan bir anket çalışması ile Diyarbakır ilinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin istihdam ve bölgesel ekonomiye katkı potansiyellerini belirlemek ve eğitim, yerleşim ve kredi imkanlarının araştırılmak ve değerlendirmek amacıyla geniş bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Kentsel Enformel Sektörde İstihdamın ve İş Potansiyelinin Geliştirilmesi Projesi Yönlendirme Kurulu Toplantısı

GAP İdaresi ile Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu'nun (TESK) işbirliği ile yürütülecek olan "Kentsel Enformel Sektörde İstihdam ve İş Potansiyelinin Geliştirilmesi" projesi işbirliği protokolü 20 Temmuz 2000 tarihinde GAP İdaresi adına Başkan Dr.İ.H.Olcay Ünver ve TESK adına Genel Sekreter Hasan Özcan ve Genel Başkan Vekili Ali Paşa Aksu tarafından Diyarbakır'da imzalanmış ve "1.Genişletilmiş Yönlendirme Kurulu Toplantısı" da aynı gün yapılmıştır.

Toplantıya, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Devlet Planlama Teşkilatı, Çıraklık ve Yaygın Eğitim, Esnaf ve Sanatkarlar ile Sosyal Güvenlik Kuruluşları Genel Müdürlükleri, KOSGEB Bölgesel Kalkınma Enstitüsü, TESK, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu ve Kefalet (TESKOMB), Türkiye Halk Bankası Genel Müdürlüğü, MEKSA, Bağ-Kur Genel Müdürlüğü ve TOBB temsilcileri ile Diyarbakır Belediyesi ve Diyarbakır Valiliği katılmıştır.

Diyarbakır'da gelişme potansiyeli olan iş kollarının tespiti, temel sorun ve ihtiyaçların belirlenmesi, istihdam ve gelir artırmaya yönelik politika ve araçların belirlenmesi, enformel sektörde istihdam kapasitesinin, işgücü kalitesinin, üretkenliğin ve gelirin artırılmasını amaçlayan proje 2 yıl süreyle uygulanacaktır.

Diyarbakır'da Bakırcılar

Çalışmanın sonuçları ve bu alanda yapılması gereken çalışmalar Şubat 2001 içerisinde konuyla ilgili tüm kurum ve kuruluşların (GAP İdaresi, TESK, KOSGEB, Halk Bankası, MEB-Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, DPT, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş ve İşçi Bulma Kurumu, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı-Esnaf ve Sanatkarlar Genel Müdürlüğü, MEKSA Vakfı, ILO, UNDP ve yerel teşkilatlar) katkıları ile hedef kitle olan enformal sektörün yanı sıra küçük ve orta ölçekli girişimcilere 18 ay süre ile eğitim ve danışmanlık hizmetleri şeklinde uygulamaya aktarılacaktır.

8. Türkiye'de Sıtma Birimlerinin Ulusal Kapasitesinin Güçlendirilmesi

1998 Ocak ayında start alan Proje ile, GAP Bölgesi'nde sıtma savaş stratejilerinin belirlenmesi için Sağlık Bakanlığı'nın organizasyon, teknik ve insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi ve sıtma vakalarının kontrol altına alınarak makul düzeye çekilmesi amaçlanmıştır. Proje 1999 senesi içinde bitmiştir.

Proje kapsamında bugüne kadar, larva kontrol konusunda 20, kalıcı ev içi ilaçlama konusunda 20, yüzey ilaçlama konusunda 20, sıtma konusunda 20, temel sıtma konusunda 13, entomoloji konusunda 17 kişi eğitilmiş, il yöneticileri ile bilgilendirme toplantısı yapılmış, Adana Sıtma Enstitüsü'nün mevcut durumu ve ihtiyaçları değerlendirilmiş, gerekli araç-gereç tespiti yapılmış ve alım çalışmaları tamamlanmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) uzmanlarından J.P. Meert, proje iş tanımında olmamakla beraber "Sıtma Kontrolünde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı" konusu ile ilgili olarak 1999 Nisan ayında Türkiye'ye gelerek GAP İdaresi ile de görüşmüş ve GAP İdaresi Coğrafi Bilgi Sistemleri Birimi'nde "Health Mapper" adlı bir yazılım programı ile sıtma kontrolü üzerine bir demonstrasyon yapılmıştır.

Sağlık Bakanlığı bünyesinde Sıtma Dairesi başkanlığı tarafından yürütülen çalışmaya UNDP şemsiyesi altında WHO mali ve teknik destek vermiş ve proje 1998 yılının da uygulamaya konularak, 14 ayda tamamlanmıştır.

WHO uzmanlarıncı kapanış workshop'ına altlık oluşturacak bir rapor yazılmış ve rapor 1999 sonbaharında yapılan workshop'ta (Sıtma İle Mücadele Stratejilerini Belirleme Çalışma Toplantısı) tartışılmıştır. Sıtma vakalarıyla ilgili durum tespitinin yapıldığı, geleceğe ilişkin yapılması gerekenlerin tartışıldığı workshop'ta ayrıca Türkiye'nin WHO'nun "Roll Back Malaria" projesine katılımı konusunda uzmanların görüşleri alınmıştır.

Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen Ulusal Sıtma Kontrol Projesi (Roll-Back Malaria) kapsamında işbirliği ilke alanlarını belirlemek üzere Sağlık Bakanlığı WHO temsilcileri 18 Şubat 2000 tarihlerinde GAP İdaresi Başkanlığını ziyaret etmişler ve proje kapsamında 11 Mart 2000 tarihinde Ankara'da yapılan "Tanıtım-Sektörlere-rası Katılım" toplantısına GAP İdaresi temsilcisi de katılmıştır.

2000-2002 yılları arasında Sağlık Bakanlığı, GAP illerini de içeren 28 ilde sıtmanın yok edilmesine yönelik olarak, WHO, GAP İdaresi ve ilgili sektörlerle işbirliği halinde yeni bir çalışma başlatacaklardır.

Diğer kuruluşların yanısıra GAP İdaresi'nin de desteği ile 25-29 Eylül 2000 tarihlerinde Türkiye Parazitoloji Derneği tarafından Şanlıurfa'da "II.Ulusal Tropikal Hastalıklar Kongresi" yapılmıştır. Kongreye uzman hekimler ile Şanlıurfa İl'indeki Sağlık Ocaklarında hizmet veren hekimler katılmıştır. Kongredeki "Sıtma" konferansını Şanlıurfa Yakubiye ÇATOM'daki katılımcılar da izlemişlerdir.

9. GAP Yöresi Halk Sağlığı Projesi

GAP kapsamında yapılan yatırımların Bölge'ye getireceği ekonomik büyüme ve sosyal gelişimin yanısıra ekolojik sistem ve çevre koşullarında meydana getireceği değişmelerin halk sağlığı üzerinde de yansımaları beklenmektedir. Gerekli önlemlerin zamanında alınmaması halinde mevcut sağlık sorunlarının yanısıra başta sıtma, şark çıbanı ve shistosomiasis gibi hastalıkların artmasından endişe duyulmakta, bugüne kadar tanınmayan hastalıklar ve yeni sağlık sorunlarının ortaya çıkması beklenmektedir. Büyük ölçekli kalkınma projelerinin getirdiği bu kaçınılmaz durum karşısında GAP İdaresi, insani ve sürdürülebilir kalkınmayı odak olarak ele almakta olup, bu tür olumsuzlukların önlenmesine yönelik olarak halk sağlığı projesini başlatmış bulunmaktadır.

Projenin amacı; barajlar, sulama altyapıları, tarımda sulamanın yaygınlaştırılması, ürün deseninin ve tarımsal pratiklerin değişmesi sonucunda oluşacak ekolojik ve çevresel değişimlere bağlı olarak ortaya çıkabilecek sağlık sorunları ve bunların önlenmesine yönelik politika, strateji ve uygulama yöntem ve araçlarını geliştirmektir.

GAP Bölgesi'ndeki 9 ilde yürütülecek olan proje kapsamında amaca yönelik durum belirlenmesi için dökümanter ve deneysel araştırmalar, bu araştırmaların değerlendirilip raporlanması ve olası riskleri ortadan kaldırmaya yönelik politika, strateji, araç ve uygulama önerilerinden oluşan bir eylem planının hazırlanması içermektedir.

Projenin planlama, izleme ve değerlendirilmesi 16 Mart 2001 tarihli protokol çerçevesinde Sağlık Bakanlığının koordinasyonu ve Çevre Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve GAP Belediyeler Birliği'nin işbirliği ile yapılmaktadır. Projenin yürütülmesi ise Türkiye Parazitoloji Derneği başkanlığında Dicle, Gaziantep ve Harran Üniversitelerinin temsilcilerinden oluşan bir "Konsorsiyum" tarafından gerçekleştirilmektedir.

10. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi

Projenin amacı terör nedeniyle yaşadıkları yerleri terk etmek durumunda kalan nüfustan ve kendi istekleri ile güvenliği sağlanan köylerine geri dönmek eğiliminde olan nüfusun planlı bir biçimde geri dönüşlerinin sağlanması ve geri dönülen alanlarda sürdürülebilir yaşam koşullarının oluşturulmasıdır.

Proje kapsamında bir bölümü OHAL ve mücavir iller olmak üzere toplam 12 il (Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van) bulunmaktadır. Bu illerden 5'i GAP Bölgesi (Batman, Diyarbakır, Mardin, Siirt ve Şırnak) kapsamındadır.

Ayrılmış terör olaylarının azalması sonucunda yer değiştirmiş olan sakinler köylerine geri dönmeyi istemektedirler. Bu çerçevede güvenliği sağlanan bölgelere geri dönüş devlet tarafından da benimsenmiş ve bu amaçla hazırlanan projeler 1999 yılı yatırım programına alınmıştır. Bugüne kadar Valilikler tarafından yapılan uygulamalar yoluyla söz konusu nüfustan bir bölümünün köylerine istemli geri dönüşü gerçekleştirilmiştir.

Proje; dönüş sürecinin sağlıklı ve etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi ile uygulamada çeşitli kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasını temel almakta; yeniden yerleşim, kırsal kalkınma, altyapı temini, sosyal donatı ve arazi kullanım planlaması konularındaki çalışmalarını kapsamaktadır.

Bu anlamda proje salt yeniden yerleşim için yapılacak çalışmalarla sınırlı kalmamakta, sürdürülebilir kalkınma ve katılımcı planlama ilkelerine paralel olarak bir süredir boş kalmış köyde, yaşamın yeniden başlatılması ve kalıcı hale getirilmesi için tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin ıslahı amaçlı gerekli tüm kırsal kalkınma çalışmalarını da içermektedir.

Proje kapsamında 1999 yılında çalışmalar birbiriyle ilişkili olarak 3 bileşen halinde yürütülmüş olup 2000 yılı çalışmalarını da aynı esaslar dahilinde sürdürülmektedir:

GAP İdaresi'nin uygulama programında olmak üzere, Köye Dönüş ve Rehabilitasyon için acil uygulama prog-

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi Üç Bileşen Halinde Yürütülmüştür

1. GAP İdaresi'nin uygulama programında olmak üzere Diyarbakır, Şırnak ve Batman illerinde Köye Dönüş ve Rehabilitasyon için acil uygulama programı
2. GAP Bölgesi dışındaki illerde Köye Dönüş ve Rehabilitasyon için acil uygulama programı
3. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon İçin Alt Bölge Gelişme Planı Hazırlanması

ramı kapsamında Diyarbakır ve Şırnak'ta yerinde inceleme yapılmış ve proje ile ilgili olabilecek tüm kuruluşlardan temsilcilerin katıldığı yerel yetkililerle toplantılar gerçekleştirilmiştir. Görüşmede projenin yeniden yerleşim boyutu ile sınırlı olmayıp kapsamlı bir kırsal kalkınma projesi olduğu ve yerel yetkili ve uzmanlar eliyle uygulanacağı vurgulanmıştır.

❖ Diyarbakır'da gerçekleştirilecek acil uygulama 2 köyde 322 aile olarak yatırım programına dahil edilmiş olup bu köylerde 1999 yılı içinde yapılmış olan çalışmalar ve 2000 yılı sonu itibarıyla ulaşılan durum aşağıdadır;

- İslamköy'de yeni yerleşim alanı, köylülerin de istekleri doğrultusunda ve çeşitli uzmanların katıldığı bir heyet tarafından köy sınırları içinde belirlenmiştir. Alanın 1/1000 ölçekli halihazır haritaları Valilik desteğinde Köy Hizmetleri Bölge ve Kadastro Müdürlüğü elemanları tarafından yapılmıştır. İmar planı, GAP İdaresi desteğinde Valilik tarafından ihale yoluyla yaptırılmış ve 30 Haziran 2000 tarihinde onanmıştır. Köyde uygulanacak olan konut projeleri Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün tip projelerinden hareketle Diyarbakır Valiliği tarafından geliştirilmiş ve 50 adet konutun kaba inşaatı tamamlanmıştır. Diğer taraftan köyün

Kulp - Diyarbakır yoluna 16 km uzunluğundaki bağlantısını sağlamak üzere çalışmalara Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü ekiplerince başlanmış olup stabilize yol olarak ulaşımına açılmış bulunmaktadır. Kulp ilçe merkezine günde iki sefer yapan bir minibüs, köylü ile kasaba arasındaki ilişkiyi sağlamaktadır. Köyde yaklaşık 40 aile eski evlerini onararak ya da yaz için yaptıkları çardaklarda yaşamakta olup, kesintiye uğrayan tarım faaliyetini canlandırmış bulunmaktadır.

- Aşağı Beyan'da 9 hanenin eski konutlarını onararak köyde oturmaya başlaması ile, dönüş süreci fiilen başlamıştır. Bu köyde en önemli ihtiyaç su ve enerji temini olarak belirlenmiş ve Köy Hizmetleri ekiplerince sondaj yapılarak su temini gerçekleştirilmiştir. Ayrıca mevcut köy ve bitişiğindeki yeni yerleşim alanının 1/1000 ölçekli halihazır haritası alımı Köy Hizmetleri Bölge ve Kadastro Müdürlüğü elemanları eliyle tamamlanmıştır. İmar planı ise GAP İdaresi desteğinde Valilik tarafından ihale ile yaptırılmış olup 30 Haziran 2000 tarihinde onanmıştır.

❖ Şırnak'ta gerçekleştirilecek acil uygulama ise 2 köyde 187 aile olarak yatırım programına dahil edilmiş bulunmaktadır. Bu köylerde 1999 yılı içinde yapılmış olan çalışmalar ve 2000 yılı Haziran ayı sonu itibarıyla durum şöyledir;

- Kaymakçemiş'te herbiri 54 m²'lik 70 adet konutun inşaatı Valilik tarafından 1999 yılı içinde başlatılmış ve tamamlanmıştır. Altyapı temini çalışmalarında yine Valilik tarafından gerçekleştirilmekte olup 68 aile köye dönmüştür. Proje kapsamında bu köyde yapılacak desteğin daha çok kırsal kalkınma amaçlı destek programlarının uygulanması şeklinde olacağı görülmüş ve köylülerin gelir

Kaymakçemiş - Şırnak

ve istihdam düzeyinin artırılarak bitkisel ve havansal üretimin geliştirilmesi ile sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla GAP İdaresi, Anadolu Kalkınma Vakfı'nın da katkılarını alarak çalışmalara başlamıştır. Bu çerçevede her haneye 1 koç ve 10 koyun olmak üzere 680 koyun ve 68 koç 20 Aralık 1999 tarihinde Şırnak Valiliği, Tarım İl Müdürlüğü, GAP İdaresi uzmanlarından oluşan bir heyet tarafından dağıtılmıştır. Ayrıca, çiftçilere dağıtılan hayvanların 4 aylık yem, 1 yıllık ilaç, aşı ihtiyaçları ve veteriner hizmetleri de proje çerçevesinde karşılanmaktadır. Hayvanların barınacağı ağıllar, köy bitişiğinde uygun görülen alana aileler tarafından yapılmıştır.

Dağıtılan koyunların 15 Aralık 1999-15 Şubat 2000 tarihleri arasında ilk dönem kuzu verimleri, koyun zayıfları ve genel durumu içeren dönem raporu (yaklaşık 2 aylık yayım ekibince hazırlanarak GAP İdaresi'ne gönderilmiştir. Projenin sürekli olarak oluşturulan izleme ve değerlendirme sistemi ile takibi GAP İdaresi'nce yapılmakta olup, Nisan ayı itibarı ile toplam sürü sayısı 1 001'e yükselmiştir.

- Şırnak - Başağaç'ta köye dönüş talep eden vatandaşlarla görüşülmüş, kararlı oldukları belirlenmiş ve bu süreçte kendilerinin de gerek akçalı gerekse de işgücü olarak katılımlarının gerekliliği belirtilmiştir. Yeni yerleşim alanı, vatandaşların talepleri doğrultusunda ve çeşitli uzmanlardan oluşan bir heyet tarafından 2000 Şubat ayı içinde gerçekleştirilmiş olup, halihazır haritası Valilik tarafından yapılmıştır. İmar planı çalışmaları, Valiliğin serbest çalışan bir plancıya ihalesiyle başlamış bulun-

maktadır. Yeniden yerleşim için imar planı ise, GAP İdaresi desteğinde Valilik tarafından yapılmıştır. Bu aşamada, BAŞAĞAÇ Köyü, Başbakanlık Makamı'na Merkez Köy uygulaması için pilot alan olarak benimsenmiş ve GAP katkısı olmaksızın hazırlanmış olan bir konut projesi ayrıca 106 konutun inşasına proje dışı kaynaklardan hızla başlanmıştır. Ayrıca, kısmen mevcut tesislerin onarım ve tadilatı ile okul, sağlık tesisi, köy konağı ve cami gibi donatım tesislerinin yapımı ile fiziki altyapı temini çalışmaları da Başbakanlık tarafından proje dışı finansman ile gerçekleştirilmektedir.

GAP İdaresi 2000 yılı yatırımında üçüncü il olarak Batman da programa dahil edilmiş olup, 2 köyde 250 ailenin köye dönüş ve rehabilitasyon için acil uygulama başlatılmıştır.

Diğer taraftan 1999 ve 2000 yılı için ayrılmış olan ödenekler, proje kapsamında yapılacak çalışmalara etkinlik kazandırmak amacıyla ve hazırlanan eylem programı uyarınca harcanmak üzere Haziran ayında Diyarbakır, Şırnak ve Batman Valiliklerine aktarılmıştır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde toplam 12 ili (Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van) kapsayacak bu çalışmanın bir müşavirlik firması eliyle hazırlanması için İş Tanımı hazırlanarak, ilgili kuruluşların görüşlerine açılmıştır. Çalışmanın stratejik önemi ile zaman kısıtı göz önüne alınarak davet usulü ile ihale yapılması tercih edilmiştir. Ülkemizde geçmişte örneği olmayan bu çalışma için yeterli olabilecek altı planlama firmasına davet çıkarılmış, bunlardan dört adet şartname satın almış ancak bir firma teklif vermiştir. Beklenen rekabet ortamının oluşmaması ve firmanın mali teklifinin bu çalışma için düşünülen maliyetin çok üstünde olması nedeniyle ihale iptal edilmiştir. Halen, GAP İdaresi talimatı üzerine bu çalışmanın, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler desteğinde ele alınması için alternatifler yöntemler üzerinde çalışılmaktadır.

10 aylık bir sürede tamamlanması öngörülen Alt Bölge Gelişme Planı hazırlanması ve uygulanmasında, acil uygulama yapılacak köylerden elde edilecek deneyimin veri alınması hedeflenmektedir.

Kaymakamçeşme - Şırnak, Aileler tarafından yapılan ağıllar

11. Batman'da Sürdürülebilir Kentsel Yaşam ve Toplumsal Kalkınma

İhsu Barajı'nın etkisiyle yerleşim birimleri ve tarihi eserler dahil su altında kalacak olan Hasankeyf için, mümkün olan en uygun kentsel yerleşim alanlarının belirlenmesi; kentsel hizmet ve tesislerin halkın katılımıyla geliştirilmesi ve kültür mirasının kurtarılmasını amaçlayan bu projenin iş tanımı hazırlanma aşamasındadır.

12. Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi

Proje, GAP Bölgesi'ndeki kamu kurum ve kuruluşlarının, belediyelerin, özel teşebbüs ve sivil toplum örgütleri, yerel sivil inisiyatiflerin, kurulacak bir eğitim merkeziyle kapasite artırımını hedeflemektedir. Dezavantajlı grupların güçlendirilmesi ve kalkınma sürecine katılımlarının sağlanmasıyla; Bölge'de katılımcı, tabandan eşitlikçi ve sürdürülebilir insani gelişmenin gerçekleştirilmesi için eğitim programları ve ortak çalışma zeminin oluşturulması da bu kapsamdadır.

Dünya Bankası'nca düzenlenen Yenilikçi Projeler Yarışması'na (Innovation Marketplace) fon desteği bulmak amacıyla katılan "Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi" projesinin mantıksal çerçevesi hazırlanmış ve Türkiye Kalkınma Vakfı ve Oklahoma Eyalet Üniversitesi'nden destek sözü alınmıştır.

Yenilikçi Projeler Yarışması, temel olarak "yoksullukla savaş" konusunu hedef alan projeler üreten ve bu projeler için fon arayışı içinde olan dünya üzerindeki tüm kurumların katılımına açık olan bir yarışmadır.

GAP İdaresi bu yarışmaya Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile birlikte yürütülen "Sürdürülebilir Kalkınma Programı" kapsamında yer alan projelerden 6'sı ile katılmış ve "**Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi Projesi**" 1200 proje arasından finale kalmıştır.

Proje, GAP Bölgesi'ndeki kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve meslek odalarının işbirliği ile hayata geçirilecektir.

Finale kalan tüm projeler, 8-10 Şubat 2000'de Washington'da Dünya Bankası Binası'nda sergilenerek, değerlendirilmeleri yapılmıştır. Finalde GAP'ı ve Türkiye'yi başarıyla temsil eden "Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi Projesi" katılımcılar tarafından ikinci seçilmiş ve yoğun ilgi görmüştür.

13. Diğer Çalışmalar

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile GAP İdaresi'nin Ortaklaşa Gerçekleştirdiği Sürdürülebilir Kalkınma Programı içerisinde yer alan alt projelerden, Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi, Göçer Grupların Kalkınma Sürecine Entegrasyonu, Adıyaman İçin Eko-kent Yaklaşımı ve Yerel Gündem 21, Batman'da Sürdürülebilir Kentsel Yaşam ve Toplumsal Kalkınma, GAP Bölgesi Çevre Yönetimi Çalışması, Atık Sulan Yeniden Kullanımı ile ilgili çalışmalar hazırlık aşamasındadır.

Ayrıca Başbakanlık Makamı'nca, GAP Bölgesi dışında olmakla birlikte Van İli, Özalp İlçesi'ne bağlı Dorutay Köyü ve çevresindeki 13 köyde uygulanması programlanan **Köy-Kent Projesi** için GAP İdaresi'nden teknik destek istenmiştir. Bu çerçevede GAP İdaresi uzmanlarından oluşan 6 kişilik bir ekip 25-27 Eylül 2000 tarihlerinde Van, Özalp, Dorutay Köyü ve çevresindeki köylerde bir inceleme gezisi gerçekleştirmiştir.

Bu süreçte Van ve Özalp'te ilgili kuruluş yetkilileri ile toplantılar yapılarak projenin sosyal, ekonomik ve mekansal bileşenlerden oluşan kapsamlı içeriği ile sürdürülebilir ve katılımcı olma gereği ortaya konulmuştur. Araziye yapılan incelemede ise kapsama dahil köylerin sosyo-ekonomik yapısının ortaya konulması, halkın sorun, beklenti, ihtiyaç ve katılım potansiyellerinin belirlenmesi ve katılımcı bir proje uygulaması için daha ayrıntılı çalışmalara ön hazırlık yapılması amaçlanmıştır.

Bu amaçla geliştirilen ve köy bazında doldurulan görüşme formlarının dökümü ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Görüşme formları, Köy-Kent uygulaması için seçilmiş bölgenin mevcut agro-ekonomik yapısı ve potansiyelleri ile önerilecek entegre kırsal kalkınma programlarının temellerini belirleyen bir rapor halinde derlenmiştir. Bu

raporda, çalışma alanındaki acil sorunların çözümü ve proje uygulaması için gerekli fiziki altyapı temini, donatım tesisleri ıslahı, mera ve sulama tesisleri ıslahı ile tarımsal destekler de dahil olmak üzere yapılması gerekli işlemler ve öncelik belirtilmiştir.

Köy-Kent projesi, adından da anlaşılacağı gibi kırsal alanda yaşayanların yaşam standartlarını yükseltmeyi ve kırsal yerleşim alanlarının birer cazibe merkezi haline gelerek, nüfusun kırsal alanda tutulmasını, daha üretken bir kır topluluğunun yaratılmasını amaçlamaktadır.

Aynı alanda aynı isimli bir proje 1970'li yılların sonunda denenmiştir. O denemeden günümüze Dorutay Köyü çevresindeki köylerde, oldukça gelişmiş bir ulaşım ağı, bir bölümü atıl okul, sağlık ocağı vb. donatım tesisleri, işlenmez vaziyette sulama göletleri ve Dönerdere Köyü'nde hayatta kalma mücadelesi veren bir kooperatif ve mandıra tesisi kalmış bulunmaktadır.

Proje, sürdürülebilir insani kalkınma prensipleri çerçevesinde yeniden ele alınırken, Köy-Kent'te yapılacak her türlü tesisi için küme köylerde bir uç hizmet biriminin (gerekirse seyyar) olarak programlanması, aynı sektörde ilçede de daha üst kademe hizmet biriminin oluşturulması ve desteklenmesi önerilmiştir.

14. Sosyal Amaçlı Toplantılar

- "Sosyal Hizmet Sempozyumu '99", 20-22 Ekim 1999, Diyarbakır
- Verem Savas Dispanseri Hekimlerinin Hizmetçi Eğitimlerine İlişkin Toplantı (Tüberküloz Workshop'u), 24 Mart 2000, Şanlıurfa
- Ulusal sağlık 21 Politikası Geliştirme Çalışması Sektörler Arası Tanıtım Toplantısı, 5 Temmuz 2000, Ankara

Türkiye, Dünya Sağlık Örgütü'nün bir üyesi olarak "21. Yüzyılda Herkes İçin Sağlık Politikası" hedeflerine ulaşma yönünde, ülkenin öncelikleri ve imkanları esas alınarak, ülkeye özgü sağlık politikası ve hedeflerinin yer alacağı "Ulusal Sağlık 21 Politikası Geliştirme Çalışma-

ması" nı Sağlık Bakanlığı'nın koordinasyonunda; ilgili kurum ve kuruluşların katılımı ile başlatmıştır. Bu amaç doğrultusunda 5 Temmuz 2000 tarihinde ilgili kurum ve kuruluşların üst düzey temsilcilerinin katıldığı "Ulusal sağlık 21 Politikası Geliştirme Çalışması Sektörler Arası Tanıtım Toplantısı" düzenlenmiştir.

- Ulusal Sağlık 21 Politikası Geliştirme Çalışması Sektörler Arası Çalışma Toplantısı, 31 Temmuz-1 Ağustos 2000, Ankara

İlgili kurum ve kuruluşların teknik düzeydeki uzman kişilerinin katılımıyla gerçekleştirilen bu toplantıda, Avrupa Bölgesi'nde sağlık dayanışması, sağlıkta eşitlik, herkes için sağlık konusunda politikalar ve stratejiler, Sağlık Bakanlığı'nca geliştirilen çalışmalar, çalışma takvimi, grupların iletişimi ve koordinasyonu, destek hizmetleri, belge-rapor sağlanması, fotokopi hizmetleri, internet yolu ile destek ve toplantı salonu sağlanması vb. pek çok konu görüşülmüştür.

- Sağlıklı Başlangıçlar Projesi Değerlendirme Toplantısı, 29 Eylül 2000, Çapa Tıp Fak., İstanbul
- Ulusal Sağlık 21 Politikası Geliştirme Çalışması Grup 2. Toplantısı, 3 Ekim 2000, Ankara
- "Sağlıklı Başlangıçlar Projesi" Değerlendirme Toplantısı, İstanbul ÇAPA Tıp Fakültesi, 29 Ekim 2000, İstanbul
- Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen "Ulusal Hedef 21" sektörlerarası çalışma grubu toplantısı, 9 Kasım, 30 Kasım 2000, Ankara
- Özürlüler Konferansı, T.C.Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, T.C.Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, T.C.Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgem Kurumu Genel Müdürlüğü ve Türkiye Sakatlar Konfederasyonu, 21-23 Kasım 2000, Diyarbakır
- "Güz Okulu" eğitim programı kapsamında "GAP VE SAĞLIK" konulu sunum, Türk Tabipleri Birliği, 28 Ekim-1 Kasım 2000, İzmir

E. GAP'TA SINAI GELİŞME VE YATIRIMLAR

GAP kapsamında gerçekleştirilmeye başlanan yatırımlar Bölge'de, ekonomik, toplumsal ve kültürel değişime yol açmış bulunmaktadır. Ulusal kaynaklarımızla gerçekleştirilen büyük barajların arkasında depolanan Fırat ve Dicle'nin suları artık hem hidrolik enerji üretiminin hemen hemen yarısını karşılamakta, hem de geniş Mezopotamya ovalarını aşama aşama sulamaktadır. Kuru tarım ürünlerinin yerini pamuk, mısır gibi yeni ürünler almakta ve Bölge ikinci ürün olarak yetiştirilecek sını bitkiler ile "Tarıma Dayalı Sanayi Üssü" olmaya hazırlanmaktadır.

Diğer yandan Bölge'nin sanayi altyapısı hızla tamamlanmaktadır. Bölge'deki değişim sonucunda ortaya çıkan fiziksel ve toplumsal ihtiyaçlar yeni yatırım alanları yaratmaktadır.

1. GAP Girişimci Destekleme Merkezleri (GAP-GİDEM)

GAP Bölgesi'nde yatırımların artması ve girişimciliğin geliştirilmesi amacıyla yatırım konusunda danışmanlık sağlamak üzere Eylül 1997'de başlatılan ve 1999 senesinde ikinci aşamasına geçilen proje Bölge'de beş GAP-

GİDEM ofisi aracılığıyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile birlikte yürütülen Sürdürülebilir Kalkınma Programı kapsamında sürdürülmektedir.

GAP-GİDEM'ler, üç amaca yönelik olarak tasarlanmıştır.

- Bölge'deki sermaye birikiminin spekülative harcamalar yerine verimli yatırımlara kanallene edilmesi
- Diğer bölgelerden ve yurt dışından GAP Bölgesi'ne yatırımcıların çekilmesi
- Bölge ve bölge dışı yatırımcılar arasında ortak girişimler kurulması

Danışmanlık ve bilgi merkezleri şeklinde organize edilen GAP-GİDEM'lerin faaliyetleri, GAP İdaresi TOBB ve KOSGEB Başkanları ile TKB Genel Müdürü'nden oluşan bir Yönetim kurulu tarafından yönlendirilmektedir.

Eylül 1997'de; Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin ve Şanlıurfa illerinde GAP-GİDEM Büroları açılmış ve faaliyete başlamıştır. Bu iller merkezlerinde yer alan büroların yanısıra Ankara'da GAP İdaresi bünyesinde, Proje Koordinasyon ve Yönetim Birimi (PMCU) ve Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü bünyesinde Bölge Koordinatörlüğü oluşturulmuştur. Talep olduğunda diğer GAP illerinde de bu merkezlerin açılması öngörülmektedir.

GAP-GİDEM'ler kuruldukları günden bu yana gerek Bölge'deki gerekse bölge dışındaki girişimcilere bilgilendirme, eğitim ve yatırım danışmanlığı hizmetleri vererek yatırımların doğru alanlara yönlendirilmesinde yardımcı olmaya devam etmektedir.

GAP Bölgesi'nde girişimciliğin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi misyonunu benimsemiş olan GAP-GİDEM'ler yerli ve yabancı girişimcilere Bölge'deki uygun yatırım alanları, teşvik uygulamaları, finansman kaynakları, makine ekipman araştırması, pazar araştırması, ortaklık kurma konularında bilgilendirme hizmetleri sunmaktadır. Yöre dışından Bölge'ye yatırımcı çekebilmek için GAP Bölgesi'nin ticari potansiyelini yurt içinde ve dışında çeşitli forumlarda tanıtmakta ve yörede gelişmeye açık yatırımları belirleyerek yatırımcılara sunmakta ve böylece hem yeni hem de mevcut yatırımların gelişmesine aracılık etmektedirler.

Ayrıca, çeşitli seminer ve eğitim programları organize eden GAP-GİDEM'ler, bir yandan kendi personellerini diğer yandan da sanayici ve yatırımcıları ortak hedef etrafında geleceğe hazırlayacak çalışmalarını yürütmektedirler. Bu çerçevede, teşvik uygulamalarının tanıtılmasından, mermerciliğe kadar bir çok alanda toplantılar düzenlenmiş, mevcut işletmelerin faaliyetlerini geliştirici çalışmalar yürütülmüştür. Diyarbakır, Mardin ve Gaziantep illerinde gerçekleştirilen faaliyetler bunlara örnek olarak verilebilir.

- GAP Bölgesi'nin su ürünleri potansiyelini değerlendirmek ve konuyla ilgili yatırımcılara eğitim ve teknik destek vermek amacıyla, GAP-GİDEM'in organizasyonunda 5 Mart 1999 tarihinde, DSİ Atatürk Barajı Tesislerinde "Güneydoğu'da Su Ürünleri; Mevcut Durum, Geliştirilecek Politikalar" konulu Arama Toplantısı yapılmıştır.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ve Harran Üniversitesi işbirliği ile düzenlenen toplantıya GAP İdaresi, DSİ, Tarım Bakanlığı, İhracatı Geliştirme Merkezi (İGEME) ve Ziraat Bankası yetkilileri ile Harran, Ankara, Karadeniz, Ege, Mustafa Kemal Üniversitelerinden öğretim görevlileri, Bölge içi ve Bölge dışından su ürünleri işleyen firmaların temsilcileri katılmıştır.

- 10 Mayıs 1999'da Ankara'da ve 27 Mayıs 1999'da da Şanlıurfa'da olmak üzere GAP-GİDEM'in geleceği ve değerlendirme toplantıları yapılmıştır.
- 1-2 Şubat 2000 tarihleri arasında Diyarbakır'da Diyarbakır GAP-GİDEM, Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası ve Güneydoğu Sanayi ve İşadamları Derneği'nin (GÜNSİAD) birlikte düzenledikleri "İrak Ambargosunun Bölgeye Etkileri" isimli bir 'work shop' gerçekleştirilmiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi karar gereğince 1991 yılından beri Irak'a yönelik olarak uygulanan ambargo, Güneydoğu Anadolu'da faaliyetlerini sürdüren sanayiciler ve ihracatçıların yanı sıra nakliyecileri, oto tamircilerini, otel ve motelleri, yol boyunca sıralanan benzin istasyonlarını, lokantaları ile birlikte hayvancılık sektörünü de doğrudan olumsuz yönde etkilemiştir. Ambargo aynı zamanda Bölge'de göç ve işsizliğin artmasının da bir nedeni olmuştur. Bölge ekonomisi açısından böylesine önemli boyutları olan bu konu toplantılar süresince tüm yönleriyle tartışmaya açılarak çözüm önerileri getirilmesine çalışılmıştır.

"İrak Ambargosu" konulu toplantı

- 7-11 Şubat 2000 tarihleri arasında Gaziantep GAP-GİDEM ile birlikte Bölge'deki yedi Sanayi ve Ticaret odasının katılımıyla 1. GAP Odaları Eğitim ve İşbirliği Forumu (GAPODEF2000) gerçekleştirilmiştir. Bu program özellikle Gaziantep'in ve Sanayi Odası'nın bilgi birikiminin aktarılması, ileriye yönelik iş-

birliğinin gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, odaların bölgesel kalkınmadaki önemi vurgulanarak, Bölge odalarının üretmiş oldukları projeleri paylaşmaları ve Bölge'ye katkı sağlayacak projelerin beraber yürütülmesi ve bu tür toplantıların periyodik olarak gerçekleştirilmesi konular üzerinde görüş birliğine varılmıştır.

- Diyarbakır GAP-GİDEM, Diyarbakır Valiliği ve Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'nın 7-8 Nisan 2000 tarihlerinde Diyarbakır'da düzenlediği "Devlet Yardımları Uygulamaları" konulu panel ve eğitim programı ile devlet yardımlarının uygulanmasında meydana gelen aksaklıklara çözüm bulunmasını sağlamak amaçlanmış ve teşviklerin tasarımını yapanlar, uygulayanlar ile yararlanan özel sektör temsilcileri bir araya getirilmiştir. Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü, Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracat Genel Müdürlüğü, Milli Emlak Genel Müdürlüğü, Gelirler Genel Müdürlüğü, Türkiye Kalkınma Bankası, Halk Bankası, TEDAŞ Genel Müdürlüğü ve Çevre Bakanlığı uzmanlarının eğitimi olarak katıldığı programda Bölge İlleri Vali Yardımcıları, Bölge illerindeki Defterdarlık, TEDAŞ, Milli Emlak SSK, Halk Bankası ve Vergi Dairesi çalışanlarından oluşan yaklaşık 120 kişiye eğitim verilmiştir.

Yürürlükteki devlet yardımlarının uygulanmasında bazı aksaklıklar bulunmaktadır. Bu aksaklıkların bir kısmı ise, uygulayıcı kamu personelinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Buradaki eğitimin amacı,

sözkonusu teşviklerin tasarımını yapanlar ile uygulayanları ve yararlanan özel sektör temsilcilerini bir araya getirerek aksaklıklara çözüm bulunmasını sağlamak olmuştur.

- Diyarbakır GAP-GİDEM tarafından 27-28 Haziran 2000 tarihlerinde Diyarbakır'da düzenlenen "Mermercilik Sektörü Sorunları ve Çözüm Önerileri" konulu panele Diyarbakır ve çevre illerden (Elazığ, Şanlıurfa, Mardin, Gaziantep) 100 kişi civarında bir katılım olmuştur.

GAP GİDEM'ler Bölge'de yürütülmekte olan bir çok yatırıma destek olmakta ve bir çok projeyi izlemektedir. Adıyaman ilinde sitrik asit tesisi, gübre fabrikası, konfeksiyon; Diyarbakır'da Karacadağ Bazalt Parke Taşı Yapımı Projesi, oluklu mukavva, plastik poşet ve mobilya; Gaziantep'te Büyükşehir Raylı Sistemi, Büyükşehir Hayvancılık Projesi; Mardin'de mısır kurutma tesisi, kırmızı mercimek işleme tesisi, gübre fabrikası, kırmızı tuğla fabrikası; Şanlıurfa'da ise Halfeti Kentsel Kalkınma Projesi, Siverek Güç Birliği Balıkçılık ve nar konsantresi projesi gibi projeler GAP-GİDEM'lerin üzerinde çalıştıkları projelere örnek olarak verilebilir. Yine Karacadağ Köyleri Taş İslah Projesi De Eylül 2000'de başlatılmıştır. GAP-GİDEM il ofisleri tek başlarına Adıyaman iline yaklaşık olarak 60 milyon ABD Doları, Şanlıurfa iline de 20 milyon ABD Doları değerinde yeni yatırım gelmesinde önemli rol oynamışlardır.

2000 yılının başında yeniden bir yapılanma sürecine girmiş olan GAP-GİDEM merkezlerinin bilgi sistemleri yenilenmiş, gelişmiş bir doküman ve proje yönetim sistemi kurulmasına yönelik hazırlık çalışmaları başlatılmıştır. Bu çerçevede yeni bir proje değerlendirme ve izleme sistemi geliştirilerek insan merkezli bölge kalkınma çabalarına orta ve uzun vadede katkılar sağlayacak öncü projelerin başlatılması ve sürdürülmesi çalışmaları yoğunlaşmıştır. Böylece GAP-GİDEM'ler yerli ve yabancı yatırımcıların, sanayi ve iş adamlarının GAP Bölgesi'ndeki pencereleri olmaya devam etmektedirler.

Kuruluşundan 31 Ekim 1999 tarihine kadar geçen 27 aylık süre içinde ofislere yapılan yatırımlar ve cari harcamalar için toplam 700 000 ABD doları harcanmıştır.

Devlet Yardımları Uygulamaları" konulu panel

Tablo 27: GAP-GİDEM Hizmetleri (15 Eylül 1997-15 Eylül 1999)

	Uyg. Yat. Alanı	Mak. ve Ek.	Teşvik	Finans	Diğer	Toplam
Adıyaman	113	87	91	64	77	432
Diyarbakır	75	62	75	89	146	447
Gaziantep	125	39	51	88	50	353
Mardin	142	77	62	58	132	471
Şanlıurfa	58	57	56	52	115	338
TOTAL	513	322	335	351	520	2 041

GİDEM'ler tarafından birçok yatırımcı aday ve proje konusu belirlenmesine rağmen yatırımcı adaylarına özel proje portföyünün yeterli olduğu söylenemez. Bu eksikliği bir ölçüde gidermek amacıyla PMCU tarafından ve UNIDO'nun geliştirdiği COMFAR programı kullanılarak Ağustos 1998'de ön-fizibilite etüdü hazırlanmaya başlanmıştır. Tüm GİDEM uzmanlarının katıldığı proje değerlendirme ve COMFAR eğitimi sonucu ön-fizibilite etüdüleri artık Bölge'de yapılabilmektedir.

GİDEM'lerin yurt içi tanıtımları yerel ve ulusal basın aracılığıyla birçok kez yapılmıştır. Bu amaçla Dünya Gazetesi'nde, 6 ay süre ile 2 haftada bir, yarım sayfalık GAP Penceresi bölümü yayınlanmıştır. Hazırlanan Türkçe ve İngilizce broşürler dağıtılmış, web sayfasının hazırlıkları tamamlanmıştır. Ticari heyetlere, uluslararası ziyaretçilere çeşitli ortamlarda GAP ve GİDEM sunuşları yapılmıştır.

Proje portföyü oluşturulduktan sonra planlanan GAP Uluslararası Yatırım Forumu çerçevesinde projelerin yurt dışında tanıtımı düşünülmektedir. Sözkonusu forum için gerekli finansmanın temini için Avrupa Komisyonu ECIP fonuna başvurulmuştur.

İzleme, GİDEM'lerin hazırladığı günlük ve aylık raporlar vasıtasıyla yapılmaktadır. Her ofis günlük faaliyetlerinden, GİDEM-NET adı altında, e-mail kanalıyla diğer ofisleri ve GAP İdaresini bilgilendirmektedir. Ayrıca, GAP İdaresi ve UNDP yetkilileri zaman zaman ziyaretlerde bulunarak durumu yerinde incelemektedirler. Tüm ödemeler, harcama belgeleri GAP İdaresi'nin kontrolünden geçtikten sonra UNDP tarafından yapılmaktadır.

10 Mayıs 1999'da GAP-GİDEM'in geleceğine yönelik olarak GAP İdaresi'nde düzenlenen workshopa GAP Bölgesi'nden Valilikler, Ticaret ve Sanayi Odası yönetici ve temsilcileri, Güneydoğu Sanayici ve İşadamları Derneği (GÜNSİAD), Mardin Serbest Bölge Müdürlüğü ve ilgili bazı kamu kuruluşları ile kamu bankalarının ve BMKP temsilcileri katılmıştır. Yaklaşık 40 kişinin katıldığı toplantıda, ağırlıklı olarak projenin yerel ortaklarının görüş ve önerileri irdelenmiştir.

27 Mayıs 1999'da Şanlıurfa'da yapılan GAP-GİDEM Değerlendirme Toplantısı'na; uluslararası kuruluşlar (UNDP Türkiye Temsilcisi, Avrupa Birliği temsilcisi), Türkiye'nin önemli sanayi kuruluşları (Tikveşli Grubu, Alarko Grubu, Koç Grubu, Yaşar Holding), meslek kuruluşları (İstanbul Ticaret Odası), Sivil Toplum Örgütleri (TEMA Vakfı, Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı) ve Kamu Kuruluşları (Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Müdürlüğü, Halk Bankası)'ın da dahil olduğu yaklaşık 65 kişi katılmıştır. Böylece, ülkemizde yatırım konusunda deneyim sahibi olan kişi ve kuruluşların GAP-GİDEM çalışmalarına ilişkin görüş ve önerilerinin alınması mümkün olmuştur.

Her iki toplantıda katılımcıların görüşleri, GAP-GİDEM'lerin mevcut hizmet kapsamının genişletilmesi (turizm, tarım, yatırımcı eğitimi ve dış ticaret) yönündedir. Bu kapsamda ciddi bir veri tabanının oluşturulması, pazar araştırmasına ve pazarlama çalışmalarına daha fazla önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bölge dışı kuruluşların temsilcileri tarafından, GAP-GİDEM'lerin varlığı ve faaliyetlerinin tanıtımının Bölge dışında daha etkin yapılması önerilmiştir. GAP-GİDEM'lerin mevcut

GAP-GİDEM'lerin Destek Olduğu Yatırımlar ve Takibi Devam Eden Projeler

Adıyaman

- YEM (ASPER LTD.)
- HARMANLI AYAKKABI TESİSİ
- GÜRSOY TEKSTİL (KONFEKSİYON)
- AYDAŞ SAĞLIK HİZMETLERİ (TOMOĞRAFI MERKEZİ)
- BEBEK SAĞLIK ÜRÜNLERİ
- İPEK KAĞIT TESİSİ (TIKVEŞLİ)
- TARIM EKİPMANLARI
- TAHİN-PEKMEZ
- SİTRİK ASİT (HYGEA-GADOT)
- ÇELİK BORU

Dişarbakır

- BİNGÖL TEKSTİL
- BAZALT TAŞI
- MEKSAN AMBALAJ
- TİGRİS MÜHENDİSLİK & ARAD LTD.
- MER PLASTİK
- BEDEN MERMER
- KAVNAS LTD
- ERDEM PLASTİK & MERAZ CONSULTANCE
- DEN-SA MOBİLYA
- NUR YEM
- AKSER SÜT
- SALİH YIRMIİLİ

Gaziantep

- GAZİANTEP METAL SANAYİ
- GAZİANTEP SAVUNMA SANAYİ
- OTOMOTİV SEKTÖRÜ VE GAZİANTEP OTO YAN SANAYİİ
- GAZİANTEP VE GAP BÖLGESİ'NDE DONDURULMUŞ VE KURUTULMUŞ GIDA
- **Gaziantep-GİDEM'de Devam Eden Projeler ve Destek Olunan Yatırımlar**
- BALIKÇILIK VE ENTEGRE HİNDİ ÜRETİMİ PRJ.
- ERO PLASTİK
- HASTEKS EMPİRME VE KUMAŞ BASKI

Mardin

- KÜP ŞEKER İMALATI
- ÖZHAN KİMYA SÜLFONASYON TESİSİ
- PİKASSO BOYA
- BAHRİOĞULLARI GIDA A.Ş.
- ŞAHIMLAR GIDA
- ŞİMDİ PLASTİK

Şanlıurfa

- FIRAT SU ÜRÜNLERİ
- HALFETİ TURİZM
- KAYNAK SUYU ŞİŞELEME PROJESİ
- KOÇ-ATA GRUBU HAYVANCILIK PROJESİ
- SİVEREK GÜÇ BİRLİĞİ
- TAVUK VE YEM

yan-otonom ve esnek yapısıyla hizmetlerini sürdürmesi gereği tüm katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. 2 yıllık projenin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından; BMKP ve GAP İdaresi'nin finansal desteği ile yürütülen projeye yeni ortakların aranması fikri tartışılmış, özellikle verdiği hizmetler nedeniyle bu finansal katkının TOBB tarafından sağlanması üzerinde durulmuştur. KOSGEB temsilcisi de proje bazında kaynak desteği verebileceklerini belirtmiştir.

GAP-GİDEM'lerin katkı sağladığı diğer bazı çalışmalar aşağıda yer almaktadır:

Proje Geliştirme: UNIDO-COMFAR programı kullanılarak 20 adet projenin ön-fizibilite etüdü hazırlanmıştır. Bu projeler, bulgur, inşaat boyaları, tel-çivi, konfeksiyon, dokuma, tomografi merkezi, plastik, ambalaj, yem, mantar üretimi, süt ve mermer üretimi ile ilgilidir. İnşaat boyası, konfeksiyon, süt, mantar, ipek kağıt ve mermer tesisleri yatırımları gerçekleştirilmişlerdir.

"Güneydoğu'da Yeni Ufuklar Projesi": GAP İdaresi, UNDP, KOSGEB ve AIESEC (Uluslararası Üniversite Öğrencileri Staj Değişim Organizasyonu) işbirliği ile GAP Bölgesi'ndeki 3 üniversitede (Dicle, Harran ve Gaziantep) girişimci olabilecek son sınıf öğrencilerine yönelik olarak Mart 1998'de başlatılan "Güneydoğu'da Yeni Ufuklar" projesi programa uygun olarak aynı yıl içinde tamamlanmıştır.

3 Mart 1999 tarihinde, Gaziantep Üniversitesi'nde "Güneydoğu'da Yeni Ufuklar Projesi"nin sonuçları hakkında kamuoyunu bilgilendirmek ve yurt dışına gidecek ilk öğrenci grubunu tanıtmak amacıyla bir toplantı düzenlenmiştir.

Toplantıya Gaziantep Valisi, Gaziantep Üniversitesi Rektörü, GAP İdaresi Başkanı, UNDP, AIESEC, KOSGEB ve bazı özel kuruluşların temsilcileri de katılmışlardır.

GAP-GİDEM İLETİŞİM ADRESLERİ

1. M. Vedat ÖZBİLEN

GAP İdaresi
GAP-GİDEM Proje Koordinatörü
Tel : 0.312 440 02 15
Faks : 0.312 440 13 84
E-mail : ozbilen@gap.gov.tr

2. Proje Yönetim ve Koordinasyon Birimi

Vedat ÖNER
GAP-GİDEM Teknik Danışman
Tel : 0.312 442 23 24/1370
Faks : 0.312 440 13 84
E-mail : voner@gap.gov.tr

3. ŞANLIURFA

Tunç Deniz ŞENSOY (Bölge Koordinatörü)
Murat CANDEMİR (Şanlıurfa GAP-GİDEM Sorumlusu)
Yasin GÜREŞÇE

Cumhuriyet Cad. No. 38/6 81070
Tel : 0.414 313 36 42 - 314 14 83
Faks : 0.414 313 11 76
E-mail : urfagidem@superonline.com

4. ADIYAMAN

M. Sırrı ÖZEN (Adıyaman GAP-GİDEM Sorumlusu)
Hamit DOĞAN

Yahya Kemal Cad. No: 5 Kat: 3 02200
Tel : 0.416 216 02 65
Faks : 0.416 216 90 05
E-mail : agidem@superonline.com

5. DİYARBAKIR

Nurcan BAYSAL (Diyarbakır GAP-GİDEM Sorumlusu)
Bülent YÜCE
Selma YILMAZ

a) Kültür Sarayı 5. Kat 21100
Tel : 0.412 224 90 98
Faks : 0.412 228 61 32 - 228 39 45 - 224 81 32

b) Ali Emiri Cad. Ticaret Merkezi Kat: 2
Tel : 0.412 224 54 99
E-mail : dgidem@superonline.com

6. GAZİANTEP

Aynur ATAY (Gaziantep GAP-GİDEM Sorumlusu)

İstasyon Cad. Ticaret Sarayı Kat: 5 No: 12 27700
Tel : 0.342 230 05 29
Faks : 0.342 230 05 32
E-mail : gantepgidem@gso.org.tr

7. MARDİN

Fusun BIÇICI (Mardin GAP-GİDEM Sorumlusu)

Eski Emniyet Müdürlüğü Meydanbaşı 47100
Tel : 0.482 212 79 14
Faks : 0.482 212 44 22
E-mail : mardingidem@superonline.com

Bölge kalkınmasında girişimciliğin rolü, projenin oluşumu, uygulama süreci ve diğer bölgelerde de devam ettirilmesi gibi konuların da işlendiği toplantıda, projeye katılan öğrenciler projelerini anlatmışlardır.

Eğitime katılan 114 öğrenciden ön-yapılabilirlik etüdüleri uygun bulunan 15'i, İngilizce ve yöneticilik eğitimi programına alınmışlardır. Haziran 1999'da üniversitelerinden mezun olan girişimci adayları Ocak 1999 sonuna kadar bir yandan projelerine uygun işyerlerinde staj görmüş, diğer yandan girişimcilik ve yabancı dil eğitimlerini sürdürmüşlerdir. Projeleri son haline gelen genç girişimci adaylarından 5'i GAP Bölgesi'nde yatırım yapmışlardır.

GAP-Uluslararası Yatırım Forumu: Bölge'nin ve Bölge'deki yatırım projelerinin özellikle yabancı yatırımcılara tanıtılması amacıyla bir GAP Uluslararası Yatırım Forumu düzenlenmesi planlanmaktadır. 80-100 civarında proje uluslararası yatırımcı ülkelere tanıtılacak, Ekim 2001'de ise yatırımcıların katılacağı ve birinci günü konferans, 2 ve 3. günleri ikili görüşmelere ayrılacak bir Forum düzenlenecektir.

Sözkonusu Forum'un finansmanına UNDP olumlu şekilde yaklaşmış, Fransız Hükümeti ise 24 000 ABD doları katkıda bulunmuştur.

2. Sınai Gelişme ve Yatırımlarla İlgili Toplantılar

GAP İdaresi çeşitli yerlerde ve zamanlarda sınai gelişme ve yatırımlarla ilgili toplantılara da katılmıştır.

- "GAP İlleri Yatırımcı Kuruluşlar ve İl Müdürleri Toplantısı", 21-22 Haziran 1999, Şanlıurfa
- "Dünya Türk İşadamları III. Kurultayı", 10-11 Nisan 2000, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ankara
- Yatırım ve İhracat Teşvikleri Paneli, 14 Nisan 2000, İstanbul
- Leasing Kuruluşları Toplantısı, 25 Ekim 2000, Şanlıurfa

F. ALTYAPIYA İLİŞKİN FAALİYETLER

GAP Yüksek Kurulu talimatları gereğince GAP Bölgesi yerleşmelerinde **acil** olarak yapımı gereken içmesuyu, kanalizasyon, antma tesisi, yağmursuyu drenajı, dere ıslahı proje ve inşaatları, kara, demir yolları gibi altyapı yatırımları gerektiğinde GAP İdaresi'nce tamamlanacaktır.

Master Plan'a göre belirlenen gelişme koridorları üzerinde yer alan yerleşmelerin harita, imar planı ve altyapı projeleri tamamlanan yerleşim birimlerinin altyapı inşaatlarının yapılması ve projesi olmayan yerleşimlerin altyapı projelerinin yapılması da bu kapsamdadır.

Akçakale Pissu Arıtma İkmal İnşaatı 1 No.lu Ştabilizasyon Havuzu Grobeton Çalışması

1. İçmesuyu Kanalizasyon

a) Köy İçme Sularının Yaygınlaştırılması Projesi

Bilindiği gibi yurdumuzun en az yağış alan, yer altı ve yerüstü kaynaklarının en az olduğu bölgelerimizden biri olan GAP Bölgesi aynı zamanda en fazla içme ve kullanma suyuna ihtiyaç duyulan bölgedir. GAP Bölgesi'nde kırsal yerleşimlerin sağlıklı içme suyu kaynaklarına kavuşturulmasına yönelik olarak Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü çalışmalarına destek olmak amacıyla GAP İdaresi, satın aldığı sondaj makinesi ve ekipmanı ile bu proje kapsamında katkıda bulunmaktadır.

GAP Bölgesi'nde bulunan 9 ildeki 384 köye içme suyu kaynağı temini için projenin uygulamasına 1998 yılında sondaj makinesi ve ekipmanının alımı ile başlanılmış olup, 2010 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

GAP İdaresi'nce yürütülen bu projede; sondaj makinesi ve ekipmanının işletmesi, ilgili Valiliklerle yapılan protokol çerçevesinde bir program dahilinde yürütülmektedir. Buna göre tüm işletme masrafları, gerekli ulaşım ve taşıma araçları ilgili Valilikçe, sondaj makinesi ve ekipmanı ile personel GAP İdaresi'nce karşılanmaktadır.

Sırnak-Merkez Pompa Tecrübesi

Proje kapsamında bugüne kadar Şırnak'da 22, Şanlıurfa'da 4, Mardin'de 6 ve Kilis'te 22 kuyu olmak üzere toplam 54 kuyu açılmıştır. Açılan 36 kuyuda içme suyu bulunmuştur. Halen Kilis ili'nde çalışmalar devam etmektedir.

b) Kanalizasyon ve Pissu Arıtma İnşaatları

Uygulama projeleri kapsamında Ceylanpınar, Akçakale ve Kahta kanalizasyon şebeke ve atıksu arıtma tesisi inşaatları yapımı devam etmektedir.

Kahta Kanalizasyon İnşaatı

Ceylanpınar Kanalizasyon ve Pissu Arıtma Tesisi İnşaatı

b.1. Ceylanpınar Kanalizasyon ve Pissu Arıtma Tesisi İnşaatı: İnşaatın tamamında nakdi gerçekleşme % 71, fiziki gerçekleşme kanalizasyon inşaatında % 99, arıtma tesisi inşaatında ise % 45 olmuştur.

b.2. Akçakale Kanalizasyon ve Pissu Arıtma Tesisi İnşaatı: İnşaatın tamamında nakdi gerçekleşme % 84, fiziki gerçekleşme oranları; kanalizasyon inşaatında % 90, arıtma tesisi inşaatında ise % 78 olmuştur.

b.3. Kahta Kanalizasyon ve Pissu Arıtma Tesisi İnşaatı: İnşaatın tamamında nakdi gerçekleşme % 50, kanalizasyon inşaatında fiziki gerçekleşme % 73 olmuştur. Arıtma tesisi inşaatına ise henüz 2001 yılında başlanmış olup fiziki gerçekleşme % 2 olmuştur.

c) Kanalizasyon Şebeke ve Atıksu Arıtma Etüd-Proje İşleri

GAP İdaresi'nce yaptırılmakta olan toplam 28 projede;

- 20 yerleşimin kanalizasyon şebeke ve pissu arıtma,
- 7 yerleşimin kanalizasyon şebeke,
- 1 yerleşimin pissu arıtma etüd-proje mühendislik hizmetleri yer almaktadır.

2000 yılı itibarıyla 27 adet kanalizasyon şebeke ve 14 adet atıksu arıtma tesisi etüdü bitirilmiştir.

2. Halihazır Harita Alım Çalışmaları

Halen Bölge belediyelerinin 171 adedinin (% 87.2'sinin) halihazır haritası mevcut durumdadır. GAP İdaresi'nce 65 yerleşim yeri ve Harran Üniversitesi kampus

Tablo 28: GAP İdaresi Tarafından Yapıtırılmış Olan Harita Alımı İşleri

İl / Belde adı	İşin adı	Başlama-Bitiş tarihi	Alan (ha)	
Adıyaman				
1	Merkez	İlave+Revizyon	1993-1993	776.0
2	Merkez	İlave+Revizyon	1992-1993	712.0
3	Merkez	Revizyon	1992-1993	271.5
4	Besni	İlave	1992-1993	700.0
5	Çakırhöyük	Sıfır Harita	1993-1994	570.1
6	Eskiköy	Sıfır Harita	1996-1997	171.8
7	İnlice	Sıfır Harita	1996-1997	366.6
8	Kesmetepe	Sıfır Harita	1993-1994	637.1
9	Köseceli	Sıfır Harita	1998-1999	340.0
10	Sarıyaprak	Sıfır Harita	1996-1998	424.0
11	Suvarlı	Sıfır Harita	1998-1999	322.0
12	Şambayat	Sıfır Harita	1993-1994	542.2
13	Yaylakonak	Sıfır Harita	1996-1998	498.0
14	Pınarbaşı	Sıfır Harita	2000-2001	334.0
Diyarbakır				
1	Merkez	Aritma Tesisi	1992-1993	435.0
2	Bismil	Sıfır Harita	1992-1992	2 209.0
3	Bismil	İlave	1993-1993	272.5
4	Çınar	İlave+Revizyon	1992-1992	241.0
Gaziantep				
1	Araban	İlave	1992-1993	214.0
2	Araban	İlave	1993-1994	115.0
3	Boğaziçi	Sıfır Harita	1996-1997	818.5
4	İslahiye	İlave	1996-1997	913.3
5	Nizip	İlave	1991-1992	28.0
6	Nurdağ	İlave+Revizyon	1992-1993	488.0
7	Salkım	Sıfır Harita	1996-1997	499.0
8	Yeşildere	Sıfır Harita	1996-1997	1 113.0
9	Burç	İlave	2000-2001	156.3
10	Cevizli	İlave	2000-2001	76.1
Mardin				
1	Merkez	İlave	1996-1998	349.0
2	Acırlı	İlave	1996-1997	109.6
3	Dikmen	Sıfır Harita	1996-1997	357.8
4	Gelinkaya	Sıfır Harita	1996-1997	378.5
5	Girmeli	Sıfır Harita	1996-1997	487.6
6	Kabala	Sıfır Harita	1996-1998	755.0
7	Kılavuz	Sıfır Harita	1996-1996	170.0
8	Midyat	Aritma Tesisi	1992-1993	40.0
9	Nusaybin	İlave	1991-1992	660.0
10	Savur	Sıfır Harita	1993-1994	572.0
11	Söğütli	Sıfır Harita	1993-1994	379.1
12	Sürgücü	Sıfır Harita	1996-1998	300.0
13	Şenköy	Sıfır Harita	1993-1994	493.70
14	Yüceli	Sıfır Harita	2000-2000	297.3
Siirt				
1	Atabağı	Sıfır Harita	1993-1994	780.4
2	Baykan	İlave+Revizyon	1992-1992	184.0
3	Eruh	Sıfır Harita	1993-1994	582.2
4	Gözpınar	Sıfır Harita	1993-1994	394.0
5	Kayaabağlar	Sıfır Harita	1996-1997	373.7
6	Kurtalan	Sıfır Harita	1997-1998	3 505.2
7	Pervari	Sıfır Harita	1998-1998	287.0
8	Şirvan	Sıfır Harita	1998-1999	331.3
Sanlıurfa				
1	Merkez	Harran Ün. Alanı	1993-1993	660.0
2	Merkez	Uluslr. Havaaln.	1993-1994	2 274.1
3	Merkez	Uluslr. Havaaln.	1993-1995	İlave
4	Akçakale	İlave	1991-1992	100.0
5	Bozova	İlave	1992-1993	290.0
6	Harran	İlave	1993-1993	304.0
7	Karaköprü	İlave+Revizyon	1993-1994	2 544.0
8	Siverek	İlave	1991-1992	1 658.0
9	Siverek	Aritma Tesisi	1992-1993	100.0
10	Viranşehir	Sıfır Harita	1992-1993	2 580.0
11	Halfeti	Sıfır Harita	2000-2001	69.2
Batman				
1	Merkez	İlave	1991-1992	1 950.0
2	Hisarköy	Sıfır Harita	2000-2001	418.0
Kilis				
1	Merkez	İlave+Revizyon	1992-1993	269.0
Şırnak				
1	Merkez	Sıfır Harita	1998-2000	1 361.3
2	Başverimli	Sıfır Harita	2000-2001	847.0
3	Beytüşşebap	Sıfır Harita	1998-1999	344.0
4	İdil	Sıfır Harita	1998-1999	910.0
5	Kasrik	Sıfır Harita	2000-2001	191.4
6	Sirtköy	Sıfır Harita	2000-2000	365.0
7	Uludere	Sıfır Harita	1998-1999	173.0
Toplam Alan			4 191.70	

Tablo 29: GAP İdaresi Tarafından Yapıtılmakta Olan Harita Alımı İşleri

	İl / Belde Adı	İşin Adı	Başlama-Bitiş Tarihi	Alan (ha)
1	Diyarbakır Merkez (Fotogrametrik)	Sıfır Harita	1997-2000	68 856
1	Siirt Beğendik	Sıfır Harita	2000-2000	228.0
1	Şırnak	Cizre	1997-2000	1 630.0
2		Silopi	1996-2000	1 160.0

alanı ile Şanlıurfa Uluslararası Havalimanı sahası olmak üzere toplam 43 bin ha'nın üzerinde alan için halihazır harita alımı çalışması yapılmıştır.

GAP İdaresi'nce halen yapıtılmakta olan harita alım işleri Tablo 26'de verilmiştir.

Diyarbakır Metropoliten Alanı ve Yakın Çevresi Sayısal Fotogrametrik Harita Projesi işi tamamlanmak üzere dir. Toplam fotoğraf alanı ile 1/1000 ve 1/5000 ölçekli sayısal fotogrametrik harita alanı 78 204 ha'dır.

Projenin kabul işlemleri tamamlanmış olup, 1/1000 ölçekli 1800 ve 1/5000 ölçekli 123 adet pafta üretilmiştir. Ayrıca GAP İdaresi'ne teslim edilecek yazılım ve donanım kalemi tamamlanmış olup, eğitim aşamasına gelinmiştir.

3. İmar Planlama Çalışmaları

2000 yılı itibarıyla GAP Bölgesi belediyelerinin (196 adet) % 82'sinin imar planı mevcut olup, bunların % 92'si de kuruluşundan bu güne kadar geçen süreçte GAP İdaresi'nce yapılmıştır.

Bölge kentlerinin imar planları GAP İdaresi, İller Bankası ya da çok az sayıda olmak üzere Belediyelerce yapıtılmaktadır. GAP İdaresi'nce, gelişme potansiyeli yüksek olan kentsel yerleşmeler ile yeni kurulan belediyelerin düzenli gelişmesini sağlamak amacıyla, 1/5000 ölçekli nazım ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planları yapıtılmaktadır.

GAP İdaresi'nce yapıtırlarak onaylanan toplam imar planı sayısı 46, çalışmaları devam edenlerin sayısı ise 3'tür. Ayrıca, 2000 yılı içinde ihale edilmesi programlanan 19 yerleşimin de ihale öncesi hazırlıkları devam etmektedir.

Katılımcı İmar Planı Çalışmaları

Tablo 30: GAP İdaresi'nce Yapılmış Olan İmar Planları

İl / Yıl	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Devam Eden
Adıyaman		Besni Gölbaşı		Merkez Kesmetepe	Çakırhöyük Eskiköy	İnlice			Sarıyaprak Yaylakonak
Batman		Merkez Kozluk Sason							
Diyarbakır		Bismil Çermik Çınar Ergani Silvan							
Gaziantep	Nizip	Arabani Nurdağı Oğuzeli Yavuzeli				Boğaziçi	İslahiye Salkım Yeşildere		
Kilis				Merkez					
Mardin	Nusaybin	Mazıdağı Yeşilli			Savur Dikmen Girmeli Kilavuz Sümer	Gelinkaya		Sürgücü	Kabala Söğütü Yüceli
Siirt		Baykan			Eruh		Kayabağlar		
Şanlıurfa	Akçakale Siverek		Bozova Viranşehir		Karaköprü				
Şırnak	Merkez								
TOPLAM	5	17	3	2	9	3	4	1	5

Katılımcı Planlama Yaklaşımı ile yapılmakta olan imar planlarından Söğütü (Mardin)'de 4 Temmuzda, Sürgücü (Mardin)'de 5 Temmuzda, Sarıyaprak (Adıyaman)'ta 6 Temmuzda ve Yaylakonak (Adıyaman)'ta 28 Eylül'de yerleşim bazındaki toplantılar yapılmıştır.

18 Ocak 2000 tarihinde GAP İdaresi'nce ihale edilerek yapılmakta olan 6 yerleşimin imar plan çalışmalarından Kabala'nın (Mardin) benzer toplantısı 2000 yılı

Ekim ayı içinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Yüceli (Mardin) harita alım çalışmaları tamamlandığında, bu yerleşim için de aynı süreç geçerli olacaktır.

İlgili uzmanların ve plan müellifinin katıldığı bu toplantılar; hazırlanan imar planı taslaklarının ilgili belediye meclislerine, halka ve diğer yerel paydaşlara sunulması, beklentilerinin ve eleştirilerinin alınması ile tartışmalar şeklinde yapılmaktadır.

* İSLAHİYE İMAR PLANI

İslahiye'nin imar planı oluşturulmasıyla ilgili 25 Temmuz 1997'de yapılan ilk toplantının ardından 18 Aralık 1997'de, 1/5000 ölçekli nazım imar planı tasarımının görüşüldüğü ikinci toplantı yapılmıştır.

25 Temmuz 1997'de yapılan ilk toplantı, GAP İdaresi Başkanlığı koordinasyonunda, İslahiye Belediyesi'nin katkısıyla gerçekleştirilmiş ve İslahiye halkı, mahalle ve köy muhtarları, belediye meclis üyeleri, kamu kuruluşu temsilcileri ve sivil toplum örgütleri katılmışlardır.

Sözkonusu toplantıda katılımcı bir kamuoyu oluşturan İslahiyelilerin talepleri, trafik sorununun giderilmesi, terminal durağının merkezen çıkarılması, merkezin yeniden düzenlenmesi, otopark ihtiyacının karşılanması, içme suyunun sağlandığı su kaynağının korunması konularında yoğunlaşmıştır.

Karaköprü İmar Planı ile başlatılan ve 21 Nisan 1999'da onaylanan İslahiye İmar Planı ile devam eden katılımcı planlama yaklaşımı, imar planlarının yasa ve yönetmeliklerle tanımlanan yol ve yöntemlerle hazırlanmasının yanı sıra, planlama sürecine kentte yaşayan halkın katılımıyla, kurumlarla halkın yakınlaşmasını, sorunların ve çözümlerin paylaşılmasını sağlayarak, yaşanabilir bir kentsel çevre elde edilmesi ve sürdürülebilir kent planlaması yaklaşımının yaşama geçirilmesi açısından önemlidir.

* KARAKÖPRÜ İMAR PLANI

GAP Bölge Kalkınma İdaresi'nce ihale yöntemiyle yaptırılan Karaköprü (Şanlıurfa) İmar Planı, 13 Ağustos 1997 tarihinde onaylanmıştır. Şanlıurfa Kenti'nin yakınında küçük bir belde olmasına rağmen, kentin potansiyel gelişme alanında olması nedeniyle önem arzeden Karaköprü'nün GAP İdaresi açısından bir diğer önemi ise, katılımcı planlamanın ilk örneği olmasıdır.

İmar Planı uygulamasında ortaya çıkabilecek aksaklıkların, sorunların en aza indirilmesi amacıyla; imar planı çalışmasının başlangıcında-duyuru ve tanıtım amaçlı, 1/5000 ölçekli nazım imar planı aşamasında-genel kararların görüşüldüğü, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı aşamasında ise ayrıntıda planlama kararlarının netleştirildiği üç toplantı düzenlenmiştir.

Sözkonusu toplantılara kent kamu oyu, sivil toplum örgütleri ve kamu kuruluşlarının temsilcileri katılmıştır. GAP İdaresi uzmanları ve yüklenici, planlama etapları, kriterler, kararlar hakkında bilgi vermiş, alternatifler önermiş, katılımcıların görüşleriyle sorunların netleştirilmesi sağlanmış, öneriler plan çalışmalarında olabildiğince dikkate alınmıştır.

Planın onaylandığı 13 Ağustos 1997 tarihinden günümüze kadar geçen sürede, Karaköprü İmar Planı, 3194 sayılı İmar Kanunu gereği, Belediyesi'nde 1 ay askıda tutulmuş ve GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü aracılığıyla, 25 adet itirazın olduğu öğrenilmiştir. Yine GAP İdaresi'nce yaptırılan yaklaşık aynı büyüklükteki Adıyaman İmar Planı'na 150 civarında itirazın olduğu dikkate alındığında (planlama alanının % 90'ı boş olan Karaköprü İmar Planı ile % 90'ı yapılaşmış olan Adıyaman İmar Planı'nın bu nitelikleri göz ardı edilerek), halka danışılmasının, planlama sürecine halkın doğrudan katılımının sağlanmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Sözkonusu toplantılarda, katılımcıların görüşleri alınıp, planlamanın yasal, teknik ve organizasyon boyutları ile ilgili bilgi aktarılırken, ilginç ikilemler de gözlenmiştir.

Her komşuluk birimine birkaç çocuk bahçesi, parklar, oyun alanları ayrılması, daha çok sayıda eğitim, sağlık tesisi, pazar yeri gösterilmesi, kentsel ölçekte rekreasyon alanı, fuar alanı, stadyum, piknik alanları, geniş yollar, otoparklar önerilmesi şeklindeki (sosyal ve teknik altyapıya yönelik kentsel standartların artırılması yönünde) talepler, toplumun bilinç düzeyinin yükselme eğiliminde olması açısından sevindirici bulunmuş ancak, sözkonusu kullanımlar için gerekli olan alanın, kendi mülkiyetlerinden ayrılmaması isteği ise, halkın ikilemini ortaya çıkarmıştır.

Karaköprü İmar Planı ile başlatılan katılımcı planlama yaklaşımı, imar planlarının yasa ve yönetmeliklerle tanımlanan yol ve yöntemlerle hazırlanmasının yanı sıra, planlama sürecine kentte yaşayan halkın katılımıyla, kurumlarla halkın yakınlaşmasını, sorunların ve çözümlerin paylaşılmasını sağlayarak, yaşanabilir bir kentsel çevre elde edilmesi ve sürdürülebilir kent planlaması yaklaşımının yaşama geçirilmesi açısından önemli bir uygulama olmuştur.

4. Diyarbakır Kentsel Gelişme Projesi

Diyarbakır, son yıllarda kırsal alandan aldığı büyük boyutlardaki göçler sonucunda aşırı bir kentleşmeye sahne olmuştur. 1990 yılında 380 000 olan kent nüfusunun 2000 yılında 750 000 olarak yaklaşık ikiye katlandığı görülmektedir. Kentin karşı karşıya kaldığı büyüme baskısına karşılık, mevcut altyapının bu boyutlardaki bir büyümeyi karşılamaya hazır olmadığı da bilinmektedir. Bunun sonucunda ise Diyarbakır'da bugün imarsız konut ve kentsel çevrelerin mekandaki yaygınlığı ile içmesuyu, sanitasyon ve diğer çağdaş altyapı tesislerinin eksikliği, kent nüfusunun sağlığını tehdit eder boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. Bu kadar büyük boyutlardaki ve çok yönlü sorunun alışlagelmiş kent planlama ve imar yaklaşımları ile çözümlenemeyeceği fikrinden hareketle

GAP İdaresi, Diyarbakır Kentsel Gelişme Projesi'ni yürürlüğe sokma karar almıştır. Sürdürülebilir insanı kalkınma ve katılımcı planlama ilkeleri doğrultusunda ele alınan proje, imar planları yapımını da içermekle birlikte imar planları ile sınırlı olmayacak ve çeşitli planlama

Diyarbakır

Diyarbakır

Diyarbakır Kentsel Gelişme Projesi Atölye Çalışması, 1-3 Aralık 2000

- projelendirme - uygulama faaliyetlerinin eşgüdümünde yürütülmesi ile kentsel büyümenin yönetimini hedefleyecektir.

Diyarbakır Kentsel Gelişme Projesi'nin kapsam alanı Diyarbakır kenti ve yakın çevresi olarak saptanmıştır. Bu konuda kentin fotogrametrik yöntemle hazırlanmakta olan 1/5 000 ölçekli halihazır haritalarının tahdit sınırı başlangıç için veri olarak alınmak durumundadır. Buna göre toplam 68 856 ha genişliğindeki bu alan içinde yer alan belediye ve kırsal yerleşmeler şunlardır:

- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi,
- Metropolitan İlçe Belediyeleri (Sur, Yenişehir ve Bağlar),
- Belde Belediyeleri (Kayapınar, Bağvar, vb.),
- Kırsal Yerleşmeler

Proje başlangıcında ilgili geniş bir çevreden görüş ve katkı almak üzere 1-3 Aralık 2000 tarihleri arasında Diyarbakır'da bir "Atölye Çalışması" gerçekleştirilmiştir. Toplantıya OHAL ve Diyarbakır Valiliklerinden Vali Yardımcıları; Diyarbakır Büyükşehir, Merkez İlçeler (Sur, Yenişehir ve Bağlar), kent bütünü içinde yer alan Belde Belediyeleri (Kayapınar ve Bağvar) Başkanları ve anılan belediyelerin fen, imar ve planlama yetkili ve uzmanları; üniversite (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi) temsilcileri, ilgili meslek odaları (TMMOB Şehir Plancıları, Mimarlar, İnşaat, Çevre ve Harita - Kadastro Mühendisleri Odaları ile Ticaret ve Sanayi Odası, Esnaf ve Sanatkar Odaları) Diyarbakır temsilcileri, Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti, GÜNGLAD ve Kültür ve Tanıtma Vakfı

temsilcileri ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Avrupa Birliği Türkiye Temsilciliği, Uluslararası Şehir ve Bölge Plancılar Derneği (ISOCARP) ve Belediyeler Planlama Hizmetleri Vakfı temsilcilerinden oluşan yaklaşık 50 kişilik bir uzmanlar grubu katılmıştır.

Toplantıda ortaya konulan görüşler doğrultusunda, projenin yetkin bir müşavirlik grubu desteğinde yürütülmesi amacıyla bir İş Tanımı halinde derlenmesi için çalışmalar sürdürülmektedir.

5. Mardin Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Peyzaj Projesi

GAP İdaresi'nin, "İmar Planı Uygulamalarına Destek Programı" kapsamında bir pilot uygulama olarak hazırlanan bu projenin uygulama alanı olarak Mardin kentinin mevcut imar planlarında park olarak ayrılmış olan kamu mülkiyetindeki Hallo Deresi mevki seçilmiştir. İmar planı uygulamasına destek konusunda ilk örnek olacak bu projenin deneyim zenginleşmesi sağlanması ve diğer belediyeler için de tekrarlanabilirliği hedeflenmektedir.

Bu proje kapsamında yerinde yapılan inceleme ve temaslar çerçevesinde bir "Kentsel Tasarım ve Peyzaj Projesi" taslağı ile aşamalı uygulama programı hazırlanmıştır. Taslak kapsamında 1. aşama uygulama için gerekli arazi düzeltilmesi, bitkilendirme ve inşaat işlerinin kapsam ve bütçesinin belirlenmesi için çalışmalar ilgili uzmanlıkları ve yerel kuruluşların katılımı ile sürdürülmektedir.

6. Şanlıurfa-Harran Ovaları Nazım İmar Planı

GAP'ın önemli bir bileşeni olan Şanlıurfa-Harran Ovaları Sulama Projesi ile ortaya çıkacak olan üretim biçimi ve buna bağlı olarak şekillenecek arazi kullanımını düzenlemek, olası gelişmeleri yönlendirmek ve kontrol etmek amacı ile ovalarda başta tarım olmak üzere tüm sektörlerle ilişkin arazi kullanımı ve ovada yer alan yerleşmelerin altyapı ihtiyaçları belirlenecek ve çözüm önerileri getirilecektir.

Proje, Suriye sınırı, Tek Tek Dağları, Fatik Dağları ve E-24 karayolu arasında yer alan yaklaşık 150 000 ha alanda, GAP Master Planı ve GAP Bölgesel Ulaşım ve Altyapı Çalışması sonuçları doğrultusunda mekansal düzenlemeyi ve altyapı projelendirmesini yapacaktır.

Proje ile aşağıdaki çıktıların sağlanması hedeflenmiştir:

1. Şanlıurfa-Harran Ovalarında doğal kaynakların sürrekli bir ekonomik kalkınmaya imkan verecek şekilde yönetimini sağlayacak arazi koruma ve kullanma kararlarını saptamak,
2. Tarım dışı arazi kullanım gelişmelerini yönlendirmek ve sektörler arası dengeyi sağlayacak, yerleşme kademelenmesini belirlemek,
3. Tarım dışı kentsel ve kırsal faaliyetler için altyapı ihtiyaçlarını belirlemek ve bu ihtiyaçlara cevap verecek mekansal gelişme stratejisini saptamak,
4. Yörede öngörülen gelişmelerin yaratacağı çevresel etkileri değerlendirmek, gerekli önlemleri belirlemek,
5. Yöresel ulaşım ağı ve taşıma sistemini fiziki dokuya uygun şekilde düzenlemek, bölgesel ve bölgeler arası ulaşım sistemine bağlamak,
6. Öngörülen gelişme perspektifi içinde belirlenen sosyal ve teknik altyapı donanımı için gerekli proje ve

programları hazırlamaktır.

Halen GAP İdaresi faaliyet programında yer alan bu proje için, iş tanımı hazırlanmış, ilgili kuruluşların görüşlerine sunulmuştur.

7. GAP Bölgesi Şanlıurfa İli Arazi Düzenlemesi

Arazi toplulaştırması; tarımsal üretim tekniğini ekonomik olarak uygulamak, toprak koruma ve tarımsal sulama işlemlerini güçlendirecek şekilde parçalı ve hisseli arazileri daha az sayıda veya tek parça olarak birleştirmek, mülkiyeti bireyselleştirmek, her parseli komşularından bağımsız yola kavuşturmak, şekillerini düzelterek parsellerdeki gerekli değişiklikleri yapmak olarak tanımlanmaktadır.

GAP Bölgesi'nde sulanacak alanlarda arazi toplulaştırmasının gerekliliği, ilk sulamaya açılacak alanlardan olan Şanlıurfa ve Harran Ovaları'nda, arazi düzenlemesi projesini zorunlu kılmıştır. Bu amaçla geliştirilen Proje 6 Temmuz 1989 tarihinde DPT tarafından uygulamaya başlanmış ve GAP İdaresi'nin kurulmasıyla bu İdare'ye devredilmiştir.

Şanlıurfa Ovası'nda 54 000 ha, Ceylanpınar İkicirap'ta 22 234 ha olmak üzere toplam 76 234 ha'lık alanı kapsayan projenin amacı; sulamadan beklenen yararların tam olarak sağlanabilmesi için, arazi toplulaştırması (arazi düzenlemesi)nin yapılmasıdır.

Şanlıurfa Ovası'nın 20 000 ha'lık kısmı ile İkicirap bölümü bitirilmiştir. Şanlıurfa Ovası'nda kalan 34 000 ha'lık kısmın, mevcut sözleşme şartlarına göre bitirilmeyeceği anlaşılarak tasfiye edilmiştir. Bu kısım tasfiye sonrasında finansmanı GAP İdaresi'nce karşılanmak üzere Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nce ihale edilmiştir.

G. ÇEVREYE İLİŞKİN FAALİYETLER

GAP İdaresi sürdürülebilir kalkınma anlayışı doğrultusunda çevreye yönelik projelere özel önem ve öncelik vermektedir. Bu kapsamda bugüne kadar tamamlanmış olan ve devam etmekte olan ve planlanan projeler aşağıdadır:

1. Atatürk Baraj Gölü Alt-Bölge Gelişme Planı

Projenin birinci aşaması (Şubat 1996) tamamlanmıştır. Proje ile, Atatürk Baraj Gölü ve çevresindeki mevcut faaliyetlerin ve gelecekte olması beklenen gelişmelerin kontrol edilmesi, düzenli ve dengeli gelişmenin sağlanması için stratejilerin belirlenmesi ve alt-bölge gelişme planı hazırlanması hedeflenmiş, dört başlık altında yürütülmüştür. Bunlar çevresel etki değerlendirmesi, arazi kullanımı çalışması, turizm planlaması ve ulaşım planlamasıdır. Atatürk Baraj Gölü Alt-Bölge Gelişme Planı

Projesi kapsamında mevcut yapı (Atatürk Barajı ve Gölü, sedimentasyon, hidrolojik yapı, sosyo-ekonomik yapı, mevcut doğal çevre, yer altı suları, su ürünleri ve habitat, arazi kullanımı, kültür varlıkları), çevre mevzuatı incelenmiş ve çevre etkileri-izleme konularında önerilerde bulunulmuş, ileride yapılması gereken çalışmalar belirtilmiştir. Proje DELCAN Firması ve GAP İdaresi işbirliği ile tamamlanmıştır.

Projenin ikinci aşaması, 1997 yılında Çevre Bakanlığı'na başlatılmış olup, Proje, "İçme Suyu Kaynağı Olarak Atatürk Barajı'nın Korunması" adı altında başlatılmıştır. Bu proje ile özellikle aşırı kirlilik yükünden dolayı baraj gölünde meydana gelen kirlenmelerin önlenmesi, baraj gölü havzasında koruma kullanma planına dayalı havza koruma programının oluşturularak arazi kullanımlarının belirlenmesi ve baraj gölü havzasında planlı gelişmelere yön verilerek, baraj gölünün mevcut kalitesinin korunması amaçlanmıştır. Proje, halen Çevre Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Atatürk Barajı Gölü Aynası

2. GAP Çevre Araştırma Projesi

Projenin amacı, GAP Bölgesi'nin mevcut flora ve fauna kaynaklarının envanterini çıkarmak, mevcut doğal kaynaklardaki kirlenmenin boyutlarını ve kirleticileri belirlemek, tedbirler önermek, kalite limitlerini tespit ederek çevre parametrelerini düzenli izlemektir.

Proje, Fırat ve Dicle havzalarını kapsayacak şekilde yürütülecektir. Çevre Bakanlığı ve GAP İdaresi'nin birlikte yapıldan toplantılarda, Fırat Havzası'na yönelik çalışmaların Çevre Bakanlığı'na, Dicle Havzası'na ait çalışmaların ise GAP İdaresi'nce yapılmasına karar verilmiştir.

GAP İdaresi, Dicle Havzası'na yönelik çalışmasını, Dicle Üniversitesi ile 1992 yılında "Dicle Nehir Kirliliğinin Biyolojik ve Tıbbi Yönden Araştırılması" adı altında Diyarbakır ve yöresi için gerçekleştirmiştir. Çalışma ile, Diyarbakır ve yöresi için flora ve fauna envanteri çıkartılmış, doğal kaynaklardaki kirlilik belirlenmiştir. II. aşamaya finansman teminindeki güçlükler nedeni ile devam edilememiştir. Benzer sorun Çevre Bakanlığı'na da yaşanmış ve Fırat Havzası'na yönelik bir çalışma yapılmamıştır.

Nisan 1997 tarihinde Çevre Bakanlığı ve GAP'tan sorumlu Devlet Bakanlığı arasında imzalanan Protokol ile çevre konusunda ortak çalışmalar yapılmasına karar verilmiştir.

3. GAP Bölgesi'nin Günümüzdeki ve Yakın Gelecekteki İklim Durumunun İncelenmesi

Projenin amacı, GAP'ın bir tüm bileşenleri ile bütün olarak Bölge iklimi üzerindeki olası etkilerini, Bölge'deki uzun süreli iklimsel değişimleri ve değişiklikleri incelemektir.

İklim değişikliğini anlama, etkilerini azaltma, karşı önlemler alma ve uyum çabaları, genel olarak iklim sistemini izleme değişimleri arama/belirleme ve model çalışmalarıyla olasıdır. Proje kapsamında yapılacak çalışmalar 3 grupta toplanmıştır. Bunlar; iklim verilerinin analizi ile su kaynakları ve vejetasyondaki değişimin izlenmesidir. Çalışmalar süresince iklim verileri değerlendirilerek GAP Bölgesi'nde bir iklim değişikliği olup olmadığı sorusuna cevap aranacak, diğer yandan da su kaynaklarının zaman ve mekan boyutunda kantite ve kalite yö-

nünden analizi ile temin edilebilecek verilerle vejetasyondaki değişimin izlenmesi yapılarak bu verilerle bölgesel iklim değişikliği arasındaki ilişki ortaya konmaya çalışılacaktır. Çalışmalar sırasında coğrafi bilgi sistemi ortamında oluşturulacak her türlü veri ve sonuç haritalar halinde ortaya konacaktır. Bu da farklı özellikteki alanların kolaylıkla ayırt edilmesine olanak sağlayacaktır.

Aralık 2000 tarihinde Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Araştırma ve Geliştirme Vakfı arasında Proje ile ilgili bir sözleşme imzalanmış ve Proje çalışmaları başlatılmıştır. Projenin süresi 15 aydır.

4. Adıyaman Eko Kent Planlama Projesi

Projenin amacı; Adıyaman ve çevresi için çevresel etkileri belirlemek, ekolojik dengeleri korumak, gelecek nesillerin fırsatlardan yararlanabileceği bir ortam yaratmak ve GÜNDEM-21'in kent planlama ilkelerini planlama sistemine entegre etmektir. Projenin kapsamı; Adıyaman ve çevresi, özellikle Adıyaman kent gelişmesinden etkilenen Atatürk Baraj Gölü çevresidir. Bu alanda taşıma kapasitesi, koruma-kullanma dengeleri ve GÜNDEM-21 kavramları irdelenecektir. Projenin iş tanımı hazırlanmıştır. UNDP-GAP Sürdürülebilir Kalkınma Paketi kapsamında uygulama başlatılmıştır.

Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu (IULA-EMME) Ofisi tarafından yürütülecek olan proje, Türkiye genelinde uygulanmakta olan Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi projesinin GAP ayağını oluşturmakta ve Bölge'ye yöne-

Adıyaman

lik ileride yapılacak benzer çalışmaların pilot uygulaması niteliğini taşımaktadır. Projenin iki hedefi vardır. Hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için oluşturulacak çıktılar aşağıda sunulmuştur:

1. Adıyaman kenti ve çevresi için ekolojik ve çevre duyarlı, sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sağlamak üzere bir eko-kent planının hazırlanması için bir yaklaşım geliştirmek ve planın ilgili aktörlerin katılımı ile etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak.

ÇIKTILAR

- Mevcut çalışmaların değerlendirilmesi
- Adıyaman için eko-kent planının hazırlanması
- Etkin yerel katılım için strateji geliştirilmesi
- Eylem planı ve uygulama stratejisinin belirlenmesi
- Uygulamanın izlenmesinde kullanılacak kriterlerin saptanması
- Özet ve proje tanımının yapılması

2. GAP İdaresi'nin ekolojik ve çevresel konuları ekonomik büyüme ve kentsel planlamaya entegre eden kalkınma planlarını hazırlama konusunda teknik kapasitesini ve ilişkiler kurma yeteneğini güçlendirmek.

ÇIKTILAR

- Dokümantasyon merkezi/ arşiv oluşturulması
- Bilgisayar ortamında veri bankası oluşturulması
- GAP İdaresi ve yerel aktörlerin kapasitelerinin güçlendirilmesi ve eğitimi

5. Küçük ve Orta Büyüklükteki Yerleşmelerde Kentsel Atık Suların Yeniden Kullanımı Projesi

UNDP proje paketinde yer alan proje, GAP Bölgesi'nde küçük ve orta ölçekli yerleşimlerde kentsel atık suların artırılarak tarımsal amaçlı kullanımına ilişkin alternatif yerlerin belirlenmesi, teknik çalışma raporlarının hazırlanmasına yönelik bir çalışmadır. GAP Bölgesi'nde

küçük ve orta ölçekteki yerleşmelerdeki atık suların arazide artırılarak sulama amaçlı olarak kullanımının etüd edilerek konuyla ilgili detay çalışmalarını gerçekleştirmek amacıyla Fransız Hükümeti'nden 3.6 milyon Fransız Frangı tutarıdaki hibe sağlanmıştır.

GAP Bölgesi'nde sulamadaki kısıtları aşabilmek ve evsel atıksular ile yapılan sulama uygulamalarını iyileştirmek amacıyla Bölge'de bir pilot proje hazırlanması ve uygulamaların yaygınlaştırılması planlanmıştır.

Proje üç aşamada gerçekleştirilecektir:

I. Aşama: Konu ile ilgili fizibilite çalışması yapılacak, uygulama alanlarının belirlenmesi çalışmaları gerçekleştirilecektir.

II. Aşama: Yer seçimi sonucu belirlenmiş olan uygulama alanının avan projeleri hazırlanacaktır.

III. Aşama: Uygulama alanının detay projeleri ve ihale dokümanları hazırlanacak ve inşaat gerçekleştirilecektir.

Bu amaçla, çalışmayı yapacak olan kuruluşla Ekim 2000'de bir anlaşma imzalanmıştır. Mart 2001'in ikinci yarısından itibaren başlayacak çalışmada, bitki-toprak-su matrisi içindeki fiziksel, kimyasal ve biyolojik süreçler aracılığıyla, belirli ölçülerde arıtım sağlamak için bir yapılabirlik çalışması 10 aylık bir süre içerisinde gerçekleştirilecektir.

6. Atatürk Baraj Gölü Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)

Atatürk Baraj Gölü ve çevresindeki faaliyetlerin çevreye yaratabileceği olumlu ya da olumsuz çevresel etkilerinin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi veya zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin belirlenerek gerekli izleme, değerlendirme sisteminin oluşturulması bu projenin amacıdır.

7 Şubat 1993 tarihli ve 21489 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) yönetmeliğinde belirlenen esaslar baz alınarak, Atatürk Baraj Gölü ve çevresinde yapılacaktır.

Projeye finans sağlamak için, uluslararası finans kuruluşları ile görüşmeler sürdürülmektedir.

7. Organize Sanayi Bölgelerinde Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)

GAP Bölgesi'nde kurulmuş, kurulmakta olan veya planlama safhasındaki Organize Sanayi Bölgelerinde planlanan faaliyetlerin çevreye yaratabilecekleri etkilerin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da zarar vermeyecek düzeye indirilmesi için alınması gerekli önlemlerin, seçilen yer veya teknoloji alternatiflerinin tespit edilerek değerlendirilmesi ve bu faaliyetlerin uygulamada izlenmesi-denetlenmesi amacı ile gerekli çalışmaların yapılması, projenin amacını oluşturmaktadır.

Projenin kapsamında, GAP Bölgesi'ndeki Organize Sanayi Bölgelerinin Çevresel Etki Değerlendirmelerinin (ÇED) yapılması planlanmıştır. Çalışmalar, 7 Şubat 1993 tarihli ve 21489 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) yönetmeliğinde belirlenen esaslar ve kapsam baz alınarak gerçekleştirilecektir.

Projeye, uluslararası teknik katkı ve hibe temin edilmesi amacıyla uluslararası finans kuruluşları ile görüşmeler sürdürülmektedir.

H. KÜLTÜR VE TURİZM FAALİYETLERİ

1. GAP Bölgesi'ndeki Kültür Varlıklarının Araştırılması, Korunması ve Tanıtılması

Proje ile, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, kültürel mirasın araştırılması, tanıtılması ve korunarak gelecek nesillere aktarılması, taşınmaz kültür varlıklarının çağdaş ihtiyaca cevap verebilecek şekilde turizm odaklı işlevlendirilmesi, GAP'tan etkilenen alanlarda kazı, kurtarma, belgeleme ve yayın çalışmalarının yapılması amaçlanmaktadır.

GAP kapsamında yürütülen kültür ve turizme yönelik çalışmalar Kültür Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, ilgili üniversiteler ve diğer kamu ku-

rum ve kuruluşlarıyla birlikte yürütülmektedir. GAP İdaresi, kültür ve turizm projeleriyle ilgili yapılan çalışmalarda; kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamakta, kültür varlıklarının araştırılması, korunması ve tanıtılmasına yönelik hazırladığı projelerin uygulanmasında; ilgili Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerin uzman ekiplerinden yararlanmakta, ödenek yetersizliği nedeniyle Bakanlıklar tarafından faaliyete geçirilemeyen projeler için, "Yatırım Programı" kapsamında ödenek yardımını gerçekleştirerek sağlıklı bir biçimde uygulanmasını sağlamaktadır.

GAP İdaresi'nin Bölge kültür varlıklarına yönelik uyguladığı çalışmaların kapsamı aşağıda belirtilmektedir.

- GAP Bölgesi'nde taşınmaz kültür varlıklarının belgelenmesi ve yayınlanması
- Doğal ve kültürel değerlerin korunarak kullanım alanları oluşturulması,
- Koruma-restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi,
- Eski kent dokularının korunarak turizm amaçlı kullanımının sağlanması,
- GAP'tan etkilenen alanlarda, kazı, kurtarma, belgeleme ve yayın çalışmalarının gerçekleştirilmesi,
- Yok olmaya başlayan bölge halk kültürünün araştırmaları yayınlanması,
- Yöre halkının kültür varlıklarına ilişkin bilinçlendirilmelerinin sağlanması amacıyla Bölge'de kültür eğitim programlarının başlatılması.

Birecik-Halfeti-Suruç Projesi tamamlanmış bulunmaktadır. Acırlı sit alanının çevre düzenleme projesi, Diyarbakır Bölge Koruma Kurulu'nca kabul edilmiştir. Mem-u Zin Türbesi'nin restorasyon projesi tamamlanmış ve Diyarbakır Bölge koruma kurulunca onaylanmıştır.

2. Antik Zeugma (Belkıs) Kenti'ne İlişkin Acil Kurtarma Çalışması

Gaziantep İli, Nizip İlçesinin 10 km. doğusunda yer alan Zeugma Antik Kenti'nde kazı ve kurtarma kazıları, 1992 yılında Gaziantep Müzesi tarafından başlatılmıştır. Dokuz yıldır sürdürülmekte olan kazıların son yılında, kentin elit sınıfının yaşadığı düşünülen bir bölgesinde or-

Belkis - Zeugma

taya çıkarılan villalar kompleksi ve Mars heykeli yurt içi ve yurt dışında büyük bir ilgi toplamıştır. GAP İdaresi, Zeugma ile ilgili olarak Kültür Bakanlığı'na sürdürülen çalışmaların desteklemek amacıyla çeşitli girişimlerle kazılara kaynak arama çabasına girmiştir. Bunun sonucunda, ABD'de yerleşik bir vakıf olan Packard Humanities Institute (PHI) ile bu alandaki arkeolojik kazı, kurtarma ve restorasyon çalışmalarının devamını sağlamaya yönelik mutabakat zaptı, 8 Haziran 2000 tarihinde imzalanmıştır.

Bu mutabakat çerçevesinde Zeugma'da, GAP İdaresi'nin koordinasyonunda, Packard Humanities Institute'nün finansmanı ile, Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izin ve denetiminde Gaziantep Valiliği ve Birecik A.Ş.'nin katkılarıyla, Oxford Arkeoloji Birimi'nin kazı alanındaki profesyonel yönetiminde çok uluslu bir kazı ve kurtarma çalışması yürütülmüştür.

PHI'nin maddi desteği ile sürdürülen kazı çalışmalarında, GAP İdaresi, kurum ve kuruluşlar arasında koordi-

nasyonu, finansman transferini ve lojistik desteği sağlamıştır. GAP İdaresi, kalabalık kazı ve kurtarma ekibinin konaklama problemini hızla halletmiş ve tüm olanakları ile 6 haftalık bir süre içerisinde yaklaşık 150 kişinin kalabileceği bir tesisi hazırlamıştır. Tesis; çalışma ofisi, restoran, çamaşırhane, sağlık kabini, laboratuvar, kazı alanından çıkarılan buluntuların konulduğu depo ve konaklama merkezlerinden oluşmaktadır. Zeugma Kazı Evine kurulan İnternet ağıyla, uzmanların tüm dünyayla bağlantıları sağlanmıştır. Çalışma ofisi çağdaş ve teknolojik düzeyde hazırlanmış olup, Zeugma kazı alanından elde edilen veriler bu ofislerde bilgisayar ortamına aktarılarak bilimsel olarak belgelenmekte ve veri tabanı oluşturulmaktadır.

GAP İdaresi, Zeugma arkeolojik kazı ve kurtarma çalışmalarının sistemli ve hızlı bir şekilde yapılabilmesi için kazı alanında da gerekli donanımı sağlamıştır. Ayrıca kazı alanını korumak, kaçak kazıları önlemek, güvenlik amacıyla kazı alanına ve Birecik Barajına hakim bir noktada prefabrik jandarma karakol binası ile Gaziantep Müze Müdürlüğü bahçesine çıkarılan mozaik ve freskoların (duvar resimleri) konservasyonu ve restorasyonlarının yapılması amacıyla iki adet laboratuvar yaptırılmıştır.

Arkeoloji alanında dünyanın en profesyonel ekibi olarak bilinen Oxford Arkeoloji Grubu'nun katılımı ile yürütülen bu çalışma, Türkiye'nin en kapsamlı kazı ve kurtarma operasyonu niteliğindedir. Böylece Türkiye kendi alanında bir ilk'e imza atmıştır.

05 Haziran - 04 Ekim 2000 tarihleri arasında yürütülen kazı ve kurtarma çalışmasında, Türk, İngiliz, Fransız ve

Belkis Köyü'nde GAP İdaresi'nce yaptırılan Jandarma Karakol binası

İtalyanlardan oluşan yüzün üzerindeki uzman 10 ayrı bölgede fiilen kazı ve kurtarma çalışmalarını yürütmüşlerdir. Üç bölgeye ayrılan kazı alanının (A) ve (B) bölgeleri, Birecik Baraj Gölü'nün altında kalması nedeniyle acil kazı gerektiren bölgeler olarak tespit edilmiştir. Kültür Bakanlığı izni ile yürütülen kazı ve kurtarma çalışması 4 Ekim 2000 tarihinde, su tutma işleminin tamamlanmasıyla, durdurulmuş ancak konservasyon çalışmalarına devam edilmiştir. Baraj Gölü altında kalmayacak olan ve Zeugma'nın asıl bölümünü oluşturan (C) bölgesinde ise, gelecek yıllarda kazı çalışmaları başlatılacaktır.

Kazılar devam ederken 24 Eylül 2000 tarihinde, Gaziantep'te "Barajlar ve Tarihi Miras Buluşması Toplantısı" yapılmıştır. Tarih Vakfı tarafından düzenlenen toplantıda, kültür envanterine sahip olmayan ülkemizde böyle bir envanterin oluşturulması, buna bağlı olarak uygulamaya dönük faaliyetlerin yapılması amacıyla bir model projenin oluşturulması ve GAP kapsamında yapımı öngörülen barajlar nedeniyle bu bölgenin öncelikle ele alınması konuları tartışılmıştır.

3. Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma, Kazı ve Kurtarma Çalışması

İlusu Baraj Gölü altında kalacak olan Hasankeyf yerleşmesindeki kültür varlıklarının kurtarılması amacıyla 1991 yılında kazı ve kurtarma çalışmalarına başlanmıştır. Çalışmaların kapsamını; Hasankeyf sit alanındaki, toprak üstünde görülebilen mimari veya küçük buluntu türündeki bütün kültür varlıklarının tespiti, rölöve, topografik ve jeolojik çalışma haritalama projelerinin gerçekleştirilmesi oluşturmaktadır. Kültür Bakanlığı'nun izni ve denetiminde yürütülen çalışmalara GAP İdaresi bütçe desteği sağlamaktadır.

Bölge'deki olağanüstü nedenden dolayı 1991 yılında durdurulan çalışmalar, Haziran 1998 tarihinde Prof. Dr. Oluş ARIK başkanlığında bir ekiple yeniden başlatılmıştır. Söz konusu çalışmalar Aşağı Şehirde devam etmekte olup, toprak altında bulunan mimarinin toprak üstüne çıkarılması, merkezi kazı alanının genel vaziyet planının çıkarılması, rölöve çalışmaları, fotoğraf çekimi, envanter çalışmaları ve günlük rapor fişleriyle buluntuların belgelenmesi yapılmaktadır.

Zeynel Bey Türbesi

Mardin

4. Mardin'de Katılımcı Kentsel Rehabilitasyon Projesi

İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Kuruluşu'nun 350 000 ABD dolarındaki hibesi ile 18 aylık bir sürede uygulanacak olan proje, Mardin kent merkezi için bir kentsel rehabilitasyon planının geliştirilmesini öngörmektedir. Bu plan, Mardin'de yaşayanlar için gelir getirici iş olanaklarını artırma amacını güderken, kentin tarihsel ve kültürel değerlerini temel alacaktır. Proje, bu tür planların uygulanmasında tanık olunan boşluklardan ve "başarısızlıklardan" kaçınmak için, sivil toplum ve ilgi grupları için platformlar oluşturmayı, böylece ortaya çıkacak kentsel rehabilitasyon planlarında bu kesimlerin önceliklerinin ve duyarlılıklarının da yansıma bulmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Proje bu nedenle, kentsel rehabilitasyon planlamasında katılımcı mekanizmaların yaratılması üzerinde odaklaşacak, ulusal ve uluslararası düzeydeki ilgi grupları ile ilgili diğer tarafların proje uygulamasına ve finansmanına katılımlarını kolaylaştıracak nitelikte öncü bir yapıdadır.

Proje 12 Aralık 2000 tarihinde uygulayıcı kuruluş olan İstanbul Teknik Üniversitesi ile Ankara'da imzalanmış olup Şubat 2001 itibarıyla Mardin'de uygulamaya başlanılacaktır.

21 Eylül 2000'de Mardin'de Mardin Katılımcı Kentsel Yenileme Projesi Toplantısı yapılmış, 17 Ekim 2000 tarihinde de, BMKP'nın desteklediği "Mardin'de Katılımcı Kentsel Rehabilitasyon Projesi" ve BM Örgütünün "Uluslararası Yoklukla Mücadele Günü" dolayısıyla yayımladığı "Herkes İçin Daha İyi Bir Dünya" raporu Mardin'de açıklanmıştır.

Birleşmiş Milletler UNDP Türkiye Daimi Temsilcisi Alfredo Witschi Cestari, İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Gülsün Sağlamer ve GAP İdaresi Başkan Yardımcısı Kaya Yaşınok'un katıldığı toplantıya ayrıca ilgili kurum ve kuruluşlardan, sivil toplum örgütlerinden de yetkililer katılmışlardır.

5. Acırlı (Mardin- Midyat) Ören Yeri Çevre Düzenleme Projesi

Projenin amacı, eski dönemlerden beri çeşitli kültürlerin kutsal alan niteliği taşıyan Acırlı yerleşmesi Elet mevkiindeki tarihi ve doğal varlıkların korunması, turizm ve yöre insanının hizmetine sunulmasıdır. GAP İdaresi ve Kültür Bakanlığı'nın ortaklaşa yürütmüş olduğu proje, 1997 yılında başlamış olup Nisan 1998'de tamamlanmıştır. Uygulama için finans kaynağı araştırılmaktadır.

6. Cizre Abdaliye Medresesi ve Mem-u Zin Türbesi Restorasyon Projesi

Proje ile, Cizre folklorüne renk katan ilahi aşıkların (Mem-u Zin) türbesini de bünyesinde barındıran Abdaliye Medresesi'nin korunarak çağdaş yaşama kazandırılması amaçlanmaktadır.

Proje ile, GAP İdaresi ve Şırnak Valiliği'nin ortaklaşa yürüttüğü proje, ÇEKÜL Vakfı tarafından gerçekleştirilmiş olup Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından onaylanmıştır. Uygulama için finans kaynağı araştırılmaktadır.

7. Kasımiye Medresesi Restorasyon Projesi

Proje ile, Mardin kent dokusunun önemli bir kültür varlığı olan Kasımiye Medresesi'nin restorasyonunun gerçekleştirilerek, günümüze ve gelecek nesillerin kullanımına sunulması amaçlanmaktadır.

İş tanımı hazırlanan projenin gerçekleştirilmesi için finans kaynağı araştırılmaktadır.

8. Mardin Kentsel Tasarım Projesi

Kültür varlıklar açısından zengin olan Mardin kentinde geleneksel ticaret bölgesini korumak, restore etmek ve işlevselleştirerek kent ekonomisine katkı sağlamak projenin amacını oluşturmaktadır. Projenin iş tanımı hazırlanmış olup finans kaynağı araştırılmaya devam etmektedir.

9. GAP İdaresi Proje Portföyünde Olup Finans Kaynağı Arayışı Devam Eden Projeler

a) Zeugma Antik Kenti Kazı ve Arkeolojik Park Projesi

Projenin amacı, Birecik Baraj Gölü altında kalmayan ancak Zeugma Antik Kenti'nin asıl bölümünü oluşturan alanlarda, uzun yılları içeren, kapsamlı ve entegre bir arkeolojik çalışmanın yapılması ve bu bölümün sadece arkeolojik kazı alanı olarak değil, o yörenin kalkınmasına

yönelik, turizm, rekreasyon gibi tüm boyutları içeren bir alt bölge gelişme planı çerçevesinde "arkeolojik park" hüviyetiyle değerlendirilmesidir.

b) GAP Bölgesi Tarihsel Ev Tiplerinin Korunması ve Yaşatılması Projesi

Anadolu konut mimarisinde önemli bir yer tutan; Şanlıurfa, Mardin, Kilis, Midyat, Savur, Harran da yoğun olarak örneklerini gördüğümüz GAP Bölgesi evlerinin, yöre halkının göç etmesi yada evlerini terk ederek daha modern yapılara taşınmaları nedeniyle sayıları gün geçtikçe azalmaktadır. Bu nedenle sayıları gittikçe azalan evlerin koruma altına alınması projenin amacını oluşturmaktadır.

c) GAP Bölgesi İlleri'nin Halk Kültürünün Araştırılması ve Yayınlanması Projesi

Proje ile gelenek- görenek ve inançlar, el sanatları, giyim- kuşam, halk mutfağı, halk mimarisi, halk takvimi, halk ekonomisi, halk hukuku, halk hekimliği, halk müziği, halk oyunları, halk edebiyatı, halk eğlenceleri ve gün kutlamaları gibi gün geçtikçe değişime uğrayan halk kültürünün çeşitli konularında alan araştırmasının gerçekleştirilip, belgelenecek yayınlanması hedeflenmektedir.

d) Bölge İlleri Taşınmaz Kültür Varlıklarının Belgelenebilmesi Projesi

Bölge illerinde proje kapsamına alınacak taşınmaz kültür varlıklarının mimari çizim ve tanımlanması yapılabilmeye, harita ve fotoğraflarla desteklenerek yayına hazırlanması, projenin amacını oluşturmaktadır.

e) Mardin-Dara Ören Yeri Restorasyon ve Çevre Düzenleme Projesi

Projenin amacı, Mardin İli'nin en önemli arkeolojik yerleşimlerinden biri olan Dara Ören Yeri'nde kültürel sürekliliğin sağlanması amacıyla gerekli restorasyon projelerinin hazırlanması, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde uygulama aşamalarının gerçekleştirilmesi, çevre düzenleme projelerinin gerçekleştirilerek doğal çevrenin de korunması ve koruma-kullanma dengesi içerisinde değerlendirilerek turizme yönelik kullanımının sağlanmasıdır.

f) Siirt İli Cas Evlerinin Belgelenmesi Projesi

Siirt'te, yapı malzemesi ve iklim koşullarına bağlı olarak özgün bir konut mimarisi olan "Cas Evler" gelişmiştir. Söz konusu evler "cas" adı verilen harçla sıvanmış olup, çabuk sertleşmesi sonucu kalıpsız kubbe yapımına olanak vermektedir. Cas evlerinin kapı ve pencerelerinin çevrelerinde güzel taş oymacılık örnekleri yer almaktadır. Kent merkezinde birkaç örneği kalmış olan bu evlerin acilen korunması ve yok olmadan belgelenmesi gerekmektedir. Proje ile; Siirt cas evlerinin araştırılarak değerlendirilmesi, korunması ve devamının sağlanmasına yönelik stratejilerin oluşturulması, bilimsel araştırmaların, dia ve fotoğrafların derlenerek doküman oluşturulması ve hazırlanan dokümanların yayınlanarak gelecek kuşaklara aktarılması hedeflenmiştir.

g) Şanlıurfa Şuayb ve Soğmatar Ören Yerlerinin Restorasyon ve Çevre Düzenleme Projeleri

Şanlıurfa İli'nin önemli arkeolojik yerleşimlerinden biri olan Şuayb Şehri ve Soğmatar Ören yeri, aynı zamanda inanç turizmi açısından da değerlendirilebilecek özellikler taşımaktadırlar. Bu nedenle, günümüze kadar büyük ölçüde tahrip olan bu ören yerlerine ilişkin, kültürel sürekliliğin sağlanması amacıyla gerekli restorasyon projelerinin hazırlanması, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde uygulama aşamalarının gerçekleştirilmesi, çevre düzenleme projelerinin gerçekleştirilerek doğal çevrenin de korunması ve koruma-kullanma dengesi içerisinde değerlendirilerek turizme yönelik kullanımının sağlanması projenin amacını oluşturmaktadır.

h) Kilis İli Ravanda Kalesi Sağlıklaştırma ve Çevre Düzenleme Projesi

Proje ile, Kilis İli'nde yer alan Ravanda Kalesi'nin restorasyonunun gerçekleştirilerek, koruma-kullanma dengesi içerisinde turizme yönelik kullanımının sağlanması ve çevre düzenleme projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

I. DİĞER ÇALIŞMALAR

1. GAP-İTÜ Alker Pilot Yapı Ar-Ge Projesi

GAP-İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Alker* Pilot Yapı Ar-Ge Projesi, Güneydoğu Anadolu'da insan yerleşmelerine çağdaş çözüm getirmek amacıyla, yapı teknolojisinin aktarılması projesidir. Projenin amacı; Bölge insanı için iklim şartlarına uygun (Bölge'de sıcaklık yazın 50 C, kışın ise -10 C seviyesindedir), sağlıklı, sürdürülebilir, değişik ekonomik imkanlarda, bireysel ve toplu konut üretimine uygun inşaat teknikleri ile konut üretimine katkıda bulunmaktır.

GAP'ın gerçekleşmesiyle birlikte kentsel alanlarda nüfus yığılması ortaya çıkacak ve kentte yaşayan insanların barınma ihtiyacı hızla artacak ve bu talebi en hızlı ve en ekonomik şekilde karşılama gereği ortaya çıkacaktır.

(*) Alker, alçı ve kerpiç kelimelerinin kısaltılmasıdır. Kerpiç, uygun toprağın pişirilmesinden oluşan yapı malzemesidir. Yapı malzemesi olarak çevre dostudur ve insan sağlığına uygun iç mekan konforu sağlar.

GAP İdaresi Kampüsü, Şanlıurfa (Alker Pilot Bina)

GAP Bölgesi'nin iklim, topoğrafya, jeolojik yapı, deprem kuşağı gibi özellikleri ile nüfusun barınma şekli, mevcut konutların nitelikleri, kullanım şekilleri, yerel malzeme miktar ve kullanıcıların ekonomik durumu dikkate alınarak en uygun konut yapım teknolojisinin belirlenmesi önemlidir. Kentsel ve kırsal alanlar için yörenin koşullarına da uygun konut teknolojisi bu açıdan önemlidir.

GAP İdaresi, insani kalkınmaya verdiği öneme paralel olarak, yöreye uygun konut teknolojilerinin araştırılmasına ve bu meyanda uygulamalara önem vermektedir. Bu nedenle İTÜ'nün önerdiği projenin ilk etapta GAP İdaresi Bölge kampüsü alanında uygulanması uygun görülmüştür.

2. Diyarbakır Konvansiyonel Havaalanı Geliştirme Projesi

Diyarbakır'da sivil hava taşımacılığı hizmetleri için kullanılan havaalanı, Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı bir askeri havaalanıdır.

Sözkonusu proje ile; sivil havacılık faaliyetlerinin artması nedeniyle, Diyarbakır'da yolcu ve yük taşıma hizmetlerini üstlenecek sivil amaçlı konvansiyonel bir havaalanının tesisi ve geliştirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada Diyarbakır'da bir sivil havaalanı ihtiyacı incelenecektir.

Proje kapsamında ele alınacak konular; uygun yer seçimi, talep tahminlerinin yapılması, havaalanı ve bileşenlerine ait ön proje tasarımlarının hazırlanması, mali ve

ekonomik değerlendirme, muhtemel finans kaynaklarının ve finansman şeklinin belirlenmesi, çevresel etüdler, havaalanı işletme çalışmasıdır.

Proje tasarımları hazırlanacak bileşenler şunlardır:

- Genel Yerleşim Planı
- Pist ve taksitruklar
- Apronlar
- Hava ve yer seyrüsefer ve trafik kontrol araçları
- Yolcu binası
- Kargo tesisleri
- Meydan ulaşım ve havaalanı dahili araç dolaşım ve park
- Altyapı hizmetleri (elektrik, su, kanalizasyon vs.)
- Havaalanı destek tesisleri

J. GAP ve ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ

1. GAP'a Uluslararası Katılım

Başlangıçta GAP konusunda "çekimser" bir tutum sergileyen yabancı ülke ve kuruluşlar artık GAP ile, işbirliği içinde olmaya istekli duruma gelmiştir. Bunda Proje'nin sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının ve Türkiye'nin GAP'ı tamamlama kararlılığının daha iyi anlaşılması ve Proje'nin somut yarar ve getirilerinin giderek ortaya çıkmasının büyük katkısı olmuştur. Öte yandan Proje özellikle sürdürülebilir insani gelişme felsefi nedeniyle uluslararası platformlarda örnek bir konuma da ulaşmıştır.

GAP kapsamındaki projeler için ilgili kuruluşlarca dış kaynaklardan sağlanan kredilere ek olarak, GAP İdaresi'nce bazı önemli projeler için uluslararası kuruluşlar ve hükümetlerden hibe sağlanmıştır. Hibe veren kuruluşlar ve ilgili projeler aşağıda verilmektedir:

1.1. Uluslararası Kuruluşlarla Yürütülen Programlar

GAP İdaresi tarafından, Bölge'nin tarımsal ve kırsal kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla hazırlanan çeşitli programlar bazı uluslararası kuruluşlarla birlikte yürütülmektedir. Bunlar; Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı - UNDP ve Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü-

GAP İDARESİNCE ULUSLARARASI KURULUŞLARDAN VEYA YABANCI ÜLKELERDEN HİBE SAĞLANAN PROJELER		
• GAP ULUSLARARASI HAVALİMANI	ABD TİCARET VE KALKINMA TEŞKİLATI- US TDA	720 000 ABD doları
• GAP COĞRAFI BİLGİ SİSTEMİ		377 000 ABD doları
• GAP BÖLGESİ YAŞ SEBZE VE MEYVE HASAT SONRASI TEKNOLOJİSİ	KANADA ULUSLARARASI KALKINMA TEŞKİLATI-CIDA	399 000 Kanada doları (284 000 ABD doları)
• ATATÜRK BARAJ GÖLÜ VE ÇEVRESİNDE ALT-BÖLGE GELİŞME PRJ.		349 000 Kanada doları (249 000 ABD doları)
• GAP TA PARAZİTER HASTALIKLAR ARAŞTIRMA PRJ.	ABD ULUSAL SAĞLIK ENST.	150 000 ABD doları
• SULAMA KANALLARI REGÜLASYONU VE SULAMA TEKNOLOJİLERİ	FRANSIZ HÜKÜMETİ	1 milyon FFr
• SITMA HİZMETLERİ	WHO	200 000 ABD doları
• DİYARBAKIR'DA SOKAKTA ÇALIŞAN ÇOCUKLAR PROJ.	- JEWISH-AMERICAN JOINT DISTRIBUTION COMMITTEE-JDC	100 000 ABD doları
• ŞANLIURFA VE HARRAN OVALARI TARLA-İÇİ VE KÖY GELİŞTİRME	DÜNYA BANKASI (PROJE HAZIRLIK ÇALIŞMALARI)	300 000 ABD doları
• GAP KENTSEL PLANLAMA VE SANİTASYON		350 000 ABD doları
• ÇATOMLARIN OLUŞTURULMASI	- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUKLARA YARDIM FONU-UNICEF	20 000 ABD doları
• DEMONSTRASYON AMAÇLI SULAMA EKİPMAN TEMİNİ	NAAN VE NETAFİM İSRAİL FİRMALARI	42 940 ABD doları
• ATIKSU ARITMA	FILTRATION LTD.-İSRAİL	40 000 ABD doları
• KÜÇÜK YERLEŞİMLERDE ATIK SULARIN YENİDEN KULLANIMI	FRANSIZ HÜKÜMETİ	540 000 ABD doları
• BİLGİSAYAR SİSTEMİ DESTEKLI BAĞCILIK PROJESİ	S.SMITH & WINGFIELD MICRO IRRIGATION-AVUSTRALYA	21 000 Avustralya doları
• ULUSLAR ARASI SOKAKTA ÇALIŞAN ÇOCUKLAR PROGRAMI	ILO/ DİYARBAKIR VALİLİĞİ	30 000 ABD doları
• KENDİ İŞİNİ KENDİN KUR (KİK)	ILO	10 000 ABD doları
• GENÇLER, DEZAVANTAJLI GRUP VE KENTSEL YOKSULLUK	İSVİÇRE HÜKÜMETİ-UNDP	2.2 milyon ABD doları
• ZEUGMA ACIL KURTARMA	PHI-ABD	5 milyon ABD doları

tü (FAO) ile sırasıyla 'Sürdürülebilir Kalkınma Programı' ve 'GAP-FAO Kırsal Kalkınma Programı' ve diğerleridir.

a) Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile GAP İdaresi'nin Ortaklaşa Gerçekleştirdiği Sürdürülebilir Kalkınma Programı (TUR/95/004)

1992 Rio Konferansının bir sonuç bildirgesi olan Gündem 21, yeni yüzyılda çevre ve kalkınmayı etkileyen tüm alanlarda hükümetlerin, yerel yönetimlerin, tüm bağımsız sektörlerin üstlenmesi gereken faaliyetleri tanımlayan "Sürdürülebilir Kalkınma" kavramının yaşama geçirilmesine yönelik en geniş kapsamlı eylem planıdır.

Rio Konferansı "Sürdürülebilir Kalkınma" kavramının yanı sıra katılımcı mekanizmaların ve süreçlerin benimsenmesini de sağlamıştır.

Alınan bu karar ve belirlenen hedefler ışığında GAP'a insanı merkez alan entegre bir kalkınma projesi kimliğini kazandırmak amacıyla, 1997'de GAP İdaresi ve UNDP teknik işbirliğiyle Sürdürülebilir Kalkınma Programı hayata geçirildi.

Toplam bütçesi 5.2 milyon ABD doları olan "GAP Bölgesi'nde entegre bölgesel kalkınmanın güçlendirilmesi ve sosyo-ekonomik farklılıkların giderilmesi" başlıklı bu program aşağıda sıralanmış olan beş ana temada 29 projeden oluşmaktadır:

- Sosyal sürdürülebilirliğin teşvik edilmesi ve sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi,
- Tarımsal sürdürülebilirliğin teşvik edilmesi ve kırsal üretkenliğin artırılması,
- Ekonomik geçerlilik için yerel girişimciliğin ve sanayi kalkınmasının teşvik edilmesi,
- Sürdürülebilir insan yerleşimlerinin teşvik edilmesi,
- Doğal kaynakların optimal düzeyde sürdürülebilir kullanımının sağlanmasıdır.

"UNDP (1995-2000 Türkiye, Taslak Ülke Programı" 14 Nisan 2000 tarihinde Ankara'da yapılan bir toplantı ile değerlendirilmiştir.

Program kapsamındaki fon kaynağı oluşturma faaliyetleri

Toplam bütçesi 5.2 milyon Amerikan Dolan olan program, yapılanma aşamasından bugüne, T.C. Hükümeti ve UNDP kaynaklı yürütülmekte ise de program paketi içinde yer alan projelerin etkin ve etkili bir biçimde yürütülmesi, programa yeni projeler dahil edilmesi ve varolan projelerin kapsamlarının genişletilmesi amacıyla, halihazırda üçüncü taraflardan fon kaynağı ihtiyacı bulunmaktadır. Bu hedefle UNDP işbirliğiyle fon oluşturma çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu işbirliği doğrultusunda İsviçre Kalkınma Ajansı'na başvuruda bulunmuş ve sözkonusu projeler için toplam 2.2 milyon ABD doları tutarında bir kaynak sağlanmıştır. Bununla ilgili anlaşma İsviçre Hükümeti ve UNDP arasında 15 Haziran 2000 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

Buna ilaveten, Sürdürülebilir Kalkınma Programı kapsamında yer alan 'Küçük Yerleşimlerde Kentsel Atık Suların Yeniden Kullanımı' başlıklı proje için Fransız Hükümetinden 540 000 ABD doları tutarında bir hibe sağlanmıştır.

İsviçre Kalkınma Ajansı'nın Katkı Sağlayacağı Projeler

İsviçre Kalkınma Ajansı'na UNDP kanalıyla yapılan fon kaynağı başvurusunda yer alan projeler aşağıdadır:

1. Sosyal Kalkınma İçin Gençlerin Güçlendirilmesi
2. Girişimci Öğrenciler: Genç Girişimciler Programı
3. Kadınların Ekonomik Açından Güçlendirilmesi

4. Yardıma Muhtaç Çocuklara Destek
5. Göçer Grupların Kalkınma Sürecine Entegrasyonu
6. Mardin'de Katılımcı Kentsel Yeniden Yapılanma

b) Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) İle İşbirliği

GAP İdaresi ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) arasında işbirliği olanaklarının araştırılması ve GAP'teki tecrübelerin FAO ile birlikte başta Türk Cumhuriyetleri olmak üzere uluslararası camiaya aktarılması amacıyla başlayan temaslara sonucu, iki kuruluş arasında 4.3 milyon ABD doları tutarında 10 alt-projeden oluşan "GAP-FAO Kırsal Kalkınma Programı"nın uygulanmasına ilişkin çalışmalar başlamıştır.

c) Avrupa Birliği (AB)

GAP İdaresi ve AB arasındaki ilişkiler MEDA programı kapsamındaki fonlardan yararlanmak üzere Ocak 1996 tarihinden itibaren GAP İdaresi tarafından hazırlanan proje tekliflerinin, Hazine Müsteşarlığı'nın önerisi doğrultusunda Avrupa Birliği'ne iletilmesi ile başlamıştır.

AB'nin, GAP ve Bölge'nin sosyo-ekonomik kalkınması ile ilgili konularda kendi ilgi alanına giren projelere finansman temin etmek, proje alanlarını, proje formülasyonu olanaklarını belirlemek amacıyla görevlendirdiği da-

nışmanlar proje hazırlama çalışmalarını tamamlayarak, yapılacak işler konusunda belirledikleri öncelikleri Hazine Müsteşarlığı'na iletmışlerdir.

Avrupa Komisyonu Med-Komitesinde 6 Aralık 2000 tarihinde görüşülen toplam bütçesi 43,5 milyon EURO tutarındaki "GAP Bölgesel Kalkınma Programı"ndan GAP İdaresi'nin yararlandırılması planlanmaktadır. Programın, Güneydoğuda yaşayan nüfusun ekonomik ve sosyal koşullarını iyileştirmesi hedeflenmektedir. Programın, sürdürülebilir ekonomik kalkınma, bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması, üretici kapasitenin geliştirilmesi ve istihdamın artırılması gibi ulusal program hedeflerini desteklemesi öngörülmektedir. Program, yerel KOBİ'lerin desteklenerek yeni işler yaratılmasını ve istihdam olanaklarının artırılmasını; kırsal nüfus için gelir getirici etkinliklerin desteklenmesini; önemli kültürel miras alanlarının renovasyon ve restorasyonunu ve kültürel ve turistik potansiyellerinin güçlendirilmesini; Bölge'nin çevre koşullarının geliştirilmesini amaçlamaktadır. Programın üç bileşeni olacaktır:

- **KOBİ Bileşeni:** Bu bileşen çerçevesinde, Bölge'deki 5 GAP-GİDEM'in yönetimi; GİDEM personelinin eğitimi; yerel iş çevrelerine ve potansiyel yatırımcılara destek hizmetleri verilmesi; erişimi güç yörelerde etkinliklerde bulunulması; potansiyel girişimcilere enformasyon hizmeti verilmesi; ekonomik etkinliklerde çevre duyarlılığı yaratılması konusunda çalışmalar yapılması; kadınların formel ekonomiye katılımının ve danışmanlık hizmetlerine ulaşımının önemini vurgulayan çalışmalar yapılması hedeflenmektedir.
- **Kırsal Kalkınma Bileşeni:** Bu bileşen çerçevesinde, kuru ve sulı tarım ve tarım dışı alanlarda gelir getirici etkinliklerin desteklenmesi; eğitim hizmeti verilmesi; gelir getirici etkinliklerde küçük kredi kullanımının teşviki hedeflenmektedir.
- **Kültürel Mirasın Korunması ve Geliştirilmesi Bileşeni:** Bu bileşen çerçevesinde, kültürel sit alanı restorasyonu ve kültür turizmi geliştirilmesi gibi bağlı etkinliklerin desteklenmesi için bir Kültürel Miras Fonu oluşturulması; restorasyon ve renovasyon çar-

lışmaları alanında eğitim hizmeti verilmesi; kültürel sit alanlarına ilişkin enformasyon, eğitim ve iletişim materyalleri geliştirilmesi amacıyla yerel kuruluşların desteklenmesi hedeflenmektedir.

Programın süresi 60 ay olarak öngörülmektedir. GAP İdaresi, programın yararlanıcısı olacaktır. Finansman anlaşması GAP İdaresi ve Ulusal Koordinatör olacak olan Hazine Müsteşarlığı ile imzalanacaktır. Avrupa Komisyonu, bu program için bağımsız değerlendirme ve denetim dışındaki tüm sözleşme yetkilerini GAP İdaresi'ne devredecektir.

AB-Türkiye 7 Numaralı "Bölgesel Gelişme, İstihdam ve Sosyal Politika Alt Komite"

Toplantısı:

Alt Komite toplantısı 28 Kasım 2000 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilmiştir. Toplantıya, Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü başkanlığında, GAP İdaresi yetkilileri de katılmıştır.

Gündemin 4. Maddesi çerçevesinde Bölgesel Kalkınma alanında AB-Türkiye ilişkilerinin görüşüldüğü alt komite toplantısında öncelikle Avrupa Komisyonu tarafından AB Politikası, Türkiye için 2000 İlerleme Raporu ve Katılım Ortaklığındaki öncelikler açıklanmıştır. Daha sonra Türkiye'nin bu konudaki politikası DPT temsilcisi tarafından anlatılmıştır. GAP İdaresi Başkan Yardımcısı Kaya Yaşınok, AB'nin bölgesel politikalarının önemli bir yapı taşı oluşturduğu sürdürülebilirlik ve katılımcılık odağı ile bir sunuş yapmış ve Türkiye'deki tek bölgesel kalkınma kuruluşu olarak GAP İdaresi'nin kurumsal kapasitesinin AB normlarına uyumunun sağlanmasının önemine değinmiştir. Gündemin 5. Maddesinde yer alan "Kamu Sağlığı" ve gündemin 6. Maddesinde yer alan "İstihdam ve Sosyal Politika" görüşülmüştür. İstihdam ve Sosyal Politika alanında sosyal politika, iş kanunu, iş sağlığı ve güvenliği, sosyal diyalog, istihdam, iş yaşamında kadın ve erkeklere eşit fırsat tanınması, ayrımcılık/ırkçılık, sosyal koruma, işçilerin serbest dolaşımı ve sosyal güvenliğin koordinasyonu alt başlıklar görüşülmüştür.

AB-Türkiye Alt Komiteleri, Avrupa Komisyonu ve Türk Hükümeti temsilcilerinden oluşmakta ve toplantılar Ortaklık Komitelerinde geçerli başkanlık sistemi ilkeleri gereğince iki tarafın başkanlarınca dönüşümlü olarak yönetilmektedir. Üye ülkeler, alt komite toplantıları hakkında bilgilendirilmekte ve toplantılara çağrılmaktadırlar. Alt komiteler Ortaklık Komitesine bağlı olarak çalışmakta ve toplantılarını Ortaklık Komitesine rapor etmektedirler. Alt komitelerin karar alma yetkisi yoktur.

Alt komiteler Ortaklık Anlaşmasının ve Katılım Ortaklığında belirlenen önceliklerin uygulanmasına ilişkin konuları görüşmektedir. Komitelerde, müktesebat uyumu, uygulama ve yatırım konularındaki ilerleme incelenmektedir. Kamu yönetiminde işbirliği konuları da gerekli görüldüğünde gündeme alınmaktadır.

Komitelerdeki sekretery görevi Avrupa Komisyonunun ve Türk Hükümetinin birer resmi görevlisinin sürekli olarak ve birlikte yürüttükleri bir görevdir. Komitelerle ilgili tüm yazışmalar sekreteryaya iletilir.

Alt komiteler şartlar gerektirdiğinde toplanır. Taraflardan herhangi biri toplantı talebini kendi sekreteryaya görevlisine iletebilir; sekreter bu talebi diğer tarafın sekreterine iletmekle, o da bu talebi 15 iş günü içinde yanıtlamakla yükümlüdür. Acil durumlarda toplantı duyuru

süreleri kısa tutulur. Toplantı talepleri yazılı olmak zorundadır. Toplantılar, tarafların onayladığı yer ve tarihte gerçekleştirilir. Toplantılar, Başkanın onayıyla sekreter tarafından düzenlenir. Başkan, her toplantı öncesinde delegasyonların kompozisyonundan haberdar edilir. Gerek duyulduğunda, toplantılara tarafların onayıyla uzmanlar davet edilebilir. Toplantı gündemine alınması istenen konular Sekreterlere bildirilir. Her toplantı için taslak gündem oluşturulur ve görevli sekreter tarafından diğer tarafın sekreterine toplantı başlangıcından en geç 15 gün önce gündem iletilir. Gündem taslağı, gündeme alınması talep edilen konulardan oluşur. Bu konudaki talepler sekreterlere toplantı başlangıcından en geç 15 gün öncesine kadar bildirilmiş olmak zorundadır. Gerekli dokümanlar taraflara toplantı başlangıcından en geç 7 gün önce ulaştırılmış olmalıdır. Acil durumlarda her iki tarafın onayıyla süreler daha kısa tutulabilir. Alt komite toplantılarında önce gündem onaylanmalıdır.

Toplantı tutanağı her toplantı sonrasında taraflarca onaylanmalı ve alt komite sekreterlerince Ortaklık Komitesi sekreterine iletilmelidir. Toplantılar çok-disiplinli olabileceği gibi tek konulu da olabilir.

Tersine bir karar çıkmadığı sürece alt komite toplantılarına kamuya açık olmaz.

d) Dünya Bankası (IBRD) Finansmanı ile Yürütülmesi Öngörülen Projeler

Dünya Bankası, GAP Bölgesi'ndeki kentsel ve kırsal altyapının geliştirilmesine ilişkin projelere katkı sağlamak tadır. Bu katkı şimdiye kadar iki proje için kesinleşmiştir. Bunlar "Şanlıurfa-Harran Ovaları Tarla-ıçi ve Köy Geliştirme Hizmetleri" ile "GAP Kentsel Planlama ve Sanitasyon Projesi" için "Proje Hazırlık Çalışmaları"dır ve bunlar için toplam 650 000 ABD doları hibe finansmanı sağlanmıştır. Çalışmalar tamamlanmış olup projeler, yatırım programına önerilmiştir.

Şanlıurfa - Harran Ovaları Tarla-ıçi ve Köy Geliştirme Hizmetleri: Bu proje ile; Şanlıurfa-Harran Ovalarında 150 000 hektarlık alanda etkin tarım faaliyetlerinin, tarımsal teknolojilerin ve çevre açısından sürdürüle-

bilir çiftçiliğin desteklenmesi ile tarla-ıçi geliştirme hizmetleri, köy yolları, içme suyu temini ve çiftçi eğitimi ve yayım konularında destek sağlanması amaçlanmaktadır.

Mali boyutu yaklaşık 164 milyon ABD doları olarak tahmin edilen bu projede, "Proje Hazırlama Teknik Yardımı" sağlanmak üzere 3 Ekim 1997'de Dünya Bankası tarafından 300 000 ABD dolarlık hibe finansmanı temin edilmiştir.

GAP Kentsel Planlama ve Sanitasyon Projesi ile, GAP Bölgesi'nde kırsal ve kentsel altyapının iyileştirilmesi yönünde temel çözümlerin geliştirilmesi ve kentsel altyapı hizmetlerinin daha iyi işletilmesi yönünde, proje kapsamındaki belediyelerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma için gerekli olan toplum sağlığı ve özellikle

çevre için büyük öneme sahip olan kentsel altyapı projelendirilmesi ve projede yer alan faaliyetlerin yapımı da Proje kapsamı içindedir. GAP Kentsel Planlama ve Sanitasyon Projesi'nde 'proje hazırlık çalışmaları' için 350 000 ABD dolarlık hibe finansman temin edilmiştir.

GAP İdaresi, ayrıca kentsel planlama ve proje hazırlama kapasitesini güçlendirmeye yönelik olarak Dünya Bankası'yla birlikte yürüteceği 2 milyon 35 bin ABD doları tutarında teknik yardım programı önerisi hazırlamıştır. "GAP Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Projesi (GAP-SUD)" Hazine Müsteşarlığı'na sunulmuştur.

GAP Bölgesi'nde hızlı nüfus artışı doğrultusunda, teknik ve sosyal altyapı yetersizliği, özel sektör tarafından gerçekleştirilen kentsel hizmet sunum yetersizliği, kontrolsüz kentleşmeye yönelik olarak GAP Bölgesi'nde bir 'Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Programı'nın oluşturulması amaçlanmıştır.

Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Programının Temel Konuları

- Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını gözetilen Fiziksel Planlar,
- Su temini, sanitasyon, drenaj ve katı atık yönetim sistemlerinin Entegrasyonu,
- Bölgede yatırımcıların Desteklenmesi,
- Eğitim ve sağlık öncelikli olmak üzere, kadının statüsünün geliştirilmesini dikkate alan Sosyal Altyapının Geliştirilmesi,
- Karar alma süreçlerinde halk katılımının sağlanması ve kamu bilincinin artırılması.

Dünya Bankası Binası, Washington

'Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Programı'; özellikle GAP İdaresi'nin, kent planları ve projeleri hazırlama ve izleme amaçlı kurumsal kapasitesini geliştirmeye yönelik; kentsel politika oluşturma ve yatırım programı ve fizibilite hazırlama çalışmalarının başlatılması ve GAP-Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Biriminin kurulması bileşenlerinden oluşmaktadır.

The Development Marketplace (Yenilikçi Projeler) Dünya Bankası'nın iki seneden beri düzenlediği, her sene Şubat ayında gerçekleşen, temel olarak "yoksullukla savaş" konusunu hedef alan projeler üreten ve bu projeler için fon kaynağı arayışı içinde olan dünya üzerindeki tüm kurumların katılımına açık bir yarışmadır. GAP İdaresi, bu yarışmaya Sürdürülebilir Kalkınma Programı kapsamı içindeki projelerden 6'sı ile katılmış ve "Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi" ve "Gençten Genç Sosyal Gelişim" projeleri 1200 proje arasında 300 proje ile birlikte finale kalmıştır.

Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişim Projesi'nin hedefi, dezavantajlı grupların güçlendirilmesi ve kalkınma sürecine katılımlarının sağlanmasıyla; Bölge'de katılımcı, tabandan eşitlikçi ve sürdürülebilir insanı gelişmenin gerçekleştirilmesi için eğitim programları ve ortak çalışma zemininin oluşturulmasıdır.

Proje, GAP Bölgesi'ndeki kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve meslek odalarının işbirliği ile hayata geçirilecektir.

Finale kalan tüm projeler, 08-10 Şubat 2000'de Washington'da Dünya Bankası Binası'nda sergilenerek değerlendirilmeleri yapılmıştır. Yarışmaya katılan takımlar arasında yapılan seçimlerde ikinci olan "Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi" projesi, katılımcıların yoğun ilgisi ile karşılaşmıştır.

1.2. Uluslararası Kuruluşlarla İşbirliği Anlaşmaları

GAP İdaresi, çeşitli uluslararası kuruluşlar ve üniversitelerle, karşılıklı bilgi ve deneyim alışverişini öngören bir işbirliği içindedir.

Bu kapsamda bazı uluslararası kuruluşlar ve üniversitelerle imzalanan işbirliği protokolleri aşağıdadır:

- GAP- SDSU (San Diego Eyalet Üniversitesi) (ABD) (29 Nisan 1999)
- GAP- ASU (Arizona Eyalet Üniversitesi) (ABD) (25 Haziran 1999)
- GAP-ICARDA (Kurak alanlarda Uluslararası Tarımsal Araştırma Merkezi) (Merkezi Suriye'de) (26 Haziran 1998)
- GAP-TVA (Tennessee Vadisi Otoritesi) (ABD) (12 Ocak 2000)
- GAP-OSU (Oklahoma Eyalet Üniversitesi) (ABD) (13 Ocak 2000)
- GAP-KSU (Kent Eyalet Üniversitesi) (ABD) (24 Şubat 2000)
- GAP-PHI (Packard Humanities Institute) (ABD) (9 Haziran 2000)
- GAP-PSU (Portland Eyalet Üniversitesi) (ABD) (29 Haziran 2000)

İmza Aşamasındaki Anlaşmalar

- GAP-MASHAV (Uluslararası İşbirliği Merkezi)
- GAP-TOSHK (Mısır Güney Vadisi Kalkınma Projesi)

❖ ICARDA (Kurak Alanlarda Tarımsal Araştırma Uluslararası Merkezi) İle İşbirliği

ICARDA'nın amacı, Akdeniz ikliminin hakim olduğu Batı Asya ve Kuzey Afrika (WANA) ülkelerinde tarımsal üretimi sürdürülebilir kılmak ve geliştirmektir. Merkezin araştırmaları 200-400 mm yağış alan bölgelerde yağışa dayalı tarımsal üretimin problemlerini belirleyip çözmeye yöneliktir. Merkezi Suriye-Halep'te bulunan ICARDA, gelişmekte olan ülkelerdeki ulusal, bölgesel ve il-

li kuruluşlar, üniversiteler, hükümet dışı kuruluşlar, bakanlıklar ve sanayileşmiş ülkelerin gelişmiş araştırma kuruluşları ile ortaklık ağı vasıtasıyla çalışmaktadır. Başta Dünya Bankası, UNDP, FAO, Avrupa Komisyonu, Arap Fonu gibi uluslararası kuruluşlar olmak üzere 30 kadar ülke ve kuruluş, fonlarıyla ICARDA'yı desteklemektedir.

ICARDA'nın Türkiye ile ilişkileri 7 Ocak 1986 tarih ve 18981 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milletlerarası Anlaşma ile başlamış bulunmaktadır. Bu tarihten itibaren Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile birlikte Türkiye genelinde çalışmalar yapan ICARDA, 6 Mart 1990 tarihinde yapılan diğer bir anlaşma ile Türkiye Temsilciliğini oluşturmuş ve Yüksek Rakımlı Alanlar Bölgesel Programını uygulamaya başlamıştır.

GAP Bölgesi'nde sulama dışı alanlardaki tarımsal faaliyetlerin iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, bu alanlarda yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik düzeylerinin geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. GAP İdaresi'nin, Bölge'de değişik projeleri ve faaliyetleri bulunmaktadır. Bölge'deki kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlarla birlikte yürütülen bu çalışmaların yanı sıra kuru alanlarda gerek içinde bulunduğumuz WANA Bölgesi ve gerekse Türkiye'deki başarılı tarımsal araştırmaları bulunan ICARDA ile birlikte çalışmanın yararlı olacağı düşünülmüştür.

Bu bağlamda GAP İdaresi ile ICARDA arasındaki ilişkiler 26 Haziran 1998 tarihinde imzalanan protokol ile başlamıştır. Sözü edilen 26 Haziran 1998 tarihli protokol kapsamında geliştirilen ve uygulanmasına başlanan ve 1999 yılı sonunda pilot alanlarda uygulanmasına başlanan iki proje bulunmaktadır;

- GAP Bölgesi'nde Yemelik Baklagil ve Tahıl Çeşitlerinin Denenmesi ve Uygun Tohumluk Üretim Sisteminin Geliştirilmesi Projesi
- GAP Bölgesi'nde Mera Islahı, Yem Bitkileri ve Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi

GAP-ICARDA işbirliği protokolü çerçevesinde 19-20 Eylül 1999 tarihleri arasında Suriye'de teknik ve idari anlamda çalışma toplantısı yapılmıştır.

Ayrıca 1-3 Aralık 1999 tarihinde Ürdün'de yapılan "Uluslararası Kurak Alanlarda Su Kaynakları Yönetimi, Kullanımı ve Politikası Konferansı"na katılım da sağlanmıştır.

❖ İsrail Kuruluşları ile İlişkiler

Kırsal kalkınma ve tarım alanlarında büyük aşamalar kaydeden İsrail, bu alandaki birikimlerini, gelişmekte olan 124 ülkenin uzmanlarına iletmek üzere sürekli eğitim programları düzenlemektedir. GAP İdaresi de, İsrail Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı Uluslararası Tarımsal Kalkınma İşbirliği Merkezi (CINADCO) ve İsrail Uluslararası İşbirliği Merkezi (MASHAV) ile ortak eğitim programları düzenlenmesi konusunda anlaşmaya varmıştır.

GAP İdaresi'nin MASHAV ile başlatmış olduğu işbirliği çalışmaları çerçevesinde, entegre bölgesel kalkınma programı kapsamında uygulamalı eğitim olanaklarının sağlanması ve bölgesel ekonomik gelişme potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik programların uygulanması amaçlanmaktadır. Bu çalışmalar kapsamında MASHAV'ın düzenlediği kırsal kalkınmaya yönelik eğitim programları, İsrail ve GAP Bölgesi'nde devam etmektedir.

GAP İdaresi ile MASHAV arasında eğitim konusunda yapılacak işbirliğinin çerçevesi ve teknik işbirliğinin içeriğine ilişkin olarak 11-15 Temmuz 1999 tarihleri arasında İsrail'e bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Yapılan ziyaret çerçevesinde, GAP-MASHAV Mutabakat Zaptı'nda belirlenen GAP-Uluslararası Eğitim ve Araştırma Merkezi'nin kuruluş ve organizasyonuna destek sağlanması ve GAP Bölgesi'nde 'Hayvancılık Demonstrasyon İşletmeleri Kurulması' ile ilgili projeye işlerlik kazandırılması gibi konular ele alınmıştır.

Yine MASHAV ile, kırsal kalkınma, yeniden yerleşim ve demonstrasyon çiftliklerinin kurulmasına yönelik karşılıklı eğitim ve teknolojik işbirliği konularında hazırlanan Mutabakat Zaptı imza aşamasına getirilmiştir.

Ancak, İsrail ile eğitim ilişkilerimiz devam etmekte olup; 1997-1999 yılları arasında İsrail'de ve Şanlıur-

fa'da bölgesel kalkınma; kırsal alanda turizm, entegre kırsal bölgesel kalkınma planlaması, kırsal ekonomik kalkınma, çevre yönetimi ve kentsel ekonomik kalkınma, ekolojik açılardan tarımsal kalkınma, tarımsal yayım ve sulama, gübreleme gibi farklı konularda düzenlenen kısa ve uzun-dönemli kurslara; GAP İdaresi personelinin yanı sıra, ilgili kamu kurum/kuruluş ve sivil toplum örgütlerinden de katılım sağlanmıştır. Bu çerçevede 1997-1999 tarihleri arasında İsrail'deki kurslara toplam 117 kişi, Şanlıurfa'daki kurslara da toplam 99 kişi katılmıştır.

❖ ABD ile İlişkiler

GAP İdaresi, ABD'de GAP'a benzer özellikler gösteren bölgesel kalkınma kuruluşlarının örgütsel ve yasal yapıları, işleyişleri ve zaman içinde geçirdikleri değişimleri konusunda bilgi sahibi olmak; bölgesel kalkınma, su yönetimi, su kaynaklarının geliştirilmesi, sulama, taşkın kontrolü, sulama sistemleri gibi konularda deneyim ve bilgi alışverişinde bulunmak amacıyla çeşitli kuruluş ve üniversitelerle işbirliğinde bulunmaktadır.

Bu çerçevedeki ilişkiler aşağıda sunulmaktadır:

- *ABD Ticaret ve Kalkınma Ajansı (US Trade and Development Agency US-TDA)*

GAP İdaresi'nin temasları sonucunda TDA, GAP kapsamındaki GAP Uluslararası Havalimanı ve GAP Coğrafi Bilgi Sistemi olmak üzere iki projenin finansmanına hibe sağlamıştır. GAP çerçevesinde işbirliğinin devamı için olanaklar araştırılmaktadır.

- *Tennessee Vadisi Otoritesi (Tennessee Valley Authority-TVA)*

TVA'nın nehir potansiyelini optimize ederek, halkın ve çevrenin yararına bir yaklaşım benimseyen entegre yönetimi; nehirden sağlanacak faydaların dengelenmesi; suyun etkin kullanımı gibi konulardaki deneyimleri, GAP İdaresi'nin bu kuruluşla işbirliğini geliştirmesi için uygun bir potansiyeldir. Dünya çapında örnek oluşturan bu kuruluşla GAP İdaresi arasında, 12 Ocak 2000 tarihinde bir işbirliği protokolü imzalanmıştır.

- *Arizona Eyalet Üniversitesi (ASU)*

GAP İdaresi ile Arizona Eyalet Üniversitesi (Arizona State University-ASU) arasında teknoloji transferi, uzman eğitimini konu alan bir Mutabakat Zaptı hazırlanmış ve 25 Haziran 1999 tarihinde imzalanmıştır.

Protokol kapsamında;

- Teknoloji transferi
- GAP Bölgesi'nde Uluslararası Araştırma, Kalkınma ve Eğitim Merkezi kurulması,
- İşadamları ve sanayiciler için fırsat yaratılması ve teşvik edilmesi, özel sektörün harekete geçirilmesi,
- Baraj gölleri çevresinde ağaçlandırma çalışması,
- Baraj gölleri çevresinde rekreasyon faaliyetleri,
- Araştırma programları, workshoplar düzenlenmesi

konularında işbirliği yapılması öngörülmektedir.

- *San Diego Eyalet Üniversitesi (SDSU)*

San Diego Eyalet Üniversitesi (San Diego State University-SDSU) ile GAP İdaresi arasında küçük girişimciliğin geliştirilmesi, çevresel çalışmalar, kültürel mirasın korunması, turizm konularında ortak projeler hazırlanmasına yönelik Mutabakat Zaptı 29 Nisan 1999 tarihinde imzalanmıştır.

- *Oklahoma Eyalet Üniversitesi (OSU)*

Oklahoma Eyalet Üniversitesi (Oklahoma State University-OSU) ile GAP İdaresi arasında 13 Ocak 2000'de Ankara'da bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Protokolde iki kuruluşun aşağıdaki konularda işbirliği öngörülmüştür:

- tarımsal araştırma, tarımsal danışmanlık hizmetleri,
- toprak ve su yönetimi,
- hayvancılık, ağaçlandırma ve toplumsal kalkınma konularında ortak projeler geliştirme,
- teknoloji transferinin geliştirilmesi,
- ortak workshop ve
- kısa dönemli kursların düzenlenmesi

- *Kent Eyalet Üniversitesi (KSU)*

GAP Bölgesi'nde küçük girişimcilik, teknoloji transferi, bahçe tarımının geliştirilmesi, temiz su kullanımı, hastalık kontrolü, CBS gibi teknik konularda araştırma ve eğitim amaçlı ortak projelerin geliştirilmesi, workshop, kısa-dönemli çalışma programları düzenlenmesi ve ortak faaliyetlere ve projelere yönelik dokümanların yayınlanması konularını kapsayan GAP-Kent Eyalet Üniversitesi (Kent State University-KSU) Mutabakat Zaptı 24 Şubat 2000 tarihinde imzalanmıştır.

KSU heyetinin 29 Mayıs-6 Haziran 2000 tarihleri arasındaki GAP Bölgesi ziyaretinden sonra, KSU tarafından, GAP İdaresi'ne önerilen projeler (iklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğin değerlendirilmesi, belediye atık suyunun yeniden kullanımı, GAP Çevre araştırma projesi, çevresel araştırma merkezi, güneş ve rüzgar enerjisi, GIS kullanımı, tekno-park (business incubator), halk sağlığı riskleri değerlendirilmesi, girişimci öğrenciler, video konferans, el sanatları pazarlaması) ve eğitim programlarının (iklim değişimi, halk sağlığı, yabancı dil çalışmaları, havadan ilaçlama) genel değerlendirilmesi yapılmış ve bu projelerle ilgili irtibat personeli olacak akademisyen ve uzmanlar belirlenmiştir.

6 Kasım 2000 tarihinde KSU Rektörünün GAP İdaresi ve Bölge'yi ziyareti sırasında daha önce belirlenen projelerle ilgili kaydedilen gelişmeler değerlendirilerek, geleceğe yönelik proje ve eğitim programlarındaki ihtiyaçlar tartışılmıştır.

- *Portland Eyalet Üniversitesi (PSU)*

GAP İdaresi ile Portland Eyalet Üniversitesi (Portland State University-PSU) arasında hazırlanan bir Mutabakat Zaptı 29 Haziran 2000 tarihinde imzalanmıştır. Bu Mutabakat Zaptı çerçevesinde; GAP ile ilgili kentsel planlama, halk sağlığı, restorasyon, entegre su yönetimi ve arazi kullanımı, kırsal ve bölgesel kalkınma, küçük girişimcilik konularında ortak eğitim programları ve projelerin düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

❖ Mısır ile İlişkiler

GAP ve Mısır Güney Vadisi Kalkınma Projesi (TOSH-KA) arasında karşılıklı deneyimlerin paylaşılmasına yönelik olarak 21 Haziran 2000 tarihinde bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

Bu Mutabakat Zaptı çerçevesinde, entegre kaynak yönetimi, küçük girişimciliğin geliştirilmesi, su ve tarım konularında coğrafi bilgi sisteminin kullanımı, tarıma dayalı sanayilerde pazarlama mekanizmalarının kullanımı, sosyal kalkınma programları (ÇATOM, gençler, aile planlaması ve halk sağlığı programları vb) ve yeniden yerleşim konularında GAP deneyimlerinin aktarılması, turizm, farklı ürün deseninin geliştirilmesi, sulamada sosyal etki değerlendirmesi ve teknoloji transferi konularında ortak eğitim programları ve projelerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Diğer bir deyişle, GAP deneyimlerinin karşılıklı ziyaretler, konferanslar ve araştırma programları yoluyla paylaşılması da amaçlanmıştır.

❖ GAP-Kentsel ve Kırsal Kalkınma Vakfı HASNA Inc. ile Mutabakat Zaptı

GAP İdaresi, Kentsel ve Kırsal Kalkınma Vakfı ve ABD'de yerleşik bir hayır kuruluşu olan HASNA arasında imzalanan protokol kapsamında; tarımsal kalkınma, su kullanımı ve yönetimi ve sosyal kalkınma konularında ortak eğitim programlarının düzenlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, 17 Eylül-12 Kasım 2000 tarihleri arasında GAP Bölgesi'ndeki sulama birlikleri genel sekterleri, sulama projesinde deneyimli GAP İdaresi personelinin de yer aldığı bir grup; Amerika'da HASNA ve Arizona Eyalet Üniversitesi tarafından düzenlenen pilot eğitim programı ile su ve toprak kaynakları yönetimine yönelik bir eğitim almışlardır. Bu programın, izleme ve değerlendirmesi ağırlıklı olarak GAP İdaresi tarafından yürütülecektir.

1.3. Diğer Uluslararası İşbirliği Çalışmaları

GAP İdaresi'nin önümüzdeki dönemde işbirliği geliştirmek üzere temaslarda bulunduğu kuruluşlar şunlardır:

❖ SARDAR SAROVAR	(HİNDİSTAN)
❖ COLORADO EYALET ÜNİVERSİTESİ	(ABD)
❖ VARDAR VADİSİ PROJESİ	(MAKEDONYA)
❖ SEINE-NORMANDIE SU AJANSI	(FRANSA)

❖ Makedonya ile İlişkiler

Makedonya'nın GAP'a ilgisi 1995'de Türkiye Ticaret Sanayi Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği'nin davetlisi olarak Türkiye'ye gelen Makedonyalı işadamların heyetinin ziyaretinde dile getirilmiştir. 1995'den bu yana görüşmeler devam etmiş ve Karma Ekonomik Komisyon I. Dönem Protokolü'nde, Makedonya ile Vardar Vadisi Projesi'nde işbirliği yapılması öngörülmüştür. 2 Temmuz 1997 tarihinde Ankara'da, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Makedonya Vardar Vadisi Projesi Konsorsiyumu arasında imzalanan protokol çerçevesinde, bir ortak daimi çalışma grubu oluşturulmuştur. 26-30 Eylül 1998'de Üsküpt'e gerçekleştirilen Türkiye-Makedonya Vardar Vadisi Ortak Daimi Çalışma Grubu I. Dönem Toplantısı protokolü 30 Eylül 1998'de imzalanmıştır.

Vardar Vadisi Projesi'nin, su kaynaklarının geliştirilmesine dayalı entegre bir proje olması nedeniyle; teknik bilgi birikimi ve tecrübesinden yararlanmak üzere, Makedonya Vardar Vadisi Projesi ile ilgili fizibilite etüdülerinin GAP İdaresi Başkanlığı tarafından incelenmesi konusunu, çalışma grubu toplantısında karara bağlanmıştır.

Uluslararası kuruluşlarla işbirliği çalışmaları kapsamında ayrıca, Mısır'da 15-26 Şubat 1999 tarihleri arasında yapılan "Yeniden İskan Uygulamaları" toplantısı ile 21-28 Ağustos 1999 tarihleri arasındaki "6.Uluslararası Kuru Alanlarda Kalkınma Konferansı"na GAP İdaresi adına katılım gerçekleştirilmiştir.

Bunların dışında, GAP İdaresi tarafından, diğer kuruluş ve üniversitelerle de (Lower Colorado Nehri Otoritesi gibi) çeşitli kapsamlarda işbirliğine yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

1.4. Uluslararası Su Kuruluşları ile İlişkiler

GAP'ın sürdürülebilir kalkınma felsefesine sahip oluşu ve uluslararası platformda örnek bir proje olarak kabul edilmesi, uluslararası su kuruluşlarının da GAP İdaresi'ni kendi bünyelerinde görmek istemelerine neden olmuştur.

Bu çerçevede, GAP İdaresi, küresel su konularıyla ilgili aşağıdaki kuruluşlarla ilişkilerini sürdürmektedir.

- ❖ GAP - IWRA (ULUSLARARASI SU KAYNAKLARI BİRLİĞİ)
- ❖ GAP - WWC (DÜNYA SU KONSEYİ)
- ❖ GAP - GWP (KÜRESEL SU ORTAKLIĞI)
- ❖ GAP - IHA (ULUSLARARASI HİDROLİK ENERJİ BİRLİĞİ)
- ❖ GAP - IWMI (ULUSLARARASI SU YÖNETİMİ ENSTİTÜSÜ)
- ❖ GAP - IME (AKDENİZ SU ENSTİTÜSÜ)
- ❖ GAP - ACADEMIE DE L'EAU (FRANSIZ SU AKADEMİSİ)
- ❖ TOKYO KULÜBÜ

❖ Uluslararası Su Kaynakları Birliği (International Water Resources Association IWRA)

Uluslararası Su Kaynakları Birliği (IWRA), kar amacı gütmeyen, bilimsel perspektifte su konuları ile ilgili disiplinler üstü çalışmalar yapmak üzere, 1972 yılında kurulmuş hükümet dışı bir kuruluştur. Genel Merkezi; Chicago'nun güneyinde, Southern Illinois Carbonale'dedir. 1999 yılı itibarıyla 32 ülkede 111 üyesi bulunmaktadır ve Türk üye sayısı 15'dir.

IWRA, su konusunu fiziksel, biyolojik, kimyasal, kurumsal ve sosyo-ekonomik boyutlarıyla ele almakta ve su kaynakları ile ilgili çalışmalarını yayınlamayı amaçlamaktadır. IWRA'nın rolü, kişi, bilgi ve organizasyon ağları arasında bir köprü görevi görmektedir.

IWRA, "Yönetim Kurulu" tarafından yönetilmektedir. Gündemine aldığı konular, diğer ilgili kuruluşların da hazır bulunduğu ve üç yılda bir organize edilen "Dünya Su Kongresi" dizileriyle ele alınır.

1973 yılından itibaren yapılan Dünya Su Kongreleri şunlardır:

- I. Dünya Su Kongresi-Chicago, ABD;1973
- III. Dünya Su Kongresi- Y.Delhi, HİNDİSTAN;1979
- IV. Dünya Su Kongresi- B.Aires-ARJANTİN, 1982
- V. Dünya Su Kongresi- Brüksel-BELÇİKA, 1986
- VI. Dünya Su Kongresi- Ottawa-KANADA, 1988
- VII. Dünya Su Kongresi- Rabat-FAS, 1991
- VIII. Dünya Su Kongresi- Kahire-MISIR, 1994
- IX. Dünya Su Kongresi- Montreal-KANADA,1999
- X. Dünya Su Kongresi- Melbourne-AVUSTRALYA, 2000

IWRA bünyesinde; Ödül, Üyelik ve Yayın olmak üzere 3 komite belirlenmiştir. Buna ilaveten, IWRA'nın misyonunu doğrultusunda, 2001 yılı Ocak ayından başlamak üzere üç yıl hizmet verecek olan iki yeni AD Hoc Komite (Entegre Su Kaynakları Yönetimi ve Su Koruma) belirlenmiştir.

GAP İdaresi, Dünya Su Kongreleri serisine, 1994 yılında Mısır'ın başkenti Kahire'de düzenlenen 8. Dünya Su Kongresi'nden bu yana aktif olarak katılmaktadır. GAP İdaresi Başkanı bu toplantıda, kurulmasına karar verilen Dünya Su Konseyi'nin (World Water Council-WWC) Kurucu Üyeleri arasında yer almıştır.

X. Dünya Su Kongresi; "Water- The World's Most Important Resource" (Dünya'nın En Önemli Kaynağı: Su) başlığı altında, Uluslararası Su Kaynakları Birliği (IWRA) tarafından 11-17 Mart 2000 tarihleri arasında Avustralya'nın Melbourne kentinde düzenlenmiştir. GAP İdaresi Başkanı Dr.İ.H.Olcay Ünver'in de bazı oturumlarında yer aldığı Kongre'ye İdare uzmanlarıca iki ayrı bildiri de ("Suya Dayalı Sürdürülebilir Kalkınmaya Bir Örnek: GAP", "Baraj İnşaatlarından Etkilenen Nüfusun Katılımcı Yeniden Yerleşimi") sunulmuştur. Kongre sırasında bir de GAP standı açılmıştır.

• X. Dünya Su Kongresi'nde yapılan IWRA Yönetim Kurulu toplantısında GAP İdaresi Başkanı Dr. Ünver, 2001-2003 dönemi için IWRA Genel Sekreterliği'ne seçilmiştir. Dr. Ünver, ayrıca IWRA Program Komitesi üyesi ve Yönetmelik ve Tüzük Komitesi Başkanlığına seçilmiştir.

- 12 Mart 2000 tarihinde toplanan IWRA Genel Kurulu'nda GAP İdaresi Başkanı Dr. Ünver, su konusunda en az 10 yıl akademik ve pratik çalışmalarda bulunmuş az sayıda seçkin insana verilen "IWRA Onursal Üyeligi"ne aday gösterilmiş ve 20 Nisan 2000 tarihinde bu unvanın kendisine verildiği resmen bildirilmiştir.
- Genel Kurul'da, GAP İdaresi Başkanı, 2001'de IWRA Yönetim Kurulu toplantısının, GAP gibi dünya çapında örnek bir su projesine sahip olan Türkiye'de yapılmasını önermiştir. Bu çerçevede, IWRA üyesi olarak X. Dünya Su Kongresi'ne katılan Şanlıurfa ve Adıyaman Belediye Başkanları, IWRA yöneticileri ile yaptıkları görüşmelerde 2001 yılında yapılacak olan IWRA Yönetim Kurulu toplantısına ev sahipliği yapmaktan memnuniyet duyacaklarını bildirmişlerdir.

IWRA dünyada su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına yönelik ortak bir bilinç yaratma amacına uygun olarak, her yıl uluslararası düzeyde verdiği ödüller ile çalışmalarında doğru su kullanımıyla, doğa, çevre ve insan yaşamı önceliklerini gözetilen proje, kişi ve kuruluşları onurlandırmaktadır.

IWRA, 2000 yılında bir defaya mahsus olmak üzere vermeyi kararlaştırdığı Millenium Ödülü'ne Güneydoğu Anadolu Projesi'ni layık görmüştür.

GAP adına ödül, Dr. Olcay Ünver tarafından 17 Ağustos 2000 tarihindeki Stockholm Su Sempozyumu sırasında alınmıştır.

❖ Dünya Su Konseyi (World Water Council WWC)

1994 yılında Kahire'de düzenlenen 8. Dünya Su Kongresi'nde, global perspektifli "think thank" görevi üstlenecek bir Dünya Su Forumu oluşturulması kararlaştırılmıştır. Dünya çapında ünlü uzmanlardan oluşan heyetin 22 Mart 1996'daki çalışmaları sonucunda, merkezi Marsilya'da (Fransa) olmak üzere Dünya Su Konseyi'nin (World Water Council-WWC) kuruluşu ilan edilmiştir. Dünya Su Konseyi'nin, Kurucu Governörler Heyeti arasında GAP İdaresi Başkanı Dr. I. H. Olcay Ünver de yer almıştır.

IWRA Millenium Ödülü

Dünya Su Konseyinin amacı; yerel, bölgesel ve global önemi olan kritik su konuları ile ilgili bilinç düzeyini arttırmak, forumlarla su kaynakları konusunda ortak, stratejik bir su vizyonuna ulaşmak, kuruluşlara ve karar vericilere çevre, sosyal ve cinsiyet konularında fikir ve bilgi aktarımı sağlamak ve sınır aşan sular konusundaki uyumsuzlukların çözümüne katkıda bulunmaktadır. Dünya Su Konseyi; Genel Meclis, Yönetim Kurulu, Başkan ve Bürodan oluşmaktadır.

Konsey çalışmalarını kendi bünyesinde oluşturduğu 7 farklı komite ile sürdürmektedir. Bu komitelerden biri olan Finans Komitesi Başkanlığını 2000 yılı Ekim ayına kadar, GAP İdaresi Başkanı Dr. Olcay Ünver yürütmüştür.

Merkezi Fransa'nın Marsilya Kenti'nde bulunan WWC'nin bünyesi içinde Türkiye önemli bir ağırlığa sahiptir. Başkan, 2 Başkan Yardımcısı ve Genel Sayman'dan oluşan ve Konsey'in en üst düzey karar organı olan 4 kişilik Büro'da Dr. İ.H. Olcay Ünver Genel Sayman'lık görevini üstlenmiştir. Konsey'in 34 üyeli Governörler Heyeti'nde Türkiye'den 3 üye bulunmaktadır: GAP İdaresi Başkanı Dr. Ünver, DSİ Genel Müdürü Prof. Dr. Doğan Altınbilek ve Ana Kültür Başkanı Ceylan Orhun. Ayrıca WWC'nin bugün itibarıyla mevcut 43 ülkeden toplam 294 üyesi arasında Türkiye, Fransa ve Japonya'dan sonra en fazla üyeliği bulunan üçüncü ülke konumundadır. Türkiye'den üyelikler geniş bir yelpazede yer almaktadır. Bunlar, GAP İdaresi, DSİ Genel Müdürlüğü gibi kamu kuruluşlarının yanı sıra 6 belediye, 2 hükümet dışı kuruluş ve su kaynakları konusunda faaliyet gösteren çok sayıda mühendislik, danışmanlık ve inşaat şirkettir.

Genel Meclis: Tüm üyeleri kapsamaktadır. Üç yılda bir toplanan Meclis, karar ve tüzüklerin kabul ve değişimi ile uğraşmakta, Yönetim Kurulu üyelerini seçmekte ve WWC'nin çalışma programını düzenlemektedir.

Governörler Heyeti: Meclisin belirlediği çalışma programlarını yürütmekte ve Genel Meclis tarafından çeşitli coğrafi bölgelere göre seçilmiş olan WWC üyelerinden oluşmaktadır.

Başkan: Çalışma programının etkin bir şekilde yürütülmesinden sorumlu olup Yönetim Kurulu tarafından seçilmektedir.

Büro: Marsilya'daki Merkez'de bulunan 4 kişilik en üst yürütme organıdır.

Lahey - II. Dünya Su Forumu'ndaki GAP Standı

- WWC, kuruluşundan bu yana bir çok etkinliğin düzenlenmesinde aktif rol oynamıştır. Bu kapsamda 19-21 Mart 1999 tarihlerinde Kahire'de Dünya Su Günü Faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Ancak bunlardan en kapsamlı ve belki de önemli olanı 1997 yılında üstlendiği 21. yüzyıla dönük, "Yaşam ve Çevre İçin Bir Dünya Su Vizyonu" geliştirme çalışmasıdır. Bu doğrultuda hazırlanan vizyon, ana teması "Vizyondan Eyleme" olarak belirlenmiştir. Kalkınmada suyun etkin kullanımı konusunda ülkeleri ve ilgili kurum ve kuruluşları harekete geçirmek üzere Dünya Su Konseyi (WWC) tarafından Hollanda Hükümeti'nin de katkılarıyla, 17-22 Mart 2000 tarihleri arasında Lahey'de II. Dünya Su Forumu ve Bakanlar Konferansı düzenlenmiştir.
- Dünya Su Konseyi II. Genel Kurul toplantısı, 19 Ekim 2000 tarihinde WWC'nin merkezinin bulunduğu Marsilya kentinde yapılmıştır. Genel Kurul'da toplam 19 Türk üyesi bulunan Dünya Su Konseyindeki üye sayımız 41 olmuştur.
- 13-15 Ocak 2001 tarihleri arasında Kahire'de (Mısır) yapılan Dünya Su Konseyi Büro ve Yönetim Kurulu Toplantılarına katılan GAP İdaresi Başkanı, Konsey'in 10. Governörler Heyeti toplantısının Türkiye'de yapılmasını önermiştir. Bu doğrultuda 18-21 Mart tarihleri arasında İstanbul'da yapılacak WWC Governörler Heyeti ve Büro toplantılarını takiben 22 Mart'ta Ankara ve 23 Mart'ta Şanlıurfa'da yapılacak "Dünya Su Günü" kutlamalarının da konuklarının katılımıyla yapılması kabul edilmiştir.

II. Dünya Su Forumu (17-22 Mart 2000 - Lahey)

21. yüzyıl için "Dünya Su Vizyonu" oluşturma çalışmaları WWC tarafından 1997 yılından itibaren sürdürülmüştür. "Vizyondan Eyleme" teması altında, ülkeler bazında yapılan bu çalışmalar WWC tarafından "**Vizyon 21: İnsanlar İçin Su**" adı altında formüle edilmiş ve Dünya Su Forumu'na sunulmuştur.

2. Dünya Su Forumu, hayati bir kaynak olan su konusunda ülkeleri ve ilgili kuruluşları harekete geçirmek amacıyla WWC tarafından, 17-22 Mart 2000 tarihleri arasında Hollanda'nın Lahey kentinde düzenlenmiştir. Forum çok sayıda ülke ve kuruluş katılmış, Forum süresince bir çok etkinlik sergilenmiştir. 21 Mart Dünya Su Günü kutlamaları ve WWC Bakanlar Konseyi toplantısına da sahne olan Forumu'a Türkiye'den Enerji Bakanı Cumhur Ersümer, GAP İdaresi Başkanı ve DSI Genel Müdürü de katılmıştır. GAP, Forum'da yoğun bir programla temsil edilmiştir.

Forum'un düzenlendiği Lahey Kongre Merkezi'nde GAP İdaresi'nce açılan "GAP Pavyonu"nda, Proje'ye ilişkin çok sayıda maket, harita ve resim sergilenmiş, 18 Mart günü ise GAP için ayrı bir Oturum ve Panel düzenlenmiştir.

Lahey Büyükelçimiz Aydan Karahan'ın da izleyenler arasında yer aldığı Oturum "Baraj Yapımından Etkilenen Nüfusa Yönelik Katılımcı Yeniden Yerleşim Programı" adı ile, Su Yönetimi Üçüncü Dünya Merkezi Başkanı Prof. Asit Biswas'ın yönetiminde gerçekleşmiştir. Bir slayt gösterisinin de yapıldığı Oturumda GAP'ın deneyimleri GAP İdaresi Başkanı Dr.İ.H. Olcay Ünver ve Başkan Yardımcısı Kaya Yaşınok tarafından sunulmuştur. Ayrıca DSI Genel Müdürü Prof. Doğan Altınbilek, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Temsilcisi A.Witschi Cestari, Halfeti Belediye Başkanı Mehmet Gökçek, Halfeteli bir bayan; Emine Çetintaş, UNDP ve Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) uzmanları Yeşim Oruçoğlu ile John Rouse da birer konuşma yapmışlardır.

Oturumu takiben yapılan Panel ise Cinsiyet Dengeli Kalkınma konusunda olmuş ve Panele; Uluslararası Sulama ve Drenaj Merkezi eski başkanı Dr.Chitale, Su Yönetimi Üçüncü Dünya Merkezinden Dr.C.Tortajada, Türkiye Aile Planlaması Derneği eski Başkanı Prof. Sema Kut ve Türkiye Kalkınma Vakfı Genel Koordinatörü Dr.Ahmet Saltık konuşmacı olarak katılmışlardır.

❖ Küresel Su Ortaklığı (Global Water Partnership-GWP)

GWP, su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimine destek sağlamak amacı ile Su Forumu oluşturma çalışmalarını sürdürmektedir. GWP üyeleri; su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olan, GWP'nin programlarına katkıda bulunabilen ve sunulan hizmetlerinden yararlanan ulusal ve uluslararası kuruluşlardan oluşmaktadır.

GWP'nin kurumsal yapısı danışma kurulu, teknik danışma komitesi ve Stockholm'deki sekreteryadan oluşur. GAP İdaresi Başkanı Dr.İ.H.Olcay Ünver danışma kurulu üyeleri arasındadır.

Dünya Su Konseyi ile Küresel Su Ortaklığı arasında küresel ölçekte su yönetimi konularındaki faaliyetlerde duplikasyonu önlemek ve sinerji yaratmak amacıyla taslak bir işbirliği protokolü hazırlanmış olup, 13-15

Ocak 2001 yılında yapılan 4. Yönetim Kurulu toplantısı gündeminde görüşülmüştür.

❖ Uluslararası Hidrolik Enerji Birliği (International Hydropower Association-IHA)

IHA, 1995 yılında hidrolik mühendisliğin gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan, kâr amacı gütmeyen, değişik disiplinleri barındıran bir kuruluştur.

Merkezi İngiltere'de bulunan Birliğin 214 üyesi vardır. IHA'nın kurumsal yapısını genel kurul, yönetim kurulu, konsey, ulusal ve daimi komiteler, çalışma grupları, sekreteryası, resmi organ ve saymanlık oluşturur.

GAP İdaresi Başkanı Dr.İ.H.Olcay Ünver, Eylül 1997'den bu yana Konseyin 24 üyesinden biri olarak seçilmiş, ayrıca Halkla İlişkiler Komitesi üyesi olarak görev yapmıştır. 21 Ekim 1999 tarihinde yapılan II. IHA Genel Kurulu'nda Dr. Ünver yeniden Konsey Üyesi olarak seçilmiştir.

❖ Uluslararası Su Yönetimi Enstitüsü (International Water Management Institute-IWMI)

CGIAR Grubu (Consultative Group on International Agricultural Research - CGIAR) tarafından desteklenen 16 merkezden biri olarak 1984 yılında kar amacı gütmeyen uluslararası bir enstitü olarak kurulmuştur. Hem araştırma hem de kalkınma organizasyonu olan ve merkezi Sri Lanka'da bulunan IWMI'nin Türkiye dahil 11 ülkede, araştırma ve kurumsal geliştirme programları bulunmaktadır.

GAP İdaresi ile merkezi Sri-Lanka'da bulunan IWMI arasındaki ilişkiler, kuruluşun 1998 yılında GAP Bölgesi'ne yaptığı bir ziyaret ile başlamıştır. Bu doğrultuda gelişen ilişkiler, GAP İdaresi ile IWMI arasında 4 Haziran 1999 itibarı ile imzalanan bir mutabakat zaptı ile karşılıklı işbirliği açısından belirli bir temele oturtulmuştur.

Söz konusu Mutabakat Zaptı'nın temel hedefleri; sürdürülebilir su yönetimi ve diğer ilgili konularda karşılıklı teknik işbirliğinin geliştirilmesi, sulama ve ürün yönetimi yöntemleri ve teknikleri konularında ortak eğitim programlarının düzenlenmesi, karşılıklı deneyim ve bilgilerin paylaşılmasıdır.

❖ Tokyo Kulübü

Tokyo Kulübü; Japonya'da yerleşik International Development Research Institute (IDRI), Third World Centre for Water Management (TWC) ve IWRA tarafından oluşturulmuştur.

Global su konularında beyin fırtınası yapmak amacıyla oluşturulan Kulüp, içerisinde GAP İdaresi Başkanı Dr. İ.H. Olcay Ünver'in de bulunduğu su konularında uzman 14 üyeyi bünyesinde barındırmaktadır. Davet üzerine üye olunabilen ve formal olmayan bu kurul, yılda bir kez toplanmaktadır.

Dr. Kazuo Takahashi, (IDRI Başkanı) ve Asit K. Biswas (TWC Başkanı) tarafından yürütülen Tokyo Kulübü'nün ilk toplantısı, 25-26 Eylül 2000 tarihinde yapılmıştır. Most Critical Water Issue In The Next 20 Years Konferansı'nın da yapıldığı bu toplantıyı takiben 27 Eylül 2000'de Tokyo Kulübü üyeleri ve Üçüncü Dünya Su

Forumu (Third World Water Forum) Japon organizatörleri arasında kapalı bir toplantı yapılmıştır.

Bu kapsamda; Dünya İkinci Su Forumunu (Second World Water Forum) izleyen dönemde Japonya'nın önde gelen su uzmanları ve karar vericileri ile Japonya'nın rolü konusunda bir seminer de gerçekleştirilmiştir.

Toplantıda, genel olarak küresel ölçekte su kaynaklarının etkin politika yetersizliği nedeniyle azaldığı ve kirlendiği; suyun eşit dağıtımı ve fiyatlandırma konularında gerekli sistemlerin oluşturulması ve katılımcılığın teşvik edilmesi gerektiği tartışılmıştır.

GAP İdaresi, küresel su konuları başlıklı bölümde GAP İdaresi Başkanı'nın "Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımında Kurumsallaşma" başlıklı sunuşu ile temsil edilmiştir. Tokyo Kulübünün gelecek toplantısı; IWRA'nın 'Yönetim Kurulu' toplantısı ile birlikte Türkiye'de 2001 yılı sonunda yapılacaktır.

Uluslararası su kuruluşları ile ilişkiler çerçevesinde bugüne kadar GAP İdaresi'nin katıldığı toplantı ve konferanslar aşağıdadır:

- * 1994 : Dünya Su Kongresi, Mısır
- * Mart, Temmuz 1996 : Dünya Su Konseyi, Marsilya
- * Ağustos 1996 : Stockholm Su Sempozyumu, İsveç
- * Eylül 1997 : Dünya Su Kongresi 1997 ve Dünya Su Konseyi Genel Kurulu, Montreal
- * Eylül-Ekim 1997 : Su Zirvesi (IHT (International Herald Tribune)), İstanbul
- * Mart 1998 : Dünya Su Günü, Şanlıurfa
- * Ekim 1998 : Dünya Su Konseyi Finans Komitesi Toplantısı, Marsilya
- * Aralık 1998 : Dünya Su Konseyi Governörler Heyeti Toplantısı, Kanada
- * Şubat 1999 : "Focus on Marketing Issues to Improve the Bottomline in our Volital World" isimli Konferans'ın *New Cooperative Views, Issues and Managers in a Global World* başlıklı oturumu, ASU

- * 19-24 Mart 1999 : WWC V.Güvernörler Heyeti ve GWP Teknik Komite (TAC) Toplantısı, Kahire, Mısır
- * 22 Mart 1999 : Dünya Su Günü, Şanlıurfa
- * Nisan 1999 : World Peace Program: Environmental and World Conflict Semineri, SDSU, ABD
- * 2-5 Ekim 1999 : 2. Uluslararası Rosenberg Su Politikaları Forumu, Barselona, İspanya
- * 8-11 Ağustos 2000 : Hydrovision 2000 Konferansı, Charlotte-North Caroline, ABD
- * 17 Ağustos 2000 : Su Sempozyumu, Stockholm, İsveç
- * 20-23 Ağustos 2000 : Regional Water Transfer in an Integrated Water Management Perspective Konferansı, Kalmar, İsveç
- * 3-6 Eylül 2000 : Policy and Institutions for Integrated Water Resources Planning an Management Konferansı, Bahia, Brezilya
- * Nisan 1995 : GAP ve Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu (UNDP ile), Şanlıurfa
- * 1994, 1995, 1996 : GAP Konulu Oturum Washington, ATC Konferansı
- * Haziran 1996 : HABITAT II, İstanbul
- * 1997 Sonbahar : Suya Dayalı Kalkınma Workshop'u (UNDP ile), Şanlıurfa
- * Nisan-Mayıs 1998 : Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu (SKK), New York
- * Haziran 1998 : GAP Bölgesi'nde Kültür Varlıklarının Korunması, Yaşatılması ve Tanıtılması Sempozyumu (Başbakanlık Tanıtma Fonu Kurulu Başkanlığı ve UNESCO'nun katkılarıyla), Şanlıurfa
- * Ağustos 1998 : Su: Kaliteli Yaşam ve Sosyo-Ekonomik Kalkınmanın Anahtarı Sempozyumu, Stockholm
- * Kasım 1998 : Dünya Ekonomik Forumu, İstanbul
- * 7-15 Nisan 1999 : "Dünya Barışı" Konferansı kapsamında düzenlenen "Çevre ve Dünya Sorunları" Semineri, "Uluslararası İhtilaf ve Nehir Sularının Kontrolü" Konferansı ile "GAP'ta Fiziksel ve Sosyal Mühendislik Projesi" Konferansı, San Diego Üniversitesi, ABD
- * 27-29 Ekim 1999 : Uluslararası Havza Yönetimi Workshopu, Hollanda
- * 1-3 Aralık 1999 : Uluslararası Kurak Alanlarda Su Kaynakları Yönetimi, Kullanımı ve Politikası Konferansı, Amman-Ürdün
- * 10-11 Ocak 2000 : Suyun Kent ve Ülke Kullanımındaki Planlanması ve Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, Paris
- * 16 Mart 2000 : Geleneksel Türk Haftası, Stuttgart, Almanya
- * 1-3 Mayıs 2000 : "9. Toplum Katılımı" Dünya Toplantısı, ABD-Washington
- * 8-12 Mayıs 2000 : Habitat III Konferansı I. Hazırlık Toplantısı, Nairobi-Kenya
- * 22 Mayıs 2000 : Küresel Süper Projeler Konferansı, Atlanta, ABD
- * 26 Mayıs 2000 : Sürdürülebilir Kalkınma Projesi Olarak GAP ve Yatırım Olanakları Konferansı, Washington

2. Uluslararası Platformlarda GAP

Güneydoğu Anadolu Projesi'nin sürdürülebilir insani gelişme felsefesine dayalı eşit, adil, cinsiyet dengeli proje uygulamaları, suyun etkin kullanımına ve katılımcılığa dayalı sulama modelleri ve ekonomik kalkınmanın yanı sıra sosyal yapıya, çevreye ve kültürel varlıklara duyarlı kalkınma yaklaşımları uluslararası boyutta, bölgesel kalkınma planlaması için bir model olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Güneydoğu Anadolu Projesi bu niteliği ile her gün artan oranda pek çok uluslararası kuruluşun üyeliğine davet edilmekte veya pek çok uluslararası toplantının özel konuğu olmaktadır.

Aşağıda GAP'ın da içinde bulunduğu önemli bazı toplantılar yer almaktadır.

- * 1994, 1995, 1996 : Küresel Süper Projeler Konferansı (GAP 10 Süper Proje arasında sayılmaktadır)
- * 1995 : Kadın Konferansı, Pekin
- * 1995 : GAP'ta Yatırım İmkanları Semineri, Kalifornia, ATAA

Habitat III Konferansı

Haziran 2001'de yapılacak olan Habitat III Konferansı'nın gündemi ile ilgili çalışmaların ülkeler gündemi doğrultusunda değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen toplantıya, 88 ülke resmi delegasyonları ile, iki ülke de gözlemci sıfatı ile katılmıştır.

Toplantıya katılan Türk Delegasyonu; Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, TBMM Temsilcileri, TBMM Çevre Komisyonu Temsilcileri, Mimarlar Odası (Uluslararası Mimarlar Birliği Evsizlere Barınak Çalışma Programı Sekreteryası), Başbakanlık GAP İdaresi Başkanlığı, Türkiye Mühendisler Birliği, Habitat Gençlik Derneği ile Türkiye'nin Nairobi Büyükelçiliğinden Büyükelçi ve BM Habitat Daimi Temsilcimizden oluşmuştur.

İstanbul+5 Özel Oturumu'na yerel, ülkesel ve bölgesel hazırlıklar, yerel yönetimlerin, diğer ortakların ve ilgili BM Organizasyonlarının değerlendirme ve izleme sürecindeki rolleri, BM İnsan Yerleşimleri Merkezi'nin yetki ve görevleri üzerine bir deklarasyon hazırlanması, II. Hazırlık Komitesi Toplantısı'na ilişkin gündem ve organizasyon yapısının tartışılması gündeme getirilen toplantı sırasında, ayrıca çeşitli seminerler, sunuşlar, kitap tanıtımları yapılmış ve Fransa tarafından kentler konusundaki çalışmalarını aktaran bir de sergi düzenlenmiştir.

Hazırlık Komitesi'nin II. Toplantısı 19 - 23 Şubat 2001 tarihleri arasında Nairobi'de yapılacaktır.

2.1. GAP İdaresi Tarafından Düzenlenen Uluslararası Workshoplar

a) "Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler" Workshopu

GAP İdaresi'nin kuruluşunun onuncu yıldönümü olan Kasım 1999'da dünyada suya dayalı kalkınma projelerine ilişkin deneyimlerin paylaşıldığı ve sözkonusu projelerin uygulayıcılarını bir araya getiren uluslararası bir toplantı düzenlenmiştir.

GAP İdaresi bu alanda çok önemli bir Proje olarak kabul edilen GAP'ın planlama sorumluluğunu üstlenmiş bir kuruluş olarak su ve kalkınma konularının irdeleneceği bu uluslararası toplantı ile, Türkiye'nin deneyimlerini ilgililere aktarma ve GAP'ın uluslararası tanıtımı fırsatını da yaratmıştır.

"Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler" başlığı ile 8-11 Kasım 1999 tarihleri arasında Şanlıurfa'da gerçekleşen Workshop vesilesiyle GAP Bölgesi ilk kez dünyadaki benzer projelerin uygulayıcıları tarafından da ziyaret edilmiştir.

İzleyici olarak bazı kamu kuruluşları, üniversiteler ve uluslararası kuruluşların Türkiye temsilcilerinin de davet

edildiği Workshop'a *Uluslararası Su Kaynakları Birliği* eski Başkanı Profesör Asit BISWAS, *Uluslararası Su Kaynakları Birliği Başkanı Profesör Benedito BRAGA*, *Kalifornia Su Kaynakları Dairesi'nden Naser James BATENİ*, *Three Gorges Barajı'ndan (Çin) Fong ZIYUAN*, *Japonya'dan Yutaka TAKAHASI*, *Sardar Sarovar Projesi'nden (Hindistan) Prof. George VERGHESE*, *Fransız Su Akademisi'nden Claude SALVETTI*, *Kuzey Sina Kalkınma Kuruluşu'ndan (Mısır) Mohammed Nabil Salem*, *GAP İdaresi Başkanı Dr.İ.H.Olcay ÜNVER* ve *DSİ Genel Müdürlüğü'nden Faik TURAN* birer bildiri ile katılmışlardır.

Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler Workshopu

Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: DÜnyadaki Deneyimler Workshop Katılımcıları

Workshop'da sunulan bildiriler, GAP İdaresi yayını olarak Mayıs 2000'de basılmış olup, GAP İdaresi Dokümantasyon Merkezi'nde mevcuttur.

Çalışma dili İngilizce olan Workshop'a izleyici olarak bazı kamu kuruluşları, üniversiteler ve uluslararası kuruluşların Türkiye temsilcileri de davet edilmiştir.

Üç gün olarak planlanan Workshop süresince katılımcılar, GAP Bölgesi'nde uygulanmakta olan bazı projeleri yerinde izledikleri saha gezilerine de katılmışlardır. Workshop'ta sunulan bildiriler Oxford Üniversitesi Yayınları tarafından bir kitapta toplanacaktır.

b) Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimi Workshopu

12-13 Ocak 2000 tarihleri arasında ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi'nde "Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimi" konulu bir Workshop düzenlenmiştir.

Bu Workshop ile suya dayalı kalkınma deneyimlerinin paylaşılmasını ve deneyim sahibi ABD kuruluşlarının kurumsal kapasitelerinin tanınarak işbirliği olanakları ile ortak proje ve eğitim programları üzerinde görüşme zemini oluşturmak hedeflenmiştir.

Workshop'a, Arizona Eyalet Üniversitesi (ASU), Tennessee Vadisi Otoritesi (TVA), Kent Eyalet Üniversitesi (KSU); Portland Eyalet Üniversitesi (PSU); Oklahoma Eyalet Üniversitesi (OSU), Amerika Birleşik Devletleri'nde su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimiyle sorumlu iki temel kuruluş olan US Bureau of Reclamation ve Army Corps of Engineers kurumlarını tanıtan ve deneyimlerini aktaran birer bildiri ile katılmışlardır.

Workshop kapsamında Amerikalı katılımcılara GAP Bölgesi'nde bir saha gezisi de düzenlenmiştir.

Çok sayıda ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluş, sivil toplum örgütleri ve akademik kurum temsilcisinin davet edildiği bu workshop ile, suya dayalı kalkınma deneyim-

lerinin paylaşılması ve deneyim sahibi ABD kuruluşlarının kurumsal kapasitelerinin tanınarak işbirliği olanakları ile ortak proje ve eğitim programları üzerinde görüşme zemini de oluşturulmuştur.

Workshop'da sunulan bildirimler GAP İdaresi yayını olarak Mayıs 2000'de basılmış olup, GAP İdaresi Dokümantasyon Merkezi'nde ilgililerin faydalanmasına sunulmuştur.

2.2. Dış Basında GAP

Güneydoğu Anadolu Projesi'ne uluslararası ilgi giderek artmakta, bu ilgi dış basına da yansımaktadır. Bu çerçevede 1991 yılından itibaren dış basında GAP'ın yansımaları aşağıdaki gibidir:

- * 1991 : **Economic Dialogue**, "IMF World Bank (Special Issue)" (IMF Dünya Bankası Özel Sayısı)
- * 14 Aralık 1991 : **The Economist**, "Life on the South East Frontier" (Güneydoğu Sınında Yaşam)
- * 19 Ekim 1992 : **Time**, No: 42, "The Go-Between Turkey: İslam Link to the West" (Arabulucu Türkiye: Batıya İslam Bağlantısı)
- * Eylül/Ekim 1992 : **Swiss Business**, "Harnessing the Waters" (Suları Dizginlemek)
- * Yaz 1993 : **Infrastructure Finance**, "The 7 Wonders of the Modern World" (Modern Dünyanın 7 Harikası)
- * Ocak 1993 : **GRÜN Magazin**, 4.Sayı, "Tanrılar Ülkesi"
- * Mayıs 1993 : **National Geographic**, "Water: A Critical Resource in the Middle East" (Su: Ortadoğu'da Hassas Bir Kaynak)
- * 25 Haziran 1993 : **Berlingske Tidende Erhverv**, Danimarka'da yayınlanan günlük gazetede, GAP'la ilgili bir inceleme yazısı
- * 4 Kasım 1993 : **Guangmingrbao** (Çin), "Su Projeleri Türkiye'nin Tarımının Çehresini Değiştirecek"
- * 24 Ocak 1994 : **Time**, "Eight Modern Wonders Abuilding" (İnşa Halindeki Sekiz Modern Harika)
- * 18 Eylül 1995 : **Time**, "Quality Investments: GAP" (Kalite Yatırımı: GAP)
- * Şubat 1996 : **Hydro Review Worldwide**, Birecik'le ilgili bir inceleme
- * 3 Haziran 1996 : **Financial Times** (Türkiye Özel Eki), "The South Eastern Anatolia Project: Irrigation Transforms Area's Prospects" (GAP: Sulama Bölge'nin Görünümünü Değiştiriyor)
- * 12 Ağustos 1996 : **Politiken** (Danimarka), "The World's Most Ambitious Project" (Dünyanın En İddialı Projesi)
- * Eylül 1996 : **Hydroplus Magazine**, International de l'eau No:66, "Le GAP à la Recherche de Nouveaux Financements" (GAP Yeni Finansman Kaynakları Arıyor)
- * 2 Aralık 1996 : **Newsweek**, "Turkey: An Awakening Giant/A Country of Potential and Hidden Wealth" (Türkiye: Uyanan Dev/ Potansiyel ve Gizli Zenginlikler Ülkesi)

- * 31 Ocak 1997 : **The Times** (Türkiye eki), "Dam Project Fights Setbacks" (Baraj Projesi Engellerle Mücadele Ediyor)
- * 1997 : **The Washington Times**, A Special Supplement to The Washington Times, "Turkey Aims to Turn Arid Southeast into a Middle East Breakfast" (Türkiye, Çorak Güneydoğu'yu Ortadoğu'nun Şölen Sofrasına Dönüştürmeyi Amaçlıyor)
- * Eylül 1997 : **International Herald Tribune** (IHT) Gazetesi, Dünya Su Zirvesi ve Özel Eki
- * Aralık 1997 : **International Journal Of Water Resources Planning And Management**, Özel Sayı
- * 23 Temmuz 1998 : **Le Monde**, "GAP Project"
- * 28 Eylül 1998 : **ENR** (Engineering News-Record), "Turkey's Giant Agro Industrial Development Program: GAP"
- * 16 Kasım 1998 : **U.S News & World Report**, Turkey eki I: "GAP will Open a Whole New Way of Life for Turkey (GAP Türkiye'nin Yeni Yaşamında Bütünüyle Yeni Bir Yol Açacak), II: "Region enjoys a Golden Year as GAP Project Gathers Pace (GAP İlerledikçe Bölge Altın Yılına Yaşıyor)"
- * Kış 1998-1999 : **TIME Özel Sayı** "Vision of Europe"

Ayrıca çeşitli tarihlerde, Voice of America, BBC World Service, ABD National Public Radio, ABD PBS TV, BBC TV, ORT, Discovery Channel, NBC, CBS, Yeni Zelanda TV, Arnavutluk TV gibi yayın kuruluşlarında da GAP yer almıştır.

K. TANITIMA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

GAP İdaresi, GAP hakkında bilgi almak ve proje çalışmalarını yerinde görmek amacıyla, GAP Bölgesi'ni ve GAP İdaresini ziyaret eden basın-yayın kuruluşları, iş adamları, üniversiteler, meslek kuruluşları gibi çevrelerden çok sayıda yerli ve yabancı konuğa rehberlik, bilgilendirme ve diğer hususlarda yardımlarda bulunmaktadır. 1999 yılında da Bölge'ye çok sayıda yerli/yabancı gazeteci, yazar, bilim adamı ve devlet adamının ziyareti gerçekleşmiş ve birçok yerli ve yabancı heyete GAP hakkında briefing verilmiştir.

GAP İdaresi dış tanıtım faaliyetlerine özel bir önem ve ağırlık vermektedir. Öte yandan Proje'nin ülkemiz insanına ve özellikle bu yöreye yatırım yapmak isteyen yerli ve yabancı iş çevrelerine yönelik tanıtımı da aynı doğrultuda devam etmektedir.

1. Ziyaretler

En yoğun tanıtımı, Bölge'ye düzenlenen ziyaretler oluşturmaktadır. 1999 yılında GAP Bölgesi'ne yerli ve yabancı olmak üzere 84 grup ziyaret etmiş, bunların 56'sı yabancı, 28'ini ise yerli heyetlerdir. Bu gruplardan 28'i basın-yayın kuruluşu, 12'si üniversite ve eğitim kuruluşu, 7'si büyükelçilik, 6'sı yerli kamu kuruluş yetkilileri, 21'i yabancı misyon, 10'u sanayici ve işadamdır.

2000 yılında da bu ziyaretler süregelmiş, Bölge'yi toplam 257 grup ziyaret etmiştir. Bu grupların 129'u yabancı, 128'i ise yerli heyetlerdir. Bu gruplardan 71'i basın-yayın kuruluşu, 98'i yabancı misyon, üniversiteler, eğitim kuruluşları, Büyükelçiler ve sanayiciler, 88'i yerli kamu kuruluş yetkilileri, üniversiteler, eğitim kuruluşları, sanayici ve işadamlardır.

GAP'ın yeterince tanıtılması, Türkiye'nin dış imajının güçlendirilmesinde etkin bir araç olduğu kadar, uluslararası kuruluşların, müteahhitlik, danışmanlık ve finans kuruluşlarının projeye ilgilerinin çekilmesi açısından da ayrı bir önem taşımaktadır. GAP İdaresi bu amaç çerçevesinde seçilmiş kuruluşların üst düzey yetkilileri için 1999 ve 2000 yılları içerisinde GAP'ı ve GAP'taki gelişmeleri tanıtmak amacıyla "GAP Tanıtım Programı" düzenlemiştir.

2. Tanıtım Faaliyetleri

1999 yılında tanıtım amaçlı olarak GAP İdaresi'nce gerçekleştirilen veya GAP İdaresi'nin katılımcı olarak bulunduğu faaliyetler ise aşağıda sunulmuştur:

- ❖ "Halfeti ve Suya Dönüşen Topraklar" Belgeselinin tanıtımı, TRT, GAP İdaresi, 02 Şubat 1999, Ankara
- ❖ Karikatürist Halil Ustaoglu ile Ressam Muteber Yöğnük'ün karikatür ve resim sergisi, 26 Şubat 1999, Cizre
- ❖ GAP Fotoğraf Sergisi, AFSAD - GAP İdaresi 04-20 Mart 1999, Ankara

- ❖ 8 Mart Kadınlar Günü "Sevgi Şöleni", GAP İdaresi, Anakültür Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Yayıncılık ve Üretim Kooperatifi, 06-07-08-10 Mart 1999, Sağlık Köyü, Halfeti (Şanlıurfa), Şanlıurfa ve Erzurum (Siirt), Hamurkesen
- ❖ GAP Konulu Resim, Şiir ve Kompozisyon Yarışmaları, GAP İdaresi, Milli Eğitim Bakanlığı, 21 Mayıs 1999, Ankara
- ❖ Birecik Barajı Derivasyon Tüneli Açılışı, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in katılımıyla, GAP İdaresi, 06 Haziran 1999
- ❖ Vehbi KOÇ Vakfı "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Gelişim Projesi" çalışma grubu toplantıları, 5 Ağustos 1999, Ankara, 17 Ağustos 1999, Diyarbakır
- ❖ Uluslararası Atatürk Barajı Su Sporları Şöleni, Şanlıurfa Valiliği, Adıyaman Valiliği, GAP İdaresi, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, DSI Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, 24-25 Eylül 1999, Şanlıurfa

II. Sanayi ve Ticaret Fuarı, Diyarbakır

- ❖ 2. Sanayi ve Ticaret Fuarı, BOTAN Fuarcılık, GAP İdaresi, 23-26 Ekim 1999, Diyarbakır
- ❖ Prof.Saim AKÇIL yönetimindeki TEKFEN Karadeniz Solistleri konseri, TEKFEN Holding A.Ş., GAP İdaresi, 07 Kasım 1999, Şanlıurfa
- ❖ Mardin Havaalanı'nın açılışı, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in katılımıyla, GAP İdaresi, 19 Aralık 1999, Mardin
- ❖ Karkamış Barajı'nın açılışı, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in katılımıyla, GAP İdaresi, 20 Aralık 1999
- ❖ 13. AGRO-GAP Tarım Fuarı, 06-09 Nisan 2000, Şanlıurfa
- ❖ "2020 Yılında Türkiye ve GAP" Paneli, 10 Nisan 2000, Harran Üniv., Şanlıurfa

AGRO-GAP 2000

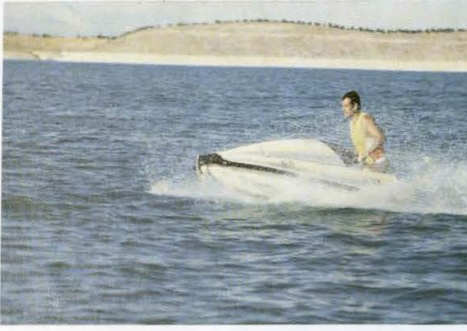

Ahmet Kanneç

- ❖ "Şanlıurfa'nın Entegre Kalkınması" Paneli, 27 Nisan 2000, Ankara
- ❖ GAP 3. Mühendislik Kongresi, 24-26 Mayıs 2000, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa
- ❖ "Türkiye'nin Geleceğinde GAP'ın Yeri" Konferans, 12-16 Haziran 2000, Merkez Bankası, Ankara
- ❖ Ahmet KANNEÇ gitar konseri, 24 Haziran 2000, Halfeti, Şanlıurfa
- ❖ UMUT 2000 kapsamında Procter&Gamble ve TEGEV ile birlikte basın toplantısı, 05 Ağustos 2000, Mardin-Dargeçit
- ❖ "Altıncı Atatürk Barajı Su Sporları Şöleni", GAP İdaresi, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, DSİ Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Şanlıurfa Valiliği ile Adıyaman Valiliği, 23 Eylül 2000, Şanlıurfa

AGROTÜRK 2000, İstanbul

- ❖ "Dünü, Bugünü ve Geleceği ile GAP" Konferansı, Ziraat Mühendisleri Odası, GAP İdaresi, 12 Ekim 2000, Ankara
- ❖ İnsan Kaynakları Türkiye Buluşması-3 Konferansı, Academy International, 27 Ekim 2000, Ankara
- ❖ "Daha Geniş Bir Avrupa: Modernleşme ve Çoğulculuk" toplantısı, Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin Avrupa Birliği, 02-05 Kasım 2000, İstanbul
- ❖ "AGROTÜRK 2000 1. Avrasya Uluslararası Tarım Fuarı", Tarım ve Köyüşleri ile Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, TÜYAP, CINETARIM, TÜRK-TED, TARMAKBİR, Türkiye Yem Sanayicileri Birliği, Tİ-SİT, GAP İdaresi, 07-10 Aralık 2000, İstanbul.

AGROTÜRK 2000, İstanbul

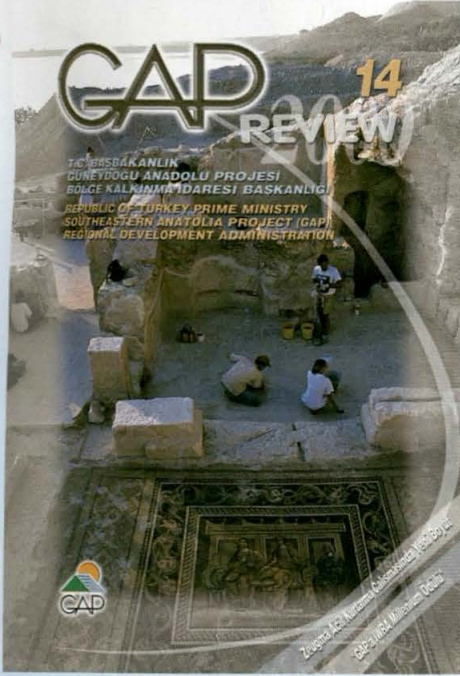
3. Yayın Faaliyetleri

GAP çerçevesinde ilgili kurum ve kuruluşlar arasında gerekli koordinasyona yardımcı olmak, GAP ile ilgili tüm kuruluş ve kişiler arasındaki iletişimi kolaylaştırmak, ayrıca projeye ilişkin görüş ve düşünceleri aksettirmek amacıyla "GAP Dergisi" adında periyodik bir dergi çıkarılmaktadır. Bunun yanı sıra 1999 ve 2000 yılları içinde aşağıdaki listede belirtilen Türkçe ve İngilizce yayınlar da bastırılmıştır.

GAP Review

GAP çerçevesinde ilgili kurum ve kuruluşlar arasında gerekli koordinasyona yardımcı olmak, GAP ile ilgili tüm kuruluş ve kişiler arasındaki iletişimi kolaylaştırmak, ayrıca projeye ilişkin görüş ve düşünceleri aksettirmek amacıyla "GAP Review" adında periyodik bir dergi çıkarılmaktadır.

Her sayısında farklı bir ana konunun işlendiği GAP Review'in, 1999 yılında Eğitim ağırlıklı 13., Ekim 2000'de de "Zeugma'da Acil Kazı ve Kurtarma Çalışmaları" ağırlıklı 14. sayısı çıkmıştır.

Diğer Süreli Yayınlar

- GAP'ta Son Durum; Güneydoğu Anadolu Projesi'ndeki son surumu kamuoyuna en doğru şekilde aktarmak amacıyla yayınlanan ve periyodik basın bülteni niteliği taşıyan bu yayın İngilizce ve Türkçe olarak 2 adet (Eylül 1999 ve Haziran 2000) yayınlanmıştır.
- GAP İdaresi 1998 Yılı Faaliyet Raporu; Güneydoğu Anadolu Projesi'ni ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın gerçekleştirmiş olduğu faaliyetleri kamuoyuna tanıtmak ve en doğru şekilde aktarmak amacıyla yayınlanmıştır.
- GAP Konulu Yarışmalar Albümü (1998); GAP'ta ortaya çıkmaya başlayan değişimle birlikte, Bölge'den

artık sefalet ve acı edebiyatı, resmi değil, umut öyküleri, şiirleri, resimleri gelmeye başlamıştır. İşte, 1998-99 öğretim yılına ilişkin olarak hazırlanmış GAP konulu Okullararası resim, Şiir ve Kompozisyon yarışmalarında derece alan ve sergilenmeye hak kazanan eserlerin toplandığı bir albüm 1999'de çıktıdır.

- ÇATOM Bülteni; hedef gruba yönelik olarak hazırlanan bülten, ÇATOM'lardaki faaliyetler hakkında bilgi aktarımını amaçlamaktadır. 1999 yılı içerisinde 4 bülten yayınlanmıştır.
- Halfeti Bülteni; Kısaca Halfeti Projesi olarak adlandırılan Birecik Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Ekonomik Yatırımları İçin Planlama ve Uygulama Projesi'ndeki gelişmeleri aktaran bülten 1999 yılında yayınlanmaya başlandı.

Diğer Yayınlar

- Irak Ambargosu'nun Bölge'ye Etkileri Arama Toplantısı (Şubat 2000)
- International Workshop on Water Based Development Projects Experiences in the World (8 Kasım 1999)
- Workshop on American Experience in Water Based Development (Ocak 2000)

Broşürler

- Zeugma (Türkçe-İngilizce) (Ekim 2000)
- Birecik Barajından Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Ekonomik Yatırımları İçin Planlama ve Uygulama Projesi (Aralık 2000)

Yayınına Destek Verilen Kitaplar

- Güneydoğu Anadolu Bölgesi Bölgesel Kalkınma Planı Toplantıları
- NEMRUT- Gülcan Acar.

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

MERKEZ : Willy Brandt Sok. No: 5, Çankaya, 06680 Ankara
Tel: (0.312) 442 23 24 • Faks : (0.312) 440 13 84
e-mail: gap@gap.gov.tr

BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ : Şanlıurfa Tüneli Çıkış Ağızı, P.K. 155, 63000 Şanlıurfa
Tel: (0.414) 314 17 50 • Faks : (0.414) 313 50 73
e-mail: bolge@urfa.gap.gov.tr

Internet: www.gap.gov.tr